

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

500

YIL:42

SAYI:500

AĞUSTOS 2019

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

(Ulusal Hakemli Dergi)

ISSN: 1300-4689

Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü

Âlim GERÇEL

Genel Yayın Müdürü

Ömer BÜYÜKBAŞ

Genel Yayın Danışmanı

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

Halkla İlişkiler

Mehmet ÇAYIRDAĞ

Yaşar ELDEN

Tunahan KAYA

Düzenleyiciler

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN, Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ, Prof. Dr. Remzi KILIÇ, Dr. Ahmet KAYASANDIK

HAKEM HEYETİ

Prof. Dr. Ali Berat ALPTEKİN

(Necmettin Erbakan Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet BURAN (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Ahmet CİHAN

(İstanbul Medeniyet Üniversitesi)

Prof. Dr. Önder ÇAĞIRAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ

(Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi)

Prof. Dr. Kemal GÖDE

(Süleyman Demirel Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. İlyas GÖKHAN

(Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY

(Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Gürer GÜLSEVİN

(Ege Üniversitesi, Türk Dil Kurumu Başkanı)

Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL (Başkent Üniversitesi)

Prof. Dr. Zekeriya KARADAVUT (Akdeniz Üniversitesi)

Prof. Dr. M. Metin KARAÖRS

(Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Zeki KAYMAZ (Ege Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa KESKİN (Erciyes Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Atabey KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Remzi KILIÇ (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Metin ÖZARSLAN (Hacettepe Üniversitesi)

Prof. Dr. Nevzat ÖZKAN (Erciyes Üniversitesi)

Prof. Dr. Hatice ŞAHİN (Uludağ Üniversitesi)

Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK (Fırat Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa TURAN (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Fikret TÜRKMEN (Ege Üniversitesi, Emekli)

Prof. Dr. Ali YAKICI (Gazi Üniversitesi)

Prof. Dr. Osman YILDIZ (Süleyman Demirel Üniversitesi)

(Not: Soyadlarına göre alfabe sırasıyla)

Yazışma Adresi

Erciyes Dergisi, P.K. 218, 38002 KAYSERİ

Telefon – Belgeç: 0 352 231 73 03

Ağ sayfası: www.erciyesdergisi.com

E-posta: bilgi@erciyesdergisi.com

İdare Yeri

Sahabiye Mahallesi Muhtarlığı

Kalenderhane Sokağı, Nu: 8, 38010 Kocasinan/KAYSERİ

Not: Dergimiz TÜBİTAK Ulakbim, DergiPark, TO-KAT Ulusal Toplu Katalog, İdealonline ve İssuu tarafından taranmaktadır.

YIL: 42 ★ SAYI: 500 ★ AĞUSTOS, 2019

Fiyat Tarifesi (KDV dâhil)

Sayısı: 10 TL

Yıllık abone bedeli: 90 TL

Resmî abone bedeli (Taahhütlü): 200 TL

Yurt dışı abone bedeli: 40 Euro – 50 Dolar

İndirim: Dergimiz öğretmen ve öğrencilere %10 indirimlidir.

Reklam bedeli: Reklam sahibinin lütfuna tâbidir.

Havaleleriniz için posta çeki hesabı: Alim Gerçel, 116866

Vakıfbank Kocasinan Şb. IBAN: TR590001500158007286226630

Baskı

Geçit Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic.

Oymağaç Mah. 5067. Sok. Nu.: 4-C Mobilyakent Kocasinan/KAYSERİ

Telefon: 0352 320 48 61, Belgeç: 320 48 54

www.gecityayinevi.com E-posta: gecitmatbaacilik@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

SAYFA	SAYFA
<i>Erciyes Dergimizin 500. Sayısı Dolayısıyla</i> Âlim GERÇEL	<i>Bizim Eyvan'ın Hikâyesi</i> Serdar KOZAN
<i>500 Sayılık Bir Anadolu Çınarı:</i> <i>Kayseri ve Erciyes Dergisi</i> Prof. Dr. Saim SAKAOĞLU	<i>Dumanı Üstünde Şiirlerin Dergisi:</i> <i>Kayseri Kültür Ocağı Dergisi</i> Recep KANALGA
<i>Türk Millî Dergiciliğinde Kültürel</i> <i>Kimlik Boyutu ile Erciyes</i> Dr. Yaşar KALAFAT	<i>Bizim Erciyes (Şiir)</i> Hızır İrfan ÖNDER
<i>Erciyes Dergimizin 500. Sayıya</i> <i>Ulaşması Münasebetiyle</i> Prof. Dr. Kemal GÖDE	<i>Çıngı Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi</i> Köksal AKÇALI
<i>Âşık Türkmenoğlu'nun Erciyes Destanı Üzerine</i> Prof. Dr. Bayram DURBİLMEZ	<i>1914'ten Günümüze Sivas Dergileri</i> Kadir PÜRLÜ
<i>Erciyes Dergisi'nin 500. Şeref Sayısı</i> <i>Anadolu Dergileri</i> Müjgân ÜÇER	<i>Yazgı Edebiyat Seçkisi</i> Rıdvan KARABULUT
<i>Anadolu Dergiciliği ve Erciyes Dergisi</i> M. Halistin KUKUL	<i>Fikir Dünyamıza Açılan Pencere: Güneyde Kültür</i> Dr. Ahmet TEKİN
<i>Anadolu Dergiciliğinde Erciyes Dergisi ve</i> <i>"Alim Gerçel"</i> Mehmet BİLGEHAN	<i>Ahıska Türkleri ve Akmezar Esintileri Dergimiz</i> Nuri ŞAHİN
<i>Anadolu Dergiciliğinde Bir Zirve: Erciyes</i> Nail TAN	<i>Düşünen Bir Şehirde Yaşamak</i> Kamil SEÇMELELER
<i>Erciyes'e Selam Olsun</i> Oğuz PAKÖZ	<i>Bizim Külliye'nin Hikayesi</i> Nazım PAYAM
<i>Erciyes Dergisi'nin 500. Sayısı İçin</i> Osman BAŞ	<i>Kısaca Bursa'da Dergicilik</i> Nevzat ÇALIKUŞU
<i>Yunus Bekir İçin Tarih(Şiir)</i> Mustafa ASLAN	<i>Bir Bültenden Ötesi</i> Feyyaz SAĞLAM
<i>Yazı Hayatımdaki İlk Dergiler ve Erciyes</i> Serdar YAKAR	<i>1923-1972 Yılları Arasında Manisa'da</i> <i>Yayın Yapan Dergi ve Gazeteler</i> Naci YENGİN
<i>Türkiye'de Dergiler ve Dergicilik</i> Oğuz ÇETİNOĞLU	<i>Dergiler Üzerine Sohbet</i> Bedrettin KELEŞTEMUR
<i>Kardeş Ağızlar</i> Önder ÇAĞIRAN	<i>Cuma Garipleri Konuğumuz Erciyes</i> Mustafa AKBABA
<i>Türk Dergiciliği ve Zile Kültür Sanat Dergileri</i> Dr. Mehmet YARDIMCI	<i>Türk Tarihinden İki Önemli Devlet Adamının Adı</i> <i>Üzerine: 'Osmân mı? Otman mı? Eratna mı?</i> Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY
<i>Benim Dergilerim</i> Mustafa İBAKORKMAZ	<i>Çevre Bilincinin Çukurova Masallarına Yansıması</i> Prof. Dr. Esmâ ŞİMŞEK
<i>Kayseri Kültür Dünyası'nda Kayseri Lisesi Dergisi</i> <i>ve Kayseri Lisesi Yıllıkları</i> Yusuf ÖZMERDİVENLİ	<i>Anadolu Giyim Kuşam ve Süslenme Söz</i> <i>Hazinesindeki Türkçe Sözcükler</i> Baybars GÜLENSOY
	<i>Çıldırılı İrfanî Üzerine Bir Kitap</i> Dr. Doğan KAYA

“Erciyes” dergimizin değerli şair, yazar, akademisyen ve gönül dostları,

Bugün Erciyes gibi, başımız dik, alnımız aktır. Erciyes Dergimizin 500. sayısını çıkarıyoruz.

Erciyes dergisi bugün uzun yıllar önce yerelliği aşarak Türkiye'nin ulusal hakemli dergilerinden biridir.

Erciyes dergisi sayesinde; değerli edebiyatçı, şair, yazar ve akademisyenlerle tanışma bahtiyarlığına eriştik ve onlarla dost, kardeş, arkadaş olduk.

Dergimizin ilk yayın yıllarında bir matbu ortaklığım vardı. Adı da Emek Matbuasıydı. Derginin ilk basımlarını burada gerçekleştirdim. Güzel yıllardı. Ancak hayat her zaman belli bir çizgide seyretmez. Şimdi hatırladığımda hayatımın o zor yıllarında matbuayı devretmek zorunda kaldım. Şahsımın ve Erciyes dergisinin de Erciyes gibi başına karlar yağmaya başlamıştı. Çok sıkıntılıydı 1980 ihtilalinin olduğu o yıllar benim için... Yayını sürdürmek adına çırpındım, yoruldum. Bir gönül adamı Avukat Nevzat TÜRKTEN sıkıntımı, yükümü paylaşan bir ağabey, bir baba oldu benim için. Bu dostluk onun ebediyete intikaline kadar sürdü.

Kayseri'de, bütün Anadolu'da ve Türk dünyasında abideleşmiş iki varlık söz konusu olmuştur: Merhum ağabeyim Sayın “Nevzat TÜRKTEN” ve bazen yalnız başıma ama çoğunlukla birlikte çıkardığımız -Anadolu gazeteciliğinin olduğu kadar Türk Dünyası'nın da bir dergisi olma özelliğine de sahip- “ERCİYES DERGİSİ”.

Şahsım için Erciyes dergisi; Nevzat TÜRKTEN ağabeyimle kendini ilime, bilime, şair, yazar ve akademik kadrosuyla vakfetmiş bir akademik okul, bazen enstitü, bazen bir akademi, bazen de üniversite olmuştur.

Dünyanın neresinde olursa olsun, Anadolu'nun Kayseri'si akla geldiğinde şair, yazar, akademisyen çevresinde ilk akla gelen şey “ERCİYES DERGİSİ” olacağından eminim. Hemen akabinde de Nevzat TÜRKTEN ve şahsım Âlim GERÇEL akla gelecektir.

Evet, bazı şehirler vardır, ismi geçince derhal oraya ait bir şeyi ya da birini hatırlarsınız. Allah'a

çok şükür bir şeref levhası halinde geçen bir ömürle Kayseri şehrimizle özdeşleşmiş iki insan ve bir Erciyes dergisi olduğumuzun gururla bilincine varmış bulunuyorum. Bu gurur verici aşamaya ulaşmamızda “Erciyes dergisi”ne emek veren şairinden yazarına, yazarından akademisyenine, dergimizin dizgisinden baskına ve postalanmasına kadar geçen her aşamada payı, payesi olan değerli dost ve arkadaşlarımıza vefa borucunuz vardır.

Gururla ifade edebilirim, bu birliktelik sayesinde: Erciyes dergisi, başta Kayseri, bütün Anadolu ve Türk Dünyası'nın hafızası, sanat camiasının akıl defteri, folklorun mizanı, geleceğe kurulan kültür köprüsü olmuştur. Bilge kişiliği ile bilgeleri teşvik edip onların sesi olmuştur. Anadolu'ya sürekli kültür lavları fişkirtip, Anadolu'nun neşeli sesi, sedası, Anadolu'nun fikir ve düşünce kalesi, ruhu, irfan ocağı olmuştur.

Erciyes dergisi Bozkır Anadolu'nun en eski dergisidir. Milli kültürümüzün yaşayan kaynağı, gözdesi, can damarındır. Erciyes dergisi, Yunus Bekir'den ve Kâzım Yedekçioğlu'ndan Âlim Gerçel'e miras-ı görev, Âlim Gerçel'den Nevzat Türkten'e, Nevzat Türkten'den tekrar Âlim Gerçel'e kader, yol arkadaşlığı; dostluk, kardeşlik ülkü bağı olmuştur.

Erciyes dergisi sayesinde, koca bir ömrü, hayra, hasenata harcamak, Kayseri'nin, Anadolu'nun güzelliklerini paylaşmak ve koca bir ömrü harcarken Kayseri'nin, Anadolu'nun gönlüne, hafızasına silinmeyen mürekkeple yazılmak bize nasip olmuştur.

Erciyes dergisi kutlu yolda, Kayseri kültür ve turizmi adına hizmet etme imkânını şahsımıza vermiş ve şiirlerin, makalelerin, gönüllerin, sevgilerin, aşkların, hikâyelerin pınarı; geçmişten geleceğe Kayseri'nin, Anadolu'nun arşivi olmuştur.

Erciyes dergisi, milli tefekkürümüz, sesimiz, sözümüz, sohbetimiz, gayemiz, ufkumuz olmuştur.

Erciyes dergisi, Anadolu Türklüğünün “dilde, fikirde, işte birlik” fikrinin tüttüğü bir ocak; şair, ozan, baksı, kam otağı olmuştur.

Erciyes dergisi, dehanın bakış açısına sahip bilge şairlerle bilgeliklere kapı aralamış, dehaca bir öngörü ile şairin sesi, onların hayallerini ve yüksek

ideallerini millete mal etmiştir.

Yine kalpten inanıyorum:

Erciyes dergisi kültür alanında, Türk milletinin diğer milletlerden önce farkındalık geliştirmesini sağlamıştır!

Erciyes dergisi, Türklüğü ve insanlığı Allah'ın yarattığı doğallıkla, yaratandan ötürü seven bir anlayışla kucaklamıştır!

Erciyes dergisi, insanın yaşamı anlamlandırmasına millî kimliğinin kaynaklarıyla, değerleriyle uygun hedef ilkeler ve ülküler etrafında birleşmesine yardımcı olmuştur!

Erciyes dergisi Türk milletinin gelecekle ilgili tasarılar oluşturmasına sağlamak ve muasır medeniyetler düzeyine ulaşma azmini canlı tutacak söylem ve ifadelerle Türk milletini ruhunu titretmiş ve kendine döndürmüştür!

500. sayımızı özel bir konuya vakfettik: **“Anadolu Dergiciliği”**

Bu vesileyle vefa borcu duyduğum bazı kişilerin adlarını anmadan geçemeyeceği. Beni bu hususta mazur göreceğiniz inancıyla; başta, Nevzat Türken Ağabeyim ve oğulları Mahmuthan ve Murathan Türken'e, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy, Erciyes Dergimizin 25 yıllık bibliyografyasını hazırlayan Prof. Dr. Ali Berat Alptekin, rahmetli Ahmet Vehbi Ecer, Prof. Dr. Kemal Göde, Mehmet Çayırdağ, Muhsin İlyas Subaşı, İLESAM Genel Başkanı Mehmet Nuri Parmaksız'a, Hakem Heyetinde görev alan değerli bilim adamı hocalarımıza, Yayın Kurulu üyelerimiz Prof. Dr. Önder Çağırın, Prof. Dr. Remzi Kılıç, Prof. Dr. Bayram Durbilmez, Yaşar Elden, dergimizin dağıtım ve postalama işlerinde görev alan başta kahrımı çeken eşim Ahsen Hanım'a ailemin fertleri oğullarım Mehmet Kürşad, Alparslan, Tuğrul yeğenim Fatih Gerçel'e, dergimizin Genel Yayın Müdürü Ömer Büyükbaş'a, dizgi ve mizanpajında emeği geçen, beraber yazılar yazdığım Mehmet Bilgehan ve eşi Gülsen Bilgehan'a ve yardımlarını bizden esirgemeyen Dr. Ahmet Kayasandık, Tunahan Kaya, Recep Kanalgı, Serdar Kozan'a, 500. sayıda ulaştığımız 1840 yazarımıza, şairimize ve akademisyenimize şükranlarımı ve teşekkürlerimi arz ediyorum. Ayrıca, Kayseri Gazeteciler Cemiyetine, Anadolu'da fedakârca yayın yapan refikimiz dergilerimizin saiklerine, yayın

kurullarına; bu uzun süre içerisinde dergimize emeği geçen ve ahrete intikal etmiş 440'e yakın büyüğümüz, yazar ve şairlerimize Allah'tan rahmet diliyoruz. Ailelerine başsağlığı diliyoruz. Kabirleri geniş olsun.

Maddi desteklerinden dolayı Gülsoy Gurubuna ve özellikle Ahmet Gülsoy ve kardeşlerine, KARSU Tekstil Molu ailesine, Kayseri Eski Milletvekili Op. Dr. Seyfi Şahin'e, Kocasinan Belediyesi Eski Belediye Başkanı İnş. Müh. Bekir Yıldız'a, Ilgaz kereste sahibi rahmetli Şaban Karamete, Kayseri Ticaret Odası Eski Başkanı ve Kayseri Eski Milletvekili Hasan Ali Kilci, Kayseri Eski Valisi Nihat Canpolat'a, Kültür Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'ne teşekkür ederim.

Erciyes dergisi, Erciyes Dağı gibi başı dik, alnı ak yoluna devam etmektedir. Anadolu dergiciliğinin bir mihenk taşı olarak Anadolu'nun bağrından kültürün ulu çınarı, bilgi pınarı olma azim ve kararlılığıyla değerli gönül dostlarıyla birlikte gelecekte de var olma azim ve kararlılığını taşımaktadır.

Erciyes dergisi: Sevgi, saygı, hoşgörü köprüleri yıkılırsa, kavga, gürültü, kargaşa, kan, gözyaşı, ölümün dört bir yanımızı saracağını, gönüllere yazmaya çalıştı. Türk Kültürünün önemini vurgulayarak, milletimize yönelik fitneyle ve fesat yuvalarını tanıtmaya çalıştı. Ülkemizde mezhep kışkırtıcılığı yaparak birliğimizi bozmanın, diğer köprülerin yıkılmasını daha da kolaylaştıracağını gücü yettiğince ifade etmeye çalıştı. Birlik, dirlik ve esenlik köprüleri yıkılırsa ortada ne devletin ne de milletin kalmayacağını haykırdı.

Şiirin insanı dünyaya, yaşama bağlama bilgisini insanlığa sunduğunu, farklılıkları ortadan kaldırarak toplumları bir ettiğini, birbirine bağladığını Ozanca, terennüm etti.

Çağdaş ozanların toplumları birbirine bağlarken bu topluluğun ortak simgelerini kullandığını ve halk kültürü ürünleriyle, mitolojik imgelerle duyu ve duygu belleğimize hitap etiklerini ifade etti.

Tarihin de köprüsü olmaya çalıştı, Türklük ülküsünün, dilde Türkçülüğün önemini vurguladı.

İnşallah ömrümüz ve gücümüz yettiğince devletimizin, milletimizin, gönül dostlarımızın desteğiyle “Erciyes Dağı gibi; Başı dik, alnı ak.” yoluna devam edecektir.

500, yazıyla beş yüz... Bu gelişigüzel bir sayı değil... Anadolu'nun belki de en uzun ömürlü dergilerinden birisi, belki de birincisidir. İstanbul'daki Varlık ile Ankara'daki Türk Dili dergilerinin özel konuları ve konuları ile yakaladıkları bu özelliklerinin yanında Erciyes de bir taşra dergisi olarak çok önemli bir konuma gelmiştir. Türk Yurdu'nu da anmadan geçemeyeceğim. Dergimizin yayın hayatına başlamasından itibaren emek veren, para harcayan, kültürümüze hizmet eden aramızdan ayrılan veya hayatta olan bütün güzel insanlara saygılarımı sunuyorum. Erciyes'in kuruluşuna yetişemeyen okuyucularımıza ikinci 500. sayıyı görme mutluluğunu yaşamalarını dilerim.

Dergimizin bu sayısı bir nazar boncuğu güzelliğini de taşımaktadır. Nazar değmemesi için dile getiriyorum, bu sayımız için kırk bir kere maşallah da diyebiliriz. Çünkü o artık kırkını aşan olgun bir dergi olarak yayın hayatını sürdürmektedir.

Erciyes adını, İlk Atlas kitabımızla coğrafi bir ad olarak öğrenmiştim. Bu öğrenme beni uzun yıllar oyaladı. Uzun yıllar sonra Atatürk Üniversitesi'nde asistan olarak göreve başlayınca yeni bir kavram hayatıma giriverdi: Halkevleri dergileri... Onlarca dergi... Birbirinden değerli, birbirinden güzel... Bunlardan biri de Erciyes eteklerinde hayat bulan Kayseri Halkevi'nin yayın organı olan Erciyes: Mart 1938-Ocak 1950, 85 sayı. Ancak benim dünyamı aydınlatan Erciyes, Ocak 1978'de yayın hayatına atılan ve benim de zaman zaman imzamı gördüğüm Av. Nevzat Türkten'in Erciyes'i idi. Gerçi Erciyes'i Erciyes yapan bir ad daha vardı: Âlim Gerçel. Biri ağabeyim, öbürü kardeşim olan bu gerçek Kayseri evladı iki kültür âşığı insan Anadolu'nun ortasında bir meş'ale gibi ülkeyi aydınlatıyordu.

Böylece Halkevleri Genel Merkezi'nin yayın organı olan, üç döneminin ilkinde Ord. Prof. Dr. M. Fuad Köprülü ve öğrencisi Fevziye Abdullah Tansel'in yönetimindeki Ülkü'den sonra kendilerinden en çok söz ettiren birkaç dergiden biri de Erciyes olacaktı. Konya, Uludağ, Taşpınar, Başpınar, Ün, Türk Akdeniz, Doğuş, Kaynak, 19 Mayıs, Erzurum, Gediz, Karacadağ vb. dergileri ise ülkemizin öbür ışık kaynaklarından sadece birkaçı idi.

Erciyes'in benim hayatımda birkaç önemli yeri

vardır. Öncelikle yer alan onlarca yazımdan birkaç ilki hatırlatmak istiyorum.

Erciyes'teki benimle ilgili olarak yer alan ilk yazı bir kitabımın tanıtımı idi:

Sivaslı Âşık Kul Gazi / Sarı Çiçek, Erzurum 1980, Ticaret Matbaası, XXXI+143 s. +

Bir fotoğraf. Bu kitabımla ilgili bir tanıtma yazısı ilk asistanım tarafından yazılmıştı:

Ali Berat Alptekin, "Kitaplar Arasında: Sarı Çiçek", Erciyes, 5 (50), 3 Mart 1982, 8-9

Erciyes'teki ilk yazım ise bir âşığımızla ilgili idi:

"Günümüz Âşıklarından: Erzurumlu Ali Rahmani", Erciyes, 4 (37), 29 Mayıs 1981, 2-4.

Dergimizde yer alan ilk kitap tanıtımam ise Kıbrıs'ta yayımlanan bir kitap ile ilgiliydi.

"Kitaplar Arasında: Kıbrıs Türk Folkloru", Erciyes, 4 (46), Aralık 1981, 2-3.

Not: Oğuz Yorgancıoğlu'nun aynı addaki kitabının tanıtması ve tenkididir: Magosa 1980.

Erciyes ile ilgili bu ilklerden sonraki önemi olay ise, dergimizin bir sayısının adıma özel sayı olarak ayrılması idi: 31 (363), Mart 2008, 61 s. Burada her yaşta meslektaşımın alanımızla ilgili olarak yazdıkları bilim yazılarının yanında benim alanımla ilgili olarak yayımlanan yazılarımı tanıtan yazıları da hatırlatmak isterim. Ayrıca hatıra yazıları, şiirler ve çeşitli fotoğraflarla bu özel sayı kimliğini de tamamlamış oluyordu.

Bu son özel sayımızdan (500) kısa bir süre önce yayımlanan bir yazımı da hatırlatmak isterim: "Erciyesçi Nevzat Türkten", Erciyes, 42 (497), Mayıs 2019, 25-26.

Anadolu dergilerinin kendilerine özgü çıkış sebepleri vardır. Ben de, daha lise öğrencisi iken üç arkadaşımınla birlikte yayımladığımız Özlem adlı dergimizi (ilk sayısı Ocak 1959) okuyucularımıza sunarken böyle farklı bir sebebin sonucu olarak yola çıkmıştık. Erciyes'imizde son defa yayın hayatına atılırken muhakkak ki bir tarihi canlandırma, bir şehrin simgesi olan bir ulu dağa yeniden tırmanma görüşü olmalıydı. Ancak biz bu yeniden çıkışları zamanında yakalayamıyorduk. Nice sonra bir vesileyle öğreniyor, abone oluyor ve okuyorduk. Elbette önceki sayıları da ücretini göndererek istiyorduk. Onun için benim kitaplığımda Erciyes'in eksiksiz bir takımı bulunmaktadır. Böyle farklı çıkışların kaçınılmaz bir

sonucu olarak da dergimizin ilk yıllarında imzamızı taşıyan yazıları görmeniz mümkün değildir.

Adana, Kayseri, Konya, Develi, İznik, vb. il ve ilçelerdeki çeşitli bilimsel toplantılarda merhum Nevzat Türkten Ağabey ile birlikte olduk, hatıra tadında güzel olayları paylaştık. Âlim kardeşimle arada bir dertleşme babında yaptığımız uzun telefon konuşmalarının ana konusu da elbette Erciyes olacaktır.

Nevzat Bey, hemen her karşılaşmamızda, o kendine has üslubuyla, nezaketin bütün incelikleriyle süslenmiş o güzelim cümlesiyle şöyle derdi: ‘Sayın Sakaoğlu, bu yıl sizden en az iki yazı bekliyorum.’ Dergi koleksiyonlarını inceleyenleriniz görecektir; bu istek bazı yıllar daha çok sayıdaki yazılarla süslenirken bazı yıllar ise ihmalen öte iş yoğunluğu sebebiyle yerine getirilememiştir. Ama Erciyes’i asla ihmal etmediğimin, edemeyeceğimin bilinmesini isterim. Elbette onun huzur içinde yatması için benim verdiğim sözü tutup yazılarımla Erciyes’imize tırmanmayı sürdüreceğim.

Bir hatırayı da, yeri gelmişken araya sıkıştırıvereyim. Mayıs 1984... Develi’de Seyranî Sempozyumu’ndayım. Katılımcılar arasında Tuncer Gülensoy da var... Ta İstanbul Üniversitesi’nden sınıf arkadaşım... Toplantı Develi’de olur da Nevzat Ağabey ile Âlim Kardeşim katılmazlar mı? Onlar da orada. Kaçınıcı oturumdu, hatırlayamıyorum. Ancak öğleden önceki son oturumdu ve ben de başkandım. Toplantı normal akışıyla sürüp gidiyor. Bildiri sahipleri arasında üniversite hocalarının yanında kültür insanları ve bazı şairler de var. Öğle yemeğinden önceki son konuşmacımız bir şair... Emekli bir devlet memuru... Ancak konuşmacımızın sözü bir türlü bitmek bilmiyor. Uyarılarım da işe yaramıyor. Hemen ilgilerden birini yanıma çağırıp şu talimatı veriyorum:

“Salonun elektriğini hemen kesiniz!”

Ben bu talimatı verirken konuşmacımızı ha bire konuşuyor, kâh Seyranî’den, kâh kendi şiirlerinden okumayı sürdürüyordu. Derken salon birden karanlığa bürünüverince ortalıkta bir uğultudur kopuverdi. Öyledir, sinemada film izlerken de elektrikler gidince hemen bağrışmalar başlamaz mıydı!

Derken seslerin azaldığı bir sırada gür sesli bir arkadaşımız toplantının sona erdiğini bildirerek herkese ‘Afiyet olsun’ deyiverdi. Konuşmacı ne yaptı, elektriğin gelmesini bekledi mi, “Öğleden sonra kaldığım yerden devam edecek miyim?” yollu istek ve sorularda bulundu mu, bilmiyorum. Ancak bilim dünyasında belki de

ilk defa elektrik kesilerek konuşmacıyı kürsüden irdirme başarısını göstermiş birisi olarak son derece mutluydum.

Böyle durumlar için zaman zaman dile getirdiğimi bir uygulama var. Daha doğrusu ben de öyle işittim ama uygulanıp uygulanmadığını bilmiyorum. Güya Japonya’da konuşmacının ayağının altında kalan yer bir tür özel bir alanmış. Sürenin bitimi duyurulduktan sonra kürsüden inilmezse orası kendiliğinden açılır, konuşmacı aşağıya düşüverirmiş. Bu sistem bizde de olsaydı, aşağıda ayrı bir panel bile düzenlenilirdi.

Adana’da Karaca Oğlan ağırlıklı olan toplantıların ilki 1990 yılında düzenlenmişti. Düzenlemeyi Valilik gerçekleştirmişti. Ne yazık ki bu ilk toplantıda Üniversite yoktu. Galiba katılmak istememişlerdi. Ben de katılanlar arasında idim. Nevzat Ağabey de orada, aramızda idi. Benim başkanlığına üstlendiğim oturumda Nevzat Ağabey de yanımda idi ve oturumu birlikte yürütmüştük. Böyle toplantılarda başkan olan kişi mikrofonu eline alır, oturumun sonuna kadar kendisi konuşur. Oysa ben başkanlık kürsüsünde bulunanların birer birer bildiri sahiplerini çağırılmalarından yanayım. Böylece her iki kişi de görevlerini ortaklaşa yürütmüş oluyor. Ama hâlâ bu geçerliliği kalmayan yöntemi uygulayan oturum başkanlarını görüyoruz.

Hatıralarım arasında derginin hazırlandığı ortamı ziyaret etmem, Nevzat Ağabey’le evinde görüşmem, arkadaşlarımızca Kayseri’nin güzellikleriyle tanıştırılmam, Kadir Özdamarlar kardeşimizin doktora jürisinde bulunmam, adını hatırlamadığım bir bağ evinde güzel bir pazar öğle sonunu yaşamam, Türk Dil Kurumu ile Erciyes Üniversitesi’nin ortaklaşa düzenledikleri Uluslar Arası Türk Dilinin ve Edebiyatının Yayılma Alanları Bilgi Şöleni’nde (7-8 Ekim 2010) bildiri sunmam, çok daha eskilerde gerçekleştirdiğimiz bir Dadaloğlu toplantısı... Neler neler... Biraz Kayseri, biraz Erciyes dergisi... Prof. Gülensoy’un lojmanından Erciyes’i seyretmek, Prof. Dr. Meserret Diriöz’ü bir konferansında hayranlıkla dinlemek, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü’nün bir odasına benim adımla taşıyan bir yazının asılmasını öğrenmek (acaba halâ duruyor mu?), merhum Emir Kalkan (Erkan Kamil) ile şiir üzerine sohbetlerimiz, KASD’dan Yılın Folklorcusu Ödülü’nü almak, Talas’ta ve Öğretmen Evi’nde gecelerim, vb.

Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer demişler. Acaba bazı hatıralar kaç cihana değer?

Yayınların çok kere yerel, yöresel, bölgesel, ulusal, evrensel, legal ve illegal gibi tanımları olabilmektedir. Bazen bu tanımlayıcı sıfatlardan birden fazlası bir yayın için kullanılabilen “illegal yöresel dergi” veya “yöresel millî dergi” tanımı yapılabilmektedir. Bu yazımızda Türk kültürünün en uzun ömürlü millî dergisi olan Erciyes’i alanımız olan halkbilimden hareketle tanıtmakla kalmayıp illegal yayınların bilhassa dergilerin dergiciliğimizin içerisindeki yerine dair görüşlerimizi açıklamaya çalışacağız. “Millî” olma ile millî olanın ilgi alanı üzerinde duracağız.

Erciyes dergisi ilk sayısından 500. Sayısı dahil Kültür ve Sanat dergisi oldu. Uzun süre Kayseri ve Çevresi merkezli bir yayın organı olarak bilinmesine rağmen, her dönem imkanları nispetinde Türklüğün Anadolu dergisi oldu. Başlangıçtan itibaren Türk kültür coğrafyasından derledi Türk kültürlü halkların tümüne ayrılık gözetmeden selendi. Bu özelliği Sovyetleri Birliğinin dağılmasından sonra doğal olarak daha netleşmiş oldu. Bu özelliğini Ali Berat Alptekin’in büyük özeri ile hazırlamış olduğu Erciyes dergisi Bibliyografyasında görmek mümkündür.

1980’de tanıyıp birkaç yıl geçmeden hala devam etmekte yazarları arasında yer alabilme onuruna ulaştığımız dergimiz Erciyes, millidir ve milleti Atatürk’ün tanımladığı anlama temeli kültür olan bir yapılanma olarak anlar. Nice şair, hikayesi, derleyici anadili farklılığına bakmaksızın gözünü ilk defa kapılarına kendisine açtığı Erciyes’imizde açmış, Erciyes Türk ellerinin tümüne sözcülük etmiştir. Milli günlere özel sayı hazırlayarak gerektiğinde milli tarihe ansiklopedi işlevi yapmış, yazarları için hazırladığı özel sayılarla kuşaklar arasında fikir ve sanat köprüyü görevini yürütmüştür.

Türk kültürlü olmak ve Türk kültür coğrafyası hizmet etmek bazı ayrıcalıkları ve farklılıkları da içerilir. Derin bir tarihi geçmişiniz ve kıtaları kapsayan tarihi coğrafyaya sahip bir millete mensup iseniz,

dildaşlarınız, dindaşlarınız, soydaşlarınız, çok sayıda farklı kültür akrabalarınız da var demektir. Millî dergileriniz aynı zamanda kültür akrabalarınızın da dergileridir. Bize göre onların yayınları da gösterebilecekleri dil, din ve coğrafya farklılığına rağmen sizin millî dergiciliğinizin asli parçalarındandır.

Dergilerin çok kere dünya görüşleri, siyasi tercihleri kimlik anlayışları da vardır ve doğaldır. Bu özellikleri ile aralarında farklılıklar yansıtanlar da olabildiği gibi, millî sınırlar dışında çıkmakta olanlar, yayın hayatlarını illegal olarak sürdürmüş olanlar ve hatta milletin ortak kimlik anlayışına aykırı davranan ve bu davranışında gayri millî çevrelerden destek alan dergilerde olabilmektedir. Türk dergicilik tarihi bunlara şahit olmuştur ve olmaktadır.

Bu tür yayın organlarının gayri millî de olabilen tutumlarına rağmen Türk millî dergiciliğindeki yeri nedir? Bu noktanın Anadolu Dergiciliği kapsamında tartışılmasının yararına inanmaktayız.

Anadolu, üzerinde yaşayan, hukuken ve fiilen Türk kabul edilen, bize göre kültüren de Türk olan halkların kültür yurdudur. Yayın dilleri, yayın alfabeleri, içerdikleri ideoloji bakımından sorun içermeleri, onların Türk yayın kültürünün dışında tutulmalarını gerektirmez. Yayın dili ile yayının ideoloji farklı hususlar olduğu gibi, yayının bir kültür dairesinin kapsamı dışında veya içinde olmaları farklı hususturlar. Yayının ideolojik kimliği millî kanunlara aykırı olması hali, hukuki bir durumdur. O hal hukuk kültürümüzün bir parçasıdır. Bu kapsama giren dergiler, millî dergiciliğin hukuken sakıncalı bulunmuş örnekleridir. Bunların içerdiği mesajları paylaşmamış olmak, bu mesajlara karşı olmak, onlara konulan yasakları haklı bulmak, farklı şeylerdir. Onların, varlığını yok saymak farklı şeylerdir. Onlar, bir dönemin, birlikte yaşanan halklardan bir kısmına ait düşünce, fikir ve sanatlarını yansıtan karşı olursa da ortağı olduğumuz kültürün parçalarıdır.

İçeriğinden yola çıkılarak karşı olunan yayını yok sayarak, temsil ettiği fikri veya sanat özelliklerini takip etmeniz mümkün değildir. Sakıncalı bulunmuş bir yayının yayından men edilmiş olması dahi bir kültür olayıdır ve şüphesiz hukuken saygın bir uygulamadır. Gerektiğinde ulaşılmasına imkân verilemeyen sakıncalı yayına ilgili arşivde ulaşamamız halinde geçmişinizi, mevcut durumunuzu araştırıp, anlayıp, anlatamazsınız ve geleceğe ışık tutamazsınız.

Bu tür yayınların koleksiyonlarından yoksun milli arşivler çok kere yabancı arşivlere muhtaç olmuşlardır. Ecdadın arşivinde bu türden bilgilere ulaşabilmek çok daha kolay olabilmektedir. Günümüzde bu neviden yayınlar daha ziyade etnik milliyetçilik yapan kesimle tarafından şahsi olarak arşivlenmektedir.

Bu tür yayınların büyük çoğunluğu örgütsel yayınlardır. Örgütsel yapılanmanın anatomisi bu tür yayınlardan takip edilebilir. Örgütlenme her safhası ile bir kültür olayıdır. Bu alanla güvenlik güçlerinin ilgilenmesi ile sosyal bilicinin araştırmaları adına ilgilenmesi de çok farklı hususlardır. Sizin için milli olmayan bir istihbarat örgütü, ülkesindeki sosyal bilimcileri yok saymayarak sizin ülkenize yöneliyor ise, siz milli sosyal bilimcilerinizi yok sayarak karşı hareket geliştiremezsiniz. Farklı disiplinlerin

ISSN 1300-4689

Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi

YIL:37

SAYI:440

AĞUSTOS 2014

birbirlerinin alanına müdahale etmesi hali ile farklı disiplinlerin milli konularda gerektiğinde dayanışmalarının sağlanabilmesi için ortan hazırlanması farklı hususlardır.

Değerli kardeşim Âlim GERÇEL'in önce telefonla ve sonra da mektup ile Erciyes Dergimizin 500. sayısına bir yazı yazmamı istemesi üzerine, hemen derginin Ocak 1978'de yayınlanan ilk sayısına baktım. Benim de "Türk Devletinde Demokrasi Anlayışı" isimli makalemin bulunduğu Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi'nin Emek Matbaası'nda basılan ilk sayısında, rahmetli Av. Nevzat TÜRKTEN'nin kurucu başkanlığında 1956'da açılan Kayseri Türk Kültür Derneği adına Başkan, Erciyes dergisi Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü olan İnşaat Mühendisi Âlim Gerçel'in "Okuyucularla Başbaşa" adlı takdim yazısında: "Temennimiz, ERCİYES Dergisinin aydın, genç, yaşlı vatandaşlarımız arasındaki kopukluğun giderilmesinde yardımcı olması, milletimize ve Kayserimize hayırlı hizmetler görmesi, Yüce Allah'ın yardımları ve siz değerli okuyucularımızın destekleri ile uzun ömürlü olmasıdır" ve değerli meslektaşım Mehmet Çayırdağ'ın "Başlarken" adlı yazısındaki "Erciyes Dergimizi yeniden çıkarıyoruz. Ümit ve hizmet aşkı ile girişmiş bulunduğumuz bu işte çalışmak bizden, yardım Allah'tandır." duaları gerçekleşmiş ve YÜCE ALLAH'a çok şükürler olsun ki hem okurları ve hem de "ulusal hakemli dergi" olarak ilim çevrelerince kabul edilen ERCİYES AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ 42. yılında bu elimizdeki 500. sayıya ulaşmıştır.

Kayseri'de 1910 yılında büyük Türk milliyetçisi Yunus Bekir tarafından çıkarılan Erciyes dergisi, seferberlik ve savaşlar sebebiyle yayınına devam edemedi. 1930' lu yıllarda bir müddet Kayseri Halkevi yayını olarak çıktı ve kapandı. 1950'li yıllarda öğretmen Kazım Yedekçioğlu, Erciyes'i bir süre devam ettirdi. Yine adı geçen tarafından 1960'lı yıllarda Yeni Erciyes adıyla 83 sayı çıktı ve kapandı. Ocak 1978'de bugün yıkılarak yerine yeni bir bina yapılan Belediye İşhanı Kat 2 No 102'de faaliyet gösteren Kayseri Kültür Derneği adına ilk sayısı "Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi" yeni ismiyle Âlim GERÇEL'in sahibi ve yazı işleri müdürlüğünde yayın hayatına tekrar başladı ve 25.sayıya kadar böyle devam etti. Ocak 1980'de ise 25.sayıdan Aralık 2013'deki 432.sayı dâhil merhum Av. Nevzat TÜRKTEN büyüğümüzün sahibi ve yazı işleri müdürlüğünde, Âlim GERÇEL'in genel yayın müdürlüğünde yayınlanarak "Anadolu'nun en uzun

ömürlü ve istikrarlı dergisi olmuş" ve adı merhum Av. Nevzat ağabeyimiz ve Âlim Bey kardeşimiz ile bütünleşmiştir. 86 yaşında aksakal Nevzat Ağabey Aralık 2013, 432. sayısında yayınladığı "Aziz okuyucu! Bu sayı ile Nevzat Türkten'in sahipliğindeki Erciyes dergisinin neşri son bulmaktadır. Başka bir sahiplik altında devamına çalışacağız, İnşallah diyerek veda edelim. Selâmlar, Nevzat Türkten," mesajı ile bu milli ve manevi vazifeyi kıymetli ve vefakâr arkadaşımız Âlim Gerçel'e, Erciyes yazı ailesi ve okuyucularına devretti. Emanet etti. Zaten Nevzat Ağabey ile birlikte derginin Genel Yayın Müdürü olarak bütün iş yükünü bitmez tükenmez enerjisiyle, sabırla, cesaretle, hiç şikâyet etmeden gönüllü taşıyan, değerli kardeşim ülkü ve dava adamı Âlim GERÇEL bu emaneti ortada bırakmayarak kendi ifadesiyle "Av. Nevzat Türkten'in bu görevi bırakmasına, bugünkü (86) yaşında Erciyes'in ağır yükünü taşımasına gönlümüz razı olamazdı" diyerek derginin 37. yılında, Ocak 2014'te 433. sayıda Kayseri Kültür ve Turizm Derneği adına sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü de üslenerek Kayserililerin "işini bilecen, adamını bulacan" özdeyişi gereğince, iş birliğini ve teşkilatçılığını gösterdi. Yeni bir yayın ve akademik kadro düzeni içinde ERCİYES DERGİMİZ 42. yılında, Ağustos 2019'da bu elimizdeki 500. sayıya ulaştı. Tarihimizi, edebiyatımızı, folklorumuzu, şiirimizi, sanatımızı, örf ve adetlerimizi, toplum hayatımızı özetle millî ve manevî kültür değerlerimizi bir araya toplayan, ezelden ebede bir kültür hazinesi olan ERCİYES'imizin daim olması ve 1000. sayılara ulaşarak kitaplıklarımızı süslemesi dileğiyle.

Bu başarıda, birinci sayısından beş yüzüncü sayısına kadar makaleleri, araştırmaları, yazıları, şiirleri, maddi manevi destekleri ve emekleri bulunan bütün Erciyes ailesinden başta adı Erciyes ile anılan Av. Nevzat Ağabey olmak üzere vefat edenlere Rabbimden rahmet ve hayattakilere de sağlıklı, huzurlu, mutlu, milli, manevi birlik ve beraberlik içinde uzun ömürler dilerim. ERCİYES'e yazılarımızla, şiirlerimizle, maddi ve manevi yönden Erciyes ailesi olarak destek olalım. Kayseri'de görevli bulunduğum 1975-1993'lü yıllarda, başta Yüksek İslâm Enstitüsü, Meslek Yüksekokulu, Eğitim Enstitüsü ve sonra Erciyes Üniversitesi'nin çeşitli fakülteleri olarak Erciyes dergisine abone bulma ve yazı

toplama işinde Nevzat Ağabeye ve Âlim Beye elimden ve dilimden geldiğince yardımcı olmaya çalıştım. Her abone edişimizde ve yazı getirişimizde rahmetli Nevzat Ağabey'in ve Âlim Bey'in mutlu oluşlarına, gözlerinin güldüklerine bizzat şahit oldum. Bunu hâlâ bu vazifeyi karşılıksız yürüten Âlim Bey ile her konuştuğumuzda paylaşıyoruz. Buradaki memnuniyet birkaç kuruş meselesi değil, ERCİYES mayasının tuttuğunu görmelerimizdendir. İnşallah bu maya daim olur. Çünkü böyle yayın organları ülkemizde çok az yaşıyor.

Mesela benim ilim olan Isparta'da Halkevi tarafından "Halkevleri Mecmuası" olarak Haziran 1934-Aralık 1949 arası "ÜN DERGİSİ" adıyla çıkmış, millî, mahallî çok önemli yazılar, şiirler yayınlamış ve 172. sayıdan sonra kapanmıştır. 1960'lı yıllarda Isparta İli Kalkındırma Derneği tarafından bir süre yeniden yayınlanmış ve fakat devam ettirilememiştir. 2010'lu yıllarda Soner Toros ve Muhsin Tufan tarafından yeni Ün Dergisi adıyla 40 sayı çıkarılmıştır. Bu durum Türkiye'nin pek çok yerinde yaşanmış, bir hevesle başlanmış ve fakat devamı gelmemiştir. Ben de önemli bir kültür çevresi olan Kayseri'de az çok yapabildiklerimi, yazabildiklerimi Isparta'da ne fakültede ne de şimdi emekliliğimde birkaç yazı ve konferans dışında yapamadım. Mesela Erciyes Üniversitesi yayınları arasında çıkan "Tarih İçinde Kayseri" gibi, özet olarak "Tarih İçinde Isparta" ve doğduğum köyü "Dünden Bugüne Körküler" adlarıyla yazmaya başladım da henüz bitiremedim. Çünkü Kayseri'de bulduğum o ilmî, samimi çevreyi ve çalışma gücünü Isparta'da bulamadım. Rahmetli Nevzat Ağabey "Kemal Bey Kayseri'den gitme. Seni sevmiştik, ısınmıştık, edindiğin bu çevreni Isparta'da bu yaştan sonra bulamazsın" demişti, haklı çıktı.

Kayseri hem Türkler öncesi ve hem de Türkler devrinde çok önemli tarihi olaylara ve gelişmelere sahne olmuş önemli bir kültür, ticaret ve sanat merkezimizdir. Bu ifadelerden olarak Kayseri ile ilgili aklımda kalan şunları da okurlarımızın bilgisine sunmak istiyorum. Kayseri Asur koloni çağından, antik devirlerden, Selçuklulara, Anadolu Beyliklerine, özellikle Kayseri'yi başkent seçen Eratnalılar, Karamanlılar, Dulkadırlılar, Osmanlılar ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne kadar tarihî, ticari, sanat ve esnaflık teşkilatı olan ahilik kültür dokusunu geliştirerek koruya gelmiş örnek alınacak bir şehrimizdir.

İstanbul'da iş yapamayan bir Yahudi, ailesini ve hayvanını alarak kendisine iş yapabileceği bir yer

aramaya çıkmış, Kayseri'ye de uğramış, bir bakkalın önünde durup, oğluna biraz para vererek "oğlum şu bakkala git. Bu para ile bana, anana ve hayvanımıza yiyecek, kendine de çitleyecek bir şey al gel" demiş. Çocuk parayı bakkala verirken babasının dediklerini tekrarlamış. Bakkal çocuğa bir karpuz vermiş ve "bak oğlum bu karpuzun içini ananla baban, kabuğunu hayvanınız yiyecek, sen de çekirdeğini çitleyeceksin" cevabını verince, Yahudi "gidelim, burada bize ekmek yok" diyerek yola revan olmuş. Bu kıssadan hisse Yahudi'nin Kayseri'de tutunamadığı söylenir. Yine biliniyor ve söylenir ki, Yahudiler alıp satar. Rumlar ve Ermeniler yapıp satar. Türkler ise eker biçer, artarsa satar. Bu anlayışı dünden bugüne Kayserili ortadan kaldırmış; hem ekip biçip satmış, hem yapıp satmış ve hem de alıp satmıştır. Tarihteki Yabanlu Pazarı örneğinde olduğu gibi, bugün ürettiklerini iç ve dış pazarlarda satıyorlar, para kazanıyorlar ve marka oluyorlar.

"Okumam yazmam yok ama Evvel Allah Kayseriliyim" sözü ticari hayatın, üretimin, sanatın, helâl kazancın, çok çalışmanın, yani ahilik kültürünün tam karşılığıdır her halde. Kayseri'de dünden bugüne eğitim öğretim kurumları kurulmuş ve buralardan okuryazar kültürlü, bilgi ve ilim sahibi insanlar yetişmiştir. Bundan dolayıdır ki, Kayseri'de ERCİYES DERGİSİ yarım asra yakın aralıksız çıkarak 500. sayıya ulaşmıştır. Kayseri'de bugün yayını devam eden başka önemli dergiler de vardır ve sağ olsunlar bana göndermek lütfunda bulunuyorlar.

Türk ve İslâm dünyasının, büyük Türk Milleti'nin birlik ve beraberliğine ve Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin ebediyen devamlılığına çok ama çok ihtiyacımız var. Çünkü içeride ve dışarıda dostumuzdan çok düşmanımızın olduğunu bilerek, çok çalışmalıyız. İlmi rehber etmeliyiz. Eğitim ve öğretime önem vermeliyiz. Çağdaş teknolojiye öne geçmeliyiz. Katma değeri yüksek ürünler ile iç ve dış pazarlara hâkim olmalıyız. İsrraftan kaçınmalıyız. Namerde muhtaç olmamak için her alanda üretime önem vermeliyiz. Yüksek ahlak sahibi olmalıyız. Adaletten ayrılmamalıyız. Rabbimiz ve Peygamberimiz de böyle buyuruyor. Devletimizin kurucusu Gâzi Mustafa Kemal Atatürk'ün gösterdiği hedef olan "millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkarmalıyız." Yoksa bu toprakları kanları, canları, terleri, kalemleri, emekleri ile vatan yapanlar ve imar edenler haklarını bizlere helâl etmezler.

20. yüzyıl Anadolu sahası âşık edebiyatı temsilcilerinden biri olan Âşık Türkmenoğlu, daha çok destan şairi / âşığı olarak bilinir. Millî ve dinî konular başka olmak üzere pek çok konuda destan söylemiş olan âşığın tespit edilen şiirlerinden biri de Erciyes Destanı'dır. Âlim Gerçel Ağabey, editörlüğünü yaptığım Erciyes dergisi'nin 500. Sayısında mutlaka bir yazımın bulunmasını rica edince, babam Bahri Durbilmez /Âşık Türkmenoğlu'nun Erciyes Destanı üzerine kısa bir değerlendirme yazısı yazmaya karar verdim. (Not: Âşığın hayatı ve edebî kişiliği hakkındaki bilgiler, Hoca Ahmet Yesevî Uluslararası Türk- Kazak Üniversitesi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü'ne tarafımızdan yazılan bilgilerdir.)

1. Âşık Türkmenoğlu'nun Hayatı

Adı Bahri, soyadı Durbilmez'dir. Şiirlerinde genellikle "Türkmenoğlu" mahlasını kullanır. "Bahri", "Garip Bahri" gibi mahlaslarla söylediği şiirleri de bulunmaktadır. 1 Temmuz 1944'te, Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde doğar. Baba tarafından Bozkoyunlu Oymağı, Beğdillü Aşireti, Doğanlı Cemaati, Devocioğulları sülâlesine mensuptur. Anne tarafından ise Bozulus Oymağı, Mamalu Aşireti, Ağcalı Cemaati, Akçaoğulları / Aygırcıoğulları sülâlesindedir. Babasının adı Seyit, annesininki Meryem'dir. Necip, Uğur ve Halis adlarında üç erkek kardeşi, Emine, İkbâl ve Nasiye adlarında üç kız kardeşi vardır. Resmî bir tahsili yoktur. Okumayı-yazmayı askerlikte öğrenir. 24 Kasım 1964'te başladığı askerliğini İstanbul'da, (Kartal-Maltepe 2. Zırhlı Tugayı, 22. Zırhlı Piyade Taburu, 4. Bölük'te) piyade er olarak 24 Kasım 1966'da tamamlar. 5 Mayıs 1968'de, kendi köyünden Rıza ile Cevriye'den olma Ümmügülsüm Hanım ile evlenir. Bu evlilikten üç oğlu, iki kızı dünyaya gelir. Bayram (d.1969), Yaşar (d.1974) ve Yasin (d.1987) adlarında üç oğlu, Hatice Sibel (d.1970) ve Semiha (d.1982) adlarında iki kızı vardır. Köyünden ayrılan âşık, 1969'da Yozgat'a göç eder. 1969-1973 yılları arasında Yozgat'ta, 1973-1976 yılları arasında da Sorgun'da bir un fabrikasında

işçi olarak çalışır. 1973'ten itibaren Sorgun'da yaşamaya başlar. Bir süre ticaretle uğraştıktan sonra inşaatlarda "kalıp ustası" olarak çalışır. "Libya Destanı"nda: "Yoksulluk vatandan ayırdı bizi / Rabbim reva görmüş bize gurbeti / Gurbette olanın güler mi yüzü? / Sökmek mümkün değil kalpten hasreti" diyen Türkmenoğlu; Türkiye'nin pek çok yerini gezip görmekle kalmaz, beş yıl Libya'da, iki yıl da Arabistan'da işçi olarak çalışır. Türkiye'nin pek çok şehri yanında Libya, Suriye, Ürdün ve Arabistan'ı da gezip görür (Doğan 2005: 145- 146, Durbilmez 2013: 9-14, Alptekin 2015: 70, Durbilmez 2015a: 19- 23).

Aile büyüklerinden etkilenme (soyaçekim), âşık meclislerinde bulunma ve rüyada bade içme gibi sebeplerle âşık tarzı şiirler söylemeye yönelir. Annesinin babası Ramazan Akça da "Şifai" ve "Tabibi" mahlaslarıyla şiir söyleyen / yazan bir âşıktır. Şifai, İkrâmî, Gariboğlu, Halis, Muttalip gibi Taşpınarlı âşıklardan başka, Taşpınar'a gelerek buradaki köy odalarında sanatını icra eden başka âşıkları da dinleme imkânı bulur. Bu âşıklar / âşık tarzı şiirler yazan şairler arasında Hüznî Baba, Dindarî, Muharrem Ertaş, Âşık Veysel Şatıroğlu, Kasım Kazancıoğlu, Sıdkı Baba ve Hasan Coşkun da bulunmaktadır. Sözlü kültür ortamlarından köy odalarında söylenen âşık deyişlerinden başka anlatılan halk hikâyeleri, destanlar, vs. dinleyerek de âşık edebiyatı gelenekleri ile ilgili ilk bilgileri öğrenir. Manevî olarak usta kabul ettiği halk şairleri arasında Yunus Emre, Köroğlu, Karacaoğlu, Âşık Şenlik, Erzurumlu Emrah, Âşık İkrâmî ve Hüznî'nin adını sayar (Durbilmez 2015a: 33). Âşıklıkta yâr badesi, er badesi ve bir badesi olmak üzere üç türlü bade olduğunu söyleyen Türkmenoğlu, kendisinin de iki kez rüya gördüğünü söyler (Durbilmez 2008: 98- 99, Durbilmez 2015a: 33- 34). Gençlik yıllarında düğünlerde bayraktarlık yapar. Şiirlerini saz çalmadan, doğmaca olarak söyler. Şiir söylemeye başladığı ilk yıllarda şiirlerinin son dördüklerini ya ünlü âşıkların mahlaslarını kullanarak "tapşırır" veya hiç mahlas kullanmaz. Başkalarına mal ettiği

veya mahlas kullanmadığı şiiirlerinin dışındaki bazı şiiirlerinde adını (Bahri, Garip Bahri), bazılarında da “Türkmenoğlu” mahlasını kullanır. Doğmaca söylediği şiiirlerinin çoğu kaydedilmediği için az sayıda şiiiri tespit edilebilmiştir. Ses kayıt cihazlarıyla kaydedilen veya o söylerken yazıya alınan şiiirlerinden bir kısmı “Taşpınarlı Halk Şairleri” (Durbilmez 1998), “Vefatının 15. Yıldönümünde Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu” (Durbilmez 2013) ve “Âşık Türkmenoğlu / Hayatı ve Şiiir Sanatı Üzerine Bir İnceleme” (Durbilmez 2015a) adlı kitaplarda toplanarak incelenmiştir. Pek çok güldeste, kitap ve dergide şiiirlerine yer verilmiştir. Bazı şiiirleri Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan ve Irak Türkmen Bölgesi başta olmak üzere değişik Türk ülkelerindeki bazı dergi ve gazetelerde yayımlanmış, bazı radyo ve televizyon (TRT Avaz dâhil) kanallarında da şiiirleri okunmuştur.

Kalp krizi sonucu 14 Mayıs 1998’de vefat eder. Mezarı Sorgun’dadır.

2. Âşık Türkmenoğlu’nun Edebî Kişiliği

Koşma, semaî, destan ve mani biçimindeki şiiirlerinden bazıları günümüze ulaşmıştır. Destan biçimindeki şiiirleri daha fazla olduğu için, daha çok “destancı âşık” olarak bilinir. İncelenen şiiirlerinde hecenin 7, 8 ve 11’li kalıplarını kullandığı görülür. Şiiirlerindeki nazım birimi genellikle dörtlüktür. Beş dizeli bentlerle kurulan şiiirleri de mevcuttur. Üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz ve on üç haneli şiiirleri bulunmaktadır (Durbilmez 2015a: 50- 83). Şiiirlerinin ayak ve kafiyeye yapıları genel olarak sağlamdır. Çift kafiyeli ayak kullanımında da başarılı olduğu görülür. Şiiirlerinde âşık edebiyatının ortak üslubu belirgindir. “İkincil sözlü kültür” döneminde yaşamış olmakla birlikte şiiirlerinde daha çok birincil sözlü kültür ortamı özellikleri görülür. Bunda, âşığın resmî bir tahsili olmamasının ve şiiirlerini doğmaca olarak söylemesinin de etkisi olmalıdır. Zaman zaman Arapça ve Farsça terkiplere, tamamlamalara rastlansa da Yozgat yöresi Türkmen ağızlarını yansıtan mahallî söyleyişler öne çıkar (Durbilmez 2015a: 159). İstiare, teşbih, mecaz-ı mürsel, teşhis, istifham, telmih, tenasüp, mübalağa, tevriye, nida, irsal-i mesel, hüsn-i talil gibi edebiyat sanatlarını kullandığı; atasözü, deyim, alkış, kargış gibi

kalıp sözlerden, renk ve sayı simgeciliğinden de yararlandığı görülür. Dil ve üslup özellikleri arasında ikilemeler de belirgindir. Eşanlamlı, yakınanlamlı ve zıtanlamlı ikilemeler sözün etkisini, akıcılığını ve anlamını kuvvetlendirmektedir (Durbilmez 2005a: 219- 222).

Alptekin, Türkmenoğlu’nun şiiirlerinde “gurbet, ayrılık, zamandan şikâyet, sevgi, kardeşlik, barış, millî bütünlük, vb. konuları” işlediğini belirtir (2015: 70). Âşığın hayatı ve şiiir sanatı üzerine hazırlanan “Âşık Türkmenoğlu, Hayatı ve Şiiir Sanatı Üzerine Bir İnceleme” (Durbilmez 2015a) adlı kitapta belirtildiğine göre âşığın şiiirlerinin ana temasını memleket sevgisi ve tarih şuuru oluşturur. Âşığın memleket sevgisi doğup büyüdüğü topraklardan başlayıp bütün Türkiye’yi ve diğer Türk ülkelerini içine almaktadır. Din ve tasavvuf, aşk, kültür şuuru, gurbet ve silâ hasreti, millî birlik ve beraberlik, insan sevgisi ve hoşgörü, ölüm duygusu ve diğer konularda da şiiirleri vardır (Durbilmez 2015a: 104- 116).

Şiiirlerini doğmaca olarak söyleyen ve başka âşıklarla atışmalar yapan âşıklardandır. Âşığın bu özelliği Derdiyar tarafından şöyle dile getirilir: “Gezdin Türkiye’nin dört bir yanında / İrticalen düzdün sözü ânında/ Atıştın ustaca er meydanında / Âşıklıkta zirve sanatın senin” (Durbilmez 2017a: 13). Cefâî, Türkmenoğlu’nun söze sıkışmayan hazır-cevap bir âşık olduğunu ve pek çok âşığı atışmada tuş ettiğini şöyle söyler: “Methiye yeter mi vefalı öze?/ Hazır cevap, sıkışmazdı hiç söze/ Meydan dile gelip anlatsa bize/ Yaptı kaç âşığı tuş Türkmenoğlu” (Durbilmez 2017a: 13). Hasretî (Durbilmez 2015b: 256-258) ve Meydanî (Durbilmez 2000: 229) gibi bazı âşıklarla yaptığı atışmalar tespit edilerek yayımlanmıştır.

Hikâye anlatma geleneğini de bilen ve icra eden âşıklardandır. Ustamalı olarak anlattığı hikâyeler arasında Arzıyınan Gamber [=Arzu ile Kamber], Bağböğreğinen Aggavah Gızı [= Bey Böyreğ ile Akkavak Kızı], Elbeyoğlu, Emrahınan Selvi [=Emrah ile Selvi], Garacaoğlanınan Garagız [=Karacaoğlan ile Karakız], Garibinen Şahsenem [=Garip ile Şahsenem], Gündeşlioğlu, Kereminen Aslı [=Kerem ile Aslı], Köroğlu, Seyit Battal Gâzi, Sürmeli Bey, Şah İsmayilinen Gülperi [=Şah

İsmail ile Gülperi], Tayırınan Zöfre [=Tahir ile Zühre], Yaralı Mahmut ve Hz. Ali'nin cenkleri de bulunmaktadır (Durbilmez 1998: 110-111).

Şiirlerine nazire söylediği âşıklar arasında Karacaoğlan, Erzurumlu Emrah, Pir Sultan Abdal, Çıldırlı Şenlik, Erzurumlu Sümmânî, Hüznî, İkrâmî, Ceyhunî vd. de bulunmaktadır. Âşıklardan başka, Yunus Emre başta olmak üzere bazı derviş-şairlerin şiirlerine de nazireler söylemiştir (Durbilmez 2015a: 35- 38). Nuranî, Çemeloğlu, Yükselî, Hazanî gibi âşıklar da onun şiirlerine nazireler söylemiş / yazmıştır (Durbilmez 2015a: 29- 37).

Ozan Gürbüz Değer, Şevki Çobanoğlu, Âşık Gülbahçe / Salim Gülbahçe ve Âşık Çemeloğlu gibi bazı âşıkların şairnâmelerinde / âşıkânâmelerinden Türkmenoğlu'ndan da söz edilmektedir. Söz gelimi Ozan Gürbüz Değer, bir şairnâmesinde Yozgatlı âşıkları / ozanları sayarken Hüznî, Nazî ve Fennî ile birlikte Türkmenoğlu'ndan şöyle söz eder: "Hüznî, Nâzî, Fennî Yozgatlı ozan / Türkmenoğlu güzel söyledir destan / Ozantürk tecniste bir başpehlivan / Bilen bilir, bilmeyenler öğrensin" (Durbilmez 2007: 155).

Türkmenoğlu, âşıklar arasında "usta âşık"lardan biri olarak kabul edilir. Bu sebeple pek çok âşık tarafından hakkında şiirler söylenmiş / yazılmıştır. Bu âşıklar arasında Karanlı Âşık Hasretî / Sadi Değer, Sivaslı Âşık Sefil Selimî / Ahmet Günbulut, Sivaslı Âşık Derdiyâr / Murat Tanrıverdi, Sivaslı Âşık Cefâî / Binali Aydın, Yozgatlı Âşık Nuranî / Sami Sarıkaya, Yozgatlı Âşık Hazanî / Erdoğan Bektaş, Yozgatlı Âşık Çapanoğlu/ Bekir Balaban, Kayserili Âşık Hayri Toprak, Erzurumlu Âşık Temelî / Yakup Temel, Karanlı Âşık Nuran / Nuran Araz Kaçar, Yozgatlı Âşık İdris Gümüş, Yozgatlı Âşık Kul Hâkî / İsmail Özbek, Yozgatlı Âşık Muradî / Murat Erciyas, Sivaslı Âşık İhlasî / Bekir Akbulut, Karanlı Âşık Mürsel Sinan, Samsunlu Âşık Obalı / Mustafa Obalı ve Yozgatlı Cemalî / Mustafa Aslan da bulunmaktadır (Durbilmez 2017: 12).

Türkmenoğlu'nu Taşpınarlı İkrâmî, Zileli Ceyhunî ve Tokatlı Nurî silsilesiyle Erzurumlu Âşık Emrah koluna dâhil etmek mümkündür (Durbilmez 2012: 142- 152).

3. Âşık Türkmenoğlu'nun Erciyes Destanı (Metin)

Bu mağrur duruşun uludan ulu
Göğlere uzanır başın Erciyes
San a hayran bahar tüm Anadolu
Yohdur bir menendin, eşin Erciyes

Sultanı gibisin yüce dağların
Bi cennet köşesi bahçen, bağların
Şahidi olmussun bütün çağların
Dünyayınan aynı yaşın Erciyes

Gaç garibin âhı göğe uzanmış
Yürağa yanannar suyundan ganmış
Kereminen Aslı sana dert yanmış
Sır dolu toprağan, daşın Erciyes

Bir elin yaylada, biri uvada
Yavrular mı bekler acep yuvada
Çeşit çeşit guşlar uçar havada
Sultan sazlığında guşun Erciyes

Zirveye gôtüren nice yolun var
Gışın gardelenner, yazın gülün var
Nergizin, menekşen, mor sümbülün var
Tüllü çiçek dolu döşün Erciyes

Obalardan gelen düğün aleyi
Burada billikde çeker haleyi
Türk Dünyası gözler her gurultayı
Billiği sağlamak işin Erciyes

Galbim de tekledi, bağrım yaralı
Sen de efgâllısın, derdin sıralı
Benim de başım hep gallı, boralı
Ne gadar çetindir gışın Erciyes

Furmuş ikimizi felağan gahri
Bi gün sona erer dünyanın dehri
Sana bahıp söyler bu Garip Bahri
Dumannı senin de başın Erciyes

(Durbilmez 2015)

4. Âşık Türkmenoğlu'nun Erciyes Destanı Üzerine Tespitler

Türkmenoğlu tarafından söylenen Erciyes Destanı, hece ölçüsünün yaygın kalıplarından 6+5=11'li kalıp ile meydana getirilmiştir. Nazım birimi dördüktür. 8 dördüklü bir dstandır. Kafiye örgüsü bakımından abab, cccb, çççb, dddb, eeeb, fffb, gggg, hhhh biçiminde bir yapı sergiler. Ayak yapısı bakımından ise yenileme ayak özelliği taşır. Çünkü her bir ayak dizesinde sırasıyla baş, eş, yaş, taş, kuş, döş, iş, kış, baş kelimeleriyle yeni bir ses birliğinden oluşan yeni bir dize meydana getirilmiştir. Ayak dizeleri incelendiğinde ilk ayak dizesi ile son ayak dizesinde “baş” kelimesi kullanıldığı görülmektedir. İlk dördükte geçen “göklere uzanan baş” ile yükselme ifade edilirken, son dördükte geçen “dumanlı baş” ile dertli oluş vurgulanmaktadır. Aslında her ikisinde de tevriyeli bir anlatıma başvurulduğu anlaşılmaktadır. Çünkü “göklere uzanan baş” ve “dumanlı baş” ifadelerinde gerçek anlam ile birlikte mecazi anlam da yer almaktadır.

Erciyes Dağı, ilk dördükte, mağrur duruşlu bir insana benzetilir. Mağrur duruşu uludan ulu olarak görülen Erciyes'in başının göklere uzandığı ifade edilir. Bütün Anadolu'nun hayran olduğu Erciyes'in eşi benzeri bulunmadığı belirtilir.

İkinci dördükte, Erciyes'in ulu dağlar içinde sultan gibi olduğu söylenir. Yüce dağların sultan gibi kabul edilmesinde, Erciyes'in eteklerinde bulunan bahçelerin, bağların etkili olduğu ifade edilir. Burada Erciyes yalnızca varlığını paylaşan bir sultan olmakla kalmaz, bulunduğu yeri bir cennet köşesine çeviren bir sultan olarak da tasvir edilir. Erciyes'ten söz edilirken “Ulu” ve “Yüce” sıfatlarının kullanılması tesadüfî değildir. Özellikle ikinci dördüğün üçüncü ve dördüncü dizeleri okunduğunda, Erciyes'in yüksekliği ve kapladığı alan bakımından “ulu”/“yüce” kabul edilmesi yanında, ilk çağlardan beri var olması sebebiyle de ulu bir dağ kabul edildiği anlaşılmaktadır. Zira Türkmenoğlu, burada Erciyes'in Dünya ile yaşıt olduğunu ve bütün çağlara şahitlik ettiğini dile getirir.

Üçüncü dördükte, Erciyes, toprağı taşı sır dolu bir dağ olarak ifade edilir. Erciyes'in bir yanardağ oluşu ile yüreği yanan garibanlar arasında bir ilgi kurulur. Yüreği yanan garibanların ah edişleri, bir

zamanlar Erciyes'ten yükselmiş olan alevli dumanları düşündürür. Baş dumanlı gariban kimselerle baş dumanlı Erciyes arasında da aynı benzerlik kurulur. Yine bu dördüğe göre, yüreği yanan garibanlar, sönmüş bir yanardağ olan Erciyes'in buz gibi akan suyundan içerek yürek yangınlarını söndürmeye çalışmış, çalışmaktadır. Bu dördüğün üçüncü dizesinde Kerem ile Aslı'nın Erciyes'te buluştukları anlatılır. Bu buluşmadan söz edilirken kullanılan “sana dert yanmış” sözleri dikkat çeker. Kerem ile Aslı hikâyesine göre, Aslı'nın peşinden yollara düşen Kerem, yıllar sonra Kayseri'de Aslı'ya yetişir. Aslı da Kerem'i burada sever fakat Aslı'nın keşiş babası kızını alarak Kayseri'den de kaçır. Yine peşlerine düşen Kerem Halep'te onlara erişir. Halep Paşası'nın zorlamasıyla Aslı'nın Kerem ile evlenmesine razı olan Keşiş, kızı Aslı'ya sihirli bir gömlek giydirebilir. Son düğmesine kadar çözüldükten sonra kendiliğinden tekrar iliklenen bu sihirli gömleği Aslı'nın üzerinden bir türlü çıkaramayan Kerem, yüreği yanarak ateşli bir ah çeker. Yanmaya başlar ve yana yana kül olur. Kerem'in dağılan küllerini saçlarıyla toplamaya çalışan Aslı'nın saçları bir kıvılcımla tutuşmaya başlar. Alevler içinde kalan Aslı da kül olunca, kendileri kavuşamayan iki sevgilinin külleri kavuşmuş olur. Bu dizede hem yanma, hem de dert yanma anlamları söz konusudur. Hem hikâyedeki yanma efsanesine telmihte bulunmakta, hem de Erciyes'in Kerem ile Aslı'ya sırdaş oldukları da ifade edilerek Erciyes Dağı kişileştirilmektedir.

Dördüncü dördükte, Erciyes'in bir elinin yaylada (Tekir Yaylasında), bir elinin ise ovada olduğu ifade edilir. “Yavru” ve “yuva” sözlerine yer verilir. Yahyalı, Develi ve Yeşilhisar ilçelerinin sınırları içinde bulunan Sultan Sazlığı ile Erciyes Dağı arasında ilgi kurulur. Kuş cenneti olarak adlandırılan Sultan Sazlığı Millî Parkı'ndan “Çeşit çeşit kuşlar uçar havada” dizesiyle söz edilmesi dikkat çekicidir.

Beşinci dördükte Erciyes'e çeşitli yollarla ulaşılabilceği, burada çeşitli çiçeklerin yetiştiği ifade edilir. Kışın kardelenler, yazın gül, nergis, menekşe, mor sümbül... ile süslediği anlatılır.

Altıncı dördükte, Türk Milliyetçileri tarafından gelenekli olarak yıllarca yapılmış olan “Türk Dünyası Kurultayı”ndan söz edilir. Türk Dünyası'nın değişik bölgelerinden, obalarından gelen Türklerin

burada birlik ve beraberlik içinde halay çektikleri, eğlendikleri ifade edilir.

Yedinci dörtlükte Âşık Türkmenoğlu, kendisinin genç yaşta hastalıklara yakalanması ile Erciyes'in kış mevsimindeki çetinlikleri arasında ilgi kurar. Hayatı boyunca çektiği çeşitli sıkıntılar ve nihayet kalp krizi geçirmiş olmasının verdiği üzüntüyü ifade eden âşık "Sen de efkârlısın, derdin sıralı / Benim de başım hep karlı, boralı" dizelerini söyleyerek, ömrünün kış mevsiminde olduğunu ima eder.

Son dörtlükte kendisi ile Erciyes Dağı arasında ilgi kurmayı sürdüren Türkmenoğlu, "Vurmuş ikimizi feleğin kahır" diye seslenir. Erciyes'e bakarak bu destanı söylediğini belirtir. "Dumanlı senin de başın Erciyes" dizesine uygun olarak "Garip" sıfatıyla birlikte adını mahlas olarak tapşırır.

Sonuç

Bu destanda bir âşığın dağ ile kendi varlığı arasında bir bağ kuruşu, dağ ile dertleşmesi, şahsî konularda dertleşirken maddî ve manevî değerleri de ifade etmesi söz konusudur. Bu destandan da anlaşıldığı gibi; destanlar birer edebiyat eseri olmaları yanında, hem sosyal olayların ve kültürel değerlerin tespitinde, hem de destanları meydana getiren âşıkların hayatlarının çeşitli yönlerinin ortaya çıkarılmasında önemli birer bilgi kaynağı özelliği de taşımaktadır.

Kaynaklar

Alptekin, Ali Berat, 2015, Anadolu'dan Kıbrıs'a Halk Kültürü Köprüsü, Ankara, Akçağ Yay.

Doğan, Durali, 2005, Yozgat Şair ve Yazarlar Ansiklopedisi, Yozgat, Sılam Yay.

Durbilmez, Bayram, 1998, Taşpınarlı Halk Şairleri, 1. Baskı, Kayseri, Geçit Yay.

Durbilmez, Bayram, 2000, Âşık Meydânî / Hayatı- Sanatı- Şiirlerinden Örnekler, Kayseri, Lâçin Yay.

Durbilmez, Bayram, 2006. "Âşıkların Diliyle Erciyes Dağı", Prof. Dr. Saim Sakaoğlu'na Armağan, (Hzl. Prof. Dr. Ali Berat Alptekin), Konya- Haarlem: Kömen- SOTA Yay., 554-570.

Durbilmez, Bayram, 2007a, Ozan Gürbüz Değer, Hayatı- Sanatı- Şiirlerinden Örnekler, Ankara, Kültür Ajans Yay.

Durbilmez, Bayram, 2007b, "Âşık Tarzı Şiirlerde Sözlü Tarih (Kayserili ve Yozgatlı Âşıkların

Şiirlerinden Örneklerle)", II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (10-12 Nisan 2006)- Bildiriler, Kayseri, 299-317.

Durbilmez, Bayram, 2008, Âşık Edebiyatı Araştırmaları / Taşpınarlı Halk Şairleri, 3. Baskı, Ankara, Ürün Yay.

Durbilmez, Bayram, 2012, "Zileli Âşık Ceyhunî'nin Yozgatlı Halk Şairleri Üzerine Etkileri", Tarihi ve Kültürü İle II. Zile Sempozyumu (6-9 Ekim 2011)- Bildiriler, (Hzl. Mehmet Yardımcı), İzmir, 142-152.

Durbilmez, Bayram, 2013a, Vefatının 15. Yıldönümünde Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu, Kayseri, Laçin Yay.

Durbilmez, Bayram, 2013b, "Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu", Kardeşlik / Kültür, Edebiyat ve Sanat Dergisi, S. 279 / 280, Bağdat, 37-43.

Durbilmez, Bayram, 2013c, "Tarihî Gerçeklerin Âşık Edebiyatına Yansımaları Bağlamında Türk Mukavemet Teşkilatı ve Kıbrıs Mücahitleri / Turkish Resistance Organization (TMT) and Turkish Freedom Fighters in Cyprus which The Context in Reflection of Bardic (Aşık) Literature", Folklor / Edebiyat - International Cyprus University Quarterly Cultural Journal, 19/ 76, 173-193, Ankara / Lefkoşa.

Durbilmez, Bayram, 2014, "Yozgatlı Halk Şairlerinin Diliyle Kıbrıs", Prof. Dr. Ali Çelik Armağanı, (Editör: Cengiz Gökşen), Ankara, Akçağ Yay., 239-266.

Durbilmez, Bayram, 2015a, Âşık Türkmenoğlu, Hayatı ve Şiir Sanatı Üzerine Bir İnceleme, Kayseri, Tezmer Yay.

Durbilmez, Bayram, 2015b, Âşık Hasretî'nin Şiir Sanatı, Kayseri, Kardeşler Matbaası.

Durbilmez, Bayram, 2017a, "Sivaslı Âşıkların Yozgatlı Âşık Türkmenoğlu (1944- 1998) Hakkındaki Şiirleri", Erciyes, yıl: 40, S. 476, 12-17.

Durbilmez, Bayram, 2017b, "Tarihî Olayın Destanlara Yansımaları Üzerine Bir Değerlendirme: Yozgatlı Halk Şairlerinin Çanakkale Destanlarından Örneklerle", I. Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumu (3-5 Kasım 2017), RessCongress ve Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi: Bandırma-Balıkesir.

ERCIYES DERGİSİ'NİN 500. ŞEREF SAYISI ANADOLU DERGİLERİ

Müjgân ÜÇER

Erciyes Dergisi'nin Ağustos 2019 da çıkacak olan 500. Şeref Sayısı için tebrikler. Erciyes'in 500. Sayısı Anadolu dergileri içinde bir rekordur. Nice sayılar dilediğimiz Erciyes dergisi, yücelikte Erciyes'e yetişsin!

Anadolu Dergilerinden Sivas Örneği

Dergi çıkarmak gönül işidir. Dergiler kültür ve sanatın nabzı olan bir organizma gibidir. Burada amatör ruh ile yazarlar en iyisini yapmaya çalışırlar. Bu yazılarda asla maddî kazanç düşünülmez. Yeni görüş ve buluşlar, duygu ve düşünceler, edebiyat ve sanat zevki dergi sayfalarından hür ufuklara kanatlanır. Bir ülkünün coşkusu ile çıkarılmaya başlanan dergiler bir iki yıl sonra malî veya başka sıkıntılar sebebiyle ne yazık ki devam edemezlerse de alanlarında hoş bir sadâ bırakırlar. Anadolu yerel basınına ve kültür hayatına önemli katkıları olan dergiler artık çıkmasalar da ölü değildir. Geçmişten ses verir. Ararsak, bulursak ve okursak konuşur. Birbirini takib eden birçok dergi böylece kültür ve edebiyat sahasının unutulmazları arasına girerken geleceğe ışık da tutarlar. Atasözümüzün dediği gibi: “Âlim unutmüş, kalem unutmamış.” Yazmak insanoğlunun en büyük zaferidir. Yazılmayan, yayımlanmayan bilgiler, fikirler zamanın dehlizlerinde yok olur. Dergiler fikir ve düşünce hayatımızda her zaman yeni bir soluk olarak yar alacaktır.

Sivas basınında ilk resmî gazete 1878 yılında Sivas adı ile çıkmıştır. Sivas Kongresi sebebiyle çıkarılmaya başlanan İrade-i Millîye Gazetesi 1919 14 Eylül'ünden itibaren millî mücadelenin sesi olmuştu. Sivas'ta ilk dergi ise 1914 yılında çıkarılmıştır. Sivas Kültür Envanteri'nde Cumhuriyet öncesi Sivas dergileri hakkında İbrahim Yasak şu bilgileri veriyor: “Sivas'ta ilk dergi Sivas Sultanîsi 11 sınıf öğrencileri tarafından Vali Muammer Bey'in teşvik ve destekleriyle çıkarılan ve Sivas Vilâyet Matbaası'nda basılan Gençler Derneği dergisidir. 14 Mart 1914 tarihinde yayımlanmaya başlayan

derginin sorumlusu Kayserili Şaban Sırrı, başyazarı ise Pınarbaşılı Mustafa Sırrı'dır. Bunu takiben Sivas'ta yayımlanan diğer dergiler: Dilek (1921-1923), Birlik-Türk Ocağı Dergisi (1923-1924), Duygu ve Düşünce (1927-1928) ve Orta Yayla Dergisi'dir. 1936 yılında yayımlanmaya başlanan Orta Yayla 1939'dan sonra 4 Eylül adıyla çıkmış ve yayını 1942 yılına kadar devam etmiştir.”¹

1930 yılında Ahmet Kutsi Tecer'in Sivas Lisesi Edebiyat öğretmenliği ve 1932 yılında da Millî Eğitim Md. olmasıyla Sivas Lisesi öğrencileri 1932 yılı Ocak ayında Toplantı dergisini çıkarmışlardır. Bu derginin 15 sayısı elimizdedir.²

Sivas'ta, Şubat 1973 tarihinde aylık olarak İbrahim Aslanoğlu'nun çıkartmaya başladığı Sivas Folkloru alanında erişilmez katkılar sağlamış bir mektep dergidir. Aslanoğlu Hocamızın başlattığı bu kültür hareketiyle benim de dahil olduğum birçok folklorcu yetişmiştir. Temmuz 1979 yılına kadar 78 sayı çıkan derginin devamı olarak Ağustos 1979 tarihinde İstanbul'da Türk Folkloru adıyla yayımlanmaya başlamıştır. 1995 yılında İbrahim Aslanoğlu'nun vefatıyla evlatları görevi devr almış ve 1999 Mart'ına kadar devam eden Türk Folkloru Dergisi 96. sayısı ile devrini kapatmıştır.

“Göl yerinden su eksik olmaz” sözü Sivas dergileri için de geçerlidir. 2011 yılına kadar Sivas'ta 90 dergi çıkmış olup, bunların 49'u kültür ve edebiyat alanındadır.

Su (1961-1967), Gurbet, Sühan, Aşkar, Poyraz, Sivas Kültür Sanat, Revak (1990-2003), Sivas Kültür, Sultan Şehir dergileri de bu cümledendir. SözŞehri Ocak 2019 da yayımlanan 14. Sayısından sonra çıkmadı. Sivas Hizmet Vakfı'nın çıkardığı Hayat Ağacı dergisi

¹ İbrahim Yasak, “Sivas Basın Tarihi, Sivas Kültür Envanteri, Sivas Valiliği, Sivas, 2011, s. 312.

² Erhan Paşazade, “Ahmet Kutsi Tecer'in Sivas Lisesi'ndeki 'Toplantı'sından Haberdar mısınız”? Hayat Ağacı, Sivas Hizmet Vakfı, Sayı.26, Sivas, 2014, s. 32.

2005 yılında yayın hayatına başlamış olup, hazırlanmakta olan 37. sayısı Sivas Kongresi'nin 100 yılına armağan edilecektir. Hayat Ağacı; muhteviyatı, yazar kadrosu ve nefis baskısı ile şehir kültürü dergisi olarak ülkemizde tekdir. Alanındaki boşluğu dolduran Hayat Ağacı'nın yayınının devam etmesi hâlisâne dileğimizdir.

Bu çizgi; Türk kültürü, bilim ve sanatının yoludur.

Cumhuriyetimizin 75. Yılında 1988 Ekim'inde Erciyes Dergisi 250. Şeref olarak yayımlanmıştı. 56 yazarın imzasını taşıyan dergi önemli konuların yer verildiği bir kitap hacminde idi. Erciyes'in değerli yazarlarından Muhsin İlyas Subaşı Erciyes dergisi'nin 250. Şeref sayısında; "Erciyes dergisi ve

Nevzat Türkten" başlığı ile yazdığı makalesinde şöyle diyordu:

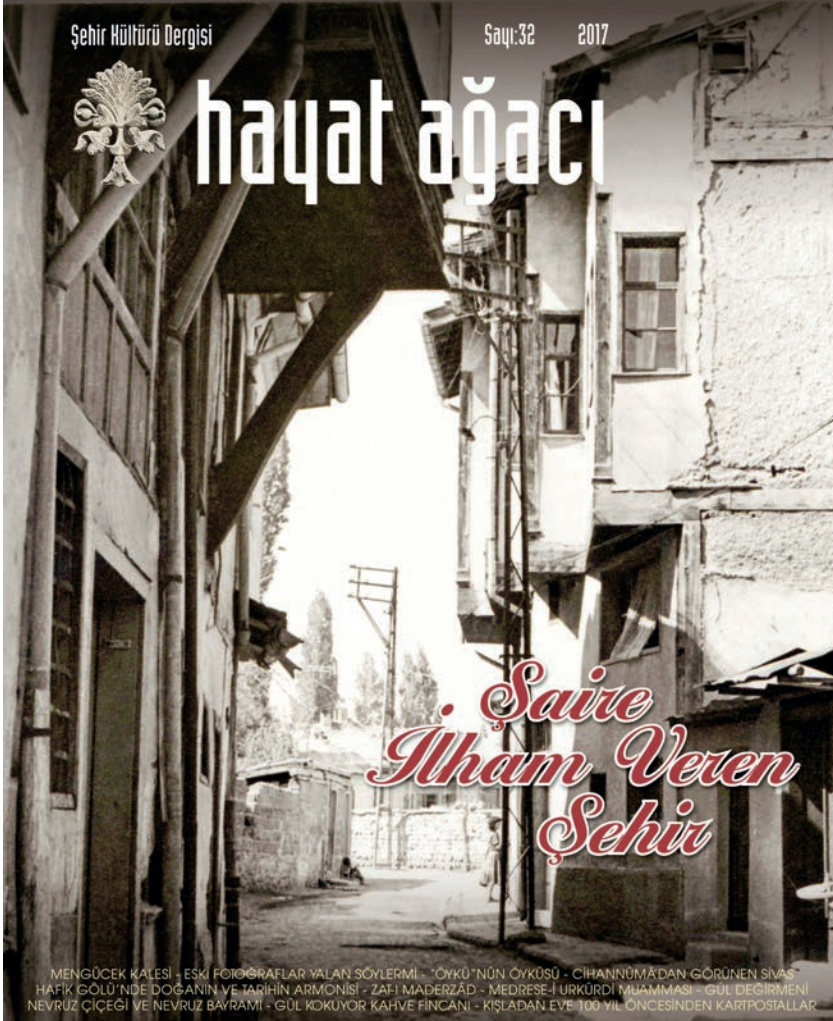
"Dergiler hür düşüncenin kalesidir. Batı kültürüne bakın. Bir buçuk iki asırdan bu yana hep dergilerle beslenmiştir. Kaliteli bir dergi mektep gibidir ve sürekli aydın yetiştirir. Bu bakımdan dergileri "Kültür Fabrikası" olarak görürüm. (...) Eğer Nevzat Türkten gibi bir fedakâr kahraman olmasaydı bu derginin akıbeti de edebiyat mezarlığımızdaki sayısız dergilerden farklı olmayacaktı. (...)Nevzat Ağabey var oldukça Erciyes Anadolu'nun "Kültür Çınarı" olma hüviyetini koruyacaktır." Derginin 500. Şeref sayısında buluşmak üzere."³

Evet, takdir-i şâyandır ki kültür hayatımızın ve halk kültürümüzün çınarı Erciyes dergisi 2019 Ağustos'unda 500 yaşına giriyor. Ahmet Hamdi Tanpınar; "Bir kültür seviyesini inşâ edenlerin; büyük sanatkarlar, âlimler ve filozoflardan ziyâde onların asıl kütle ile hayat arasında aracı

rolü oynayanlar olduğunu" söylerken, yüksek bir şevk ile çıkarılan dergilerin sahip, yazar ve okuyucularını da kasd etmiş olmalıdır.

42 yıldır Erciyes'in her kademesindeki gönül dostlarından ebediyete intikal edenlerine Allah'tan gani gani rahmet, yaşayanlarına da afiyet ve bereketli ömürler diliyorum. Erciyes'e nice sayılar temenni ederken Erciyes Ailesini de kutluyorum.

³ Muhsin İlyas Subaşı, Erciyes, Kayseri, S. 250. Şeref Sayısı, 1998s. 2.

Ve Erciyes

Erciyes'in 500. Şeref Sayısı Anadolu'da şimdiye kadar hiçbir derginin ulaşamadığı bir sayıdır. 42 yıldır Erciyes'i çıkaran sahip ve yazı işleri müdürleri, dergiye yazı gönderenler ve okuyucuları sonsuz tebrik ve teşekkürü hak ediyorlar. Çünkü dergi çıkarmak ve bunu 42 yıl sürdürmek çok zor bir iştir. Aşk ve şevk ile yıllardır bu hizmeti veren Merhum Av. Nevzat Türkten Bey Erciyes bayrağını İnş.Müh. Âlim Gerçel Bey'e devrinden sonra da dergi aynı çizgide yayınını sürdürüyor.

“Anadolu Dergiciliği” derken, birilerini, başkalarından ayrı/farklı görmek; mes’eleyi, bâzılarının umûmî idrâkinde saklı bulunan sâde/basit bir ‘coğrafya’ hâdisesi gibi telâkki etmek maksadında değilim. Çünkü; coğrafya, bir ‘kuru satıh değil’, yeraltı ve yerüstü ile, aynı zamanda, bizim kültürümüzün kurulup gelişip yayıldığı uçsuz bucaksız bir mekândır ki, bu, Batı-Doğu Türkistan’dan, dünyânın herbir köşesine ulaşır.

Sözünü etmek istediğim ‘dergicilik’, sâdece Türkiye’ye mahsus bir telâkkinin îzah ve ifadesine çalışmaktır ki, bu durum, senelerden beri de “Anadoluculuk” olarak sürüp gelmektedir.

Türk dergiciliği, başlangıcından îtibâren, kendi içinde kavrulmaya çalışmış, büyük mücâdeleler vermiş, çok sıkıntılar geçirmiş, hiçbir zaman “Ohhh!” çekip derin ve rahat bir nefes alamamış ve buna rağmen, her ‘görüş’, kendi ‘bediî/estetik anlayışı’ istikametinde yol bulmaya/ yol almaya gayret göstermiştir.

Hiç kimse, umûmî olarak, bir derginin diğerinden daha zahmetsiz neşredildiğini söyleyemez. Herbiri, kendi yağıyla kavrulmaya çalışmakla birlikte, yetersiz olmasına rağmen, Kültür Bakanlığı’nın desteğini almadan yayınlanabilmiş dergimiz de çok azdır.

En eski fikir kültür sanat dergilerimizden olan Türk Yurdu’ndan Varlık, Hisar, Çağrı, Türk Edebiyatı, Yesevî, Kardeş Kalemler, Maverâ ve Hece Dergisi’ne kadar, bu, böyledir.

Tabii ki, Erciyes dergisi de, bu tasnif içinde yer almış, bugün îtibârıyla, haklı olarak, 500. sayıyı idrâk etme başarısını, yaşamak bahtıyarlığına kavuşmuştur. Beş yüz sayı, bir dergi için oldukça büyük ve her derginin nasip olamadığı bir rakamdır.

Hele de, sözünü ettiğimiz şartlarda, merkezden uzak, Anadolu’nun ortasında yayınlanınca!..

Bu hususla ilgili olarak Samsun’da yayınlanan Denge Gazetesî’nin 8 ve 9 Ocak 2015 tarihli nüshalarında yayınladığım “Bir Kültür Hazînesi: Erciyes dergisi” başlıklı makalemde kısa bir bölüm nakletmek istiyorum:

“Kitaplar, dergiler ve gazeteler, her türlü fikrî, edebî, kültürel ve bediî hayatımıza yön veren, geçmiş tecrübe ve bilgileri tâzeleyerek sunan yazılı kaynaklardır. Tabii ki, sözlü / sesli ve görülü / şekilli televizyonlar, filmler ve kasetler de benzer bilgi ve tecrübeleri nakleden ve geliştirmeyi hedefleyen diğer yayın vasıtalarıdır.

Muhakkaktır ki, bunların hepsi, mâzînin ‘hâfızası’ ve geleceğin yol göstericileri- yol açıcılarıdır. Târih boyunca, her yeni adıma vesîle teşkil eden, ışık tutan , en mühim ve kalıcı fikir hazînelerinin ‘kitaplar, dergiler ve gazeteler’ olduğunda herkes mutabıktır.

Cumhuriyeti Dönemi Türk dergiciliğinde önemli bir yere sâhip olan Erciyes dergisi, bâzılarının nazarında bir ‘taşra dergisi’ olarak telâkki edilse de, ortaya koyduğu üstün vasıflı fikir ve sanat numûneleriyle, kendini , sâdece Türkiye’de değil, bütün Türk Dünyası’nın güzîde fikir, san’at ve edebiyat câmiasında da kabûl ettirmiştir.

Erciyes dergisi’nin Kasım 2001 tarihini taşıyan 287. sayısının birinci sayfasında, Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü olarak Av. Nevzat Türkten şöyle demektedir: “Bilindiği üzere Erciyes’in ilk çıkış tarihi 1910’dur. 1912’ye kadar aralıklarla yayınlanmış, 1938-1950 yılları arasında Kayseri Halkevi Dergisi olarak neşredilmiştir. Ocak 1978’den bu yana da tarafımızdan yaşatılmağa çalışılmaktadır. Gayret bizden, destek milletimizden, tevfiğ Allah’tandır.”

Sözü, tekrar, ‘Anadolu Dergiciliği’nden, ‘taşra dergiciliği’ne getirmek istiyorum. Bizde, umûmî olarak; sanki, İstanbul ve Ankara, Anadolu’nun dışındaymışlar gibi, bunların hâricindeki şehirlerimiz ‘taşra’ kelimesiyle ifade edilmektedirler.

Bu hususta, “Soruşturma” başlığı adı altında, benimle yapılan ve Türkiye Yazarlar Birliği’nin 1986 yılında yayınladığı “Kültür Ve Sanat Yıllığı”nda neşredilen mülâkatımda, sıra ile: “1. Size göre taşralılık nedir?; 2.Sanat, Edebiyat alanında herhangi bir eserin ortaya gelişinde

Taşralı oluşun bir payı var mıdır? Bunu kalite ve kantite bakımından düşünerek cevaplandırabilir misiniz?; 3. Anadolu'da olmanız, size, Ankara ve İstanbul'da olmamanın herhangi bir eksikliğini duyuruyor mu? Konuyu sosyal ve psikolojik etki bakımından ele alabilirsiniz.” sorularına muhatap olmuştum.

Bu tarz bir düşünceyi reddetmeme ve kabul etmememe rağmen, bir ân için buna ‘evet’ demiş olsam bile, şunu iddia edebilirim ki, Erciyes dergisi, bu mânâda, Anadolu'nun, belki de ilk ve en eski -16 Ağustos 1326/1910- fikir ve sanat dergisidir.

“Anadolu Dergiciliği”, bu düşünceye göre, “taşra dergiliği”dir ki, mevzûmuza açıklık getirmek bakımından bu konuyla ilgili olarak 1986 yılında yapılan bu “Soruşturma”ya verdiğim cevaptan bâzı bölümleri nakletmekte fayda mülâhaza ediyorum:

“Türkiye’imizde, İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Kayseri v.b. gibi birçok şehrimizi taşra saymak bilmem ne derecede doğrudur. Fizikî bir tarif olarak buna “evet” cevabı verilebilirse de, sanat, kültür ve edebiyat açısından bu kanaati taşımam mümkün değildir.

Bunun yanında, sanat ve edebiyat merkezleri olarak kabul edilen İstanbul ve Ankara'nın, bu hizmetlere açık olmayan muhitlerinin ise, acaba, “taşra”dan farkları nedir?

O hâlde, taşralı olmayı bir lugat kavramı olarak değil, bugünkü görünür durumuyla tahlil ederek sıhhatli bir neticeye varmak gerekir. Elbette ki, İstanbul ve Ankara'nın millî ve milletlerarası kültür, sanat ve edebiyat trafiğinde -onların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarından gelen-önemleri mevcuttur. Fakat birkaç sene öncesine kadar Kayseri'deki edebî faaliyetler hiç de gözden uzak değildi. Kezâ Konya, senelerce aynı havayı başarıyla sürdürdü.

(...) Asır, yirminci asrın sonudur; ve Türkiye hızla gurur verici bir biçimde gelişmektedir. Sanat eserini taşralı olup olmama değil, sanatçıdaki “cevher” ortaya koyar. Belki de, taşralı oluş İstanbul ve Ankara'da kümelenmiş görünen edebî grupların uzağında olmasına rağmen, onlara nazaran bir avantajdır. O, hernekadar

taşrada yaşıyorsa da, çağın teknik ve kültürel imkân ve fırsat sahasının uzağında değildir. Bu fırsatı değerlendirebildiği zaman “mahallî muhit”le, “geniş millî muhit”i sentezleyebildiği zaman daha büyük eserler vermesi mümkündür.

Buna, günümüzden ve geçmişten örnek vermek gerekirse: Yunus'un, ‘taşralı’ olmak veya olmamakla sanatı arasında ilgi kurmak mı gerekecektir?Aslında bu görüş çerçevesinde, Yunus bir taşralı'dır. Veysel, taşralıdır. Aslında, taşra tabandır. Her şey tabanda değil mi? İstanbul ve Ankara, hem kendilerinin hem de taşranın yükünü taşımaktadır. Şâyet, Kayseri ve Konya'da olduğu gibi, sanatseverlerle, sanatçı ve edebiyatçılar bir araya gelip bu yükü paylaşsalar, sanıyorum ki, mesele açıklık kazanacak ve bu imaj tamamen yok olacaktı.

(...) Aslında, İstanbul ve Ankara'daki sanatçılar da, ya Elâzıglı'dır, ya Trabzonlu'dur, ya Kahramanmaraşlı, ya Sivaslı, ya Konyalı veya Erzurumlu'dur.”

Tabii ki, mülâkâta verdiğim cevap uzayıp gidiyor.

Bu mülâkâtımda, Kayseri ve Konya'dan söz edişim, bilhassa, Konya'da çıkan Çağrı Dergisi ve onun çevresinde oluşan Hazret-i Mevlâna'yı dünyaya tanıtma faaliyetleri; Kayseri'de de Erciyes dergisi ile Kültür ve Sanat Dergisi'nin neşredilişi münâsebetiyledir. Bu dönem öncesinde, Konya'da çıkan Çağrı'da, Ankara'da çıkan Hisar'da ve İstanbul'da çıkan Türk Edebiyatı'nda yazmama rağmen, henüz, Erciyes dergisi'nde yazmaya başlamamıştım ammâ böyle bir fikir ve edebiyat dergisinin tesir sahasını görebiliyordum.

Esas üzerinde durmak istediğim husus, mevzûmuz olan Erciyes dergisi'nin geldiği/ getirildiği noktadaki başarısıdır. Geniş bir kadroyla bugüne gelen ve yukarıda da temas ettiğim gibi, “Cumhuriyet Dönemi Türk dergiciliğinde önemli bir yere sâhip olan Erciyes dergisi, bâzılarının nazarında bir ‘taşra dergisi’ olarak telâkki edilse de, ortaya koyduğu üstün vasıflı fikir ve sanat numûneleriyle, kendini, sâdece Türkiye'de değil, bütün Türk Dünyası'nın da güzîde fikir, sanat ve edebiyat câmiasında da

kabul ettirmiştir.”

Başta, İstanbul ve Ankara’da yayınlanmış olan, Türk Yurdu, Çağrı, Hisar, Türk Edebiyatı dergileri olmak üzere, Anadolu dergilerinin hemen hemen hepsinde yazı ve şiirleri yayınlanmış olan biri olarak söylüyorum ki, Erciyes dergisi, ilk olarak 16 Ağustos 1326/1910 tarihinde gazeteci Yunus Bekir tarafından yayınlanışından ve bilhassa, 1977’de, Av. Nevzat Türkten’in Sahipliği ve Yazı İşleri Müdürlüğü, Âlim Gerçel’in Genel Yayın Müdürlüğü döneminde çok çetin fakat başarılı bir dönem geçirerek bugünlere ulaşmış; ve Nevzat Ağabey’in vefâtından kısa bir süre önce de, Sahipliğini ve Yazı İşleri Müdürlüğü’nü Âlim Gerçel’in ve Genel Yayın Müdürlüğü’nü ise, Ömer Büyükbaş’ın yaptığı yeni bir başarılı döneme girerek 500. sayıya ulaşmıştır.

Geçen 42 senelik zamanın 32 yılını -Haziran 1987’den itibaren- Erciyes dergisiyle geçirmiş, başarılarını ve hizmetlerini her vesîleyle dile getirmiş biri olarak, yayınlandığı şehirden uzakta olmama rağmen, her ay tâkibime almış ve atlattığı bâdirelere ân ân şahit olmuşumdur.

Anadolu dergileri, bugün, iftihar etmeliyim ve etmeliyiz ki, bütün mağduriyetlerine ve ömürlerini zor şartlarda sürdürmeye çalışmalarına rağmen sevirdirici ve ileri bir merhalededirler.

Ve her şeye rağmen, 500. sayıya ulaştırılmış bir Erciyes dergisi’nin, bunda, öncü bir rol oynadığını söylemek, hem bir hakîkatin ifadesi vehem de bir hakkın teslimidir.

Tabî ki, bir fikir ve sanat dergisinin aylık olarak çıkarılabilmesi de çok mühimdir. Erciyes dergisi, geçirdiği bu safhaları, hep aylık dergi olarak yaşamıştır.

Kaldı ki, Kayseri’de neşredilen, Kültür ve Sanat, Çıngı ve Berceste dergileri; Elâzığ’da, Bizim Külliye dergisi; Tokat’ta, Toşayad Kümbet Dergisi; Aydın’da, Aydın Efesi dergisi; Niğde’de, Akpınar Dergisi ve Bafra (Samsun)’da, Edebice Dergisi şu anda sayabileceğim çok başarılı “Anadolu Dergileri”nden sâdece bâzılarıdır.

Her dergi, bir ‘iddia/ görüş/ telâkki/estetik anlayış’la ortaya çıkar. Bu, bir dergi için olmazsa olmaz’dır. Bu düşünceden hareketle, “Erciyes

Aylık Fikir ve Sanat Dergisi”; hem bir fikir dergisi ve hem de bir kültür, san’at ve edebiyat dergisidir.

Uydurmacadan ve yabancı kelime hayranlığından uzak, konuşulan Türkçe, onun vazgeçilmezidir. Her zaman söylemeye çalıştığım “Türk Dünyası Türkçesi”, nihâî hedefimiz olmalıdır. İnanıyorum ki, Erciyes dergisi de bu yoldadır.

Erciyes dergisi, millî kültürümüzün öncülerinden, sözcülerindendir. An’anevî/millî değerlerimize sâdik kalarak, cihâşümûl olma hedefindedir. Uydurma ve ne olduğu hâlâ bir türlü ifade ve îzah edilemeyen ‘çağdaşlık’ modacılığı, onun maksatları arasında yoktur. Fakat; “muasır medeniyet seviyesinin üzerine çıkmak” gibi büyük bir ülküsü vardır.

İlmî makaleleri ve diğer sanat dallarına verdiği önem ve değerle, Erciyes dergisi, diğer emsalleriyle başbaşa yürümekte ve bu sahalarda da mesâfe katetmektedir.

Son 32 yılında, hemen hemen her sayısında yer almakla iftihar ettiğim Erciyes dergisi’nin 500. sayıya ulaşması takdire ve tebriğe şâyândır.

Türk fikir hayatı, Türk şiiri, Türk kültürü ve Türk edebiyatı adına büyük hizmetlere imza atmıştır. Bunda emeği geçen her bir ferdi ayrı ayrı tebrik ve takdir etmek, bir vazîfenin de ötesinde bir borçtur.

Başta, merhûm Av. Nevzat Türkten Ağabey ve Âlim Gerçel Bey olmak üzere, emeği geçen herkese minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Âhirete intikal edenlere rahmet, hayatta olanlara sağlıklı, hayırlı ve huzurlu ömürler ve hizmetler dililiyorum.

Netîce olarak diyebilirim ki; Erciyes dergisi, yaslandığı, soluklandığı ve başından bembeyaz karların hiç eksik olmadığı Erciyes Dağı gibi, Orta Anadolu’nun bağrından sökün edip-filizlenip- yeşerip- gürleşip -serpilen, Türk kültürünün nefeslendiği köklü bir çınardır!..

ANADOLU DERGİCİLİĞİNDE ERCİYES DERGİSİ VE “ALİM GERÇEL”

Mehmet BİLGEHAN

Özet

Anadolu dergiciliğinde en uzun ömürlü olanı Erciyes dergisi'dir. Erciyes dergisi, temelde kültür, edebiyat ve tarih dergisidir. Kayseri denildiğinde akla gelen iki Erciyes var biri “Erciyes Dağı”, diğeri de “Erciyes dergisi”dir. Erciyes dergisi akla geldiğinde Kayseri ve Âlim Gerçel akla gelir. Erciyes dergisi ve Âlim Gerçel, Kayseri'nin kültür ve sanat ocağıdır. Erciyes dergisi Kayseri'nin olduğu kadar Anadolu dergiciliğinin teşvik kaynağı okulu, enstitüsü, akademisi hatta üniversitesidir. Erciyes dergisi, 42. yaşında ve 500. Sayısına ulaşmış uzun ömürlü bir dergidir. Kayseri, Erciyes ve Âlim Gerçel esasen biri birinin müteradifidir, Kayseri ve Erciyes Âlim Gerçel için Kayseri'nin 2. Erciyes'i diyebiliriz. Erciyes dergisi ve Âlim Gerçel Kayseri'nin olduğu kadar Anadolu dergiciliğinin teşvik kaynağı okulu, enstitüsü, akademisi hatta üniversitesidir. Âlim Gerçel, 01.01.1947'de dünyaya gelmiş. Ancak yaşını soranlara 18 yaşını geçti, diyen gönlü genç kalanlardan. Âlim Gerçel için; insan, düşünebilen, konuşabilen, akıl, izzet ve irâde sahibi bir varlık olarak bütün varlıklardan farklı ve üstündür ve hizmetin her türüsüne layıktır. Âlim Gerçel'e göre Erciyes dergisi düşünebilen akıl sahibi insanlara Allah rızası için yapılan bir hizmettir. Bu derginin asıl sahibi Türk milletidir.

Giriş

Dergiler kültür, sanat, fikir gibi edebi alanlarda ve çeşitli konularda kapsamlı bir yapıya sahip olarak okuyucularına zengin bir içerik sunan kitle iletişim araçlarıdır. Basılı medya zaman içerisinde teknoloji ile birlikte gelişti. Dergiler bu gelişmeler ışığında yaygınlaşmaya başladı. Dergi yayıncılığı günümüzde; bilim, fikir ve sanat, ekonomi, kültür, spor, magazin, kadın ve çocuk gibi çeşitli türlere de ayrılmıştır. Bu bakımdan dergiler gazetelere göre daha kapsamlıdır. Özellikle kültür, fikir ve sanat dergiler bunlar arasında daha uzun süreli olarak karşımıza çıkarlar. Anadolu dergiciliği denince akla kültür, sanat, fikir ve edebiyat dergiler akla gelir. Bunlar arasında beklili de Türkiye'nin en uzun ömürlü dergisi Erciyes dergisi dikkati çeker.

Erciyes dergisi temelde bir kültür, edebiyat ve tarih dergisidir. Erciyes dergisi, Türk ve halk kültürü, Türk dili, Türk tarihi, Türk şairleri ve şiirleri, Türk hikâyeciliğine katkıları dolayısıyla anılması gereken bir Anadolu dergisidir. Milliyetçi ve Türkçü bir

duruşa sahip, ancak siyasete ve herhangi bir cemaate alet olmamış önemli bir dergidir. Kültür, sanat, dil, folklor, etnografya ve tarih konularında milletimize ve devletimize yol göstericiliği amaç edinmiştir. Aynı zamanda bu konularda yayın yapan hakemli bir dergidir. Erciyes dergisi, devletin, milletinin özellikle de üniversitelerimizdeki akademisyenlerin hizmetinde olmuştur.

Erciyes dergisi, Kayseri'de; Türk dünyasıyla baş başa, Türk'ün olduğu her yerle bütünleşen, kam, baksı, ozan ruhuyla evrene bakan, algıları Türk kültürüne açık bir dergidir. Erciyes dergisinin sayfalarında Türk kültürüne, folkloruna diline ve tarihine dair farkını ayırt edemediğimiz her şeyin farkına varabilirsiniz. Türk kültürünün üstün yanlarını şairlerimizin ritimli mısralarında Anadolu'nun güzelliklerini ruhumuzda hissedebilirsiniz. Erciyes'in tepesine çıkıp tarihimize kuşbakışı bir nazarla bakabilir, yemyeşil Anadolu'nun nehirlerinin, çağlayanlarının sesini Türkçenin ahenkli anlatımıyla duyabilirsiniz.

Kayseri dendiğinde Erciyes Dağı akla gelir. Erciyes Dağı, Kayseri ile özdeşleşen dünya harikası bir dağdır. Ancak Kayseri denince bir başka “Erciyes” akla gelir; şairin, yazarın ve akademisyenin aklına: Kayseri akla gelince “Erciyes dergisi”, Erciyes dergisi akla gelince de akla gelen şehir Kayseri ve isim de Âlim Gerçel'dir. Bazı şehirler böyledir, adı akla gelince derhal oralı birini ya da oraya ait önemli bir şeyi hatırlarsınız. Kayseri dergiciliği denince akla gelen ilk dergi “Erciyes”, ilk isim de Âlim Gerçel'dir. Bu nedenle, Erciyes dergisi Anadolu dergiciliğinde akla gelen isimlerden biridir.

Âlim Gerçel, Kayseri'mizin yaşayan en önemli kültür, sanat adamı, Anadolu dergiciliğinin temsilcisidir:

Erciyes dergisi ve Âlim Gerçel, Kayseri'nin kültür ve sanat ocağıdır. Kayseri'nin olduğu kadar Anadolu dergiciliğinin teşvik kaynağı okulu, enstitüsü, akademisi hatta üniversitesidir.

Esasen birbirinin müteradifidir, Kayseri ve Erciyes. Âlim Gerçel için Kayseri'nin 2. Erciyes'i diyebilir miyiz; sorusunu sorarsak ve getirebiliriz dersek; sanırım, buna kimse karşı çıkmaz, herkes buna dünden razı olur. Neden mi? Çünkü bu isimler, birbirilerini tedai ettiren özel ve özgün isimlerdir de ondan.

Anadolu'da Erciyes dergisi, 42. yaşında ve 500.

Sayısına ulaşmış uzun ömürlü bir dergidir. Münderecatı ve kalitesiyle de Erciyes gibi başı dik anlı aktır!

1. Erciyes dergisi

Kayseri'nin Kültür abidesi, sanata, edebiyata, araştırmaya adanmışlık, Âlim Gerçel'den Nevzat Türkten'e yıllar sonra yeniden Âlim Gerçel'e nakleden el, ilime bilime kendini vakfediştir. Hadiste belirtildiği gibi: "Bir kavmin efendisi, onlara hizmet etmektir!" inancıyla çalışmak, Kayseri'nin hafızası, sanat camiasının akıl defteri, folklorun mizanı, geleceğe kurulan kültür köprüsü, bilge kişiliği ile bilgeleri teşvik edip onların sesi olmak, hal kimliğe ile Alperenlik makamına, gazi-dervişliğe Yesevi'ce tasavvufi bir kapı açmak, Anadolu'ya sürekli kültür lavları fışkırtıp, Anadolu'nun neşeli sesi, sedası olmak, Türk milletinin fikir ve düşünce kalesi, Anadolu'nun, ruhu, irfan ocağıdır, bozkır Anadolu'nun en eski dergisidir, milli kültürümüzün yaşayan kaynağı, gözdesi, can damarı, Yunus Bekir'den ve Kâzım Yedekçioğlu'dan Âlim Gerçel'e miras-ı görev, Âlim Gerçel'den Nevzat Türkten'e, Nevzat Türkten'den Âlim Gerçel'e kader, yol arkadaşlığı, arkadaşlık, dostluk, kardeşlik ülkü bağı ile bağlanmak, koca bir ömrü, hayra, hasenata harcamak, Kayseri'nin, Anadolu'nun güzelliklerini paylaşmak, koca bir ömrü harcarken Kayseri'nin, Anadolu'nun gönlüne, hafızasına silinmeyen mürekkeple yazılmaktır, oca bir ömrü Allah rızası için çalışarak geçirmek, şiirlerin, makalelerin, gönüllerin, sevgilerin, aşkların, hikâyelerin pınarıdır, geçmişten geleceğe Kayseri'nin, Anadolu'nun arşivi olmaktır, millî tefekkürümüz, sesimiz, sözümüz, sohbetimiz, gayemiz, ufkumuzdur.

Erciyes dergisi nedir sorusunun cevabı:

Erciyes, elden ele devredilen bir tarih, hakikati aramak, ona yönelmek, hakikate teveccüh etmek, yıllardır çarpıtılmış aklımızı saflaştırıp dünyevî arzularla çeşitli biçimlere bürünmüş karmakarışık haldeki aklımızı doğduğumuz gündeki saflığına dönüştürmek, ayrışmamış aklımızla kendi varlığını müşahade etmek, coşkulu bir vecd haliyle, varlığı içinde bulunduğumuz evreni sonsuz boyutlarıyla algılamak, kalbi şiirlerle kanatlandırıp Anadolu'nun Hüma Kuşu, Umay teg Ögesi, olmak, okumak, okurken adını koyamadığınız heyecanlarla hafifletmektir. Umay Katun sözü gibi kutlu bolup ilmin, bilimin beşiği olmaktır, Tarih, kültürün, edebiyatın dinin, okulu, fakültesi, üniversitesi olmak, Kayseri kültürünün, sanatını, musikisinin, halk

biliminin hizmetkârı olmak, yaşayan Türkçenin güzel bir sesi, vezni, kafiyesi, olup şiirce terennüm etmek, Kayseri'den Anadolu'ya aşk odunu, gönül ocağı, seyri mekânı olmaktır, acılara derman, nefrete sevgi, yaralara merhem olmak, Doğu ve Batı'ya, cihana, Türk dünyasına köprü olmaktır, Erciyes!

Erciyes, kamca, baksıca, şamanca ve ozanca kendi varlığından sıyrılıp, alemi ruhsal bedenle dolaşmak, alemi Hakk'ta seyretmek; kendindeki güzel şeyleri görmek, kendi beninde yaratılıştan var olan güzellikleri özgürce temaşa etmek; yazma terapisiyle küçük ama biriken günahlara bir tokat atıp günahlara tövbe etmek, günahlarımızın ruhumuzu tahrip edişine son vermektir!

Erciyes, korkularımızdan, umutsuzluklarımızdan sıyrılıp, millet olarak kendine güvenmenin, söz konusu vatansa gerisi teferruat diyebilme bilincinin ta kendisi; kendi iç sesimizle etrafımıza demir parmaklıklarla ördüğümüz kendi hapishanemizi yıkmak, darmadağın etmek, titreyip kendine dönmek; Türk olmanın gurunu hissetmek, İslam'ın ahlak faziletiyle bizi en mükemmel ve en güzel şekilde yaratan Yüce Yaratıcımız'a en derin şükranlarımızı arz etmek; açık sözlü, bilge kişilikle ayrılıklara son vermek, gönül köprüsü olmak; etrafımızı saran güzelliklerin enerjisini biriktirecek diğer hayatlara dokunmak;, başkaları için yaşadığımızda, başkalarına sevgiyle dua ettiğimizde, onlara iyilikler dilediğimizde aslında kendimiz için yaşadığımızı algılamak; sevgi dolu dokunuşlarla başka hayatları da mutlu kılmak; sevgiyi dosta, arkadaşta, ülkü erenlerine vererek sevgiyi hissedebilmek, yaşamlara sevgiyle dokunarak mutlu olma arzusuyla yanmak; insan olmanın gerçek doygunluğunu içimizde hissetmek, Türk olmanın gururuyla coşmak; dostlara onları kırmaktan çekindiğini hissettirerek onların yaşamlarına incelikli davranışlarla Yunus'ca, Mevlana'ca bir sesleniş; heybetli davranışlarla etrafımızdakileri korkutmanın, onları kendimizden uzaklaştırmanın ne kadar zararlı olduğuna bir fark ediş; kendimize, milletimize düşman unsurlara onların kurduğu her türlü tuzağı, mayınlı yolları boşa çıkarmak; terör zelzelesinin elinde yıkılmaya hazır binaları, hayatları korumak; olağanüstü bir sevgiyle emek harcanmış damla damla dokunuşlarla bir sevgi gölüne dönüşmek, Kayseri'den Anadolu'ya Hüma Kuşu olup kanat çırpıp; kendini bilmenin, ölmeden ölmek olduğunu anlamak; içimdeki kurt adamı, tilki adamı, kurnazı, insana yakışmayan her

türlü kişilikleri öldürmek, yok etmek; Rabbine kul olmak, onun büyüklüğü ile küçülmek, yok olmak arzusuyla tutuşmak; kazandığımız maddi zenginliklerin değil kalp zenginliğinin, başkasının derdiyle de hemhal olmanın, diğergamlığın önemli olduğunu idrak etmek; bizi insanlık âlemi bir üyesi yapacak şeyin maddi zenginliklerin yanında manevi olarak tecelli etmiş bilgeliklerimizin olduğunu fark etmek; başkalarının hayatlarına sevgiyle dokunabilmek, gerektiğinde acıları paylaşabilmek, tırnakları acıyan insanların ıstırabını kalbinin en derininde hissedebilmek ve onlara karşılıksız gereken hizmeti yapabilmek bilinciyle hayata bakabilmek; kalp ve ruh bahçemizdeki ağaçların açtığı çiçeklerin meyvelere dönüşüp olgunlaşmasına, en lezzetli tatlara ulaşmasına sabretmektir.

Erciyes dergisi bir bilinçtir, bu bilinç: Türk milletini oluşturan çeşitli boylar ve akraba toplulukları etnik kökenlere ayırarak birbirine düşürme ve her bir etnik kökeni farklı bir millet gibi gösterme çabalarını boşa çıkartma bilincine sahip olma bilincidir. Bu bilinçle, çeşitli boylardan, aşiretlerden ve akraba topluluklardan gelseler de Türk kültürünü benimseyen herkesin Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Türkiye ve Türkmenistan Türk'ün bağımsız yedi Türk devleti olduğunu ve Türk temeline dayandığını yılmadan anlatmak; yedi devleti oluşturan üst kurumun tek bir millet olduğunu tüm cihana haykırmaktır. Farklı ağızları, şiveleri ve lehçeleri olsa da Türk milletinin dilinin Türkçe olduğunu ve ortak bir yazı dilinin kurulması gerektiğini Türk dünyasına anlatmaktır. Dünya Türklüğünün “dilde, fikirde, işte birlik” anlayışına uygun hareket ettiği takdirde bir üst kurum oluşturulabileceğine inançla bağlanmaktadır.

Erciyes dergisi, lisan bir, Umman bir, Turan bir, Ozan bir, Rahman'ın bir, Kur'an bir, İman bir, Ezan bir, İrfan bir, diyebilmek; birlik, dirlik ve esenlik köprüleri arasında inanç birliğini öne çıkarmak Ozantürk'ün belirttiği gibi Rahman bir, Kur'an bir, iman bir, ezan bir olduğunu idrak ettirmek; Türk dünyasına, Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Hacı Bektaş Velî'nin yedi Devlet bir millete ortak arketiplerimiz, asgari müştereklerimiz olduğunu hissettirme, Ahmet Yesevî, Yunus Emre, Hacı Bektaş Velî gibi, kaman, baksı, ozanların ülkesi bu topraklar üzerindeki çağdaş temsilciliğini üstlenerek duygu ve düşüncelerini dile getirmelerine zemin hazırlamak, sevgi, saygı, hoşgörü köprüleri yıkılırsa,

kavga, gürültü, kargaşa, kan, gözyaşı, ölümün dört bir yanımızı saracağını, gönüllere yazmak, fitneyle mezhep kışkırtıcılığı yaparak birliğimiz bozmanın, diğer köprülerin yıkılmasını daha da kolaylaştıracağını durmadan ifade etmek; birlik, dirlik ve esenlik köprüleri yıkılırsa ortada ne devletin ne de milletin kalmayacağını haykırmaktır: şiirin insanı dünyaya, yaşama bağlama bilgisini insanlığa sunduğunu, farklılıkları ortadan kaldırarak toplumları bir ettiğini, birbirine bağladığını Ozanca, terennüm etmek; çağdaş ozanların toplumları birbirine bağlarken bu topluluğun ortak simgelerini kullandığını ve halk kültürü ürünleriyle, mitolojik imgelerle duyu ve duygu belleğimize hitap etiklerini ifade etmektir.

Erciyes dergisi: Türk dünyasına haber götüren, değişik coğrafyalarda şekillenen gönül birliğimizin ortak mimarlarını hatırlatarak Türk diyarına, oradan aldığı ilhamla kendi insanına Türkiye Türklüğüne yol göstermek için turn katarı olmak; Türk erkeklerinin sevgilisinin boyu suna, dili dudu, yürürken sekişi kekklik olduğunu, Türk kızlarının yavuklularının kurt belli, şahin bakışlı, aslan gibi; koç gibi yiğitler olduğunu betimleyen sesidir.

Erciyes dergisi olmak: Muhammedî bir inançla Yesevî dergâhında sema etmek; Kürşat atamın ruhuyla bir olup dünyayı titreteceğimize inanmak; dostu selam, meclise kelam olmak; gönle metanet, tende letafet, susana dil olmak; yıkılan umutlara umut olmak; dost gözünün aynası, sözün halveti olmak; gönülden gönülle su olup akmak; Anadolu'nun, Türk dünyasının ve Türk Kültürü'nün sesi, sedası, ritmi söz imbiği olmak; Yedi devlet bir millete turna katarı olmak; kam, ozan, baksı, baksı, beki (Tunguzca, Şaman) gerektiğinde dokuz kat gök katlarını aşarak Kök-Tengri'nin rahmetini, bereketini yeryüzüne getirmek; yedi kat yerin altına inerek şeytanın hile ve desiselerinin yeryüzüne çıkmasını engelleyebilmektir.

2. Âlim Gerçel

Âlim Gerçel, 01.01.1947'de dünyaya gelmiş. Ancak yaşını soranlara 18 yaşına yeni geçti, diyen gönlü genç kalanlardan; bu nedenle ben yaşını matematik bakımından sayısını belirtmeyeceğim. Âlim Gerçel 18'nde bir delikanlı. Âlim Gerçel için; insan, düşünebilen, konuşabilen, akıl, izzet ve irâde sahibi bir varlık olarak bütün varlıklardan farklı ve üstündür. Âlim Gerçel bu neden böyle diye sorarsanız o, “Bunun temel

sebebi, insan diğer canlılardan farklı olarak tarihin en eski devirlerinde bir kültür çevresi oluşturabilmiş ve kültürü biriktirerek nesilden nesile aktarabilmiş tek varlıktır.” Cevabını alırsınız. Ona göre: “Kültürün diğer bir yönü de, bu kültür mirasına hâkim olmak ve içinde yaşadığımız asırda da bu kültürü yansıtacak, yaşatacak şekilde yaşamaktır. İnsanı kültürlü yapan şey de millî kültürüne sahip çıkmak ile mümkündür.”

Âlim Gerçel insanın kültürlü bir varlık olmasını önemser: “Birine kültürlü insan diyorsak o insanın mahallî, millî ve evrensel kültür değerlerine sahip biri olduğunu ifade ederiz. Bu nedenle, Kayserili olduğumu algılayacak mahalli kültüre, Türklüğümü idrak etmemi sağlayacak millî kültüre ve beni büyük insanlık ailesinin bir üyesi yapacak evrensel kültüre önem vermeyi hayatımın en önemli önceliği kabul ettim. Hem bir kültür, sanat adamı olmayı hem de kültürü yayacak tarafta yer almayı kendime öncelikli vazife edindim.” demektedir.

Âlim Gerçel, Kayseri Lisesi orta kısmında öğrenciyken çağdaşlarını da etkileyen önemli bir isim okul müdürleri, Mehmet Ateşoğlu olmuştur. Ayrıca başta Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni Ayvaz Gökdemir, Yunus Emre Özulu olmuştur. Bu isimler; Gerçel’e örnek oldukları gibi, aynı şekilde, hem mahallî, hem millî hem de evrensel kültürleri ve yaşam biçimleri ile örneklemiş müstesna şahsiyetler olmuşlardır. Sadece şahsiyetleri ile değil eylemleriyle de kültürümüzün bu önemli şahsiyetleri ona yol göstermiştir. Gerçel’i kültür ve sanat yaşamıyla etkileyen Kayseri’nin en eski kültür kuruluşu olan o günkü ismiyle “Kayseri Türk Kültür Derneği”ne yönlendirilmesi olmuştur. Kayseri Türk Kültür Derneği Başkanı Sayın Avukat Nevzat Türkten idi. Nevzat Türkten ile ilk tanışıklığı buradan gelir. Ancak sonradan bir ömrü Erciyes dergisinde aile gibi birlikte geçirmişlerdir.

Âlim Gerçel’e göre: “Kültür, başta dil olmak üzere din, tarih, sanat, edebiyat, ekonomi, adalet, dünya görüşü gibi öğelerden meydana gelir. Kültürün diğer bir yönü de Türk kültürünü, dilini ve edebiyatını aktaran eğitim ve yaşayan dil boyutunu ifade eder. Bu nedenle eğitim kültürün önemli bir parçasıdır.” Âlim Gerçel’in hayatında etkili olan bu önemli kültür adamları aynı zamanda önemli birer eğitimci idiler. Onlar öğrenmenin temel metodunun İslâm’ın ilk emri olan okumak olduğunu Gerçel’e aşıladılar. Gerçel, Allah,

vatan, millet ve devlet sevgisi ile birlikte Türk kültürüne sahip çıkmak için okuma alışkanlığını bunlar vasıtasıyla kazandı. Burada yapılan toplantı ve seminerlerden etkilendi. Güzel konuşmalar, okuduğu eserler Gerçel’i aynı nitelikte konuşmaya ve yazı yazmaya yöneltti.

Gerçel’in bunlardan başka etkilendiği ve hayatında örnek aldığınız insanlar da olmuştur. Elbette, bunlar da onu tanıyabilmemiz açısından çok önemli. Peki, kimdir bunlar?

Âlim Gerçel’e göre bunlar: “Türkiye Cumhuriyeti devletimizin kurucusu dahi insan, büyük asker ve devlet adamı Gazi Mustafa Kemal Atatürk elbette ilk başta zikretmem gereken kişidir. Sonra Namık Kemal, Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul gibi isimleri sıralayabilirim. Ancak öncelikle ve özellikle Türk milliyetçiliği konusunda Hüseyin Nihal Atsız, Alparslan Türkeş, dayım Mustafa Fazıl Hisarcıklılar başta olmak üzere Türkçü, Turancı ve milliyetçi yazar ve şairlerin konuşmalarından, eserlerinden, telkinlerinden etkilendim. Mustafa Necati Sepetçioğlu, Osman Yüksel Serdengeçti, Mehmet Akif Ersoy da tabii ki zikretmem gereken şahsiyetlerdir.” diyerek bu sorunun cevabını güzel bir sohbetle ifade etmektedir.

Âlim Gerçel’in gençlik yılları Kayseri geçti. Peki, Âlim Gerçel’in gençliğinde Kayseri, nasıl bir şehirdi? Kültür ve sanat ortamı nasıldı? Âlim Gerçel Kayseri’yi bugünle kıyasladığınızda şöyle diyor: “Geçmişten günümüze Kayseri, millî ve manevi değerlerine sahip kültüre değer veren makar-ı ulema olan bir şehirdir. Halende. Orta Anadolu’da önemli eğitim ve kültür müesseselerinin bulunduğu, birçok kültür ve sanat adamının yetiştiği ilimizde bugün de artarak devam eden kültür ve sanat faaliyetleri bu konuda hizmet eden vakıf, dernek gibi kuruluşların oldukça fazla olduğu bir şehirdir. Hâlihazırda dört üniversitemiz ikisi devlet, ikisi özel sayısı beş yüzü bulan okullarımız faaliyet göstermektedir.”

Âlim Gerçel üniversite yıllarında Ankara’dadır. Ankara’nın da sanat ve kültür muhitine dâhil olmuştur. Okul hayatı dolayısıyla Kayseri dışında bir müddet yaşamak size ne tür katkıları oldu diye sorarsanız, Âlim Gerçel size: “Ankara’da kültür ve sanat çevresiyle hemhal olduk. Her hafta bir tiyatroya gitme imkânı buldum. Türk kültür ve edebiyatının tanınmış isimleriyle tanışma ve sohbet etme imkânı bulduk. Nejdet Sancar’ın Atatürk Lisesinde öğretmen olduğu

yıllarda kendisiyle tanışma fırsatı bulduk. Türk Ocağı toplantıları bize tiyatro ve opera ile tanışma fırsatı oldu. Elbette o zamanlar opera Kayseri’de yoktu. Türkiye’nin meşhur sanatçıları Zeki Müren, Behiye Aksoy, Nezahat Bayram, Neşe Can, Ahmet Gazi Ayhan, Emel Sayın gibi sanatçılarla gibi ses sanatçılarının konserlerini takip ederek Türk musikisinin Türk Sanat ve Halk müziği sevgisi kazandık.” diyecektir.

Âlim Gerçel, Kayseri’de birçok sivil toplum örgütünün kuruluşunda, yönetiminde yer almış hayatı boyunca da çok yorucu ve riskli çalışmalara imza atmıştır. Âlim Gerçel’e bunun sebebini merak ediyoruz, diye bir soru yöneltirseniz, o size: “Türk milliyetçiliği çerçevesinde Türk kültür ve sanatına hizmet aşkıyla birçok vakıf, dernek ve oluşumda yer aldım.” Cevabıyla karşılırsınız.

Âlim Gerçel’in Erciyes dergisi kadar önemli bir kurum, bir dernek var: Kayseri Kültür ve Turizm Derneği: 1956 yılında Avukat Nevzat Türkten ve Türk milliyetçisi arkadaşları tarafından Kayseri’de kurulan ilk dernektir. İlk kurulduğu yer Kayseri Kalesi’nin Aslanlı Kapı üzerindeki odadır. Daha sonra Cumhuriyet mahallesindeki Belediye İşhanı birinci katında yıllarca hizmet vermiş, Kayseri Türk Kültür Derneği olan ismi, 1971 Anayasası gereği Türk ve Millî kelimeleri Bakanlar Kurulu Kararı ile kullanılabileceği için benim başkanı bulunduğum 1974 yılında “Kayseri Kültür ve Turizm Derneği” olarak değiştirilmiştir. Kayseri’de mürekkep yalamış olarak tabir edilen bütün kültürlü insanların yetiştiği ve devam ettiği derneğimiz, bir buluşma merkezi, kültür alış verişinin yapıldığı bir dergâhtı. Bu faaliyetleri 1980 yılına kadar devam etmiştir. 1964, 1974 yıllarındaki Kıbrıs Harekâtın Kayseri’de yapılan mitingleri ve 1991 yılında Rusya’nın dağılmasından sonra yaklaşık elli bin kişinin katıldığı Azerbaycan mitingini -sonradan bir siyasi partimizin uhdesine geçen- on sekiz defa yapılan dünyada Arafat’tan sonraki ikinci Türkiye’nin halen en büyük Turizm hareketi “Erciyes Zafer Kurultay”ının ilk organize edeni, Kayseri’nin ilk özel “Oba Tiyatrosu”nu kuran, ücretsiz üniversite hazırlık, saz, şiir, resim, kursları ve altı defa zafer sergisi düzenleyen dernektir.

Kayseri ve çevre illerimizin köy ve kasabalarında 23 merkezde “Kültür Ocağı” kurarak buraların kitaplık kazanmasını sağlamıştır.

Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Tiyatrosu, o günkü

belediye kanununa göre Kayseri Belediyesi tarafından doğrudan harcama yapılamadığı için Kayseri Halk Evleri binasının tiyatro binasına çevrilmesi yine derneğimiz üzerinden yapılmıştır. Kurduğumuz yayınevinden elliye yakın eser yayınlanmıştır. 1978’den itibaren 42 yıldır yayını sürdürülen Erciyes dergisi’nin bugün 500. sayısı yayınlanmıştır. Bu Anadolu’da, Türkiye’de hakemli dergi olarak tek ve en uzun ömürlü dergidir.

Dernek günümüzde de Âlim Gerçel’in öncülüğünde Türk Kültürü çerçevesinde Kayseri kültür ve turizmine hizmetine devam etmektedir.

Âlim Gerçel’in dergicilik ve gazetecilik konusunda göz ardı edilemeyecek bir geçmişi var. Âlim Gerçel’e göre gazeteci ve gazetecilik: gazetecilik mesleğini icra eden; güncel olaylar, akımlar, konular ve kişiler hakkında bilgi toplayıp, olabildiğince tarafsız bir şekilde yayımlamaya gayret gösteren kişidir. Bu tarife göre her gazeteci toplumun içerisinde aydın kişiliği, eğitimliliği, dürüstlüğü ve yol göstericilik özelliğine sahip saygın kişilerdir. Öyle olması da gerekir. İçinde bulunduğu toplumun her şeyi ile ilgilenir. Sosyal, ekonomik, siyasi hayatın görevi icabı takipçisidir, içerisinde. Toplumu ile ayrılmaz bir bütündür.

Âlim Gerçel gazeteciliği; yedi yaşından itibaren Abdullah Satoğlu tarafından yayımlanan “Hâkimiyet Mahalli Gazete ” satıcılığı ile 1958 yılından itibaren başlamış, 1963 yılından itibaren İstanbul’da yayınlanan ve hemşerisi Hamit Nuri İrmak’ın sahipliğini yaptığı “Yeni Ekonomi Gazetesi”nin önce Kayseri sonra Anadolu Temsilciliği, “Yeni İstanbul Gazetesi” Kayseri spor muhabirliği, “Hergün”, “Bizim Anadolu”, “Orta Doğu Gazetesi” spor şefliği “Milliyetçi Hareket, “Millet” gazeteleri “Orhun Dergisi”nin Kayseri temsilciliği ve yazarlığı Yıldırım ve Yeni Ufuklar, Hamidiye Gazeteleri ile “Yeniden Diriliş”, “Bizim Gençlik”, “Gençliğin Sesi”, “Voleybol”, “Türk-İslam Dünyası”, “Çemen Şiir”, “Bolkar”, “Sahabiye”, “Kutlu Sesleniş”, “Kurultay”, “Mefkûre”, “Erciyes dergisi” yayınlarını yaptığı dergilerdir. Kayseri’nin ilk özel radyosu “Star FM’in” kurucu ortağı olarak görev yaptı. 1974-1980 yılları arasında “Ülkücü Gazeteciler Cemiyeti Kayseri Şube Başkanlığı dönemimde Cemiyet adına yayınlanan “Doğuş Edebiyat Dergisi’nin” yayınında görev aldı. Yayınında hizmeti geçen; Kastamonu’da Türk Lehçeleri, Mersin’de Arslan Köyün Sesi, Kayseri’de Bizim Sesimiz,

Özvatan'ın Sesi dergileridir. Kayseri'de gazetecilik konusunda faaliyet gösterenlerden yaşayanlar içinde kıdem olarak ikinci kişidir.

Âlim Gerçel, gerek gazeteciliğinde ve dergiciliğinde kendisine bir büyüğünün söylediği gibi: "Allah'ın ve kanunların yasakladığı hiçbir işi yapmayınız. Bundan dolayı da bana gelmeyiniz!" sözünü, düstur edindiğini ve yapacağı her işte istişareyi, aklîselimi ön planda tuttuğunu ifade etmektedir.

Âlim Gerçel'in bir de spor camiasında yaptığı hizmetler var. Âlim Gerçel, bu konu da duygularını şöyle ifade etmektedir: "Çocukluk yaşımızdan itibaren sporun her türlü branşına karşı ilgi duymuş zemin ve zaman müsait olduğu müddetçe futbol, voleybol, güreş öncelikli olmak üzere sportif faaliyetlerde bulundum. Gazete muhabirliğim ve spor sayfası şeffiklerim dolayısı ile çok sevdiğim, zevk aldığım spor ile de 1968 yılından itibaren ilimizde açılan birçok spor dalında hakem ve antrenör kurslarına katıldım. Sporun kurallarını öğrendim. Yazılarımda, haberlerimde ve değerlendirmelerimde bunun çok faydası oldu. Spor basını ile hep iç içe oldum. Görevlerimde ve seyirci olarak müsabakaları izlerken tarafsız bakmayı öğrendim. Futbol, Voleybol, güreş, basketbol, hentbol, boks ve kayak branşlarında açılan kursları başarı ile bitirerek hakemlik hayatım başladı. 21 yıl Kayseri Voleybol İl Temsilciliği, sekiz defa hakem kursu hocalığı, iki defa antrenör kursuna katıldım. Basketbol branşında Kayseri'nin ilk lisanslı hakemi unvanına sahip oldum. 1974 yılında Voleybol ve güreş branşında millî hakem 1984 yılında güreşte uluslararası hakem oldum. Güreşte cetvel hakemliği konusunda dünyada yedinci, Türkiye'de birinci sırada klasmana sahip oldum. 2017 yılı sonunda yaş durumundan dolayı Voleybol A klasman gözlemciliğinden emekli oldum. Türkiye'de 40 yıl lisanslı hakemlik (güreş) yapan tek kişiyim. Türkiye rekoru bende. Voleybol branşında 8, güreşte bir defa hakem kursu hocalığı görevinde bulundum. Voleybol antrenörü olarak uzun yıllar yaz spor okullarında öğrenciler yetiştirdim. Birçok üniversitemizin ve kuruluşlarımızın yurt içi ve dışında düzenlediği bilgi şölenlerinde bildiriler sundum. İki cilt halinde Kayseri Şair Antoloji kitabı başta olmak üzere çok sayıda spor, okul yıllıkları, dergileri hazırladım. Yayınladım.

Halen 3 oğlum gelinim ve dünürüm hakem,

izci lideri, gözlemci ve idareci olarak spora hizmet etmekteyiz. 1996 yılında Sahabiye Spor Kulübünü kurdum. Kayseri'de en fazla branşta ve lisanslı sporcuya sahibiz. Kayseri Spor Adamları Derneği'nin kurucu yönetim kurulu üyesiyim.

2008 yılında güreş milli takımını Gürcistan'a, 1993 yılında Voleybol milli takımını İran'a idareci olarak Türkiye'yi temsilen götürdüm." şeklindeki açıklaması sanki o günleri tekrar yaşıyormuş gibi aynı heyecanla anlattığını vurgulanabilir.

Âlim Gerçel'in uğraşlarınız arasında bir de arşivciliği var. Bunlar arasında dergilere özel önem veriyor, arşivliyor. Bu ilgisi yalnızca dergilerle sınırlı değil. Şehir hafızası adına başka alanlara da eğiliyor, arşivliyor. Bu konuda da Âlim Gerçel ile konuştuğunuz eğitici yönünü hatırlarsınız. Âlim Gerçel arşivciliği konusunda bize: "Aldığım eğitim ve gazetecilikle uğraşım neticesinde arşivcilik ve koleksiyonculuk hobilerim arasında yer almıştır. Dergi, Kayseri ile ilgili tarihi evraklar özel ilgi alanım içerisinde. Kültür Bakanlığı eski eser koleksiyoncusuyum. Koleksiyonlarım arasında antik sikkeler, Osmanlı, Cumhuriyet dönemi ve yabancı ülke paraları, rozet, anahtarlık, kalem, tespih, kartpostal, kibrit kutusu konusunda koleksiyonlarım bulunmaktadır. Bu konuda gençlerimizi teşvik ederek öncülük yapmaktayım. Darphanenin de üyesiyim.

Ülkemizde yayımlanan sekseni aşkın kültür, sanat ve edebiyat dergisinin koleksiyonlarına sahibim. Kitaplığımda 30 bini aşkın eser bulunmaktadır." Şeklinde faaliyetlerini bizimle paylaşmıştır.

Âlim Gerçel'in bizce en önemli özelliği hayatının her alanında eğitimci olması bu yönünün ön plana çıkmasıdır. Aslında Erciyes dergisi de bir üniversite olmuştur. Âlim Gerçel'e eğitimcilik yönü hakkında bir şey sorarsanız, o: " 1974 yılında bugünkü ismi Gazi Üniversitesi Mühendislik Fakültesi olan Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'nin İnşaat Bölümü'nden mezun oldum. Aynı yıl Kayseri Endüstri Meslek Lisesinin 5. Sınıflarına Cebir, Geometri, Trigonometri derslerinde öğretmenlik yaptım. Daha sonra Kayseri Üniversitesi Kurulmadan önce Kayseri'nin 3. Yüksek okulu olan Kayseri Meslek Yüksek Okulu'nda Makine Bölümünün kurucu bölüm başkanlığı ve 4 yıl statik, mukavemet dersleri öğretim görevliliği Sümer Lisesin de İngilizce, 1980 yılında, mezunu da olduğum Kayseri Lisesi'nde Fizik

öğretmenliği yaptım. Kayseri’de birçok ilk-orta-lise okullarımızda seminerler verdim.” cevap vermektedir.

Âlim Gerçel’ Erciyes dergisini nasıl ve neden çıkartmaya başladığını sorduğumuzda geçmişin derinliklerine dalarak bize: “1978 yılında Kayseri Kültür ve Turizm Derneği başkanı olarak bizden daha önce büyüklerimiz tarafından yayınlanmış olan Yeni Erciyes, Erciyes, Filiz, Kurultay gibi dergilerin Kayseri kültürüne hizmetlerinin değerini biliyor ve takdir ediyorduk, günün şartlarında bu dergilerimizin yayın hayatları kısa sürmüştür. Bu boşluğu doldurmak için değerli derneğimizin yönetim kurulu üyeleri ve kültür insanları ile bir araya gelerek Erciyes dergisini yeniden yayımlamayı kararlaştırdık. Ciddi bir ön hazırlıktan sonra 1978 Ocak ayından itibaren sahibi bulunduğum Emek matbaasında ilk sayısını beş bin adet olarak yayınladık ve tanıtımını Türkiye genelinde yaptık. Beklediğimizden fazla ilgi ve desteği gördük. 1980 ihtilalinde dergimiz Erciyes’in ve başkanı bulunduğum Kayseri Kültür ve Turizm Derneği’nin başına herhangi bir sıkıntı gelir düşüncesi ile dernek başkanlığını ve dergimizin sahipliğini Av. Nevzat Türkten Bey’e devrettim. Genel yayın müdürü olarak da ben görev yaptım. Av. Nevzat Türkten’in Erciyes dergisi’nin bugünkü seviyeye gelmesinde emekleri, katkıları, fedakârlıkları unutulamaz. Gönül dostlarımızın değerli yazar ve şairlerimizin kültür insanlarımızın destekleri ile 2013 yılına kadar bu şekilde devam ettik. Bu tarihte Av. Nevzat Türkten ağabeyimin sağlık nedeni ile yeniden derginin sahipliği ve yazı işleri müdürlüğünü devir aldım. Kendisine Allah’tan rahmet dilerim. İlk günkü inanmışlık ve hevesimizle 42. Yılda 500. Sayıya ulaşmak nasip oldu. Bugüne gelmemizde temel prensibiz, yayın politikamız ilk sayıdan itibaren dergimizi siyaset, cemaat ve tarikat dışında tutarak Türk Kültürüne hizmet etmek “Mektep Dergi” olarak Allah rızası dışında hiçbir maddiyat düşünmeden yayınıımızı devam ettirdik. Rahmetli Av. Nevzat Türkten ağabeyimizin dediği gibi dergi yayıncılığında ‘Davul da bizim boynumuzda, tokmakta bizim elimizde’ olmuştur. 42 yıllık yayın hayatında 1840 değişik yazar ve şairimizin çalışmaları yer almıştır. Elbette, Erciyes dergimizin bu günlere ulaşmasında ilk günden bu tarafa birçok gönül dostumuz arkadaşlarımız, hocalarımız, büyüklerimiz, hemşerilerimizin, hakem heyetimizin katkısını ve desteğini gördük ve bu ilgileri devam

etmektedir. Bu ilgileri ve destekleri de bizim azmimizi artırıyor. Dergimiz yurt içi ve dışından 80’i aşkın ödüle layık görülmüştür. İlk 25 yıllık 312. Sayısını ihtiva eden Bibliyografyası Prof. Dr. Ali Berat Alptekin tarafından hazırlanmış ve eski Kayseri Valimiz Nihat Canpolat tarafından yayınlanması sağlanmıştır. İkinci cildi de yayına hazırlanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü tarafından her yıl kütüphanelerimiz için az miktarda da olsa abone olunmaktadır. Konusunda uzman olan 27 bilim adamımızdan oluşan Hakemli dergimiz bütün üniversitelerimizde yayın olarak kabul görmüş, beş kuruluş tarafından taranmaktadır. Gurur duyarak söylüyorum; yazıları dergimizde yer alarak yurt içinde ve dışında akademik terfi almış 300’ü aşkın bilim adamımız üniversitelerde görev yapmaktadır. Birçok konuda ve kişi için özel sayılarımız yayınlanmıştır.” şeklinde 1978 ve 2019 yılına kadar geçen süreyi heyecanla ve özetle anlatmaktadır.

Sonuç

Erciyes dergisi, “Kayseri Kültür ve Turizm Derneği...” adına; “Âlim Gerçel...” tarafından kutlu yoluna devam ediyor. Erciyes dergisi, “milli tefekkürümüz!” Sesimiz, Sözümüz, Sohbetimiz, Gayemiz, Ufkumuz... O gaye ve ufuk yolculuğu inşallah devam edecektir. Adı gibi Âlim olduğuna inandığımız, Âlim Gerçel: Erciyes dergisiyle “güzel çığırılar” açabilecek alt yapıya sahiptir. Olgunlaşmış yaşında genç kalabilmiş “idealist bir insandır. Erciyes dergisi için her zaman “nefesini ayakları altına” alabilecek yüreklilikte bir cefakârdır ve “fedakârlığın zirvesinde yaptığı işe gönül veren bir Erciyes sevdalıdır. Millî ve devletçi sosyal mühendislik yönü ile ülkemizde sivil bir anlayışın gelişmesinde rol üstlenebilir, gazetecilik kimliği ile yol toplumlara yol gösterebilir. Her şeyden önemlisi “kadir-kıymet bilen” ve “Türk Dünyasının Birliğine...” inanmış, Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin muasır medeniyetler düzeyini ulaşması için çalışmaya azmetmiş bir beyefendidir, Âlim Gerçel!

Gerçel için; insan, düşünebilen, konuşabilen, akıl, izzet ve irâde sahibi bir varlık olarak bütün varlıklardan farklı ve üstündür ve hizmetin her türlüüne layıktır. Âlim Gerçel’e göre Erciyes dergisi düşünebilen akıl sahibi insanlara Allah rızası için yapılan bir hizmettir. Bu derginin asıl sahibi Türk milletidir.

41 KERE MAŞALLAH! ANADOLU DERGİCİLİĞİNDE BİR ZİRVE: ERCİYES

Nail TAN

Aynı ilde yayımına başlayıp hâlen yayımını sürdüren Anadolu kültür, sanat, edebiyat dergileri içinde Erciyes erişilmesi asla mümkün olmayan bir rekora ulaşıp Ağustos 2019 sayısı ile 500'ü tamamladı. Onu rahmetli Feyzi Halıcı'nın Konya'da yayımına başlayıp (1957) Ankara ve İstanbul'da devam ettirdiği Çağrı dergisi zorlayabilirdi ama olmadı. Çağrı metropol dergisi kimliğine büründü.

Erciyes'in 27. yıl, Haziran 2004 tarihli 318. sayısı dolayısıyla AKDITYK Atatürk Kültür Merkezinin Bilge dergisinde (S 41, Yaz 2004, s.108-109) bir yazı yayımlanmış, derginin tarihçesine bir nebze değinmiştik. Bazı bilgileri tekrarlamakta yarar var.

Erciyes adlı adını ulu Erciyes dağından alan ilk dergi Kayseri'de 12 Aralık 1911 tarihinden itibaren haftalık yayımlanıp 33 sayı çıktıktan sonra kapandı.

Kayseri Halkevinin yayın organı aylık Erciyes dergisi ise Kayseri'nin değerli kültür ve eğitim evladı Kâzım Yedekçioğlu'nun gayretiyle Mart 1938-Mart 1950 tarihleri arasında 85 sayı yayımlanabildi.

Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin önemli bir kültür merkezi konumundaki, çok sayıda şair ve yazar yetiştiren bir il Kayseri elbette dergisiz kalamazdı. Kayseri Kültür Derneği, 1978 yılı başında Y. Müh. Âlim Gerçel'in önderliğinde Erciyes'i yeniden yayımlamayı kararlaştırdı ve 1978 yılı Ocak ayında ilk sayısı okuyucuyla buluştu. Aylık olarak yayımlanacaktı. Kayserili şair, yazar ve bilim insanlarının büyük ilgisiyle karşılanan dergi yazı bulmakta hiç zorluk çekmiyordu. Yazıların çoğu Kayseri'yle ilgiliydi. Ne var ki, ay çabucak doluveriyordu. Dergiyi bastırmak, abonelere postalamak, kütüphanelere dağıtmak başlı başına bir işti. İş ve aile hayatından fedakârlık gerektiriyordu. Âlim Bey, iki yıl kadar bu çileyi üstlenip dergiyi Türkiye'ye tanıttıktan sonra yanına kendi huyunda bir Kayserili kültür eri daha buldu: Av. Nevzat Türkten. 25. sayıdan itibaren derginin sahipliğini Nevzat Türkten, Genel Yayın Müdürlüğünü ise Âlim Gerçel üstlendi.

Erciyes Üniversitesinin Kasım 1978'de kurulup gelişmesi derginin yazı kadrosunu genişletti. YÖK'ün kabul ettiği hakemli dergi aşamasına geçildi. Bu aşamada dergiye gelen yazıları sıraya koyup yayımlamakta büyük güçlükler yaşandığı görüldü. Av. Nevzat Türkten'in önce rahatsızlanması sonra da 9 Aralık 2016 tarihinde

aramızdan ayrılması, Erciyes'in yayım sürecini engellemedi. Y. Müh. Âlim Gerçel maddî ve manevî varlığıyla Erciyes'i yaşatmayı başardı. Türkiye'de birçok iş, şahısların varlığıyla, fedakârlığıyla yürütülür. Onların ölümüyle ne yazık ki eserleri de ölüme terk edilir. Allah Y. Müh. Âlim Gerçel'e sağlıklı uzun ömür versin. Erciyes, böyle bir kötü sonla karşılaşmasın.

Erciyes'in köklü bir dergi olmasının, Anadolu dergiciliğinde zirveye yerleşmesinin önemli bir kanıtı/delili 1-312 sayılarının (1978-2003) bibliyografyasının Prof.Dr. Ali Berat Alptekin tarafından hazırlanıp yayımlanmasıdır:

Erciyes dergisi Bibliyografyası (1-312), Kayseri 2004, 260 s.

Bu bibliyografyanın 312-500. sayılar arasını kapsayan II. cildinin hazırlanmasının zamanı gelmiştir. Bibliyografyada da görüldüğü gibi bizim Erciyes'te yazma maceramız 1990 yılında başlıyor:

•“Türk Büyükleriyle İlgili Hatıra Eşyalar”, Erciyes, Yıl 13, S 148, 4/1990, s.1-2.

•“Halk Mizahında Kayserili Tipi”, Erciyes, Yıl 13, S 154, 10/1990, s.21-24.

1990 yılında başlayan bu dostluk hâlen 500. sayıyla 29. yılını doldurmuş bulunuyor. Tabii, dergi bana yeni bir kalem oynatma sahası yaratması yanında Âlim Gerçel, Nevzat Türkten, Abdullah Satoğlu, Ali Rıza Önder, Coşkun Ertepinar ve Mehmet Çayırdag gibi birçok Kayserili yazarın dostluğunu da kazandırdı. 1995 yılında Valiliğin isteği üzerine Satoğlu ve Ali Yeğen'le Kayseri Albümü'nü bile hazırlayıp yayımlanmasını sağladık.

Her ilimizde Erciyes gibi bir hatta iki, üç kültür sanat dergisi çıkmak zorundadır. Mademki, her ile bir üniversite açılmıştır, bu da bir ihtiyaçtır. Yeni nesil şair ve yazarlar bu dergilerde yetişecektir. Ancak, her ilin Av. Nevzat Türkten ve Y. Müh. Âlim Gerçel gibi fedakâr, cefakâr kültür erlerine sahip olduklarına dair endişelerim vardır. Zira, dergi yayımlamak dünyanın en zevkli bir o kadar da yıldırıcı bir işidir. Özellikle, Türkiye gibi siyaset ve ekonomi gündemi sıklıkla değişen ülkelerde dergi yayımlamak büyük cesaret ister. Bu bakımdan, Erciyes'i yayımlayanları, yazarlarını bir kez daha kutluyorum. Rahmetli Yedekçioğlu ve Türkten ile ahirete intikal eden yazarlarını saygıyla anıyorum. Mekânları cennet olsun!

Anadolu dergiciliğinin yüz akı olan Erciyes ve yöneticisi Alim Gerçel'i sevgi ve saygı ile selamlıyorum. Kuşkusuz Nevzat Türkten'i de unutmamış değiliz. Ona da rahmet diliyorum. Erciyes Dergimizin nice kırk iki yıllara, nice 500. sayılara ulaşması için Yüce Yaratan'a yakarıyorum.

Erciyes dergisinde Karadayı Karatay diye bir yazı yazmıştım. O yazıyı birçok yere göndererek Karatay yerleşkesinin adının Karadayı yerine Karatay olmasını istemiştım. Sonunda dediğim gerçekleşti. Umarım bu değişimde benim de katkım olmuştur.

kuruluşa ilintili olmadan kendi olanaklarımızla yayınlanmaktadır. Dergimizde müzik, resim, fotoğraf, halk kültürü gibi sanat yazıları olduğu gibi felsefe yazıları da önemli bir yer kaplamaktadır. Zaman zaman özel sayılar çıkartmaktayız. Sözelimi Kayseri'nin ünlü ozanı Aşık Seyrani için de bir özel sayı çıkarttık. Dergimizde gezi ve anı yazıları da yayımlanmaktadır. Bu bağlamda da Kayseri hakkında dört beş anımız yayınlanmıştır. Dergimizde Türkiye'nin birçok yöresinden yazarlarımız bize katkı sunmaktadırlar. Bu bağlamda Kayseri'den M. Kemal Atik, Kadir Özdamarlar ve Rasim Deniz gibi hocalarımız sürekli yazarlarımızdandır. Bunlardan başka ara ara dergimizi onurlandırarak bize yazı ve şiirlerini gönderen değerli şair ve yazar Kayserili hemşerilerimizi de sevgi ile anıyorum.

Cemil Meriç dergileri zekalar topluluğunun eseri olarak görür. Biz Kahramanmaraş'ta ilimizin, bölgemizin, ülkemizin dahası dünyanın gündemini edebiyat aracılığı ile değerlendirmenin ayrıca zamana ve mekana tanık olanın çabasını taşıyoruz.

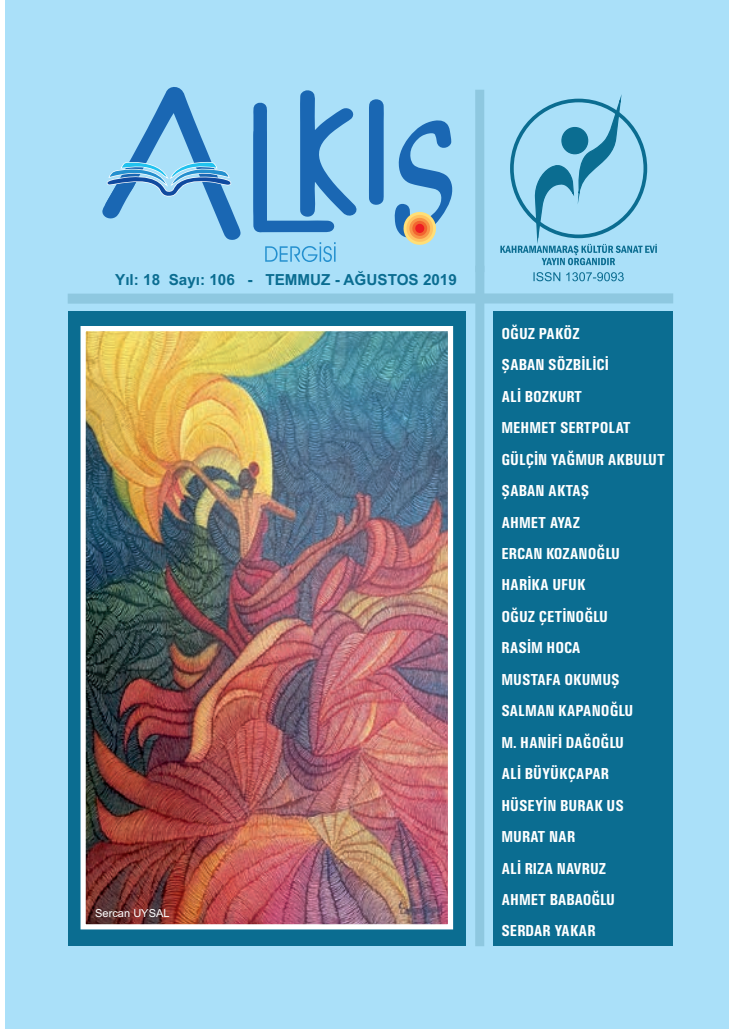
Güncel sözlükte hayır, dua iyi dilek anlamında kullanılan alkış adını biraz da böyle düşünerek seçmiştik. Arapçası dua ve beddua olan alkış ve kargış Anadolu'muzda bugün bile yaşamaktadır.

Alkış Dergimize emek ve gönül veren yazar ve okurlarımızı bir de sizin derginizden selamlamak istiyorum.

Kayseri'yi, Kayserilileri ve Erciyes dergisini seviyor ve önemsiyorum. Alim Gerçel'in emeğine saygı duyulmasını, Nevzat Türkten'in unutulmamasını diliyorum. Diliyorum ki Alim Gerçel bu dergiyi daha bir kurumsallaştırırsın ve Türk dünyasında sonsuza dek yaşatmasını

sağlasın.

Erciyes Dergimizin yazarlarını, şairlerini, emekçilerini ve okurlarını sevgi ve saygı ile selamlıyorum.

Anadolu dergiciliğinde Alkış Dergimiz de 18. Yılında 106. sayısı ile okurlarının karşısına çıktı. Dergimiz iki ayda bir yayınlanmaktadır. Dergimiz bir derneğe, bir vakfa ya da başka bir

Vakit, yaz ortasının bütün özelliklerini tekrar ederek yoluna devam ediyor. Nefes alan bütün varlıklar sesli veya sessiz; güneşin ışınlarına aldırmadan, gölgeye sığınmadan, harama uzanmadan geceyi gündüze karmış yürüyor.

Yılların derinliğinde olumlu ve olumsuz tüm gelişmelerin ötesinde umut toplamışız. Avuçlarımıza koymuş, ne kadar gül varsa hiç ayırım yapmadan hepsine uzanıp gönül almışız. Yıldız olup ay etrafında dönerken akşamdan sabaha, özlemlerimizi, sıkıntılarımızı yüreğimize sığar edip, kanatlanıp uçar olmuşuz. Hüznü saatleri zincire vurmuş, leylaklarla dost olmuşuz, gözlerimiz aydınlanır olmuş, doğanın tüm güzelliklerine el uzatıp nefes nefes ciğerlerimize çekmişiz, bir sevda türküsü tutturmuş gecenin derinliğinde akan biz olmuşuz.

Adını sevda koymuşuz. İlmek ilmek sevgi ile süslemek niyetiyle gönül dostluğunun ötesine doğru yürümek muradıyla kümbet altında toplanmışız.

Kâğıt kalem neslinin enflasyonunda ad yazma korkusunu aşmış, hakikati ney eşliğinde dostlara sunmuşuz.

Kapılar açılacak tüm kilitlerin şifresi çözülecek. Gönüllerde yatan sevginin dozu nedir ki hakikat yolunun ortasında yer bulsun.

Hangi tohumu hangi tarlaya ekeceğimizi, biçme vakti tamam olduğunda ambarımıza ne akacağını bilmekten daha güzel ne ola ki. “Dağlar ki ne kadar yüce olursa olsun aşacak yol verir” denmiştir.

1999 yılı Ocak-Şubat sayısı ile bismillah dediğimiz Eğitim-Kültür –Sanat ve Edebiyat dergisi KÜMBET’le başlayan yıllar. Tokat Kümbet, Bizim Kümbet ve Kümbet Altında dergileri yaklaşık on beş yıl hayatımızın çok önemli dönemi olmuştur. Genel yayın yönetmeni olarak her alanda sıfır noktadan, dergiler dünyasında önemli bir iz bırakacak noktaya ulaşmış, 2014 yılı itibarıyla görevimizi arkadaşlara bırakmışız.

Gün geldi büyük bir özlem ve istekle bizim yönetimimizde önümüzdeki aylarda yeniden yayına başlayacak, ilk günün aşk ve şevkiyle yolumuza devam edeceğiz.

Tarihin derinliklerinde, millet hayatına etki eden çok önemli maddî ve manevî olayların ateş yanmışlığında yüreklerle bütünleşip gönül dağlarını teslim alışının

kelimelerle süslenişinde dergileşip ölümsüzleşmesinin bedeli ne ise ona hazır kalem sahiplerinin daima var oluşu tarihî olayları anlatan öykülerin, destanların ve tiyatro eserlerinin, şiirlerin ve dahi yazılan her şeyin edebiyatı derinden etkiler, çünkü edebî eserler toplumdaki olayların aynası durumundadır. Edebiyat tarihi, edebiyat biliminin alt dallarından biri olmakla birlikte, genel tarihle de ilişkisi olan bir bilim dalıdır. Dün ve bugünü isteyerek ve severek birleştiren gönül erleri edebiyatı ve milli hayatları sıkı sıkıya birbirine bağlamışlardır. Tarih mi edebiyattan önce yoksa edebiyat mı tarihten öncedir sorusu tarihçiler arasında bile tartışılmaya devam etse de tarihi insanlığın tüm geçmişi olarak ele almak, edebiyatı ise geleceğe ait açılımlarda bulunduğunu kabullenip, Edebiyat yoluyla insan zihni geleceğe ait ön görüleri ve insanlığın ortak sorunlarını tespit edip huzurlu yarınlara yön verebilirken sağlıklı düşünmesine de katkı sağlayacaktır diye düşünüyorum. Bir milletin edebiyatı, tarihten gelen millî ruhu ve millî hayatı göstermek, yeni nesillere aktarmak gibi önemli bir sorumluluğu da taşımaktadır.

Anadolu’nun dört bir yanından yükselen sesler tarihin derinliklerinde yayınladıkları dönemlerde çok önemli görevleri yerine getirdiklerinin haklı gururuyla edebiyat dünyasında tartışmasız olan yerlerine oturmuş olacaktırlar.

Her dergi bir okuldur.

Sürekli üretir.

Kümbet’in yayın hayatı boyunca edebiyatın hemen tüm alanlarındaki hizmetlerini şimdide kadar hiç kimseyle tartışmadım.

Dilimizi doğru kullanacağız.

Tabii dergiler magazinleşiyor, holdingleşiyor dahası küreselleşiyor. Ama Türk Milletinin kültürüne hizmet etmiyor. İşte, nice büyük şairler yetiştirmiş Türk şiiri, son elli yıldır, hem toplumsal hem de sanat alanında, toplumu derinden etkileyecek, peşinden sürükleyecek büyük şairler çıkarmada zor günlerini yaşıyor.

Anadolu’nun dört bir köşesinde nice cevherlerin kendilerini keşfedecek yayınları yok.

Her şeye yatırım yapan kendi iş adamlarımız kendi kültürüne hizmet için dergi çıkarmıyor. Çıkanlar da kültüre hizmet etmiyor.

Şunu asla unutmamak gerekir ki Türk Edebiyatında

son asırda adından söz ettiren ne kadar şair, yazar, hikâyeci, denemeci, fıkracı, makaleci varsa hemen hepsi dergilerin hediyesidir.

Ahmet Kabaklı'yı, Bekir Sıtkı Erdoğan'ı Türk Edebiyatı'ndan, Âlim Gerçel ve Nevzat Türkten'i Erciyes'ten, Nazım Payam Külliye'den, Osman Baş Kümbet dergilerinden Sezai Karakoç'u Diriliş'ten, İsmail Özmel'i Akpınar'dan, Mustafa Kutlu'yu Dergâh'tan ayrı düşünemeyiz. Dergi ve yazarları çoğaltmamız mümkündür.

“Dergi, hür tefekkürün kalesi” demiş Cemil Meriç.

Kümbet Altında dergisi bu ruh coğrafyasının sanat ve düşüncede bugünkü temsilcilerindendir

Beşir Ayvazoğlu; dergileri değerlendirirken; “Ciddiyet, itina, tutarlılık, okuyucuya saygı, zamanında bayide olmak” diyor.

Yaptığımız iş çok zordur. Zora talip olmak da zordur.

Semamızı süsleyen yıldızlar gibi sanat ve edebiyat dünyamızı aydınlatan bütün bu insanları dergiler ortaya çıkarmıştır. Konuyu bu bakımdan ele alırsak sanat ve edebiyat dergilerinin en büyük özelliğinin yetiştiricilik olduğunu söyleyebiliriz. Kümbet dergisi bu noktada çok önemli mesafeler kat etmiştir. Bünyesinden Bakan, diplomat, danışman, akademisyen, yönetici, araştırmacı, şair ve yazar çıkarmıştır.

Elbette dergilerin en büyük fonksiyonlarından biri de sanatçılara düşünce dünyasının yoğun ortamlarında bulunma, yaşama, kavrama, yeni sanat ve edebiyat çevrelerinde bulunma imkânının sağlanmasında katkıda bulunmaktır.

Dergi samimiyettir. Kendini anlama, kendine varma işidir. Dergi söyleyecek sözü olanların ihtiyacının karşılanmasıdır.

Dergi, ulaşılmaz ufukların yakınlaşması, farklı dünyadaki insanların buluşmasıdır.

Uyumluluk içinde uyumu yakalayabilmek, düşünce sınırlarını sırt olmaktan çıkarıp, herkesin, her kesimin malı yapmaktır.

Dergi, birlikte olma duygusunun hazzını yaşarken, yaşatırken mutlu olmak ve içinde yaşadığı topluma mutluluk aşılmasıdır.

“Dergi, şair ve yazarların yeryüzü şahitliğidir.

Birlikte varolmaktır. Birlikte paylaşmaktır.

Dergi, verimdir, fedakârlıktır.

Dergi, birikimdir.

Başlamaktır, sürdürülebilmektir.

Ve zamanı gelince bırakmasını bilmektir.(Bu farklı

bir sevda, aşk olduğu için biz bunu yapamadık.)

Zaman ki geceye teslim olmayan yüreğin ay vaktinde isyanıdır...

Gecenin tamamında isyanın izleri üşütür teni, vakte leylaklar mühür vururken,

Geriye kalan zamanı ılık bir yağmur teslim alır.

Isınmak için damla damla. Gün güneşe yakınken... Yanışın dozu tarifsizdir.

Okunanları yazmak için bir kültür dergisinin nesi varsa tamamını görmek, yaşamak, dokunmak, çilesini çekmek, en yoksul gününde lahmacun ikram etmek okuyucularına, kelime kelime okumak, tek tek poşetlemek, postaya salmak, velhasıl nesi varsa hücre hücre yaşamak ölümüne.

Dergi çıkarmak, yokluğun güdül ekmeğine bandığı sanaysiz şehirlerde elimizi değil tüm vücudumuzu taşın altına koymaktır.

Sözdür, sözlüktür.

Dergi, görmektir, farkına varmaktır, farkına vardırılmaktır.

Dergi, maddenin manaya geçişidir.

Dergi kolektif bilincin ilk ve son aşamasıdır.

Bir tanım ve tanımlama işidir. Kuşanmaktır, kuşatmaktır.

Okumak, yazmaktır. Dergi bir emektir. Dergi erişilmez bir güzelliştir.

Bir sevdadır bir aşktır.

Dergi, bir tutumdur, tavır alıştır, samimiyettir.

Gönüllerden gönüllere uzanan bir dil ve düşünce köprüsüdür. Dahası Türkçe'dir.

Bu nedenlerle Anadolu'da eğitim, kültür, sanat ve edebiyat dergileri çok önemli görev üstlenmişlerdir. Çoğunluğu sıfır sermaye ile yola çıkmış, yürekleri sevgi ve aşk ile beslenen gönül insanlarının yönetiminde yola devam ederler.

İşte Erciyes dergisinin 500. Sayısını değerlendirirken kırk düşünüp bir cümle yazmak gerek. Dile kolay, Kayseri'de birkaç sevdası türkü olan vatan evlatlarının çalışmaları sonucu ulaşılan muhteşem noktadır.

Yaz ortasında, gecelerin öteki yarısında duygusal anlar yaşıyorum. Erciyes oluyor, Nevzat Türkten ağabeyi rahmetle, şükranla, hasretle, sevgi ile anıyorum. Mekânı Cennet olsun. Aldığı emaneti gururla taşıyan bugün haklı bir mutluluk yaşayan Âlim Gerçel kardeşime de önce sağlık diliyorum. Başarıların daim olsun. Bizler aynı kaderi paylaşan, Türkçe sevdalı, türkü yüreklileriz. Kaderlerimiz, sevgilerimiz, aşklarımız hep aynı. Allah

yar ve yardımcımız olsun.

Biliyorum, şafağa ulaşmanın, şafak tutmanın, şafak olmanın ve bozkırdan vatan ufuklarına açılmanın güzelliğini yaşamının heyecanı ötesinde yarınları tutmanın mutluluğuna dönüşen güzel günlerin huzuru ve mutluluğunun anlamını. Biliyor ve isteyerek ve severek yapıyor, gerçek milli ve yerli olmak ne ise onu yaşıyoruz.

Özellikle Anadolu'nun unutulmuş köylerinde, kasabalarında, şehirlerindeki sanat ve edebiyata sevdalı gençlere sahip çıkmak; onlara sanat vadisinin dikenli yollarında yol göstermek, ellerinden tutmak; sanat çevrelerinde yer almalarını sağlamak, gönül ve düşünce ufuklarını okşayarak, daha iyiye, daha güzele ulaşmalarını sağlamak, beş yüz sayıya ulaşan başta Erciyes olmak üzere bütün dergilerin de görevi olduğunu düşünüyorum.

Anadolu'da, yayın hayatını bin bir güçle sürdüren dergilerin varlık sebebi olan "ilke"lerinin ilkesizliğe dönüşmeden, bir başka ifadeyle kendi kimliklerini kaybetmeden sanat ve edebiyat vadisinde hayatlarını devam ettirmeleri son derece önemlidir.

Birbirimizi anlamak, tanımak, kavramak, destek vermek, birlik kurmak, Türkiye'miz, Türk-İslam Dünyası ve insanlık için yeni güzelliklere, yeni hedeflere birlikte ulaşabilmek, elbette yüreğimizdeki sevda ateşini birlikte yakmak durumundayız.

Sürekli haberleşmek, paslaşmak, birbirimizi desteklemek, sevdalarımızı, aşklarımızı paylaşmak durumundayız.

Dünyayı yönettiğini söyleyen güçlerin kilidini başka türlü nasıl açar, şifrelerini çözer, bu topraklarda yaşamının acısız ve sancısız bedelini yoksa nasıl öderiz.

Edebiyatın derinliklerinde ne kadar gönül dostu varsa beraber yürümenin tadını ve lezzetini tatmak gerek düşünüyorum.

Yaşadıklarımız ve yaşayacaklarımız bir birine çok benzer şeyler olduğunu biz kültür dergisi çıkarıcıları biliyoruz.

Adını sevda koymuşuz. İlmek ilmek sevgi ile süslemek niyetiyle gönül dostluğunun ötesine doğru yürümek muradıyla Erciyes ve Erciyes gibi dergiler kapanmadan, kurumadan, yoluna devam etsin istiyoruz.

Adı her ilde bir başka olmuş. Olmuş ya sevda, türküsü, kaderi hep aynı olmuş. Bu oluşun ötesi sessiz mutluluk...

Yeni 500. Sayılara Erciyes'im...

Gayri ötesi Vuslat...

Gönüllerden gönüllere uzanan bir dil ve düşünce köprüsü...

Dahası Türkçe'dir.

.....

Kayseri'de İlk Türkçe Gazete Erciyes'ı Çıkarıcı Ülkücü Turancı

YUNUS BEKİR İÇİN TARİH

Dimidere köyünden bir yiğit çıktı benâm
Onu kendine yoldaş edindi hayli kirâm

Ahmet Muammer Bey'in yakın arkadaşındı
O vali, bu müfettiş Kayseri buldu nizâm

Yetmiş adet ilkokul açıldı dört bir yanda
Maarif işlerini düzenledi tastamam

Yeni bir ufuk açtı vatan evlatlarına
Pırıl pırıl zekalar eğitimde ber-devâm

Kolera denen illet salgındı o zamanlar
Sağlıkçılık var serde gösterdi çok ihtimâm

Hastahane en büyük ihtiyaçtı o zaman
Ona da önder oldu, kazandı çok ihtirâm

Cehalet ve hurafe halka etmiş sirayet
Fakirlik diz boyuydu gerekliydi bir kıyâm

Mefkûresi uğruna çekti hayli işkence
Hapis yattı yıllarca düşünmedi intikam

Serbest kalınca yine yoluna devam etti:
"Dimidere"yi "Turan" yaptırmak ne hoş meram

İlk Türkçe gazeteyi çıkardı Kayseri'de
Halkı aydınlatmağa Erciyes ne hoş kelâm

O bir semboldü mutlak, halkın gönül ışığı
Sonsuza dek o ışık yanar elbette müdâm

Sızır'da evlâdının evinde buldu ecel
Böyle bir bahadıra cennet olmaz mı makam

Altmış üç yıllık ömür kaderin cilvesiyle
Nokta koydu hayata oldu böyle bir hitâm

Yunus Bekir cihana veda etmiş Cemâlî
"Semt-i nezâfet" olsun tam tarihi veselâm

Semt-i nezâfet/ 1931 سمت نطافت

Mustafa ASLAN (Cemâlî)

1970’li yılların başı idi. Tarkan, Kara Murat, Tommiks, Teksas türü kitaplarla başlayan okuma sürecime her geçen gün yeni isimler ve eserler ekleniyordu. Kemalettin Tuğcu’yu okumadan Bekir Büyükarkın’ı, Oğuz Özdeş’i, Abdullah Ziya Kozanoğlu’nu okumuştum. Sonra Necip Fazıl...

Büyük Doğu’nun genç dimağımızda açtığı ufuk... Bir medeniyet tasavvuru ve bakış şuuru... Büyük Doğu ile yatıp Büyük Doğu ile kalktığımız yıllar... Sağına ve soluna bakmadan “ben varım” demeye hazır bir şuur idraki...”Biricik mesele”nin “Sonsuza varmak” olduğunun bilinci ile gerisi hep angarya diye coşup kaynadığımız günler, aylar, yıllar...

Biliyorduk ki; “Birden dağın sırtında atlılar belirecek”, “Bir akıl gelecek ki, akıllar delirecek”ti... Dudaklarda hep o şarkı vardı: “Kırılır da bir gün bütün dişliler / Döner şanlı şanlı çarkımız bizim.”

Öğrencisi olduğum Kara Lise’de yıllar, yıllar önce güzel insanların “Hamle” adlı bir dergi çıkardıklarından habersizce bir dergi çıkarmak için çırpınıp duruyordum. O günlerde bir kitap yayınlamış olan Yalçın Özalp’ı evinde ziyaret etmişim ... Kitap çıkartmış olmak büyük bir olaydı gözümüzde, o yıllarda. Tarih hocamız Mehmet Fatişoğlu ve edebiyat öğretmenimiz Süleyman hoca da ziyaret ettiğim bir diğer isimlerdi. Kimlerle görüştü isem dişe dokunur bir bilgi alamamıştım. Aslında yaşadığımız zaman dilimi de iki kişinin bir araya gelmeye korktuğu günlerdi. İhtilal sonrası cemiyetler, fikir kulüpleri kapatılmış, nice aileler darmadağın edilmişti. Sınıf mümessili olarak bir geceyi karakolda geçirmek de benim payıma düşmüştü. Şehir efsanesi gibi anlatılan işkenceler dilden dile dolaşıp duruyordu.

Rüyalarımızı süsleyen dergiyi çıkartmak mümkün olmayınca yazdıklarımı bulduğum her bir adrese göndermeye başlamıştım. Maveria, Türk Edebiyatı, Töre, İktibas, Türkiye gazetesi bunlardan sadece birkaçı idi. Bazı hikaye ve fıkralarım Türkiye gazetesinin “Sizin Sahife”sinde yayınlanmaya başlamıştı. Sonra İktibas dergisinden merhumERCUMENT ÖZKAN beyden almış olduğum o uzun mektup... Karşılıklı yazışmalar ve bu yazışmaların

iktibas’ta yer alması...

“Bütün azalarını harbe çağır” diye sesleniyordu Cahit Zarifoğlu “Afganistan Çağılması”nda...

Maveria heyecanla beklediğimiz bir dergi olmuştu... Çoğu yazarının hemşehrimiz olduğundan mı bilemiyorum daha bizdendi. Zarifoğlu’nun “Arkadaş / Şimdi yalnız savaş” çağrısına ses vermek ne de çok arzuladığımız bir eylemdi. Bu eylem arzusu içerisinde kimler vardı şu an hatırlayamıyorum ama Afganistan’a gitmek, cihada katılmak için yollar araştırıyorduk. Said mi desem, Ahmet mi? Yoksa Abdurrahman mı idi, belki de Zeki... Afganistan sevdası işte böyle yer etmişti körpe yüreklerimizde...

Düşünceler eyleme geçemeyince sakinleşip durduğumuz tek bir yol kalıyordu geriye, okumak... okumak...

İşte tam da o günlerde keşfetmiştik Sezai Karakoç’u...

Elimizden tutup yol yordam gösteren ne bir hocamız vardı ne de bir aile büyüğü... Said, dedesi Tuzsuz Hoca’dan bahsedirdi bazan ama o da çoktan vefat etmişti. Zengin bir kitaplık bırakmıştı geride ve o kitaplık bize bir sığınak olmuştu.

Adresini nerden nasıl buldum hatırlayamıyorum ama yazı gönderdiğim dergilerden biri de Erciyes olmuştu. Bir Temmuz sıcağında oruçlu olduğumuz bir mevsimde getirmişti postacı Erciyes’in 67. sayısını. Abone olup takip ettiğim on’u aşkın dergiden biri idi Erciyes... Elimdeki sayıda karlı Erciyes dağı dergiye kapak olmuştu sanırım. Takdim yazısında “Ramazan’ın ruhuna uygun hikayelerimiz de var” denilerek benim kaleme aldığım “Takdir-i İlâhi” adlı kısa öyküme dikkat çekiliyordu. Nice isim yapmış ünlü yazarın hemen yanında yer almıştı ismim. Ramazan ayının o Temmuz sıcağı çağlayan bir şelaleye dönmüştü sanki...

İşte başarmıştım...

Gerçek manada yazarlığa ilk adımı 1983 yılının bir Ramazan ayında, Ramazan’ın ruhuna uygun bir öykü ile Erciyes’te atmıştım.

Erciyes dergisinde başlayan yazı hayatımla hep gönendim. “Yazmasam çıldıracaktım” diyenlere hak verdim. Ulusal ve yerel onlarca derginin yöneticisi

oldum, yazar kadrosunda yer aldım.

Aradan geçen onca yıla, onca yaşanmışlığa rağmen Erciyes'in gönül dünyamdaki yeri o lise öğrencisinin yüreğinin sıcaklığında halen devam ediyor...

Yolun açık ve aydınlık olsun... Nice 500. sayılarda nice gençlere kol kanat olmanız dileğiyle...

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE KAHRAMANMARAŞ DERGİLERİ

Anadolu'nun binlerce yıllık tarih ve kültür birikimine sahip bir kenttir Kahramanmaraş. Her ne kadar 12 Şubat 1920'de işgalcileri şehirden kovduğu için 7 Şubat 1973'de "Kahraman" ismini almış olsa da o bu isimlendirmeye pek de önem vermemiş, Maraş olarak kalmayı tercih etmiştir.

Maraş'ta ilk matbaanın 1913'de kurulduğu kayıtlarda yer alır. Maraş'ta ilk gazete 1916'da çıkartılırken ilk dergi ise 1927'de neşredilir. Cemil Meriç'in de ifade ettiği gibi "gazete fazla sorumsuz"dur. Maraş'ta yayınlanan ilk gazetelerin tek bir nüshası dahi arşivlerde yer almamaktadır. Buna mukabil "dergi hür tefekkürün kalesi"dir.

"Maraş Muallimler Birliği Mecmuası" adını taşıyan ilk dergi 1927 Nisan'ında 16.5 x 21.00 cm ebatlarında ve 20 sayfa olarak okurla buluşur. Mesul müdürü Muhammed Ziya, ser muharriri ise Mehmed Niyazi'dir. Maraş Muallimler Birliği Mecmuası meslekî, ilmî ve edebî bir mecmua olup onbeş günde bir yayınlanması planlanır. İlk sayıda mecmuaya katkı sağlayan isimler; Muhammed Niyazi, Eczacı Remzi, Nadi Doğan ve Mehmed Rıza'dır. Dergi Maraş İstiklal Matbaasında basılır ve fiyatı beş guruştur. Muhammed Niyazi'nin iki şiirinin yayınlandığı bu ilk sayıda 23 Nisan kutlamaları üzerine de uzunca bir yazı bulunmaktadır.

Dergi jeneriğinde her ne kadar "onbeş günde bir defa neşrolür" dense de ikinci sayı bir ay sonra, 30 Mayıs 1927'de, üçüncü sayı ise 30 Haziran 1927'de yayınlanacaktır. İkinci sayının yazar kadrosu; Mehmed Niyazi, A. Ruhi, Osman Necati, A. Haydar ve Nadi Doğan'dır. İkinci sayının arka kapağında Maraş Eczanesinin ve Memleket Fotoğrafhanesinin reklamları da bulunmaktadır.

Maraş'ta, Maraş Muallimler Birliği Mecmuası'nın ardından uzun bir süre yeni bir

dergi yayınlanmaz. Ülkenin içerisinde bulunduğu siyasi ve ekonomik durum bu süreci doğurmuştur. Harf inkılabından sonra resmi vilayet gazetesi olarak "Maraş" gazetesi yayınlanır. "Halkın daha çabuk bilinçlenmesi ve merkezle taşra arasındaki iletişim kopukluğu"nu gidermeyi amaçlayan vilayet gazetesi Maraş, yayını uzun yıllar devam ettirirken şiir ve sanat yazılarına da yer vererek bir bakıma dergi ihtiyacını da karşılamayı hedefler.

Yerel basının güç bulması ve vilayet gazetelerine alternatif bağımsız gazete ve dergilerin neşriyatı ancak 1948'den sonra mümkün olur. Bu tarihten itibaren yayın hayatına girecek olan Maraş dergilerini üç ana başlık altında toplamak mümkündür. Bunların başında yılda bir kez yayınlanan 12 Şubat kurtuluş dergileri gelir. Maraş'ta dergicilik geleneği oniki Şubat dergiciliği ile başlamıştır dense yeridir. Her yıl şehrin düşman işgalinden kurtuluş yıldönümünde yayınlanan bu dergilerin yanı sıra çeşitli dernek ve şahıslarca yayınlanan dergiler de önemli bir yer tutar. Ve tabii bir de okul dergileri var.

Oniki Şubat dergilerinin ilki olan Edik, İstanbul'da 1948'de kurulan Maraş Okutma ve Yardım Derneği'nin yayın organı olup yayını halen devam ettirmektedir. İlk yıllarda gazete şeklinde ve mizah ağırlıklı yayınlanırken 1953'den itibaren dergi formatında yayınlanmaya başlar. Edik, İstanbul'da öğrenim gören Maraşlı öğrencilerin ortak ürünüdür. Dernek yönetimi aynı zamanda derginin de yönetimini oluşturur. İstanbul'daki Maraşlı yüksek tahsil gençliği ve tabii ki Edik dergisi en büyük desteği üstadları Necip Fazıl Kısakürek'ten alır. İstanbul'da düzenlenen 12 Şubat Kurtuluş Bayramı etkinliklerinin baş konuşu ve konuşmacısı her zaman Üstad Necip Fazıl Kısakürek olmuştur.

Bir 12 Şubat Kurtuluş Bayramı kutlama programında söze şu cümlelerle başlar Necip Fazıl Kısakürek:

"Maraşlılar!

Memleketinizde doğmadım. Fakat babadan oğula, oranın eski bir familyasından geliyorum. Kendimi, yüzde yüz Maraşlı sayabilirim. Maraşa ekleyebilecek hiçbir şerefim yok. Fakat Maraşlı olmaktan gelen bir şeref taşıyorum. Bu şerefi,

içimde rastgele bir duygu değil, sistemli bir şuur halinde besledim.

Sultanlık günlerinde, sultanın verdiği en büyük rütbelerden birini taşıyan büyük babam, bana her fırsatla şöyle derdi:

“Büyük babanın memuriyet ve mevkiile iftihar etmiyeceksin; ancak, onun, içinden geldiği yer ve o yerdeki itibar derecesi ile öğüneceksin!”

Ve büyük babam bana, gözleri derin bir daüssıla çukuruna kaçmış, Maraş, Maraşlıyı, Maraşın taşını toprağını, bağını bahçesini, suyunu havasını, anlatır, dururdu.

Maraşlılar!

Memleketiniz tâ o zamandanberi gözümde harikalar vatanıdır.”

Kahramanlık kavramı üzerine ölümsüz eserler yazan Necip Fazıl, Maraş’a verilen kahramanlık ünvanı üzerine de şu satırları kaleme alır:

“12 Şubat Maraş’ın kurtuluş günü...”

Orada bir konferansında söze başlamadan kalabalığa sormuştum:

-Siz Maraşlılar, memleketinizin ismine «Kahraman» diye bir sıfat yapıştırılmasından memnun musunuz?

Bir ağızdan:

-Hayır!

Diye bağırılmışlardı.

Bu sesi çıkaranlar sebebini bilsin veya bilmesinler Maraşlı karakterini belirtmekte en halis örneklerdi. Ve bir seziş halinde ifade ediyorlardı ki, Maraşlı böbürlenmekten ve böbürlenişini ilân etmekten ziyade, bilfiil olmayı ve olduğunu gizlemeyi üstün tutan bir seciye sahibidir. Ben de onlar gibi halis bir Maraşlı olarak bu mahrem noktayı kurcalıyor ve «Kahramanmaraş» tâbirinden rahatsız olduğumu hissettiriyordum.”

İstanbul’da 1948’de kurulan Maraş Okutma ve Yardım Derneği’nin ilk kurucularından biri Maraş millî mücadele kahramanlarından Ali Rıza Pişkin’dir. Şehrin düşman işgalinden kurtuluşunun ardından ticaret hayatına atılan Ali Rıza Pişkin 1930’da İstanbul’a yerleşmiştir. Sanat ve edebiyatın önemini kavramış olan Ali Rıza Pişkin başta Necip Fazıl Kısakürek’in Büyük Doğu dergisi olmak üzere Edik dergisine de ekonomik manada destek olur.

İstanbul’da eğitim gören Maraşlı yüksek tahsil

gençliğinin bu aktivitesi Ankara’daki Maraşlı yüksek tahsil gençliğini de harekete geçirir. İlk etapta “Maraşlı Gençleri Yetiştirme Cemiyeti” kurulur. 1965 yılı 12 Şubat’ından itibaren de “12 Şubat” dergisi çıkartılmaya başlanılır.

Özellikle yüksek tahsilini İstanbul’da yapan her bir Maraşlının Edik dergisi ile ilgili mutlaka bir anısı vardır. Eli kalem tutan her bir Maraşlı da mutlaka Edik dergisinde yazmış ve dergi yönetiminde yer almıştır. 1980 yılı 12 Eylül ihtilaline giden süreçte derneklerin kapatılması ile Edik dergisinin de yayınına son verilir. 1983’de Marmara Üniversitesinde başlayan öğrencilik yıllarımda dernek yeniden faaliyete geçer. Bu manada Ahmet Hurşitoglu ve Ahmet Pakdamar’ın gayretlerini unutmak mümkün değildir. 1985 yılı 12 Şubat’ında bizim de çabamız ile Edik dergisi de yeniden yayın hayatına kazandırılır.

Edik dergisi ile başlayan bu süreç 12 Şubat dergisinden sonra daha bir çeşitlilik kazanır. Kurtuluş, Ede, Edem, Dava, Çete, Çetem, İlk Kurşun, Kahraman Maraş, Uzunoluk, Yeni Uzunoluk, Tarihi Uzunoluk, Sütçü İmam, Madalyalı Tek Şehir, 12 Şubat’ta Edik, gibi isimlerle yoluna devam eder.

Maraş’ın kültür tarihinde başta “Edik” ve “12 Şubat” dergisi olmak üzere kurtuluş bayramı münasebetiyle yayınlanmakta olan bu tür dergilerin rolü oldukça büyüktür.

Maraş’ta başta “Yedi Güzel Adam” olmak üzere bunca şair ve yazarın yetişmesinde okul dergilerinin büyük katkısı olmuştur. Bu dergilerin en başında ise “Hamle” ve “Gonca” dergileri gelir.

Hamle dergisi Maraş Lisesi (Kara Lise) Edebiyat Kolu’nun yayın organı olarak 1952 yılı Kasımında iki yaprak olarak gazete formatında yayınlanmaya başlar. Sahibi S.Sabri Aytemiz, yazı işlerini idare eden Abdurrezzak Doğuç’tur. Başta Nuri Pakdil olmak üzere “Yedi Güzel Adam” olarak anılan isimlerin tamamı belirli bir dönemde bir liseli olarak Hamle’nin yazarlarıdır. Hamle farklı isimler tarafından 1958 yılına kadar yayınına devam ettirir. Son sayısında yer alan isimler; Mustafa Atatanır, Cahit Zarifoğlu, Halil Ayhan, Şeref Turhan, Ercan Kubilay, M.Sait Zarifoğlu, Alaettin Özdenören, Mustafa Sarı, Rasim Özdenören,

Gültekin Yazıcıoğlu, Ali Kutlay, A.Erdem Bayazıt, Faruk Aytemiz ve Nevzat Turhan'dır.

Gonca dergisi ise Maraş İmam Hatip Okulu kültür kolunun yayın organıdır. İlk sayısı tıpkı Hamle gibi iki yaprak ve gazete formatında olup 1965'de yayın hayatına girer. Gonca dergisi Vehbi Vakkasoğlu, Hacı Bekir Karlığa, İsmail Kılıoğlu, Ahmet Taşgetiren, Osman Sarı, Ali Zengin, İbrahim Kılıç, Nazif Öztürk, Ali Bozkurt gibi şair ve yazarların ilk yazı hayatının başladığı yerdir.

Günümüze gelindiğinde her bir okulun bir dönem çıkarttığı ve bazılarının da halen çıkartmaya devam ettikleri okul dergileri vardır. Umulur ki günümüzde renkli ve kuşe kağıda basılan ve onlarca sayfası bulunan bu okul dergilerinde de yarının yazarları filizlensin, boy atsın...

Maraş'ta 12 Şubat ve okul dergilerinin yanı sıra çeşitli dernek ve şahıslarca çıkartılan kültür sanat ve edebiyat dergileri de oldukça çeşitlilik arz eder. Maraş'ta meşhurdur. "İki Maraşlı bir araya gelirse ne yapar?" diye sorulacak olsa, verilecek cevap "dergi çıkartır" olur. Bu hakikat Maraş içinde ve Maraş dışında farketmez. Maraş dışında Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in Büyük Doğu'su ile başlayıp Diriliş, Edebiyat, Maveria ve Edebiyat Ortamı ile devam ederken Maraş içinde ise Kelam, Tomurcuk, Dolunay, Sentez, Edebiyat Yaprağı, Usare, Vesselam, Güzlek, Alkış gibi dergilerle devam etmiştir.

Maraşlı şair ve yazarların Maraş dışında çıkartmış oldukları ulusal dergiler yazımızın muhtevası dışındadır.

Yılda bir yayınlanan 12 Şubat dergileri ve okul dergilerinin dışında kalan kültür sanat ve edebiyat dergilerinin ilklerinden sayılan Kelam 1976'da İsmail Kılıoğlu yönetiminde yayın hayatına girer. Kelam, medeniyetle edebiyatın içiçeliğine dikkat çekerek edebiyata verilmesi gereken değeri ortaya koyar. Kelam'ın yazarları arasında İsmail Kılıoğlu'nun yanı sıra; Mustafa Kızıl, Kâmil Aydoğan, Mehmet Nalbant, Necip Evlice, Ali Karaçalı, Feramuz Aydoğan, Duran Boz gibi isimler vardır. Kelam, 14 sayılık yayını ile edebiyat dünyamızda yerini almıştır.

1986 yılına gelindiğinde Bahaettin Karakoç yönetiminde Dolunay dergisi çıkmaya başlar.

Öncesinde kısa süreli yayınlanan dergiler de vardır. "Dolunay bir sanat okulu, bir aşk dergahi, bir iman yoğunlaşması, bir umut ışığı, bir sevgi harmanı, bir gönül havuzu, bir güzellikler kılavuzu olmak için" çıkar yola. İlk sayının çıkış tarihi Ocak 1986'dır.

Dolunay'ın çıkış sürecini yıllar sonra Bahaettin Karakoç şu cümlelerle dile getirecektir:

"Bir oğlumuz olursa adını TOLUNBAY, kızımız olursa adını DOLUNAY koymak isterim diye hiç hayâl kurdunuz mu bilmem. Dördü kız, beşi erkek olmak üzere dokuz çocuk babası Bahaettin Karakoç, yani ben, böyle bir hayali çok kurmuşumdur. Kız veya erkek, bir daha hiç çocuğumuzun olmayacağını bile bile böyle hayaller kurmuş olmamı gerçeğe aykırı bulanlar ve kınamaya kalkışanlar elbette olacaktır. Umursamıyorum. Tohumunu bilinç altına ektiğim bu arzum, elbette bir gün iç evresini tamamlayacak, kültür toprağından bilinç üstüne taşacaktı..."

Düşündüğüm gibi oldu.

Bir yol açıldı önümde yeni ufuklara doğru.

Dar kapılardan, asma köprülerden geçtim.

Ve, gerçekleşmesi muhal bile sayılmayan bir hayâli gerçekleştirdim."

Bahaettin Karakoç'un gerçekleşen hayali Dolunay dergisi ile günyüzüne çıkar. Fazıl Tiyekli, Faruk Paksoy, Abdulhakim Eren, Mustafa Kök, Arif Eren ve Ali Yurtgezen'in omuz verdiği ve mutfakta görev aldığı Dolunay dergisi edebiyat dünyamızda yeni bir ses olur. Derginin taşra da çıkıyor olması ise apayrı bir olaydır.

Bahaettin Karakoç mizacı Dolunay'ın da mizacıdır. Ekonomik şartlara, vurdum duymazlıklara karşı bir savaş başlatan Dolunay ilk iki yılın ardından zaman zaman çıkmakta zorlanır. Bazan iki sayı birleştirilerek çıkar. Reklam konusunda Türkiye İş Bankası yönetimi ile girmiş olduğu mücadele tek kelime ile müthüştür.

Edebiyat camiasında ve ulusal basında kendisinden ne kadar sık söz ettirirse ettirsin taşrada aylık bir dergi çıkartmanın tüm zorluklarını yaşayan Dolunay dergisi 1990'da 37. sayı ile yayınına son verir. Dolunay'ın yazar kadrosunda yerel ve ulusal onlarca isim vardır. Bunlardan

bazıları; Abdulhakim Eren, Abdulkadir Güler, Abdurrahim Karakoç, Abdurrahman Şen, Adem Konan, Ali Akbaş, Ali Yurtgezen, Arif Bilgin, Arif Eren, A.Vahap Akbaş, Avni Doğan, Aysen Akdemir, Bayram Bilge Toker, Bestami Yazgan, Celalettin Kurt, Cezmi Yurtsever, Dağıstan Kılıçaslan, Durdu Şahin, Ertuğrul Karakoç, Fatma Şengil, Fazıl Tiyekli, Hacı Ali Uyduran, Hanifi Kara, Hasan Ali Kasır, Hasan Ejderha, Hasan Latif Sarıyüce, İbrahim Gülsu, İnci Okumuş, Kamil Aydoğan, M.Atilla Maraş, Mehmet Narlı, Metin Önal Mengüşoğlu, M.Halistin Kukul, M.Nuri Yardım, Mustafa Kök, Mustafa Özçelik, Mustafa Pınarbaşı, Nahit Yücel, Nazım Payam, N.Nazan Bekiroğlu, Nurullah Genç, O.Olcay Yazıcı, Ömer Lütfi Mete, Özcan Ünlü, Ramazan Avcı, Sıddık Elbistanlı, Şaban Abak, Şevket Yücel ve Yasin Mortaş'ı sayabiliriz. Bahaettin Karakoç ise her sayıda kendi isminin yanı sıra müstear isimlerle de dergiye katkı sağlar.

Dolunay dergisi sonrasında da Sentez, Alkış, Kırk Başak, Yalnız Ardıç, İnsan Saati, Edebiyat Yaprağı, Kuyudaki Koro gibi dergiler yayınlanır ise de bunlardan en uzun ömürlü ve istikrarlı olanı Alkış dergisi olur.

Alkış dergisi, Kahramanmaraş Kültür Sanat Evi derneğinin yayın organı olarak 2002 yılında yayın hayatına girer. Kahramanmaraş Kültür sanat Evi Derneği (KÜSEV) şehrin tüm renklerini harmanlamayı, birlikte hareket etme bilincini oluşturmak için 2001'de kurulur. Kurucular arasında Şevket Yücel, Ömer Kaya, Sıddık Elbistanlı, Sedat Adanır, Mustafa Okumuş, Haydar Okur, Ali Büyükçapar, Ayşegül Taşkın, Serdar Yakar, Dr. Oğuz Paköz gibi isimler vardır.

(KÜSEV)'in yayın organı olan Alkış dergisinin başlangıçta aylık periyotlarla çıkması planlanmış olsa da iki aylık periyotlarla yayınını hâlen sürdürmektedir. İlk sayıda 13 şair ve yazarla okur karşısına çıkan Alkış, 106. (Temmuz-Ağustos, 2019) sayıda şair ve yazar sayısını 500'ün üzerine çıkartmıştır. Derginin düzenli yazarları; Oğuz Paköz, Serdar Yakar, Ali Büyükçapar, Mustafa Okumuş, Mehmet Uysal, Şaban Sözbilici, Rasim Deniz vs'dir. Dergide zaman zaman yazan isimlerden bazıları ise; Nuh Çolak, Tahir

Görenli, Hüseyin Burak Us, Tamer Abuşoğlu, Sedat Adanır, Ahmet Ardıç, Doğan Arık, Asuman Soydan Atasayar, M. Kemal Atik, Ramazan Avcı, Ahmet Ayaz, M.Demirel Babacanoglu, Ahmet Babaoğlu, Ali Bozkurt, Serkan Çardaklı, Oğuz Çetinoğlu, M.Hanifi Dağoğlu, Taliha Değer, Haydar Demir, Hacı Derdiyok, Mehmet Dizibüyük, Abdülhakim Eren, Ayşegül Taşkın Erkan, Aydil Erol, Zahide Eskici, Kerim Evren, Hüseyin Gök, İbrahim Gökburun, Mehmet Gözükara, Abdülkadir Güler, Nihat Güner, Recep Şükrü Güngör, Ahmet Doğan İlbey, Bekir İşlek, Vahit Kahveci, Elif Betil Karacığer, Neşet Karaçaltı, Oğuz Karakoç, Eshabil Karademir, Cemal Karsavran, Fahri Kayadibi, Mehmet Kılıç, Kadriye Kırdök, Nevzat Kırkpınar, Kadir Kızıldaş, Ahmet Koç, Ercan Kozanoğlu, Celalettin Kurt, M.Nihat Malkoç, Ramazan Mengilli, Yasin Mortaş, İnci Okumuş, Haydar Okur, Hızır İrfan Önder, Kadir Özdamarlar, Ali Özdemir, Sıddık Özer, Abdülkadir Özkan, Hacı Ali Özturan, Ece Aslıhan Paköz, Mürvet Sarıyıldız, Mehmet Sertpolat, Harika Ufuk, Nurettin Yakar, Ömer Furkan Yakar, A.Gültekin Yazıcıoğlu, İhsan Yücel, Nihat Yücel ve Yalçın Yücel olarak sayılabilir.

Derginin 18 Yıldır devam eden yayın süreci içerisinde vefat eden şair ve yazarları ise; Şevket Yücel, Ömer Kaya, Tanyal Sünbül, Sıddık Elbistanlı, Nahit Yücel, M.Akif Baltutan, Mustafa Pınarbaşı, Kadir Tanır olarak sayabiliriz.

Alkış'ın şehrin tüm renklerine kucak açışının sağlanmasında şüphesiz ki en büyük pay Dr. Oğuz Paköz'ündür. Alkış, (KÜSEV) adına Dr Oğuz Paköz'ün sahipliği, Nihat Yücel'in yazı işleri müdürlüğü ve Serdar Yakar'ın editörlüğünde yayınını devam ettirirken halen yayını devam eden diğer dergileri de Mevsimler, Usare, Vesselam, Güzlek olarak sayabiliriz. Bu dergilerin yanı sıra bir de e-dergi olarak yayınlanmakta olanlar var, "Hece Taşları" gibi...

Şairler ve Yazarlar kenti Kahramanmaraş'ın "edebiyatın başkenti" olarak anılmasının, markalaşmasının en etkin sebebi bu dergilerdir. Emek verenlerini şükranla anarken ahirete intikal etmişleri de rahmetle anıyorum.

Osmanlı Devleti'nin Mısır Vâlisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın (1769-1849) Kahire'de, Arapça olarak 20 Kasım 1828'de yayınlamaya başladığı 'Vekayi-i Mısıriye', Türk dünyasında yayınlanan ilk gazete oldu. İstanbul'da yayınlanan ilk Türkçe gazete; 11 Kasım 1831 tarihinde Takvim-i Vekayi adını taşıyordu. 1850 yılına gelindiğinde, Osmanlı topraklarında 2 adedi Türkçe olmak üzere, Rumca, Ermenice ve Bulgarca ile diğer dillerde toplam 16 gazete yayınlanıyordu.

Türkler böylece; önceleri 'matbuat', sonrasında 'basın' ve günümüzde 'medya' olarak anılan dünya ile tanıştılar. Bu dünya, demokrasi ile yönetilen ülkelerde 'dördüncü güç' olarak bilinir. Bilindiği gibi ilk üçü: Yasama (Millet Meclisi), Yürütme: (Bakanlar Kurulu), Yargı: (Bağımsız Mahkemeler) olarak sıralanır. 'O eskidendi' diyenler haklıdır. İdeal sitem olduğu görüşü ise hiçbir itirazla karşılaşmaz.

Konumuza dönersek Efendim, dergi yayınlamak heyecan verici bir çalışmadır. Dergiler hakkında yazı yazmak da öyle... Çünkü dergiler; emek, fedakârlık ümit, hizmet aşkı gibi takdire şâyan gayretlerin ürünüdür. Erciyes Dergimizin 500. sayısının; Erciyes dergisi ağırlıklı olmak üzere Anadolu Dergileri konusuna tahsis edilmesi; dergilerin, kültür hayatımızdaki çok önemli yerinin belirtilmesi, dergi yayınlayanların hizmetlerinin takdir edilmesi ve bir mânâda da dergi yayıncılığının teşvik edilmesi demektir. Hizmetler, takdir edildikçe devam eder ve gelişir.

Türk basın hayatı bir bakıma 'dergiler mezarlığı'nı andırır. Henüz hazırlık safhasında iken gün ışığına çıkamayan dergiler, ilk sayıdan sonra devam edemeyenler, bir yıl zor dayanabilenler... yaşayan dergilerin belki bin katı kadardır. Bir derginin kapanması, kaybedilen bir savaştır. Bir hayâlin, bir ümidin, bir âlemin, bir âdemin ölümü gibidir.

Dergiler, düşünce üretim merkezleridir. Günümüzde hepsine birden 'yazar' deniliyorsa da dergiler; muhabir, muharrir, müellif, mütefekkir ve edip fidanlıdır. Necip Fâzıl Kısakürek'ten (1904-1983) Peyâmi Safâ'ya (1899-1961), Falih Rıfki Atay'dan (1894-1971) Yakup Kadri Karaosmanoğlu'na (1889-1974) kadar pek çok kalem erbabının ilk yazıları dergilerde yer almıştır. Hemen hepsi dergiler bahçesinde gelişmiş, üstat olmuştur. Merhum Cemil Meriç (1916-1987), bu hakikati en

veciz şekliyle ifade emiş: 'Kitap, istikbâle yollanan mektup... Smokin giyen heyecan, mumyalanan tefekkür... Kitap ve gazete... Biri zamanın dışındadır, öteki ânın kendisi. Kitap, sizinle berâber yaşar, berâber büyür. Gazete okununca biter. Kitap fazla ciddi, gazete fazla sorumsuz. Dergi hür tefekkürün kalesi. Belki serseri ama tâze ve sıcak bir tefekkür. Kitap çok defa tek insan eseri, tek düşüncenin yankısı, dergi bir zekâlar topluluğunun. Bir neslin vasiyetnâmesidir dergi. Daha doğrusu mesajı...'

Doğru tercihlerle tespit edilen mesajını başarı ile verebilen dergiler, yaşamaya ve anılmaya hak kazanırlar. Erciyes dergisi, bu sebeple yaşamaya devam ediyor. Dünya durdukça devam eder inşallah.

Türkiye'mizde ilk dergi, 'Vekayi-i Tıbbiye' adı ile 26 Mart 1849 tarihinde İstanbul'da yayınlanmaya başladı. Mekteb-i Tıbbiye-i Şahâne Nezâreti tarafından yayımlanan dergide Hekimbaşı Abdullah Molla ve dönemin hekimleri, tıp alanındaki ülke içi ve dışı gelişmelere ait bilgiler veren yazılar yazıyorlardı. Derginin yayını 1851 yılına kadar devam etti.

Mayıs 1862'de Münif Mehmed Paşa yönetiminde yayın hayatına başlayan Mecmûa-i Fünûn, 1866 yılına kadar 50; Mizancı Murad'ın Mizan Dergisi, 1886-1909 yılları arasında 135 sayı yayımlandı. Servet-i Fünûn Mecmûası'nın 1891 yılında başlayan yayın hayatı, 1944 yılında 2461. sayı ile sona erdi. 1908'de Sırât-ı Müstakîm adı ile başlayıp 1912'de Sebülür-Reşad adı ile devam eden İslâmî dergi, 1925 yılında 641. sayı ile yayın hayatından çekildi. Bu dönemde, sâdece isimleri birkaç sayfayı dolduracak kadar dergi, kültür hayatımızda göründü ve kayboldu. İçlerinde ikinci güneşi gibi güçlü ve fakat yayın ömrü kısa olan dergiler geldi geçti... Pek çoğu kırkikinci yağmurları gibi bereketliydi.

İstanbul dışındaki ilk dergi, 'Nevruz'adı ile 1 Mart 1884 tarihinde İzmir'de okuyucuya sunuldu. İzmir'de hazırlanıp İstanbul'da basılan, sonra İzmir'e gönderilip oradan dağıtımı yapılan mecmuayı; Hâlid Ziya (Uşaklıgil; 1866-1945), Tevfik Nevzad (ulaşılabilen hayat hikâyesi bilgilerinde doğum ve vefat târihleri yoktur) ve Bıçakcızâde Hakkı Efendi (ulaşılabilen hayat hikâyesi bilgilerinde doğum ve vefat târihleri yoktur) birlikte çıkarıyordu. İlk sayı, 50 sayfa idi. Dergide sayfa

numaraları her sayıda yeniden başlamıyor, müteselsil olarak devam ediyordu. ‘Siyasetten başka her şeyden bahseden, edebiyat ve fenne dair risâle’ tanıtımı ve on beş günde bir yayın programı ile yayımlanan dergi, 15 Temmuz 1884 târihli 18. sayısı ile yayın hayatından çekildi. 3-5 satır ile özetlenen derginin hayat hikâyesinde, taşra dergiciliğinin çileli hayatı vardır.

Halid Ziya (Uşaklıgil), ‘Kırk Yıl’ isimli hâtûrâtında Nevruz’la ilgili olarak şunları yazıyor:

Mecmuayı basacak ne matbaa vardı ne öteki lâzım olan şeyler. Ben dedim ki: -Bunları bana bırakın, çâresini bulmak benim işim olsun. Muhterem Fazıl Ubeydullah Efendi’ye (Hatiboğlu; 1858-1937) güveniyordum. Müsveddeleri Encümen-i Teftiş ve Muayene’den geçirmek, izin almak, matbaada basılmasına, düzeltmelere bakmak, basıldıktan sonra emânetçi ile bize göndermek, bu biter bitmez gelecek sayı ile uğraşmak; bunlar öyle rahatsız edici ve zor şeylerdi ki bu ağır işi ancak küçüklerine faydalı olmak için onun kadar yüksek bir ruh sâhibi üzerine alabilirdi. Bir idarehânemiz bile vardı. Sonra, asla soğukkanlılığından en ufak bir şey kaybetmeyen, fakat en evvel söylenmiş fikri ne ise en sonra yine o fikirde olan, karşısındakinin en ateşli hücumlarına en güzel bir alay gülümsemesiyle karşılık veren Hakkı Efendi ile iki iddiacının arasında kalbinin saflık ve halisliğinden örülmüş bir geçit köprüsü kurmak için terleyen Tefvik Nevzat, bunların karşısında da aşırı bir batıcılık ile her zaman kavgasız olmaktan vazgeçmeyen bir Hâlid Ziya vardır.

Taşrada dergi yayımlananın, ancak idealistler tarafından bilinen daha nice zorlukları vardır. Bu zorluklara kısa sürelerle tahammül edebilen İzmirli diğer dergiler:1883’te ‘Fez’, 1884’te ‘Musavver Mehasin’ ve Tulû, 1886’da ‘İtilâ’, 1894’de ‘Osmanlı Terakkî-i Ziraat’, 1897’de ‘Şûle-i Edep’ ve ‘Sihhî Cidal’ ile diğerleri...

1908 yılında, o dönemde Türk toprağı olan Selânik’te ‘Kadın’ adı ile yayınlanmaya başlayan dergi, taşranın zorluklarına 1909 yılındaki 28. sayıya kadar tahammül edebildi. Denize ulaşmadan çölde kaybolan bir nehir idi. Yine 1908 yılında İzmir’de yayını başlatılan ‘Gencine Edep’ isimli dergi de diğerlerinin âkibetine uğradı.

1910 yılına gelindiğinde Kayseri’de o günün şartları içinde dikkate değer bir dergi olan ‘Erciyes’ Türkçü bir gazeteci olan Yunus Bekir tarafından kültür hayatımıza

kazandırıldı. Derginin yayını 1912 yılına kadar devam edebildi.

Takvimlerin 01 Ocak 1978 târihini gösterdiği gün, Kayseri’de ‘Fikir ve Sanat Dergisi’ tanıtımı ve ‘Aylık’ yayın programı ile Erciyes dergisi, yeniden kültür hayatımıza kazandırıldı. Sâhibi ve Yazı İşleri Müdürü: Kayseri Kültür ve Turizm Derneği adına Âlim Gerçel idi. 25. sayıdan itibaren Sâhibi ve Yazı İşleri Müdürü Murathan Tekstil İthalât-İhracat Ticâret ve Sanayi Limited Şirketi Adına Nevzat Türkten (1928-2017) oldu. Birinci sayıda Genel Yayın Müdürü Âlim Gerçel, ‘Okuyucularla Baş Başa’ köşesinde şöyle diyordu:

‘Erciyes belirli bir gurubun, kişilerin mahsulü olmamıştır. Bundan önceki dönemlerde çıkartılmış olan Erciyes dergilerinden farkı bu olacaktır. Erciyes mevcut boşluğu en iyi şekilde dolduracak, çeşitli konularda yarışmalar, toplantılar, konferanslar, sergiler tertipleyecek ve bunlardan başka genç kabiliyetlerin eğitilmesi, yetiştirilmesi tanıtılması görevlerini de yürütecektir. Kayseri Kültür ve Turizm Derneği’nin bütün imkânlarını seferber edeceği derginin çıkartılmasında hiçbir maddî menfaat ve kazanç düşünülmemiştir. Kültürel hizmetleriyle milletimize faydalı olabilmek en büyük amacımızdır. Temennimiz, Erciyes dergisi’nin aydın, genç, yaşlı, vatandaşlarımız arasındaki kopukluğun giderilmesinde yardımcı olması, milletimize ve Kayseri’mize hayırlı hizmetler görmesi, Yüce Allah’ın yardımları, siz değerli okuyucularımızın destekleri ile uzun ömürlü olmasıdır.

Eylül 2004’te, Erciyes Aylık Fikir ve Sanat Dergisi’nin 321. sayısı yayınlandı. Kapak hâriç 32 sayfa olarak çıkan bu sayıda yine dolgun bir içerik vardı. Derginin sayfa sayısı, Aralık 2004’te yayınlanan 324. Sayı ile kapak hâriç 40 sayfa oldu.

Erciyes dergisi, hizmetlerini yalnızca dergi şeklinde sunmakla yetinmedi. 2004 yılında, Prof. Dr. Ali Berat Alptekin tarafından hazırlanan ve Kayseri Valiliği tarafından bastırılan 321 sayılı ‘Bibliyografya’ isimli çalışmayı okuyucularına sundu. Bibliyografya’dan edinilen bilgiye göre 321 sayıda 1260 yazar, araştırmacı ve şairin yazıları ve şiirleri dergide yayınlanmıştır. 40 kadar da çeşitli konularda özel sayılar çıkarılmıştır. Ayrıca 10 adet de bugün mevcudu kalmayan kitap yayınlamıştır. Dergide; Türk dili, Türk târihi, Türk folkloru, Türk edebiyatı, Türk kültürü, Türk düşüncesi... gibi millî kültürümüzün önemli alt dallarını kapsayan araştırma ve derleme yazıları dikkat

çekmektedir. Şiire de gerekli ölçüde yer verilmiştir. Ayrıca; biyografiler, kitap tanıtımları da bulunmaktadır.

Millî kültürümüzü taşranın taze ve dinamik kanı ve canlılığı ile ve millî heyecanlarla diri tutan Erciyes dergisi Anadolu'da doğup kültür ve medeniyet merkezi olarak bilinen büyük şehirlerimizi de aydınlatmaya, Temmuz 2019'da yayınlanan 499. sayısı ile devam etmekteydi.

Uzun yıllar derginin maddî yükünü üstlenen, mânevî yükünü de Âlim Gerçel ile paylaşan idealist Türk milliyetçisi Nevzat Türkten'in ebedî âleme intikalinden sonra meş'aleyi taşıma görevini Âlim Gerçel üstlendi. Erciyes dergisi, hiçbir özentisi; vatana, millete, bizi biz yapan millî ve mânevî değerlerimizden başka hiçbir unsurla bağlantısı olmayan, uzman kalemlerden doğru

bilgileri okuyucuya ulaştıran, yaşayan Türkçemizle okuyucuya hitap eden dergi olarak örnek alınacak bir yayın organıdır. İtimat telkin eden sâde fakat vakur bir kapak içerisinde, iddiasız gibi görünen sayfalarında güzellikler, iyilikler ve doğru fikirleri sunmaya devam ediyor. Yazılarda dilbilgisi kaideleri ihlali yok, imlâ hatâlarından uzak, yaşayan Türkçe kullanılıyor. Halka yapılan hizmetin Hakk'a yapıldığının şuru içerisinde çalışan tevâzu âbidesi, örnek insan, aziz ve muhterem dostum Âlim Gerçel'e başarılarının devamını, taşra dergiciliğinin en kıdemlisi sayılabilen Erciyes dergimizin daha nice 500. sayılara ulaşmasını Cenâb-ı Allah'tan niyaz ediyorum.

KARDEŞ AĞIZLAR

Önder ÇAĞIRAN

Türk lehçe ve şiveleri dergisi. Kayseri'de Âlim Gerçel'in sahipliğinde, Önder Çağıran'ın editörlüğünde 1997-1998 yıllarında sekiz sayı çıkarılan üç aylık akademik dergi. Dergide Azerbaycan Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Türkiye Türkçesi, Kumuk Türkçesi, Umumi Türk dili, Yeni Uygur Türkçesi, Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Horasan Türkçesi, Kazak Türkçesi, Doğu Avrupa Türkçesi, Köktürk Türkçesi, Oğuz Türkçesi, Oğuz grubu şiveleri, Karaim Türkçesi ve Özbek Türkçesi hakkında makaleler yayımlandı. Ayrıca Türk lehçe ve şiveleriyle alakalı çeşitli kitaplar tanıtıldı. Türk dünyasından haberlere de yer verildi. Dergide Tofiq Hacıyev, Yavuz Akpınar, Terlan Quliyev, Südübe Celil, Sâhir, Bahtiyar Vahapzade, Nebi Xezri, Önder Çağıran, Ebülfez Kulu Amanoğlu, Zeki Kaymaz, Lajos Bese, Féridun Celil Ağasıoğlu, Müseyib B. Memmedov, Baki Koçak, Nevzat Özkan, Rasih Erkul, Recep Karaatlı, Emin Baydil, Ersoy Vurucu, Eliyev Veliyeddin Firatoğlu, Tuncer Gülensoy, Cevad Heyet, Saime İnal Savi, Gürer Gülsevin, Bünyamin Çağlayan, İsmayıl Muhtaroğlu, Zeynelabidin Makas, S. A. Sadıqova, Maarife Hacıyeva, Sevindik İslamoğlu, Osman Yıldız, Metin Erdoğan, Sendik Paşayev, Erdoğan Boz, Ayşegül Mine Yeşiloğlu, Mehmet Sarı isimli akademisyen, araştırmacı, şair ve yazarların yazı ve şiirleri yer aldı.

TÜRK DERGİCİLİĞİ VE ZİLE KÜLTÜR SANAT DERGİLERİ

Dr. Mehmet YARDIMCI

Dergiler fikir, sanat, kültür ve edebiyat gibi çeşitli konularda okuyucularına zengin bir içerik sunan kitle iletişim araçlarıdır. Tarihsel olarak dergicilik, dünyada 17. yüzyıldan itibaren gazetecilikten farklılaşarak ortaya çıkmıştır. Bilimsel içerikli ilk dergi Ocak 1665 yılında Fransa'da yayımlanan Âlimler Dergisi'dir.

Bizde ise, birçok yasaklamanın yanında sanat ile ilgili ilk yazıların yayınlandığı Serveti Fünun dergisi 1891'de II. Abdülhamit devrinde yayınlanmıştır. 10 yıl boyunca Rezaizade Mahmut Ekrem, Tefik Fikret, Cenap Şahabettin, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit Yalçın, Halit Ziya Uşaklıgil gibi Türk Edebiyatının en önemli isimlerinin toplandığı ve yeni bir edebi dilin oluşturulduğu bu dergi 1901 yılında, içinde yayınlanan bir yazıdan dolayı kapatılmıştır.

Serveti Fünun dergisinden sonra 1909'da Hüseyin Nazmi ve Cevdet Taylan'ın çıkardıkları yine bir edebiyat dergisi olan Musavver Hale dergisinin de sanat yazılarına yer vermesi yavaş yavaş gelişen sanat ilgisini göstermiştir. Musavver Hale, II. Meşrutiyet döneminin ilk yıllarında sanat dergisi olarak iddialı bir çıkış yapsa da üç sayı çıkabilen kısa ömürlü bir dergi olmuştur.

1912 yılında kurulan Türk Ocakları'nın 1931 yılında feshinin ardından, 19 Şubat 1932 tarihinde Halkevleri kurulmuştur. Halkevleri Cumhuriyet'in ilânıyla başlayan yenilik hareketlerinin halka yayılması görüşünden yola çıkarak Türkiye'nin her ilinde, ilçelerinde teşkilâtlanmıştır. Halkevleri; halk için, halk arasında kurulmuş kültür yuvalarıdır.

Halkevlerinin başlıca kuruluş amaçları arasında Atatürk ilke ve devrimlerini geniş halk kitlelerine benimsetmek, halk kültürünün araştırmak ve toplumun her kesiminden insanın kaynaşmasını temin etmek bulunmaktadır.

Halkevleri, Atatürk ilkeleri ışığında halkın sosyal ve kültürel açıdan aydınlatılmasını amaçlamıştır. Tüzüğünde belirttiği gibi, Türk yurdunun ve tarihinin derinliğindeki uygarlığı gün ışığına çıkarmak, bu yolda tarihsel ve çağdaş san'at ve kültür değerlerini işleyerek ulusça ortak bir kültür ve san'at yaratmak, bunları halktan alıp halka vermek Halkevleri'nin ana görevidir. Bu görevi yerine getirmek için Halkevleri'nde çeşitli çalışma kolları kurulmuştur.

Cumhuriyetin ilanı ile çok partili demokratik hayatın yerleşmeye başladığı 1950'li yıllara kadar geçen süreye damgasını vuran başlıca kurumlardan birisini Halkevleri ve onun yayın organları olan Halkevleri Dergileri oluşturur.

Her halkevi, faaliyetlerini duyurmak ve kalıcı bir duruma geçebilmek için bir dergi çıkarma gereği duymuştur.

Halkevlerinin kurulmasından sonra bu kurumlara bağlı olarak dergiler yayınlanmaya başlamıştır. Yayınlanan dergilerin büyük bölümü Halkevlerinin kurulmasından sonra yayınlanırken küçük bir bölümü ise daha önce yayın hayatına başlayan fakat sonra Halkevleri çatısı altına giren dergilerden oluşmaktadır. Dergiler Halkevlerinin adeta olmazsa olmazlarıdır. Halkevleri dergileri, önemli işlevler üstlenerek Türkiye'nin birçok yerindeki halkbilim ürünlerini toplayıp tanıtmak yolunda çok yararlı yayınlar yapmışlardır.

İstanbul'da Eminönü Halkevi tarafından yayınlanan Yeni Türk'te yer alan yazılara bakıldığında diğer Halkevleri Dergilerine göre folklor içerikli yazılara daha az yer verildiği dikkati çeker.

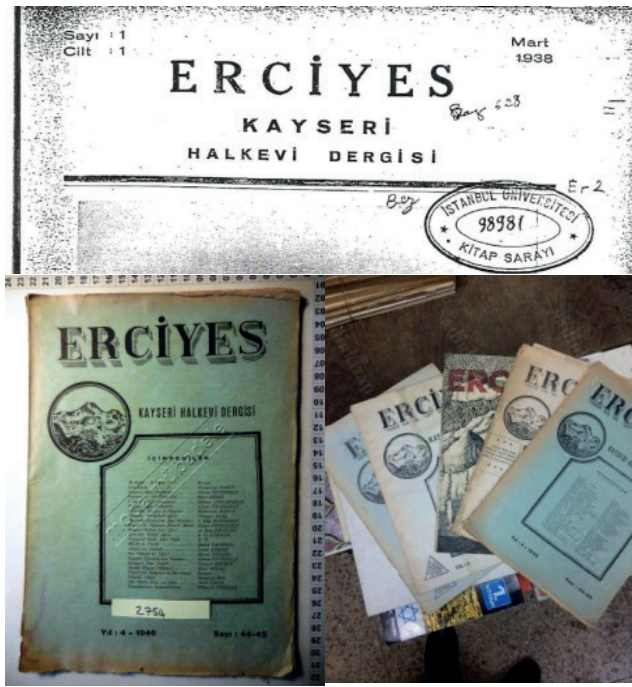
İzmir'de 1927 yılında yayın hayatına başlayan ve 1948 yılında İzmir Halkevi tarafından çıkarılmaya devam eden 'Fikirler' de içerik olarak farklı bir dergidir.

Dergilerde dönemin özelliğine göre yöresel konular yanında geneli ilgilendiren yazılara da yer verilmiştir. Elazığ Halkevi tarafından 1939'da 48 sayı çıkarılan 'Altan', Edirne'de yayınlanan 'Altıok', İstanbul'da yayınlanan 'Halk Bilgisi Haberleri' yanında Türk dergiciliğinin bel kemiği diyebileceğimiz çeşitli kentlerdeki Halkevi dergilerinin bir bölümü şunlardır:

Halkevleri'nin 1933 yılında çıkardığı ve adını Atatürk'ün verdiği 'Ülkü', dil, edebiyat, sosyoloji ve güzel sanatlar alanında yazılarıyla ön plana çıkmıştır. Asıl amacı ise cumhuriyet ideolojisini yaymaktır.

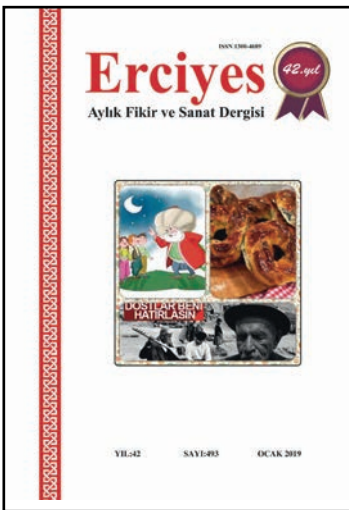
Yazarları arasında Türkiye'nin yetiştirdiği en önemli bilim adamlarından Fuat Köprülü, Recep Peker, Suut Kemal Yetkin ve ilk sanat yazılarını burada kaleme alan Ahmet Hamdi Tanpınar vardır. Türk kültür tarihinde önemli bir yeri olan 'Ülkü' dergisi 1949 yılında kapanarak yayın hayatına veda etmiştir.

Kayseri Halkevi 1932'de Türkiye genelinde ilk olarak açılan 20 halkevi arasındadır.

Mart 1938'de de 'Erciyes' adı ile önemli bir kültür sanat dergisi yayınlamaya başlamış ve halkevlerinin kapatılmasından bir yıl önce Mart 1950'de son sayısını yayımlayarak halkevi yayını misyonunu tamamlamıştır. Bu süre içerisinde 85 sayı yayımlamıştır.

Yeni bir formatla Ocak 1978'den itibaren Nevzat Türkten ve Alim Gerçel tarafından büyük bir özveri ile yayına başlayan ve halen Kayseri Kültür ve Turizm Derneği adına Âlim Gerçel tarafından yürütülen 'Erciyes', Halistan Kukul'un dediği gibi

“Cumhuriyeti Dönemi Türk dergiciliğinde önemli bir yere sahip olan Erciyes dergisi, bazılarının nazarında bir 'taşra dergisi' olarak telakki edilse de ortaya koyduğu üstün vasıflı fikir ve sanat numuneleriyle kendini, sadece Türkiye'de değil, bütün Türk Dünyasının güzide fikir, sanat ve edebiyat camiasında da kabul ettirmiştir.”¹

1 Halistan Kukul, Bir Kültür Hazinesi : Erciyes Dergisi, 2019

1933'te açılan Balıkesir Halkevi aynı yıl 'Kaynak' adlı bir kültür sanat dergisi yayımlamış, dergi Ocak 1950'ye kadar yayımını sürdürmüş ve en uzun yayımlanan halkevi dergilerinden biri olmuştur.

'Yeni Doğuş', Manisa Halkevi'nin yayımladığı bir dergidir. 29 Ekim 1933-Haziran 1935 tarihleri arasında 17 sayı çıkmıştır.

'Yeni Milâs', 29 Ekim 1936'da Milâs Halkevi tarafından yayımlanan dergi 8 sayı çıkmıştır.

19 Şubat 1932'de açılan Yozgat Halkevi 1941'de 'Bozok' adlı bir kültür sanat dergisi çıkarmış, dergi 14. Sayısında 'Notlar' adında bir dergiye dönüşmüş 'Notlar' da 1942'de yayın hayatına son vermiştir.

Mersin Halkevi tarafından 1934 yılında çıkarılan ve ancak dört sayı yayınlanan 'Güney' dergisi aylık sanat ve fikir dergisi olarak planlanmış ve İçel yöresi mahalli kültürüne öncelik vermiştir.

1935'te Bafra Halkevi 'Altınyaprak' adlı bir dergiyi 29 sayı yayımlayarak çevre halk kültürüne önemli katkılar koymuştur.

1933'te açılan Sivas Halkevi, 1936'da 'Ortayayla' adlı bir kültür sanat dergisi çıkarmış, dergi 17. Sayısında isim değiştirerek '4 Eylül' adını almış ve 31 Mart 1942'de 51. Sayısında yayımına son vermiştir.

'Taşhan', 1936'da Merzifon Halkevi tarafından yayımlanmış önemli bir dergidir.

Kastamonu Halkevi tarafından 1936 yılının Nisan ayında ilk sayısı çıkarılan 'İlgaz' dergisi Vasfi Mahir Kocatürk'ün çabalarıyla ancak beş sayı çıkabilmiştir.

'İnanç', Denizli Halkevi tarafından Mart 1937-Eylül 1946 tarihleri arasında 106 sayı yayımlanmıştır.

Çorum Halkevi tarafından 1938-1946 yılları arasında çıkartılan "Çorumlu" dergisi uzun soluklu kültür sanat dergileri arasında görülmektedir..

'Gediz', Manisa Halkevi'nin yayımladığı ikinci dergi olan 'Gediz', 23 Nisan 1937-Nisan 1950 tarihleri arasında 104 sayı çıkmıştır.

Erzurum Halkevi'nin yayınladığı 'Atayolu' dergisi, 1939 yılında çıkarılmaya başlanmış ancak iki sayı çıktıktan sonra yayın hayatına son verilmiştir.

19 Şubat 1939'da Urla Halkevi tarafından 2 sayı yayınlanan 'Ocak', kısa ömürlü bir halkevi dergisi olmasına rağmen, Necati Cumalı, Nihat Kobek ve

Cihat Gökçek gibi güçlü yazar kadrosu sayesinde edebiyat tarihinde adından söz ettiren bir dergi olmayı başarmıştır. Necati Cumalı'nın ilk şiiri ve ilk tenkit yazısı da bu dergide yayımlanmıştır.

Bolu Halkevi 1944-1947 yılları arasında 'Abant' adlı bir kültür Sanat dergisi çıkararak 13 sayı yayımlamıştır.

Adana Halkevi, ilk sayısı 1 Nisan 1937, son sayısı Temmuz 1946 tarihinde olmak üzere 91 sayı yayınlanmış olan 'Görüşler' dergisinin adını, halkevi dergilerine genellikle derginin yayınlandığı bölge ile özdeşleşmiş bir unsurun adı verilmesine özen gösterildiği için "Çukurova" olarak değiştirerek ilk sayısı 1 Ağustos 1946, son sayısı Haziran 1947 tarihinde olmak üzere 11 sayı yayınlamıştır.

Antalya Halkevi 1936'da 'Türk Akdeniz' adı ile iki ayda bir yayımlanan yöre kültürüne yönelik önemli bir kültür sanat dergisi yayımlamış, dergi yayımını 34 sayı sürdürerek 1944'te yayın hayatına veda etmiştir.

Bunların dışında, Alaşehir Halkevi'nin 'Sultandağı', Antakya Halkevi'nin 'Hatay', Artvin Halkevi'nin 'Çoruh', Erzurum Halkevi'nin 'Atayol'İsparta Halkevi'nin 'Ün', Giresun Halkevi'nin 'Aksu', Kars Halkevi'nin Doğuş, Bursa Halkevi'nin 'Uludağ', Kırşehir Halkevi'nin 'Kılıçözü' Malatya Halkevi'nin 'Derme', Sinop Halkevi'nin 'Dıranaz' kültür sanat dergileri de önemli işlevler üstlenmiş halkevi dergileridir.

Halkevleri, son yıllarda siyasetle ilgilendikleri gerekçesiyle 1951 yılında kapatılmıştır. Halkevlerinin kapatılmasıyla bu kurumlara bağlı dergiler de yayımlarına son vermek zorunda kalmışlardır.

Yeni Cumhuriyet'in verdiği özgürlükçü bir anlayışla Zekeriya Sertel tarafından Mart 1926'da çıkarılmaya başlanan bu derginin ismi Resimli Ay'dır. Nazım Hikmet'in ilk şiirleri bu dergide yayımlanmıştır. Bu nedenle Resimli Ay için Nazım Hikmet' meşhur eden dergi denir. Nazım Hikmet'le beraber Sabahattin Ali, Suat Derviş ve Vala Nurettin gibi şair ve yazarların yazdığı Resimli Ay 1931'de kapanınca Fikret Adil, 'Artist' adlı bir dergi çıkarmıştır. Bu dergi cumhuriyet döneminde Latin harflerinin 1 Kasım 1928'de kabulünden sonra çıkan ilk sanat dergisidir.

1933 yılında Hıfzı Oğuz Bekata tarafından çıkarılmaya başlanan 'Çığır' ise 1948 yılına kadar çıkma başarısı göstermiştir. Fikir, sanat ve edebiyat dergisi olarak kendini tanımlayan dergide İsmail Hakkı Baltacıoğlu, Abdülkadir İnan ve Peyami Sefa gibi ünlü isimlerin sanat yazıları yayımlanmıştır.

1933 yılında çıkarılmaya başlanan 'Varlık' dergisi ise halen varlığını sürdüren önemli bir süreli yayındır. Edebiyat ve sanat ağırlıklı dergi Naşar Nabi Nayır tarafından çıkarılmaya başlamıştır. Türk resminin önemli isimlerinden Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun ilk yazıları da 'Varlık'ta çıkar. 'Varlık' ayrıca Türk Edebiyatının önemli isimlerinin ilk yazılarını yayınlayan bir dergidir de. Bu isimler arasında Melih Cevdet Anday, Orhan Veli Kanık, Cahit Sıtkı Tarancı, Necati Cumalı, Tarık Dursun, Aziz Nesin, Tomris Uyar, Yaşar Kemal, Atilla İlhan bazılarıdır.

1936 yılında Necip Fazıl Kısakürek'in çıkarmaya başladığı 'Ağaç' dergisi ise sadece 17 sayı çıkmasına rağmen fikir ve sanat alanında büyük etki yaratmıştır. Burhan Toprak, Fikret Adil, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Sebahattin Eyüboğlu'nun yazılarını bu dergide görmek mümkündür.

'Kültür Haftası', 1936 yılında Peyami Sefa tarafından çıkarılmaya başlanan, etrafında Peyami Sefa, Faruk Nafiz Çamlıbel, Ahmet Hamdi Tanpınar, Halit Fahri Ozansoy gibi o dönemin büyük sanatçılarının toplandığı, toplamda 21 sayı çıkarılabilen edebiyat dergisidir.

1937 yılında çıkarılmaya başlayan 'Ar' dergisi ise resim, heykel, dekorasyon ve arkeoloji dergisi olarak kendini tanımlar. Suut Kemal Yetkin'in Avrupa sanatının önemli isimlerini tanıttığı bir köşe, Malik Aksel'in ise Türk resminin batı sanatına etkilerinin kaleme alındığı yazılarla dikkati çekmiştir.

1939 yılında yayın hayatına başlayan 'Güzel Sanatlar' dergisi, Hasan Ali Yücel'in Milli Eğitim Bakanı olmasıyla yapılan ataklardan birisidir. Yılda üç kez yayınlanan dergi renkli röprodüksiyonların da yer aldığı günümüz sanat dergisi anlayışının ilk örneklerindedir.

'Çınaraltı', Kesintili de olsa 1941-1948 yılları arasında Orhan Seyfi Orhon ile Yusuf Ziya Ortaç tarafından yayımlanan dergidir.

'Büyük Doğu', Necip Fazıl Kısakürek tarafından

1943 – 1978 yılları arasında yayımlanan sanat ve düşünce dergisidir.

‘Markopaşa’, Sabahattin Ali, Aziz Nesin ve Rıfat Ilgaz’ın 1946-1948 yılları arasında toplumsal gerçekçilik görüşüyle yayınladıkları mizah dergisidir.

1947 yılında Selçuk Milar tarafından çıkarılmaya başlanan ‘Eser’ adlı dergi ise içeriğinden çok çıkarılan kişinin kimliği üzerinden Türkiye tarihi açısından büyük bir dönüm noktası olur. Yazarları arasında Sedat Hakkı Eldem, Fikret Adil, Abidin Dino, Leyla Taylan, Ferzan Baydar, Adnan Ötügen, Eşref Üren, Kenan Yontunç, Selçuk Milâr, Emin Onat, Nurullah Berk, Ahmet Adnan Saygun, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Eren Eyüboğlu bulunur.

1948 yılında Orhan Veli tarafından çıkarılan ‘Yaprak’ dergisi, Abidin Dino, Sabahattin Eyüboğlu, Oktay Rifat, Melih Cevdet, Necati Cumalı ve Bedri Rahmi Eyüboğlu ile ortak bir düşünceden doğar. Daha çok şiir ve edebiyat üzerine olan dergide yer alan sanat yazıları da dikkati çeker. Derginin finansörü olan Mahmut Dikerdem’in M. Fırtınalı ismiyle dergide yazdığı sanat yazıları ise oldukça dikkat çekicidir. Ankara’da çıkan ve 15 günde bir yayımlanan dergi aynı zamanda Nazım Hikmet’in cezaevinden çıkması için yapılan üç günlük açlık grevinin ve 1950 seçimlerinin söylemlerinde de önemli bir söz sahibi olur. 28 sayı yayınlanabilen dergi 1 Haziran 1950’de Orhan Veli’nin son sayıyı yayımlayabilmek için paltosunu satmasının ardından ne yazık ki kapanır.

Avni Dökmeci tarafından 1948 yılında çıkarılmaya başlanan ‘Kaynak’ sanat dergisi, 1956 yılına kadar dokuz yıl boyunca ismi duyulmamış birçok yazar ve sanatçıyı toplumla buluşturmaya başarmış bir dergi olarak önem kazanır.

‘Yaprak’, 1949-1950 yıllarında Orhan Veli tarafından yayımlanan edebiyat dergisidir. Onbeş günde bir çıkarılan dergi sadece 28 sayı çıkabilmiştir. Orhan Veli’nin beklenmedik ölümüyle dergi yayın hayatını sonlandırmıştır. Bir yıl sonra ise şairin arkadaşları Orhan Veli’nin anısına tek sayılı “Son Yaprak” adlı dergiyi çıkarmışlardır. Dergi daha çok Garip akımının çizgisinde eserler yayımlamıştır.

‘Mavi’, 1 Kasım 1952’de Ankara’da yayın hayatına başlamış, gençlerin organize ettiği

düşünce ve edebiyat dergisidir.

‘Türk Dili’ dergisi, Türk Dil Kurumu’nun 1951 yılının Ekim ayından beri çıkardığı aylık dil ve edebiyat dergisidir. Dergide deneme, şiir, hikâye, eleştiri ve benzeri edebî ürünler ile Türkçenin ve Türk edebiyatının güncel sorunlarını ele alan, bilimsel veya popüler yazılar yayımlanmaktadır.

1960 Devrimi’nden sonra bir süre fikir ve sanat hareketlerinin durmasının ardından ilk çıkan sanat-edebiyat içerikli dergi (1963) ‘Hisar’ Aylık Fikir ve Sanat Dergisi’dir.

‘Hisar’ aslında 16 Mart 1950’de “Düşünce ve sanat” dergisi olarak Ankara’da çıkarılmaya başlanmıştır. Derginin ilk çıkarıldığı tarihten 1957’de 75. sayıya kadar devam eden bölüm ilk yayın dönemi olarak bilinir. 1957’de kapanan dergi 1963’te yeniden yayın hayatına başlamıştır. İkinci dönem ise 1963-1980 yılları arasında çıkarılan 202 sayıyı kapsar. Bu dergi etrafında eser veren sanatçılar “Hisarcılar” olarak adlandırılmış ve Garipçilere tepki olarak sanatlarını icra etmişlerdir.

‘Papirüs’, 1960 yılında Cemal Süreya tarafından çıkarılmış edebiyat dergisidir. Cemal Süreya’nın bu dergiyi çıkarmak için elinde tek değerli şey olan arabasını sattığı söylenir. Toplamda 51 sayı çıkarılabilen dergide Cemal Süreya, Mehmet H. Doğan, Can Yücel, Turgut Uyar, Ülkü Tamer gibi önemli isimler yazmıştır.

‘Akra’ Kültür Sanat ve Edebiyat dergisi, sosyal bilimler ve eğitim bilimlerinin tüm alanlarını içeren makalelere yer veren ve yılda üç kez yayın yapan uluslararası hakemli bir dergidir.

1930 ve 1940’lı yıllarda çıkan dergilerde daha millilik kavramları, tarihsel ve felsefi konular işlenir. Bu dönemlerdeki dergilerde yeni devletin getirmiş olduğu o heyecan çok net bir şekilde hissedilir. 1950’li yıllarda dergilerin artık bir topluluğun sanat anlayışını ya da ideolojiyi yansıtmaya başlamıştır ki özellikle toplumsal edebiyatın bu dönemde dergilerde çok etkili olduğu görülür. Bu dönemden sonra çıkan dergilerin çok farklı konularda oluşmaya başlamıştır.

Edebiyat dergileri, Türkiye’de modernleşme hareketinin başlangıcı sayılan Tanzimat döneminden bu yana edebî türlerin gelişiminde önemli rol oynamışlardır.

Özel dergilerle önemli bir yol bulan sanat

dergiciliği Milliyet Sanat ile daha da büyük ilgi görür. 1973 yılında Kültür Bakanlığı'nın çıkardığı Kültür ve Sanat isimli dergi baskı kalitesi ve renkli içeriğiyle büyük ilgi toplar. İçeriğinde Türkiye'nin dört bir köşesinden sanat ve kültür varlıklarına dair dönemin önemli yazarlarınca kaleme alınmış makalelerden oluşur.

İş Bankasının, Mehmet Önder yönetiminde 1988-1998 yılları arasında 40 sayı yayımladığı 'İş Bankası Kültür Sanat Dergisi' de Türk Dergiciliğine damgasını vurmuş önemli dergilerdendir.

Halk kültürü ve sanatını kitlelere taşıyan unsurlardan biri kitapsa diğeri dergidir. Fakat dergiler hep geri plana itilmişlerdir. Oysa dergi yayınlamak sabır, sebat ve tahammül ister. Binbir zorlukla Anadolu'da yayımını sürdüren istikrarlı kültür, sanat ve edebiyat dergileri bulunmaktadır. Bunlardan Kayseri'de 'Küçük dergi', 'Erciyes', 'İhlamur', Tokat'ta 'Kümbet', Elazığ'da 'Bizim Külliye' vb. sayılabilir.

27 Mayıs İhtilâli'nin ardından, eski Halkevciler'in çabalarıyla 1960 tarihinde tüzüğü, Halkevi birikimi ile hazırlanan "Türk Kültür Derneği" kurulmuştur. Bu tüzüğe dayanılarak Anadolu'nun çeşitli yerlerinde kültür dernekleri kurulmuş ve bu derneklerin yayın organları olarak çeşitli kültür sanat dergileri yayımlanmıştır. Ayrıca bu süreçte Anadolu'da Türk Kültür Derneği şubelerinin dışında, kültür-sanat - turizm gibi adlarla bazı taşra dernekleri de kurulmuştur.

Hazırlanan tüzükle çalışmalarını sürdüren Zile Kültür Derneği'nin kuruluşunu ve kol faaliyetlerini inceleyip, Halkevi faaliyetleriyle karşılaştırsak bu taşra derneğinin Halkevleri'nin kapanışının oluşturduğu boşluğu dolduğunu görürüz.

Zile Kültür Derneği, Zile'de resim öğretmeni Fikret Tarhan'ın önderliğinde Fikret Tarhan, Kemal Tarhan, Osman Uğurel, Mehmet Sezen, Remzi Sezgi, Fuat Sezgi, Suphiye Gerçek, Mustafa Kundak, Muhittin Kılıç, İlyas Tekkökoğlu, Mahmut Sayınalp, Tekin Serezli ve Hulusi Serezli tarafından 1960 yılında kurulmuştur. 7 Ocak 1960'ta Zile, Demokrat Şafak Gazetesi'nde yayımlanan Tüzüğe göre kuruluş amaçları gençlerin ahlâki, fikri gelişmelerine katkı vermek, müzik, tiyatro, resim vb. sanat dallarını sevdirmek, kültür, sanat etkinlikleri yapmak ve bir kültür sanat dergisi çıkarmak olarak

belirlenmiştir.

Bu karar doğrultusunda Zile Kültür Derneği Nisan 1961'den itibaren 'Çağlıtı' adıyla aylık kültür ve sanat dergisini yayımlamaya başlamıştır.

Birinci sayıdan onuncu sayıya kadar sahibi Zile Kültür Derneği adına Osman

Uğurel'dir. Mart 1962'de çıkarılan onuncu sayıdan itibaren Aralık 1962 tarihinde çıkarılan on beşinci sayıya kadar sahibi Fikret Tarhan olmuştur. Bu sayıdan sonra maddi sıkıntılar nedeniyle derginin yayımı durmuştur. 1965 yılında Fikret Tarhan teksir makinesiyle hazırladığı bir sayıyla ikinci cilde başlamış fakat devam ettirememiştir. Bu dergi Zile basın tarihinde yer alan ilk kültür sanat dergisidir.

'Çağlıtı' dergisi, Zile Kültür Derneği'nin sesini duyurabileceği bir yayın organı olmak için yola çıkmıştır. Dergide edebiyat, dil, tarih, Atatürk Devrimleri, eğitim, ahlâk, hukuk, spor, sinema gibi konularda ve Zile'nin her türlü problemleri hakkında yazılar yayımlanmıştır.

Dergide İlhan Geçer, Rahmi Dönmez, M. Sami Arı, Osman Cevat Hızal, Salih Akay, Coşkun Ertepinar, Fikret Tarhan, Behçet Kemal Çağlar, Lütfi Rahmi Kayran, Abdurrahim Karakoç, Mehmet Sönmez, Ahmet Hamdi Tanpınar, Hulusi Serezli, Sabahattin Türkeş, Burhan Karaçorlu, Kozlucalı Âşık Kayran gibi tanınmış ve amatör şairlerin şiirleri; Mustafa Necati Sepetçioğlu, Fikret Tarhan, Aysel Alpsal, Mustafa Tecirli'nin hikâyeleri; Cahit Büyükişpir, Fikret Tarhan, İlhan Geçer, S. Zakir Doğan, Hakkı Dinç, Dr. Haydar Çağlar, Hakkı Vural Uşaklıgil, Suphiye Gerçek, Bekir Telkenar'ın denemeleri yayımlanmıştır.

Dergide, Kent tarihine önem verilmiş, Zile Müftüsü Arif Kılıç'ın Zile Tarihi araştırmaları birinci cildin her sayısında tefrika edilmiştir. Bu yazılar, 4000 yıllık bir geçmişe sahip Zile'nin tarihine önemli ölçüde ışık tutmuştur.

Zile'nin folkloru konusunda yapılan derleme çalışmalarına da dergi sayfalarında yer verilmiş,

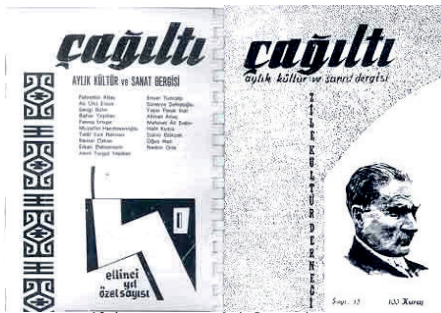
Zileli Şâirler başlığı altında Zile’de yetişmiş halk şairleri tanıtılmış, bu şâirlerin şiirlerinden birkaç örnek sunulmuştur. Yahya Yahyaoglu’nun derlemesiyle, Talibî, Seyyid Derviş, Ali, Ceyhûnî; Avni Zileligil’in derlemesiyle Fedayî, İsmail; Lütfi Rahmi Kayran’ın derlemesiyle Remzi hakkında bilgi verilmiştir.

Zile Kültür Derneği ve yayın organı Çağiltı’nın en önemli çalışma konuları halkın bilgi ve görgüsünü artırmak, sanat zevki oluşturmak, Zile’nin tarihi, kültürü ve folklorunu tanıtmak olmuştur.

Fikret Tarhan’ın Zile’den gitmesi ile dergi de çıkmamış, fakat, on yıl gibi uzun bir zaman sonra, o günlerin Zile Kaymakamı, şâir ve fikir adamı Süreyya Hami Şehidoğlu’nun desteği ile Mehmet Âli Erdin ve Mehmet Yardımcı’nın önderliğinde, Hulusi Serezli, Ruhi Serezli, Lütfi Çağaloğlu, Ahmet Kağızman, Mehmet Demirtola, Asım Turgut Yeşiltan’ın atılımlarıyla Çağiltı Dergisi Mayıs 1973 tarihinden itibaren yeniden yayımlanmaya başlamıştır.

İkinci cildin bu birinci sayısındaki Diriliş yazısında, “Sanatçıyı yaratan içinde bulunduğu ortamdır. Zile velüt bir belde, sanatçılar otağı olmuş bir kenttir. Bu beldede yetişen sanatçıların, bugün sanatı uğraş edinenlerin rahatça içini dökebilecekleri bir yayın organı yoktur. İşte ÇAĞILTI bu boşluğu doldurmak, bu büyük gedige birkaç taş koyabilmek amacı ile yola çıkmaktadır.” diyerek derginin amacı ve çizgisi belirtilmiştir. Derginin sayılarını incelediğimizde birinci dönem Çağiltı’dan farklı daha edebiyat ağırlıklı bir dergi olduğu görülmektedir.

İlhan Geçer, Coşkun Ertepinar, Güzide Taranoğlu, Sevgi Balın, Süreyya Şehidoğlu, Mehmet Yardımcı, Sabri Ünal Erkol, M. Âli Erdin, Nedim Orta, Asım Turgut Yeşiltan gibi zengin bir yazar kadrosunu bünyesinde toplamıştır.

olarak Cumhuriyet’e, Kasım 1973 sayısını da ölümünün otuz beşinci yılı nedeniyle Atatürk’e ayırmıştır.

1963 yılından sonra etkin bir faaliyet gösteremeyen derneğin 1973 yılında tekrar çıkardığı dergisinde sanat ağırlıklı bir gayret görülse de uzun süreli bir çalışma olamamıştır.

Çağiltı Dergisi’nin on iki sayı süren bu ikinci yayın hayatı, Zile Kültür Derneği yönetim kadrosunun değişmesiyle Nisan 1974 sayısında son bulmuştur.

Zile Kültür Derneği’nin yayın organı olan Çağiltı’yı incelediğimizde görüyoruz ki, birinci dönemde çıkarılan on beş sayıda “Sanat, toplum içindir.” görüşü, ikinci dönem çıkarılan on iki sayıda ise “Sanat, sanat içindir.” görüşü hâkim olmuştur.

Uzun bir süre yayımına ara veren Çağiltı, üçüncü kuşak Çağiltı Dergisi olarak Zile Vakfı tarafından 2008 yılında bir sayı yayımlanmıştır.

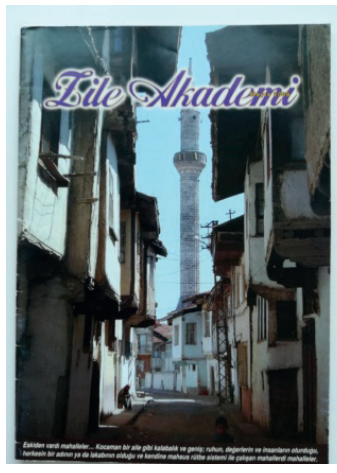
Zile Belediyesi 1992 yılında bir sayı “Hilal” isimli bir dergi çıkarmış fakat sürdürmemiştir.

Zile Günlüğü Dergisi 2005, Zile Akademi isimli dergi de 2008 yılında birer sayı olarak Zile’de yayımlanan dergiler arasında görülmektedir.

Gerçek anlamda Kültür Sanat Dergisi olarak Zile’de yayım alanına katılan en önemli dergi ‘Zile Kültür Sanat Dergisi’dir.

2013 yılında Zile Belediyesi adına Genel Yayın Yönetmenliğini Mehmet Yardımcı’nın üstlendiği, Mehmet Yardımcı, Necmettin Eryılmaz ve Bekir Altındal’dan oluşan

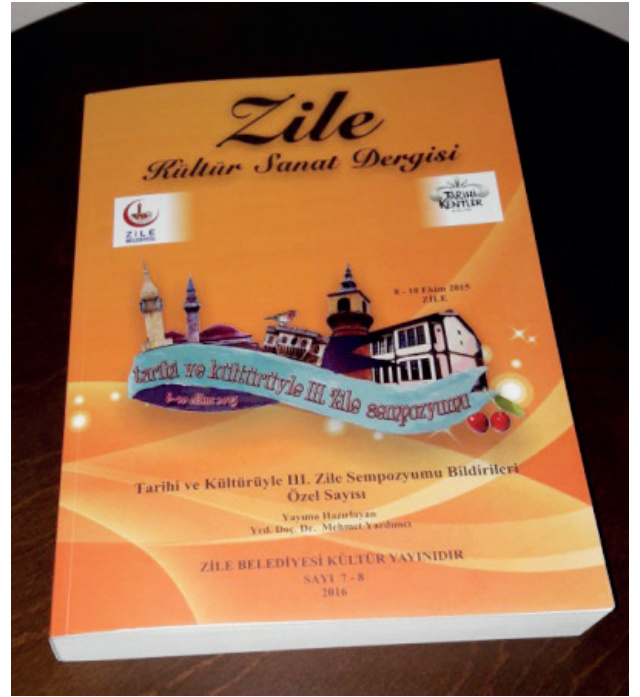

yayın kurulu ile bahar ve güz olmak üzere yılda iki sayı yayımlanan dergi baskı kalitesi ve yazılarındaki üst düzey kalitesi ile dikkatleri üzerine çekmiş ve büyük taktir toplamıştır.

2015 yılında yapılan Tarihi ve Kültürü İle Üçüncü Zile Sempozyum bildirileri Derginin 7. ve 8. özel sayısı olarak Mart 2016 tarihinde basılmıştır.

Dergide, Prof. Dr. Metin Sözen, Prof. Dr. Saim Sakaoğlu, Prof. Dr. Ali Duymaz, Ali Külebi, Prof. Dr. İbrahim Tüzer, Doç. Dr. Özlem Fedai, Necdet Sakaoğlu, Yrd. Doç. Dr.

Mehmet Yardımcı, Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Tuncer, Prof. Dr. Ali Murat Aktemur, Nail Tan, Tuncay Yürekli, Hayrettin İvgin, Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya, Yrd. Doç. Dr. Sebahattin Çağın, Dr. Yaşar Kalafat, Lütfi Vidinel, Necmettin Eryılmaz, Bekir Altındal, Ahmet Divriklioğlu, Kemal Doğanay, Mehmet Sezen, Feyyaz Sağlam, Nurhan Girgeç, Mevlüt Kaplan, Ayşegül Sarısoy Aran, Necdet Kurt gibi alanlarında yetkin kişiler yer almıştır.

Dokuzuncu sayısı yayımlanan Zile Kültür Sanat Dergisi'nin özelliği, sadece Zile özeline yönelik yazı, resim, şiir vb. ürünlere yer vermesi olup Zile gelenek, görenek ve kültürel unsurlarının belgeseli konumunda olmasıdır.

KAYNAKÇA

Berna Taşoluk, Kayseri Halkevi Ve Erciyes Dergisi'nin Halkbilimi Açısından Değerlendirilmesi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. 2007, Kayseri.

Mahmut H. Şakiroğlu, Halkevi Dergileri ve Neşriyatı, Kebikeç, 1996, S. 3, s. 131-142,

Zile Kültür Sanat Dergisi, S. 1, Mayıs 2013 –S.9 Ekim 2017

Mehmet Yardımcı Arşivi

Arkadaş ortamlarında çok söz ettim, belki yazdığım bir kaç yazıda da bahsetmiş olabilirim. Bunun sebebi elbette kendi içimde kısırdöngüye düşmemden kaynaklanmıyor. Tekrar tekrar hatırlamamın nedeni, hayatımda çok önemli bir başlangıç noktası olması. Unutulmaması, yok sayılmaması gereken bir anı haline gelmesi. Neden mi bahsediyorum? Susku Sanat Edebiyat Siyaset dergisinden.

Öncesinden başlayalım. İdeolojik eğilimlerimde hep militan tutum daha ağır bastı. Fakat bu durumu hem besleyen hem de dengeleyen bir kitap okurluğu maceram vardı. İşte bu okurluk kimsenin yönlendirmesi söz konusu olmadan biraz serseri mayın gibi ilerlememe sebep oluyordu. Günlerden bir gün, sırf isminden hareketle Türk Yurdu dergisini aldım, merakla, satır satır okudum. İşte o gün hiç farkında olmadığım bir ufuk açıldı önümde. Dergi ile tanıştım. Yıl 1985'ti. Gün oldu devran döndü. Şimdi anlatırken adeta bir masal anlatıyormuş gibi hissetmemek elde değil. Çünkü her şey bir varmış bir yokmuş oluverdi. Bu yazı vesilesiyle geriye dönüp baktığımda hayatım gözlerimin önünden bir film şeridi gibi geçerken Firuzan'ın "Benim Sinemalarım" adlı eseri geliyor aklıma. Çünkü benim hayatım hep dergilerle iç içe geçti. Bu yüzden bu yazıya benim dergilerim başlığını koymak yerinde olacak diye düşünüyorum.

Çok değil bir kaç yıl sonra, bulunduğum arkadaş çevresinde fikirler döndü dolaştı ve bir dergi çıkarma düşüncesi doğdu. İşte bu dergi düşüncesi, benim dergi okurluğumu dergicilik macerasına dönüştüren ilk adımdı. Bu derginin adı Sayha olacaktı. Epeyce çalıştım üzerinde, ama ne yazık ki hem bu dergi hayalinden, hem de o çevreden uzaklaştım. Ama herşey bununla bitmedi tabii ki. Konya'da Sayha adında bir dergi çıktı. Sonrasında ise, bizim çıkarmayı düşündüğümüz dergi, edebi içeriğinden tamamen soyutlanarak siyasi bir dergi olarak, başka bir isimle çıktı. Yirmisekiz Şubat sürecinin hemen başında kapanan bu derginin adı derginin kadrosuyla birlikte şimdi bir sivil oplum kuruluşu olarak yoluna devam ediyor. Demek ki, bir dergi hayal olma aşamasından çıktığı andan itibaren insanların hayatında iz bırakarak, belki değiştirip dönüştürerek yaşamaya devam ediyor. Zaten dergiler

biraz da bunun için çıkmaz mı?

O çevreden uzaklaşmam ise hayatımda tam anlamıyla bir kırılma noktasıydı. Artık dünyaya küskün, dünya görüşlerine mesafeli bir hayat başlamıştı. Uzun süren lise hayatım bitmiş, yaz tatilinde bir matbaada müşteri temsilcisi olarak çalışmaya başlamıştım. Bir gün, boş bir vaktimde ortalıkta yığılı duran kağıtların arasında bir çizim gördüm. Sakallı bir adam silüetiydi. Sonra kağıt yığınına karıştırdım ve tüm sayfaları bir araya getirdim. Ellerimle düzeltiltim. Ortasından zımbaladım ve kenarlarını kestim. Susku dergisinin birinci sayısıydı bu dergi. Dergiyi satır satır okudum. Cahit Zarifoğlu'nu da bu dergi vesilesiyle tanıdım. Yıl 1990'dı. Derginin künyesine bakarak Mehmet Uçar'a ulaşmam gerektiğini anlamıştım. Kim olduğunu sorup soruşturdum. Oynadığı bir tiyatro oyunundan simasını tanıdığım biri olduğunu öğrendim. Bir kış günü, Sivas Caddesinde, Stad İşhanının önünde Mehmet'le karşılaştık. Selam vererek yolunu kestim. Dergi dolayısıyla tanışmak istediğimi söyledim. Derginin adresini verdi. Eski emniyet müdürlüğünün arkasında küçük bir sahaf dükkanıydı adres. Yedi Harf Sahafı. Bir kaç kez uğradım. Hep kapalıydı. Sonra bir gün gittiğimde dükkanın boşaldığını gördüm. Derginin izini kaybetmiş oldum. Sonra yine bir gün yolda karşılaştık ve durumu sordum. Sahafı Efendi'ye İşhanının ikinci katına taşındıklarını söyledi. O günden sonra Efendi'ye İşhanının ikinci katına, Yedi Harf Sahafa müdavim oldum. Dergi yayınını durdurmuştu. Ama derginin ekibinde yer alan ve Kayseri'de yaşayan herkes oraya gelip gidiyordu. Uzun edebiyat sohbetlerine tanık oluyordum. Duymadığım kitaplar, okumadığım yazarlar, ideolojinin keskin dünyasından apayrı bir yazı dünyası, edebiyatla tanışıyordum. Mehmet Uçar başta olmak üzere, Abdullah Bektaş, Muhammed Ali Garip, Recai Tekin, Veli Karanfil, Mustafa Karaman, Levent Telli, Tamer Kaplan'la Yedi Harf Sahaf'ta tanıştım. Tanışıklığımızın samimiyete dönüşmesiyle sohbetlerimiz, Veli Karanfil ve Mustafa Karaman'ın Kayseri Lisesi'nin hemen arkasındaki müstakil öğrenci evine taşındı. Sonra bir kaç sokak arkada Levent Telli'nin evine.

Her şey iyi güzeldi, fakat dergi yayınlanmıyordu.

Eski günler sürekli yad ediliyor, hemen her gün şiir, hikaye üzerine konuşulup tartışılıyor, diğer dergiler heyecanla takip ediliyordu. Ama Susku, suskunluğa bürünmüştü. Ekip yerli yerindeydi, herkes kendi alanında üretmeye devam ediyordu. Bununla birlikte ekonomik imkansızlıklar Susku'yu özlemle yad edilen bir maziye mahkum ediyordu.

Arada yaşanan bir çok şey var elbette. Aradan geçen yıllar detayları karanlıkta bırakıyor. Nihayetinde günlerde biraz da benim ısrarımla, yeniden organize olduk. Susku dergisi ikinci yayın dönemine başladı. Bu defa Susku ekibinin içerisinde ben de yer alıyordum. İlk şiirim, derginin ikinci yayın döneminde bir dergide yayınlanmış oldu. Fakat şunu belirtmem lazım. Hem Mehmet Uçar, hem de dergi ekibindeki diğer arkadaşlar dergide yer alacak ürünlerin niteliği konusunda oldukça hassaslardı. Öyle arkadaş hatırına girilebilecek bir dergi değildi Susku. Zaten bu yüzden, içerikte yer alan bir çok yazı, dergideki bir kaç arkadaşın, özellikle Mehmet Uçar'ın müstear isimlerinden destek almak zorunda kalıyordu.

94 yılının kasım ayında ben askere gittim. Bu tarihten kısa bir süre önce, Susku ikinci döneminin son sayısını çıkarmıştı. Susku, iki dönem halinde, toplam dokuz sayı yayınlanarak kapanan dergilerin arasında ve anılarda yerini aldı.. Elbette öncesinde ve sonrasında Kayseri'de gerek yerel, gerek ulusal bir çok dergi yayınlandı. Fakat Susku'yu böylesine kısa ömürlü olmasına rağmen önemli kılan bazı özellikleri var. Bunlardan biri, o günlerde edebiyat çevrelerinde hem biçimi hem içeriğiyle beğenilen bir dergi olmasıydı. İkincisi, Susku'da yazan bir çok kalem, daha sonraki yıllarda Türk edebiyatında varlıklarını ispatladılar ve yazmaya devam ettiler. Üçüncüsü ise, Kayseri'de yayınlanan dergiler arasında, Sezai Karakoç, Cahit Zarifoğlu, Nuri Pakdil çizgisinde yayınlanan belki ilk ve çok uzun süre tek dergi olmasıydı. Bu yönleriyle aradan geçen bunca yıla rağmen edebiyat çevrelerinde halen hatırlanan ve takdir edilen, artık olmayışını hissettiren, anıldığında burukluk yaşatan bir dergi oldu.

Susku'nun yayınlandığı yıllarda Kayseri'de yayınlanan ve ulusal edebiyat çevrelerinde Kayseri imajını tersine döndüren dergilerden biri de yirmidört sayı yayınlanan Eşik Dergisiydi. Eşik dergisi, 70'li yıllarda yayınlanan Ozanca dergisinin bir nevi devamı

olma özelliğini taşıyordu. Eşik'in sahibi ve genel yayın yönetmeni İbrahim Berksoy'du. Eşek çevresinde de Kayseri'de yaşayan bir kesim edebiyat insanı bir araya geliyordu. Başta İbrahim Berksoy olmak üzere, Halim Şafak, rahmetli Ahmet Ada, Emin Akdamar, Doğan Kılıçkaya ve Oktay Kılıçaslan (Eşik ekibi ne kadar büyük kayıplar yaşamış diye düşünüyorum bu isimleri anarken) Levent Alpüren ana gövdeyi oluşturan isimlerdi. Elbette Eşik ekibi bu kadarla sınırlı değildi. Daha bir çok genç arkadaşımızı bünyesinde bir araya getiriyordu. Kayseri dışından da bir çok isim yazılarıyla Eşik dergisine katkıda bulunuyor ve derginin niteliğine değer katıyordu. Ayrı dünya görüşlerine sahip olsak bile bu iki derginin ekibi zaman zaman bir araya geliyor, edebiyat ortak noktasında buluşabiliyorduk. Elbette siyasi, ideolojik tartışmalar geçiyordu aramızda, ama edebiyat ve düşünce ortak paydasında şehrimizde daha önce KAST ve Küçük dergi çevresinde de gerçekleşen nitelikli bir ortamı yeniden sağlamış oluyorduk. Hatta bu ortam sayesinde Eşik'te şiirlerimle yer alma imkanı bulduğumun da altını çizmem gerekiyor.

1996 yılında askerden geldiğimde Mehmet Uçar'la birlikte İmajans adında bir reklam şirketi kurduk. Bu şirketin bünyesinde, Yediharf adında bir dergi ve yayınevi de faaliyete geçmiş oldu. Yediharf dergisi de hem boyutu hem içeriği bakımından ilgi çekiciydi. Susku ekibi de Yediharfte yerini aldı. Ama bununla birlikte Eşik'te yazan ve o çevrede bulunan arkadaşlarımız da derginin sayfalarında yer aldılar. Ayrıca o tarihte çevremize yeni katılan Kadir Çetin ve Ramazan Parladar da ilk ürünlerini Yediharf Dergisinde yayınladılar. Yediharf yayıncılıkta ise Arda Çalık'ın Gizli Opera Tarihi hikaye kitabını, benim İlayda adlı kitabımı yayınladık. Bunlardan başka toplam yedi veya sekiz kitap yayınladık diye hatırlıyorum. Ortak bir hafıza kaç kitap çıkardığımızı net olarak ortaya çıkaracaktır. Ama Yediharf yayıncılık, bir ajans bünyesinde yer aldığı için profesyonel biçimiyle dikkat çeken bir yayınevi olmaya adaydı o tarihte. Ne yazık ki onun da ömrü uzun olmadı. Yediharf Dergisi toplamda beş sayı yayımlandı. Sonrasında kapandı.

Her kapanan dergi, bir dergici için ukdedir. Ama öte yandan bir yolunu bulup yeni bir dergi çıkarma hayalinin de zeminidir bu üzücü durum. Nitekim gerek Susku ve Yediharf ekibi, gerekse Eşik

ekibi de aynı ruhu taşımayı sürdürdüler. Yazık ki hayat hepimizi darmadağın etti. Üniversite öğrencisi arkadaşlarımız okullarını bitirip şehirden ayrıldılar. Mehmet Uçar İstanbul'a yerleşti. Mehmet Uçar sonraları bir çok derginin oluşumunda emeğiyle ve eserleriyle yer aldı. Şu anda İstanbul'da yayıncılık sektöründe varolma mücadelesine devam ediyor. Ramazan Parlador İstanbul'da bir grup arkadaşıyla birlikte Yeni Yazı dergisini çıkardılar, sonra Karangu Fanzin'i. Macera Kayseri'de sona erdi belki. Ama dergicilik hastalığından muzdarip olanlar gittikleri yerlerde o günlerin heyecanını yeni dergilerle yaşamayı sürdürdüler.

Bu dergilerin bir bakiyesi de belki İmlasız dergisiydi. 2003 yılında Halim Şafak ve ben aralarında Murat Uyrkulak, Selçuk Küpçük, Şakir Özudoğru, Utku Özmakas, Sabahattin Umutlu gibi arkadaşların da katılımcılığıyla çıkan bir dergiydi. Koşullarım müsait olduğu için Yediharf'te olduğu İmlasız'ın sahibi ve yazı işleri müdürlüğü görevi bana düştü. Bu dergi de hafızalarda yerini alan bir dergiydi. Biçim ve içerik olarak edebiyat çevrelerinde ses getirdiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bilinen Kayseri imajını yıkan, bu yıkıcılığı hem edebiyat kuramı, hem de politik açıdan özellikle benimseyen anarşist bir edebiyat dergisiydi. Halim Şafak yönetiminde çıkan bu dergi taşıdığı otonom özelliğın ve iddialarının hepsini yerine getirdi diyebiliriz. Çünkü işlevini tamamladığına inandığında en başta belirttiğı gibi kendini imha etti. Sekiz sayı İmlasız adıyla, dokuzuncusu Post İmlasız olarak yayınlandı ve kapandı. İmlasız'ın edebi ve politik duruşunu esas alan ve onun bir nevi devamı olarak Halim Şafak tarafından yayınlanan Bireylikler dergisi uzun soluklu bir dergi olarak halen yayınına devam ediyor.

Mesleğim grafik tasarım olduğu için burada adını anmadığım bir çok dergi de hayatımdan gelip geçti. Bir çok derginin dizgisini yaptım. İsimlerini bile hatırlayamayacağım kadar çok dergiyle haşır neşir oldum. Fakat Kayseri edebiyatı açısından varlığını gerekli görerek beni davet eden hiçbir dergiyi, dergiciyi geri çevirmemeye gayret ettim. Neticede dergiciliğın Kayseri kültür hayatı açısından önemli bir çaba olduğuna hep inandım.

Başlagıcından itibaren oluşumuna tanık olduğum dergilerden biri de Çıngı Dergisi oldu. Mustafa Ferit

Yıldız'ın Hunat Oteli şehrimizdeki kültür hayatı açısından önemli bir buluşma yeriydi. Otelin lobisinde şehrimizdeki belli başlı insanlar bir araya gelir edebiyat sohbetleri yapardı. Fakat o dönemde bu camia daha çok yerel/taşralı yanıyla adeta yetiniyordu diyebiliriz. Çünkü daha çok halk şiiri ağırlıklı bir şiir dünyası burada bir araya geliyordu. Buldukları durumu aşma, kendilerini geliştirme adına sıkça Türkiye'nin çeşitli yerlerinde düzenlenen şiir etkinliklerine katılıyorlardı. Bu etkinliklerin ekibin ufkuna epeyce katkıda bulunduğuna günbegün şahit oldum. Burada dergicilik hastalığımlı nüksetti diyebilirim. Mustafa Ferit Yıldız ve rahmetli Ali Baş (Ozan Sezinî)'a neden bir dergi çıkarmadıklarını sordum. Fikir ilgilerini çekmişti. Uzun uzun düşünüp aralarında tartıştılar. Bir dergi çıkarma fikri yavaş yavaş olgunlaştı. Aralarında karar verdiler, adını koydular ve Çıngı dergisi bu şekilde doğmuş oldu. O dönemde aralarında bulunan Dostanî mahlaslı genç bir şairin de heyecanıyla dergi yayınlanmaya başladı. İlk dönem Kaysader dernek başkanlığını da yürüten Süleyman Karacabey yönetiminde yayınlanan Çıngı dergisinin ilk oniki sayısının dizgi ve mizanpajını hazırladım. Başlangıçta çıkarılması hayal olan Çıngı dergisi de kendi edebi çizgisinde Kayseri'nin uzun soluklu dergilerinden biri oldu. Hem şehrimizde yaşayan bir çok yazar, şair ve akademisyenin, hem de Türkiye'nin her yanından edebiyatçının ürünlerine yer veren bir dergi haline geldi. Ötesine geçmeyi de başardığını görüp mutlu olduk. Çünkü Türki Cumhuriyetlerden de çeşitli yazar ve şairler Çıngı'nın sayfaları arasında yer alarak Türk Halk edebiyatının çağdaş örneklerini ülke sınırlarının dışıyla buluşturmaya başardılar ve yayınlara halen devam ediyorlar.

Aralarında yer almaktan mutluluk duyduğum, yazı ve şiirlerimi yayınlayan Kayseri dergilerinden biri de Esrar Dergisiydi. Faruk Koç, Alptuğ Topaktaş, Veysel Karani Tur, Ahmet Yeşilyaprak ve bir grup arkadaşının çıkardığı tam anlamıyla genç bir ekibin dergisiydi Esrar. Bu dergi diğer tüm dergiler gibi kıt maddi imkanlarla çıktığı halde profesyonel yaklaşımıyla öne çıkan ve örnek alınması gereken bir dergiydi. Derginin içeriğı modern Türk edebiyatının en güncel yanıyla doluydu. Şiirler, öyküler, deneme ve sinema yazıları oldukça nitelikliydi. Zaten bu genç arkadaşlar Dergah ve Hece gibi dergilerde de ürünleriyle yer bulacak kadar iyi birer

yazar ve şairdiler. Profesyonellikleri ürettikleri içerik kadar, biçimleriyle de ilgili. Genelde taşra dergileri tasarım ve mizanj konusunda maddi imkansızlık bahanesine sığınarak acemi biçimde yayınlanır. Fakat üniversite öğrencisi gençlerin çıkardığı Esrar, yine üniversitede okuyan bir grafik öğrencisinin elinden çok güzel bir tasarımla yayınlanıyordu. Ayrıca Esrar dergisi o güne kadar Kayseri dergicilerinin çok da cesaret edemedikleri şekilde ülke genelinde dağıtım yapan bir şirket tarafından tüm ülkeye dağıtılıyordu. Esrar dergisi Kayseri dergiciliği açısından bu yönleriyle halen bakılıp incelenmesi gereken öncü bir dergi olarak duruyor. Bu tecrübeden yararlanmak yeni bir dergi ya da halen yayınlanan dergiler için gerçekten cesaret verici ve öğretici özellik taşıyor. Yanlış hatırlamıyorsam Esrar dergisi de dokuz sayı yayınlandıktan sonra kapandı. Ama bu dergiyi çıkaran ekip bu gün ülkemizin genç kuşak yazar ve şairleri arasında kendilerine bir yer buldular.

Kayseri edebiyat tarihi açısından en ilginç ve ilham verici dergilerden biri de, belki de şehrimizden ulusal edebiyata uzanan macerasıyla ilk ve tek öykü dergisi olan Semaver Öykü dergisiydi. Şehrimizin yetiştirdiği hatırı sayılır öykücülerden biri olan Deniz Dengiz Şimşek ve Baki Karıcı tarafından iki ayda bir olmak üzere toplam 6 sayı yayınlandı. Esrar dergisinde de birlikte olduğumuz Deniz Dengiz Şimşek, Esrar kapandıktan sonra bir dergi çıkarma düşüncesini benimla paylaştı. O güne kadarki dergicilik tecrübemden hareketle, onun düşüncesine küçük bir katkıda bulundum. Karma türlerden oluşan bir dergiye ürün bulmak zordu. Üstelik o günlerde Türkiye’de sadece dört veya beş tane öykü dergisi yayınlanıyordu. Kendisine, eğer genel bir edebiyat dergisi çıkarırsa yüzlerce benzeri olan bir dergi çıkaracağını, ama bir öykü dergisi yayınlarsa hem kendi uzmanlaştığı türe sadık kalacağını hem de Türkiye’de iki elin parmağı sayısına ulaşmayan bir edebiyat dergisi çıkararak benzerleri arasında çabuk farkedileceğini ilettim. Deniz Dengiz Şimşek bu fikri makul buldu ve olgunlaştırarak Semaver Öykü dergisini çıkardı. Gerçekten de yayınlandığı 6 sayı süresince, yani bir yılda Türkiye genelinde tanınan bilinen ve ilgiyle beklenen bir öykü dergisi çıkarmayı başardı. Yayınlandığı sürece Semaver Öykü Dergisinin tasarım ve mizanjını yapmak da bana nasip oldu. Ayrıca bir kaç sayısında da öykü ve

yazılarım yayınlandı.

Mizanjını yapmanın nasip olduğu dergilerden biri de Selim Tunçbilek tarafından yayınlanan Şiir Vakti dergisiydi. Şiir Vakti’nin bir kaç sayısında mutfakta yer alma şansım oldu. Ayrıca bu dergide yazı ve şiirlerimi de yayınladım. Şiir Vakti, ulusal edebiyat camiasında kısa zamanda yerini almayı başardı. Edebiyat çevreleriyle takdir edilmesi gereken bir ilişki kurdu. Kayseri dergiciliği adına biçim ve içeriğiyle hatırı sayılır bir çalışma olarak kayda geçmek gerekiyor. Fakat ne yazık ki, yayın hayatını sona erdirmiş görünüyor. Keşke bu boşluk uzun soluklu bir ara olsa ve yayınına devam etse diye düşünüyorum. Geriye dönüp baktıkça hakkı teslim edilmesi gereken ne kadar çok fedakarlık olduğunu görmek mümkün. Unuttuklarım olacağı gibi hiç bilmediklerim de vardır muhakkak. Ama dediğim gibi, burada bahse konu ettiğim dergiler, ya tasarımcı olarak ya da ürünlerimle yer aldığım, benim dergilerim diyerek sahiplendiğim dergiler. Bunlardan biri de Alim Gerçel tarafından yayınlanan ve zaman zaman yayın yönetmenleri değişen Yeniden Diriliş dergisiydi. Yeniden Diriliş’in bir de Çemen diye kardeşi vardı. Fakat Nurkal Kumsuz’un yayın yönetmenliği yapıtığı dönemde Yeniden Diriliş Dergisine de ürün verdiğimi hatırlıyorum. Kaldı ki, Yeniden Diriliş’te yayınladığım bir yazı dolayısıyla yaşadığım bir olay hayatımda yaşadığım en ilginç olaylardan biri olarak hatıralarım arasında yer aldı. Belki çok sonraları bu hatırayı da kaleme alacağım. Ama burası yeri değil.

Benim dergilerimden biri de şehrimizde yayınlanan en ilginç dergilerden biri olan Medrese Dergisiydi. Medrese Dergisi, tasavvuf, felsefe, düşünce ve gezi yazılarının yer aldığı bir dergiydi. Medrese Dergisi, Suretalem Fotoğraf ve Sinema Sanatı Derneği’nin yayınıydı. Dernek üyelerinin portfolyoları da dergide özel bir bölüm halinde yayınlandı. Ayrıca fotoğraf sanatçılarının da yazarlar gibi eserleriyle katıldığı bir dergi olarak bir ayrıcalığa sahipti. İçeriğinin sadece edebiyatla sınırlı olmaması sebebiyle tamamı dört renk, kuşe kağıda baskısıyla okur nezdinde karşılığı olan bir dergi oldu. Bu dergide şehrimizin önemli değerlerinden Ali Biraderoğlu ve Aydın Karakimseli’nin yazılarını yayınlamak da bize nasip oldu. Medrese Dergisi’nin en önemli yanı Davud el Kayserî ve İbn-i Arabî’nin Ekberî ekolü

merkeze alması, günümüze taşımaya çalışmasıydı. Bu iddia çerçevesinde yaşayan en önemli İbn-i Arabî uzmanlarından biri olan Cezayirli Darkavi/Hebrevi şeyhi ve akademisyen (matematik profesörü) Abdülbaki Miftah'ın özgün makalelerinin çevirisi Türkçe'de ilk defa Medrese Dergisinde yayınlandı. Ekonomik imkansızlıklar nedeniyle 5 sayı süren dergi, Kayseri'de bazı çevrelerin imkansız gördüğü bir projenin gerçekleşmesiydi. Her ne kadar derginin hitap ettiği çevre temkinli yaklaşıp da zamanla şehrimizin bir çok değerli kalemi Medrese'de yer aldı ve destek verdiler. Ne yazık ki, Medrese hayatını sürdürmedi.

1989 yılında başlayan dergicilik maceramın en önemli duraklarından biri Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin yayınladığı Şehir Kültür ve Düşünen Şehir Dergileri oldu. Yayınlanmaya başladığından beri yayın kurulunda yer aldığım Şehir Kültür Dergisinde fiilen çalışma imkanı buldum. Şehrimize gelen bir çok sanat, bilim ve düşünce adamıyla söyleşiler yaptım. Şehrimizde kültür ve sanata emek veren şair, yazar ve akademisyenle de bir söyleşi serisi yapma imkanı buldum. Bunlardan başka, yaşayan şehir köşesinde şehrimizdeki ilginç mekanları, nevi şahsına münhasır insanları tanıtan yazılar yazmaya gayret ettim. Yirmiyedi sayı boyunca mutfağında yer aldığım bu dergiler, dergicilik kariyerimde profesyonel olarak yer aldığım dergiler oldu. Hayatımda ilk defa tasarım dışında bir dergi ekmek kapım oldu. Nasibe bakın ki, bunca yıl amatör olarak dergicilikle uğraştıktan sonra iki güzel dergide çalışarak emekli oldum.

Bu arada kısaca Bilgiyurdu'na da değinmem lazım. Çünkü Bilgiyurdu Dergisi'nin neredeyse kırk sayısının dizgi ve mizanpajını yaptım. Mustafa Öztürk Hoca ile Bilgiyurdu'nun çıkışına da uzun yıllar boyunca yakından tanıklık ettiğimi burada not etmeliyim. Sadece bir kaç sayı yayınlandığı için sadece ilgililerin tanıdığı dergiler de var. Bunlara da iki örnek vereyim. Birincisi 90'lı yıllarda Erzincan ve Kayseri ortaklığı diyebileceğimiz iki farklı ekibin ve iki ayrı dünyanın biraz absürd şekilde buluştuğu, üç sayı yayınlanan Med Cezir dergisiydi. Diğeri de Bilge Kitabevi bünyesinde yayınlanan Bilgece Dergisi.

Kayseri dergiciliğinde, bilinmeyen, dikkat edilmeyen bir mecra daha var. Kayseri'de zaman zaman fanzinler de yayınlanıyor. Fanzin'in mantığı

biraz da bu kıyıda köşede kalmayı gerektirdiği için pek kimsenin haberi olmuyor. Dar bir okur çevresinde dolaşıyorlar. Ama onlar da unutulmamalı. Kayseri'de yakın zamanlarda yayınlanan benim bildiğim, Parazit, Ağaçaltı, Kent Artığı gibi fanzinler çıktı. Mutlaka benim bilmediklerim de vardır, yayınlanıyordu. Fakat 90'lı yıllarda yayınlanan Soru İşareti Fanzin belki bu türün şehrimizde yayınlanan ilk örneklerindendi. Henüz bilgisayarın hayatımıza yaygın olarak girmediği o günlerde elyazısıyla hazırlanan bu fanzin belki şehirde yayınlanan ilk fanzindi diyebilirim. Yazarlarının tamamının müstear isimle yazması, bilinçli bir şekilde dar ve özel bir okur kitlesine hitab etmesi yönüyle pek kimsenin haberdar olmadığı bir çalışma daha var. Müsvedde. Müsvedde bir yanı sıra fanzin diyebiliriz. Ama biçim itibarıyla şiir atı, gezgin gibi geçmişte ses getiren dergilere de benziyor. Daha çok görünür olmaya karar verdiğinde üzerinde daha çok durulacak bir dergi olacağına şüphe yok. Ama böylesi çalışmalar karabatak gibidir, bir görünür bir kaybolur. Tamamen kaybolmadan önce burada kayı altına almam gerek. Çünkü Müsvedde de benim dergilerimden biri. Yazı hayatımda nadiren müstear kullandım. Müsvedde o nadirattan biri olarak bendeki yerini almış oldu.

Kayseri'de yayınlandığı ve yayıncılarıyla tanıştığım halde emeğim geçmeyen, ürünü yer almayan dergiler de oldu. Bunlardan biri Rıdvan Karabulut'un çıkardığı uzun zaman önce ömrünü tamamlayan Yazgı dergisi, diğeri de Hakan Sarı'nın Bünyan'da yayınladığı ve halen düzenli periyotla çıkmaya devam eden İhlamur Dergisi. Bu dergilerden biri de Selim Tunçbilek tarafından halen yayını devam eden Acemi Kalemler.

Otuz yıl boyunca edebiyatla, kültür ve sanatla, Kayseri'de çıkan neredeyse belli başlı tüm dergilerle şu ya da bu şekilde yolum kesişti. Çıkan dergiler kadar, çıkarmak için toplantılar yapılan ama son anda çıkamayan dergilere de tanıklık ettim. Ama ilginç bir durum söz konusu. Bunca dergi ile haşır neşir olduğum halde, Kayseri'nin en köklü dergisi Erciyes dergisi'yle sadece arada bir okur olarak ilişki kurdum. Bu yazı vesilesiyle otuz yıllık macerayı anlatarak Erciyes dergisi'nde ilk kez yer bulma imkanı buldum. Böylece Erciyes dergisi de benim dergilerim arasında nadide bir yer almış olacak.

KAYSERİ KÜLTÜR DÜNYASI'NDA KAYSERİ LİSESİ DERGİSİ VE KAYSERİ LİSESİ YILLIKLARI

Yusuf ÖZMERDİVENLİ

Bilgilerin geleceğe aktarılmasında en etkili yol yazıdan geçer. Birçok tarihçiye göre, tarih yazının icadıyla başlar. Bugün geçmişimizi, geçmişin deneyimlerini, kuşaktan kuşağa aktarılan pek çok bilginin en doğru halini yazılı eserler sayesinde biliyoruz. Güzel bir Çin Atasözü ; “En silik mürekkep, en güçlü hafızadan iyidir.”der. Dolayısıyla okuma alışkanlığı kadar yazma alışkanlığını kazanmak ve kazandırmak da çok önemli. Yazma alışkanlığı hem çok yönlü ve yaratıcı düşünmenin önünü açacak, hem de bilginin her çeşidine ulaşma yönünde insana bir gayret kazandıracaktır. Bizim okuyan, gerçeğin peşine düşen, araştıran, sorgulayan ve yazan nesillere ihtiyacımız var. Bunun için de hem eğitimcilerimize, hem de ailelere büyük görev düşüyor. Çocuklarımızı ve gençlerimizi yazma konusunda cesaretlendirmeli, onlara bu noktada yol gösterici olmalıyız.

Kayseri Lisesi Tarihinde muhtelif zamanlarda öğrenci ve öğretmen yazılarını içeren, kültürel faaliyetin bir dalı olarak hizmet veren süreli yayınlar çıkararak Eğitim-Öğretim e katkıda bulunulmuştur.

Bunlardan ilki: “KAYSERİ LİSE MECMUASI” adıyla yayınlanmıştır. Bu derginin ilk sayısı 20 Aralık 1932 tarihinde çıkmış olup kapak üzerinde “Ayda bir neşrolunur”, “Edebi ve ilmi mecmuası” sözleri yer almıştır. Sahibi: Tabiye Muallimi Salih, Neşriyat Müdürü: Türkçe Muallimi İ. Ertuğrul’dur. 3 Mayıs 1933 günü yayınına son veren dergi 4 – 5 sayı çıkartılabildiği görülmüştür.

Yıllar sonra “KAYSERİ LİSESİ AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ” adıyla ikinci defa dergi yayınlandığını görüyoruz. Yine aynı amaçla öğrenci ve öğretmen yazılarına yer verilmiştir. İlk sayının dış ve iç kapağında Yıl:1, Sayı:1, 10 Kasım 1962, Mesul Müdür: Ergin Önem, Sahibi: Lise Kültür ve Edebiyat Kolu yazıları okunmaktadır.

İlk sayı olması nedeniyle amaçlarını:

- 1 – Öğrencilerin Milli kültürlerini artırmak,
- 2 Milli şuurlarını Milli terbiyelerini beslemek,

3 – Lise faaliyetleri hakkında bilgi vermek,
4 – Talebelerin şiir, fıkra, hikâye, makale gibi her çeşit yazılarını neşretmek ve bunlar üzerinde tenkitler yaparak öğrencilerin her alanda yetişmelerini sağlamak,

5 – Öğretmenler ve idarecilerle röportajlar yapmak,

6 – Müsabakalı, armağanlı matematik, fizik, kimya problemleri ve bulmacaları tertip etmek,

7 – Kültür ve edebiyat günlerini takip etmek,

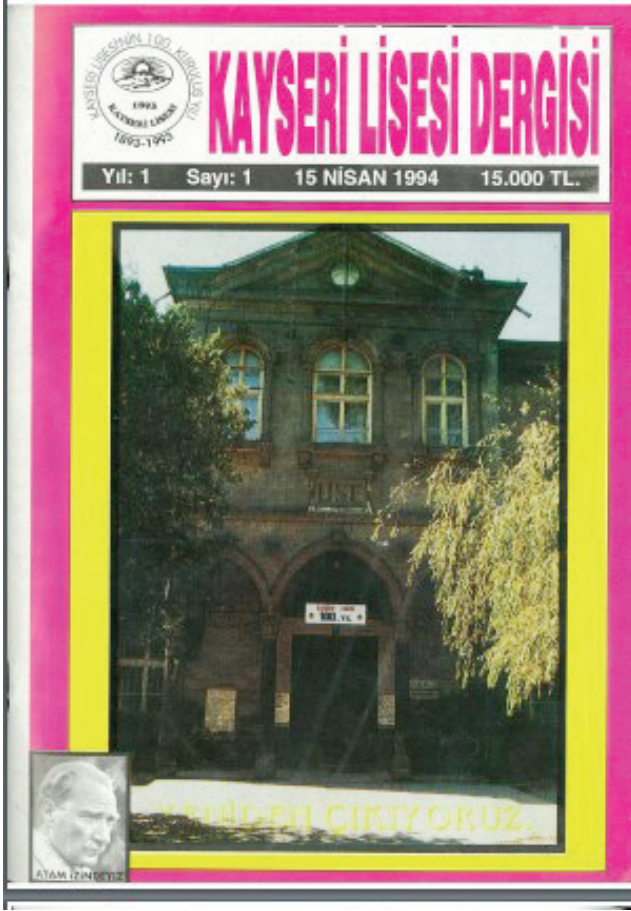
8 – Bütün edebiyat öğretmenlerimizin her ay kendi sınıflarından seçecekleri en güzel Kompozisyon kâğıtlarını neşretmek ve armağanları vermek,

Sevgili öğrenciler bu dergi sizin derginizdir. Yazılarınızı bekliyoruz şeklinde belirtmişlerdi.

Kayseri Lisesi İzcileri: Dış kapağında BARBAROS Kayseri Lisesi İzcileri Yayınıdır. Aylık İzci Dergisi. Yıl 1, Sayı 1-2 Ağustos-Eylül 1974 yazan Dergiyi çıkarmışlar. 32 sayfa olan, özellikle İzcilik faaliyetleri ve haberlerini kapsayan bu dergi de 3-4 sayı çıkarılabildiği görülmüştür.

Kayseri Lisesi Dergisinin ikinci defa yayın hayatına atılışından yaklaşık 31 yıl sonra yeniden “KAYSERİ LİSESİ DERGİSİ” adıyla yayın hayatına başlayarak okuyucularla buluştuğunu görüyoruz. İlk sayısının kapağını okulun resmi süslemiş; Ayrıca, Yıl:1, Sayı:1, 15 Nisan 1994 sözlerini okuyoruz. 3. sayfada Sahibi: Genç Osman Mart (okul müdürü), Yazı İşleri Müdürü: Yusuf Özmerdivenli (Müdür yardımcısı ve fizik öğretmeni), öğretmen ve öğrencilerden oluşan yayın kurulu listesi, içindekiler ve yayın kurulunun kuruluş yazısını görüyoruz. Öncekilerin 16+4 sayfa ve gazete kâğıdına basılmış haline karşılık bu defa dergi 48+4 sayfa 2. Hamur kâğıda ofset basılmış olarak görüyoruz. Yayın Kurulu amacını ilk sayının sunuş yazısında:

“Lisemiz, ilk olarak “Kayseri Lisesi Mecmuası” ardından “Kayseri Lisesi Aylık Kültür Dergisi” ile sesini basın yoluyla da duyurmuştu. Yıllarca eksikliğini hissettiğimiz, bizi anlatacak, sesimiz olmaya aday bir dergi düşünmeye başlamıştık.

Şimdi de uzun bir aradan sonra bu sayfalarda sizlere seslenmenin coşkusunu yaşıyoruz.

Duygu ve düşünceler paylaşıldıkça güzelleşir, biz de bu ilkeyi dergimiz aracılığıyla sizlere ulaştırmak istedik.

Dergimizin gücünü kalıcı kılabilmenin, sizlerde katkılarıyla ve desteğiyle olacağına inanıyoruz. Paylaşmak istediğiniz güzellikleri dergimize bekliyoruz.

Biz sınırlarımızı okulumuzla çizmedik. Bütün öğrencilerin eğitim alanındaki tüm ilgililerin her konudaki duygu ve düşüncelerini yayınlamak isteriz. Dergimizin amacı, kültürel, sanatsal ve sosyal nitelikli etkinliklerin yanı sıra eğitici, öğretici aynı zamanda dinlendirici ve eğlendirici nitelikli olmasıdır. Derginin oluşturulmasında bizleri destekleyen, yardımcı olan idarecilerimiz, öğretmenlerimiz ve öğrenci arkadaşlarımıza teşekkür ediyoruz.” şeklinde özetlenmiştir.

Kayseri Lisesi Dergisi Yusuf Özmerdivenli'nin Yazı İşleri Müdürlüğünde, emekli oluncaya kadar

23 sayı çıkmıştır. Emekli olunca duraklamışsa da senede 1 veya 2 sayı çıkararak yayın hayatına devam ederek 43. Sayıya ulaşmıştır. Yıl 21 Sayı 43, 2012-2013 Öğretim yılı yazan sayısı ile basın hayatına veda etti.

Kayseri Lisesi, Kayseri Kültür Dünyası'na çıkardığı süreli yayın Dergileriyle katkıda bulunmasının yanında, muhtelif zamanlarda çıkardığı YILLIKLARLARLA da katkıda bulunarak hizmet etmiştir.

Yıllıklar milletlerin var olma veyahut da büyük millet olma mücadelesinde hizmetleri geçmiş bulunan evlatlarını, hatıralarını gelecek nesillere de birer teşvik unsuru olarak miras bırakacak olan somut belgelerdir. Zaman insan kafasından birçok şeyleri silip götürmektedir. Senelerdir aynı çatı altında beraberce yaşadığımız arkadaşlarımızı unutma tehlikesini ortadan kaldırmak için yıllıklar zaruri eserlerdir.

Kayseri Lisesi tarihinde 1937-1938 ve 1939-1940 öğretim yıllarında küçük çaplı iki adet yıllık çıkarılmış, 1973-1974 öğretim yılında da Akşam Lisesi adına Katalog şeklinde küçük bir yıllık çıkarılmışsa da asıl büyük çaplı Yıllıklar, Yusuf Özmerdivenli döneminde çıkarılmıştır. Ait olduğu öğretim yıllarında mezun olan öğrencilerimizi, içinde bulunduğu zaman bilgileriyle geleceğe taşıyan ve okulun tarihçesini kapsayan 1982-1983, 1984-1985, 1986-1987, 1990-1991, 1992-1993, 1997-1998 yıllıkları Yusuf ÖZMERDİVENLİ tarafından çıkarılmıştır. Yıllıklar okul hayatımızın özeti gibidir. O yüzden çok değerlidir. Yaşam boyu ve sonsuza kadar saklanırlar. Yıllarca zaman zaman okunurlar. Okumaya doyulmazlar. Hüzünlendirendirler, gülümsetendirler. Yıllıklar okul hayatımızın unutulmaz anılar destesi gibidir. O yüzden çok değerlidir. Yaşam boyu saklanandır. Yıllarca okunandır. Okumaya doyulmayandır, okundukça eski günler film şeridi gibi göz önüne gelir. Eski günler adeta tekrar tekrar yaşanır. Yıllıklar şahıslara, her ele alışlarında o günleri ve arkadaşlarını hatırlatır, bu hatırlatma ise; sağlara selamet dilemeye, ölmüşlere rahmet okumaya sebep olabilirler.

Cemil Meriç'in "Hür tefekkürün kaleleri" olarak nitelendirdiği dergiler, hayatın ve siyasi şartların bazı fikirleri gölgelediği veya görmezden geldiği hallerde bu görüşlere kar sığırları arasında bir çığır açan, bentlerle önleri kesilmek istenen suların bir çatlak bularak sızdıkları gibi hürriyet alanı sağlayarak kişilerin fikirlerini özgürce ifade edebildikleri mecralardır. Birçoğu daha iki haneli sayılarını bile göremeden sahnedeki çekilen bu dergiler, yayımlandıkları dönemin siyasi, edebi, içtimaî ve kültürel havasını en iyi yansıtan, yayımlandıkları döneme tanıklık eden ve kıymetleri zaman geçtikçe daha da artan birer hazinedir. Bazıları sonradan herkes tarafından tanınan birer yazar ve şair olan hemen bütün kalem erbabının sergüzeştleri incelendiğinde geçmişlerinde mutlaka dergi tecrübelerinin olduğu görülecektir. Takdir edilecektir ki bir dergi çıkarmak ekip işidir. Binaenaleyh Bizim Eyvan ekibinin oluşumunu anlamak mühimdir.

Kayseri'de 2008'de yayın hayatına başlayan kültür, sanat, aktüalite ve sağlık dergisi Bizim Eyvan'ın çıkış süreci sağlam ve uzun bir döneme dayanmaktadır. Esasında Bizim Eyvan'ın oluşum sergüzeştini üç safhada incelemek mümkündür. Bunlar Görüntüleme Merkezi süreci, Aydınlar Ocağı süreci ve Bizim Eyvan Dergisi dönemidir. Derginin omurgasını oluşturan kadro ilk defa 2002 yılında bir okuma grubu olarak bir araya geldi. Kadronun beyni ve omuriliğini temsil Dr. Mustafa Güneş, o dönemde henüz üniversite öğrencisi olan İbrahim Bozbiyık, Şeref Ekinci, Yunus Şehirli, Ziya Kılıç ve öğretmen Alparslan Peltek ile birlikte, günümüzde faaliyetlerini sonlandırmış olan Kayseri Görüntüleme Merkezi'ndeki odasının bir kısmında şark köşesi tarzında döşenmiş olan bölümünde Paulo Cuelho'nun ünlü kitabı Simyacı'yı mütalaa ederek on beş yıldır devam hikâyesinin giriş kısmını oluşturmaya başladılar. Berceste Yazıları isimli bir kitabı da Dr. Mustafa Güneş, ufuk açıcı yöntemlerle henüz öğrencilikleri devam eden ve sayıları sürekli artan ekibi adeta ikinci bir üniversite tahsili aldırircasına yetiştirmeye başlamıştır. Güneş'in okumalar dışında yaptığı ikinci önemli iş ise milli kültürümüzün en önemli sembollerinden olan bağlamayı Bizim Eyvan

müdavimlerinden birçok kişiye öğretmesidir.

Bizim Eyvan ekibi her şeyden önce bir okuma grubudur. Günümüzde ülkemizin dört bir yanında okuma gruplarının oluştuğunu ve giderek yaygınlaştığını görmekteyiz. Bizim Eyvan bir defa bu gruplardan çok önce okuma işine ağırlık vermiş ve bu okumalarla belirli bir birikim sağlandıktan sonra kaleme sarılarak yazma işine yönelmişlerdir. Malumunuzdur ki Bizim Eyvan Dergisi misyonunu tamamlamış ve artık çıkmamaktadır. Ancak Bizim Eyvan okumaları 2002'den beri aralıksız olarak günümüzde de devam etmektedir ve Kayserimizdeki en önemli kültür mahfillerinden birisi olarak varlığını korumaktadır. Elan her Cuma akşamı Bizim Eyvan dergisinde okumalar ve mütalaalar sürmektedir. Bizim Eyvan okumalarının en orijinal tarafı ise okunan eserin her hafta farklı bir kişi tarafından sunulmakta olmasıdır. Herkes o hafta aynı eseri okumakta, ancak eser Eyvan Beyi olarak adlandırılan kişi tarafından sunulmaktadır. Sohbet yer alan diğer kişiler de sadece pasif birer dinleyici olarak değil, bazen Eyvan Beyi ile ciddi fikri tartışmalara varan boyutlarda eleştiriler ve destekleyici katkılarla aktif bir şekilde konuya ve mütalaya dâhil olmaktadır. Bizim Eyvan Dergisi'nde bir sohbe iştirak eden Belkıs İbrahimhakkıoğlu'nun bir köşe yazısında Bizim Eyvan'dan bahsederken "ilk girdiğimde daracık olarak gördüğüm bu mekan sohbet ilerledikçe genişledi" şeklindeki ifadesi bu mütalaaların kıymetini ortaya koyan bir nişanedir.

Bizim Eyvan ekibinin ikinci durağı ise Aydınlar Ocağı olmuştur. Kayseri'nin kültür hâmilelerinin ve bânilerinin başında gelen Dr. Kemal Tekden, bu sırada Aydınlar Ocağı'nın Kayseri il başkanlığını yürütmekteydi. Bizim Eyvan ekibi, Kemal Tekden'in öncülüğünde Aydınlar Ocağı'nda da bir yandan okuma faaliyetlerini devam ettirenken, diğer taraftan bağlama kursları da aksatılmadan yürütülmüştür. Bu sırada ekibe yeni isimler olarak Adem Gül, Erkan Kaçar, Serdar Kozan, Ferhat Ekici, Mehmet Akif Ayvaz, M. Fazıl Himmetoğlu, Onur Bayazıt ve Kemal Güldüoğlu dahil olmuştur. Aydınlar Ocağı döneminde kültürel faaliyetler yoğunlaşmış ve her yıl kültür – sanat ödülleri düzenlenen

törenlerle sahiplerini bulmuştur. Yine Abdürrahim Karakoç, Hasan Sağındık, İskender Pala, Mustafa Miyasoğlu, Yavuz Bülent Bakiler gibi tanınmış kültür adamlarının katılımlarıyla programlar tertip edilmiştir.

Yerüstü Hazinelerimiz ve İnsanın Sırrı isimli iki önemli kitabın da müellifi olan, 25. Dönem Kayseri milletvekili ve son dönemde başkanlığını yaptığı Türkiye Üstün Zekalı ve Dahî Çocuklar Eğitim Vakfı (TÜZDEV) aracılığıyla özel çocuklarımızın daha iyi bir eğitim alması ve Türk devleti ve milletine daha güçlü ve güzel yarınlar sunmalarının sağlanması amacıyla yürüttüğü çalışmalarla gündeme gelen Dr. Kemal Tekden'in cesaretlendirmesi ve teşvikiyle artık iyice şekillenen ekip tarafından ana kadrosu teşekkül eden, Türkiye'de dergiciliğinin iyice sönükleşmeye başladığı bir esnada, 2008'de, Bizim Eyvan Dergisi yayın hayatına merhaba dedi. Derginin imtiyaz sahibi olan Kemal Tekden, ilk sayıda derginin çıkış amacını "Biz de kendini bu topluma karşı borçlu hisseden bir grup gençle bir hoş sada olacak olan bu dergi çalışması için yola çıktık." şeklinde ifade etmekteydi. Derginin isminde yer alan eyvan kelimesi Türk Dil Kurumu sözlüğünde "bir tarafı dışarıya açık olan oda" şeklinde açıklanmakta olup, bu ismin tercih edilmesi tesadüf değildir. Bir defa Türk – İslam mimarisinde, eyvanlı evler müstesna, eyvanlar daha ziyade medreselerde kullanılmış olup ilk çağrıştırdığı unsur ilimdir. Ayrıca üç tarafı ve üstünün kapalı olması sağlamlığı ve ait oldukları yeri bildiklerini yansıtırken; bir tarafın açık olması da yeniliklere karşı tutumlarında taassuba yer olmadığını ifade etmekteydi.

Bizim Eyvan Dergisi'nin imtiyaz sahibi Op. Dr. Kemal Tekden'dir. Sorumlu müdür olarak genel yayın yönetmenliğini ilk üç sayıda İbrahim Bozbıyık, dördüncü sayıdan sekizinci sayıya kadar Serdar Kozan ve son sayıda ise Ömer Kılıç üstlenmiştir. Yazı işleri müdürlüğü ve tashihi ise Mehmet Akif Ayvaz üstlenmiştir. Derginin yayın kurulunda sürekli yer alan isimler İbrahim Bozbıyık, Şeref Ekinci, Adem Gül, Serdar Kozan, Mehmet Akif Ayvaz, Erkan Kaçar, Onur Bayazıt, Kemal Güldüoğlu, Yunus Şehirli, Alparslan Peltek ve Harun Bulut'tur. Adnan Çaltılı, Ferhat Ekici, Ferhat Çelebi, Muhammet Fazıl Himmetoğlu, Salih Himmetoğlu, Murat Şen, Ziya Kılıç, Ebubekir Sönmez, Metin Şimşek, Emel

Yılmaz, İsmail Ay, Muhammed Zahid Karakuşak, Rıdvan Karabulut, Ekrem Ardiç, Baki Yaman, Salih Ayvaz, Mücahit Yıldız, Hakan Aslan ve Muhsin Turan da birçok sayıda yayın kurulunda yer almışlardır. 30 x 21 ebatlarında basılan dergide birinci sınıf kuşe kâğıt kullanılmıştır. Birinci sayı 98, ikinci sayı 110, üçüncü sayı 98, dördüncü sayı 106, beşinci sayı 102, altıncı sayı 102, yedinci sayı 78, sekizinci sayı 74 ve dokuzuncu sayı 82 sayfadır.

Bizim Eyvan Dergisi, ilk sayısının kapağında "Merhaba Anadolu" diyerek okurlarını selamlamaktaydı. Dokuz sayı çıkabilen Bizim Eyvan Dergisi'nin kapağında herhangi bir dosya konusu belirtilmemiş olsa dahi derginin içeriklerine bakıldığında her sayıda bir temanın olduğu göze çarpacaktır. Birinci sayıda Kayseri, ikinci sayıda altın bilezik – meslek sahibi olma, üçüncü sayıda kadın, dördüncü sayıda şehitlik, beşinci sayıda eğitim, altıncı sayıda gurbet, yedinci sayıda Türkçe, sekizinci sayıda renkler ve dokuzuncu sayıda tebessüm temaları ağırlıklı olarak işlenmiştir.

Bizim Eyvan Dergisi'nde yazıların her birisi eyvan diye adlandırılan kısımlarda okuyucuya takdim edilmektedir. Örnek şahsiyetler eyvanı, sanat eyvanı, kültür eyvanı, spor eyvanı, abide şahsiyetler eyvanı, hatıra eyvanı, lezzet eyvanı, sağlık eyvanı, üstat kalemler eyvanı gibi kısımlar dikkat çekmektedir. Üçüncü sayıdan itibaren sayfa kenarlarında, o sayfada yer alan yazı ile ilgili türkü sözlerinin yazılmış olması bir zarafet teşkil etmektedir. Derginin fotoğrafları da orijinal olup asla internetten fotoğraf kullanılmamıştır. Fotoğraflarda İbrahim Bozbıyık, Mücahit Yıldız, Metin Şimşek, Mahmut Hop, Adem Gül, Ahmet Cebel imzaları öne çıkmaktadır. Yazılar genellikle yayın kurulu üyeleri tarafından kaleme alınmaktaydı. Ancak "Üstat Kalemler Eyvanı"nda tüm Türkiye'de tanınan ve kabul gören Abdullah Satoğlu, Nevzat Türkten, Bekir Oğuzbaşaran, Tekin Şener, Nevzat Özkan, Hülya Argunşah, Bayram Durbilmez, Mehmet Niyazi, Yavuz Bülent Bakiler ve Emir Kalkan'ın yazılarına yer verilmiştir.

Bir dönem Kültür Eyvanı Derneği faaliyete geçirilerek daha geniş katılımlı kültürel faaliyetler yapılması da amaçlanmış ancak bu girişim akamete uğramıştır. Bizim Eyvan aynı zamanda bir okul görevi üstlenmiş olup o dönemde çoğunluğu yirmili yaşlarda ve üniversite öğrencisi olan yayın kurulu

üyeleri şu anda otuzlu ve kırklı yaşlarını sürmekte olup akademisyen, öğretmen, bankacı, iş adamı olarak hayatlarını sürdürmektedirler.

Bizim Eyvan Dergisi, Kayseri kültür hayatına da yaptığı faaliyetlerle bir dönem damgasını vurmuştur. Azerbaycan Yazarlar Birliği Başkanı Anar'ın katılımıyla Azerbaycan Günleri tertip edilmiş, 15 Nisan 2010'da Sabancı Kültür Sitesi'nde Prof. Dr. Nevzat Özkan'nın oturum başkanlığında konuşmacılar İmdat Avşar ve Serdar Kozan ile Doğumunun Yüzüncü Yılında Resul Rıza ve Azerbaycan Edebiyatı Paneli, 16 Nisan 2010'da ise İl Kültür Müdürlüğü Konferans Salonu'nda Can Azerbaycan Gecesi yapılmıştır. 28 Mayıs 2011'de Yoğunburç Kültür Evi'nde İrfan Gürdal, Türk Dünyası müziklerinden örnekler sunmuş, Şair Ali Akbaş ve Avrasya Yazarlar Birliği Başkanı Yakup Ömeroğlu'nun katılımıyla şiri ve sohbet gecesi gerçekleştirilmiştir. G2 Mart 2012'de Beşir Ayvazoğlu'nun konuşmacı olarak katıldığı Bizim Yunus Gecesi, 30 Mart 2012'de Yoğunburç Kültür Evi'nde İmdat Avşar ile İmza Günü, 7 Aralık 2012'de Hayati İnanç'la Divan Şiiri Sohbeti, 30

Mart 2013'te Timsal Karabekir'in konuşmacı olarak yer aldığı Dünü Unutma, Yarına hakkın Olsun – Kazım Karabekir Anma Programı, 12 Nisan 2013'te Lütfü Şehsuvaroğlu'nun konuşmacı olarak katıldığı Ordusunu Arayan Komutan Üstad Necip Fazıl'ı Anma Programı, 25 Aralık 2013'te Pozantı'da Bizim Eyvan ekibinden Mahmut Karahanlı'nın yönettiği Pozantı'nın Kurtuluş Destanı Belgeseli'nin galası, 27 Mart 2014'te Selma Argon'un konuşmacı olarak yer aldığı Torununun Gözüyle Mehmet Akif Ersoy Programı, Bizim Eyvan Dergisi tarafından tertip edilen bazı faaliyetlerdir. Yine bu meyanda Kırım Türklerinin efsanevi lideri Mustafa Cemil Kırımoglu'nun katılımıyla 14 Aralık 2013'te Kırım Gecesi organizasyonunun tüm hazırlıkları yapılmış ancak Rusya'nın Kırım'ı işgal etmesi ve yaşanan Rusya - Ukrayna çatışması sebebiyle bu program maalesef gerçekleştirilememiştir.

Kısa soluklu olmasına rağmen, Bizim Eyvan Dergisi Kayseri kültür hayatında önemli bir yer edinmiştir.

Kültür ve edebiyat hayatında şairin ve şiirin büyük önemi vardır. Duygu ve düşünceleri çeşitli ölçüler içinde, kimi zaman ölçüsüz ancak şiirsel bir anlatımla mısralarla ifade edebilmek ince bir ruhun, geniş bir kelime hazinesinin, engin bir gönlün eseridir.

Şairlerin eser verebilmeleri her ne kadar kişisel birikimleri ve sanatkarlıkları ile ilgili olsa da mekanların ve şehirlerin de şairlere şiir yazdıracak özellikleri bulunmaktadır. Şehre ve mekana dair şiirler, mekanın ve şehrin şaire verdiği ilhamla ilgilidir.

Tarihi, kültürü, coğrafyası ve insanı ile Kayseri, şairlere ilham kaynağı olmuş şehirlerdendir. Sadece Erciyes Dağı hakkında bile ciltlerce kitaba sığacak şekilde eserler ortaya konulmuştur.

Kendi yazarlarını ve şairlerini yetiştiren Kayseri’de uzunca bir süredir şiir hayatı canlılığını korumaktadır. Özellikle 2003 yılından beri Kayseri’deki şairlerin düzenli olarak bir araya gelmeleri edebiyat dünyası için sevindirici bir durumdur. Kayseri Şiir Akşamları adı verilen buluşmalar her Cuma akşamı şairlerin bir araya gelmelerine ve şiirlerini okumalarına vesile olmuştur. 2003 yılında başlayan ve çeşitli mekanlarda düzenlenen şiir akşamları daha sonra bir süre Kayseri Büyükşehir Belediyesi lokalinde düzenlenmiştir. Kayseri Şiir Akşamları günümüzde Yoğunburç Kültür Merkezinde yaşatılmaya çalışılmaktadır.

Ali Peker’in sunuculuğunu üstlendiği Kayseri Şiir Akşamları, yalnızca şairleri bir araya getirmekle kalmamış, bir şiir dergisinin doğmasına vesile olmuştur. Programın Kayseri Büyükşehir Belediyesi lokalinde düzenlendiği dönemde şairlerin şiir akşamlarında okuduğu şiirleri Kayseri Kültür Ocağı Dergisinde bir araya getirilmiştir.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisi, Çemen Şiir Dergisi özel eki olarak yayınlanmıştır. Haftalık olarak yayınlanan dergi, başka bir derginin eki gibi değil, adeta başlı başına bir mecmua şeklinde

yayınlanmıştır. Derginin yayınlanmasının temel amacı Kayseri Şiir Akşamları programında okunan şiirlerin yayınlanmasıdır. Bunun yanı sıra dergide Kayseri ve Türkiye’deki kültürel faaliyetlerle ilgili haberlere de yer verilmiştir.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisinin sahibi ve yazı işleri müdürlüğünü Âlim Gerçel üstlenmiştir. Derginin birinci sayısında genel yayın yönetmeni olarak Köksal Akçalı’yı görmekteyiz. Daha sonraki sayılarda genel yayın yönetmenliğini Mehmet Çelebi yürütmüştür.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisinin ilk sayısı Kasım 2007’de, 24. ve son sayısı da Mayıs 2008’de yayınlanmıştır.

Şiir akşamlarında şairlerin okudukları kendilerine ait şiirlerin yayınlandığı dergide ilk ve son sayfalar, Kayseri ve Türkiye’deki kültürel çalışmalara ve zaman zaman başyazı veya söz başı olarak adlandırılan yazılara ayrılmıştır. Bu sayfalar vesilesi ile okuyucular özellikle Kayseri’deki kültür ve sanat faaliyetlerinden ve yeni yayınlanan kitaplardan haberdar olmuşlardır.

Derginin kimi sayılarında kültür ve ilim hayatımızda önemli yer tutan isimlere de yer verilerek biyografiler yayınlanmıştır.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisinin bazı sayıları, yayınlandığı aya, haftaya, önemli tarihlere uygun olarak özel sayı kapağı ile yayınlanmıştır. Bu çerçevede derginin Kasım ayında yayınlanan birinci sayısı 24 Kasım Öğretmenler Günü Özel Sayısı olarak yayınlanmıştır.

Derginin 2. sayısı 2007 Mevlana Yılı Özel Sayısı olarak yayınlanmıştır. Alt başlık olarak da “Sem’a Sefa, Cana Şifa, Ruha Gıda... ifadesine yer verilmiştir.

5. sayı Mehmet Akif Ersoy Özel Sayısı olarak yayınlamıştır. Bu sayıda ayrıca İstiklal Marşı şairimizin biyografisine yer verilmiştir.

6. sayıda ise “Bayrak Şairimiz” Arif Nihat Asya’nın biyografisine yer verilerek merhum şairimiz yad edilmiştir.

Mehmet Emin Yurdakul, Kayseri Kültür Ocağı

Dergisinde yer verilen başka bir şairimizdir. 7. sayıda şairin biyografisine yer verilmiştir.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisinin 8. sayısı 20 Yanvar 1990 Şehitleri Anısına başlığı ile okuyucuların huzuruna çıkmıştır. Türk tarihinin acı sayfalarından biri olan 20 Ocak 1990 tarihindeki Bakü Katliamı hakkında bir yazıya bu sayıda yer verilmiştir.

Derginin 14. sayısı Şehitlerimizin Aziz Hatırasına başlığı ile yayınlanırken 16. sayının başlığı Çanakkale Şehitlerinin Aziz Hatırasına olmuştur.

17. sayının kapağında iki başlığı bir arada görmek mümkündür. 21 Mart Dünya Şiir Günü ve 21 Mart Nevruz Bayramı bu sayının başlığını oluşturmaktadır. Âlim Gerçel imzalı başyazıda Kayseri Şiir Akşamları programının yanı sıra Dünya Şiir Günü ve Nevruz Bayramı dolayısıyla Kayseri’de şiir dolu bir hafta geçirildiği belirtilmiştir.

Alparslan Türkeş’in Vefatının 11. Yıldönümü Anısına başlığı derginin 18. sayısında yer almıştır. Bu sayının başyazısında ise Âlim Gerçel, Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından düzenlenen 3. Erciyes Şiir Günleri hakkında bilgi vermiştir.

19. sayı Millî Şehit Boğazlıyan Kaymakamı Kemal Bey Anısına başlığı ile yayınlanmıştır. Derginin bu sayısında Kaymakam Kemal Bey’in hayatı ve idamı ile ilgili yazı yayınlanmıştır.

KUBADER tarafından düzenlenen Peygamber Efendimize adanmış şiirler yarışması vesilesi ile 20. sayı Şefaath Ya Resulallah başlığı ile yayınlanmıştır. Ayrıca bu sayıda önemli ilim adamlarımızdan Prof. Dr. Erol Güngör’ün biyografisi yer almaktadır.

23. sayı Şehit Annelerine başlığı ile yayınlanmıştır.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisinin son sayısı olan 24. sayı Türk Hava Şehitlerinin Aziz Hatıralarına başlığı ile yayınlanmıştır. Âlim Gerçel, Son Söz başlıklı yazısında maddi sebeplerden dolayı derginin yayınına ara verildiğini duyurmuştur. Gerçel, yayına ara verildiğini belirtmişse de ilerleyen dönemde derginin yayınına devam edilememiş ve 24. sayı

son sayı olmuştur.

Derginin yayınına son verilmesinin ardından dizin sayısı yayınlanmıştır. Dizin sayısında Kayseri Kültür Ocağı Dergisinde şiirleri ve yazıları yayınlanan şair ve yazarların soyadına göre alfabetik sıra ile isimleri, şiir veya yazıları, sayı ve sayfa bilgisi ile yayınlanmıştır.

Kayseri Kültür Ocağı Dergisinin yayın hayatı kısa sürmüş olsa da Kayseri kültür ve edebiyat hayatı için heyecan meydana getirmiştir. Dergi vesilesi ile pek çok şairin şiirleri daha geniş bir okuyucu kitlesine ulaşmıştır.

BİZİM ERCİYES

Gönülden gönüle köprüler kurar,
Ülkünün çerağı bizim Erciyes...
Turan illerinde hakikat arar,
Marifet ocağı bizim Erciyes...

Dergiler içinde en mükemmeli,
Dünyalık değildir hiç bir emeli,
Uzatır mazluma merhamet eli,
Bir sevgi yumağı bizim Erciyes...

Doğu Türkistan’a özgürlük diler
Tatlı uykusunu Türk için böler,
Caylan bakışlıdır sineyi deler,
Bir sevgi Burağı bizim Erciyes...

Beş yüz sayısına erişti şükür,
Dergi isteyene yetiştirdi şükür,
Herkesin evine ulaştı şükür,
Âşıklar durağı bizim Erciyes...

Sabırla, sebatla bu güne geldi,
Birliği, dirliği bir nimet bildi,
Garib Sükûti’nin gönlünü aldı,
Bir huzur otağı bizim Erciyes...

Hızır İrfan ÖNDER

Dergiler şair ve yazarların vitrinidir. Aynı edebî görüşe sahip şair ve yazarları bir araya toplayarak yeni edebî akımların ve dünya görüşlerinin doğmasına zemin hazırlarlar. Dergiler sayesinde kültür ve edebiyat dünyamız zenginlik ve güzellikler kazanmıştır. Edebiyat alanında tanınmış birçok şair ve yazar yayınladıkları dergiler sayesinde gün yüzüne çıkmıştır.

İstanbul ve Ankara gibi her konuda yurdumuz gündemini belirleyen şehirlerimiz dışında da kültür sanat ve edebiyat alanlarında çalışmalar yapan illerimiz mevcuttur. Ne yazık ki bu illerimizde yapılan çalışmalar görmezden gelinmekte ve bu şehirler 'taşra' sayılarak yeterli desteği görememektedirler. Oysa ki; İstanbul,Ankara gibi şehirleri besleyenler de 'taşra' addedilen bu şehirlerdir.Ne acıdır ki; 'Ev danası öküz olmaz' zihniyeti ve siyasî değerlendirmelerle yerel sanatçılar,şair ve yazarlar görmezden gelinmekte ve kendi şehirlerinde de gerekli ilgi,alâka ve desteği bulamamaktadırlar...

Dergicilik büyük fedakârlıklar isteyen bir uğraştır. Maddî ve manevî birçok zorluğun aşılmasının zarureti vardır ve süreklilik ister. Saman alevi gibi parlayıp sönen dergiler geçici hevesleri tatminden başka bir işe yaramamıştır ve yaramayacaktır.

ÇINGI KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ 2009 yılında kurulan KAYSADER'in yayın organıdır ve Mayıs- Haziran 2010 Yılında çıkan ilk sayısıyla yayın hayatına başlamıştır. Dergimizin Kimliğinde yer alan ilk bilgiler: ÇINGI Eğitim, Kültür ve Edebiyat Dergisi; Kayseri Yazarlar Şairler Ve Sanatçılar Derneği KAYSADER Yayın organıdır.(İki ayda bir yayınlanır) Sahibi ve Genel Yayın Yön: Süleyman Karacabey, Sorumlu Yazı İşl. Md: Dr. Rasim Deniz, Genel Koordinatör: Deniz Dengiz Şimşek, Reklam ve Halkla İlişkiler: Hikmet Saadet Çakıcı, Sanat Danışmanı: Hasan Gürpınar, YAZI DANIŞMA KURULU: Doç . Dr. Tamila Abbashanlı, Dr. Rasim Deniz, Hayrettin İvgin, Nurkal Kumsuz, Duran Tamer, Köksal Akçalı, Mahir Sürmelibey, Dr. Mesut Özbek, Mustafa Ferit yıldız, Osman Türkaslan, Şeyhmus Çiçek olarak belirtilmiştir.

İlk sayısıyla, ilkelerini 'Dergimizde; mahallî-millî-evrensel gelişme çizgisi esas alınmıştır. Yaşayan Türkçe'yi kullanan, konu çeşitliliğine önem veren, maddî ve manevî değerlere saygılı, özgün eserlere yer vereceğiz. Hiçbir siyasi görüşün destekçisi ya da bir kesimin sesi olmayacağız. Duyarlı, sorumlu ve objektif olacağız. Hak ve hukukun üstünlüğüne inanarak sorumlu yayıncılık örneği sergileyeceğiz' diyerek belirleyen dergimiz, bu ilkelerden en ufak bir sapma göstermeden ve ödün vermeden 55.sayısına ulaşmıştır.

Halihazırda Kayseri'mizin en uzun soluklu dergilerinden birisi olan ÇINGI KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ yayın hayatı süresince -bir dernek yayın organı olması hasebiyle- kimliğinde değişiklikler yaşamıştır. Dördüncü sayıdan itibaren Genel Yayın Yönetmenliğini Köksal AKÇALI üstlenmiş, 9. Sayıdan itibaren Deniz Dengiz ŞİMŞEK Genel Koordinatör'lükten ayrılmıştır. Dernek yönetiminde meydana gelen değişiklikler sonucu dergi yönetimi de değişmiş 29. Sayıdan itibaren derginin İmtiyaz sahipliğine Ferhat Arslan HALİLOĞLU, Genel Yayın Yönetmenliğine Nurkal Kumsuz, Sorumlu Yazı İşl. Müdürlüğü'ne Hasan GÜRPINAR getirilmiştir. Kırk birinci sayı ile beraber dergimizin Sahibi ve Yazı İşleri Müdürlüğü'nde Mustafa Yıldız, Genel Yayın Yönetmenliğinde de Abdullah Ayata görevlendirilmiştir. Elli beşinci sayısıyla okuyucularıyla buluşma bahtiyarlığına erişmiş ÇINGI KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ' nin bugün itibarıyla sahipliğini Yusuf DOĞDU, Yazı İşleri Müdürlüğünü Abdullah AYATA, Genel Yayın Yönetmenliğini Köksal AKÇALI, Koordinatörlüğünü Mustafa ACAR, Sanat Danışmanlığını Hikmet Saadet ÇAKICI, Halkla İlişkiler görevini Duran TAMER, Reklam ve Tanıtım görevini Abdülkadir GÖÇMEN ve derginin tasarım ve mizanpajını Mustafa BOZKURT deruhte etmektedir.

Nice yıllarda ve yeni sayılarımızda buluşmak dileğiyle sizleri de ÇINGI KÜLTÜR SANAT VE EDEBİYAT DERGİSİ okumaya davet ediyoruz.

Saygılarımızla...

Tarih boyunca önemli bir şehir olma vasfını korumuş olan Sivas kadim bir kültür şehridir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan bu belde bilim ve güzel sanatların kökleri bulunmaktadır. Yetiştirdiği âlimler, medreselerinde yazılmış olan kitaplar ve son bir buçuk asırlık geçmişinde yürütülen çok önemli kültür çalışmaları Sivas'ın önemini bir kat daha artırmaktadır.

Sivas'ta yayın çalışmaları, 1878 yılında Vilayet Matbaasının kurulmasıyla başlar. 1993 yılına kadar faaliyeti sürdüren bu kurum, yayınladığı kitap, dergi ve gazetelerle şehrin kültürüne unutulmaz hizmetler sunmuştur. 1930'lu yıllarda faaliyete geçen Kâmil Matbaası ve onu izleyen diğer özel matbaalar, şehrin yayın hayatına ciddi bir canlılık getirmiş ve geride bir hazineye eşdeğer yayınlar bırakmışlardır.

Bu yazımızın konusu Sivas dergileri olup, 1914 yılından günümüze Sivas'ta yayınlanmış olan dergiler ele alınacaktır. Elbette ki Sivas dergilerinin tümü bizim yazdıklarımızdan ibaret değildir. Yapılacak yeni araştırmalar ve çalışmalar sonucunda başka dergilerin de ortaya çıkabileceği muhtemeldir.

Amacımız, incelenen dergilerin yayın tarihleri, sahipleri, sorumluları, toplam kaç sayı çıktıkları, her sayının sayfa adedi ve derginin genel olarak yazar kadrosu hakkında bilgi sunmaktır. Konumuza farklı pencereler açmak adına, söz konusu dergilerle ilgili çalışma yapmış olan kişilerden de kısa alıntılar yapılmıştır.

Bin bir meşakkatle bu dergileri çıkarmış olan ve sararmış yapraklar arasındaki yazı ve şiirleriyle bize yıldızlar gibi göz kırpan fedakâr Anadolu evlatlarını rahmetle yâd ediyorum.

Yazılarından yararlandığım yazarlarımıza, bu konuyu işlememizi öneren Erciyes'in büyük emektarı saygıdeğer Alim Gerçel üstadımıza, ulaşamadığımız bazı dergilerin taranmış pozlarını bize çok kısa sürede gönderen Yazma Eserler İstanbul Bölge Müdürümüz Sayın Salih Şahin'e yürekten teşekkürler.

Yayınlanma tarihlerine göre sıraladığımız Sivas dergilerini şu başlıklar altında inceleyip tanıtmayı düşünüyoruz:

1. "Gençler Derneği" Dergisi (14 Mart 1914)

Sivas Sultanisi (Lisesi) öğrencisi ve o dönemde

Gençler Derneği üyesi olması muhtemel bir grup genç tarafından bir sayı olarak yayınlanmıştır. Her bir sayısı kapak hariç on iki sayfadır. Her ne kadar isminin altında "Fennî, edebî, içtimâî, ahlâkî, gençlerin faidesine çalışır, aylık Türk gazetesidir" yazılmış olsa da, hem yayın süresi hem de içeriği itibarıyla biz Gençler Derneğini dergi kapsamında olduğunu düşünüyoruz. Gençler Derneği hakkında önemli bir makale yayınlamış olan saygıdeğer hocamız Nâzım H. Polat, yazısının¹ başında derginin künyesiyle ilgili şu bilgileri vermiştir: "Gençler Derneği, Hicrî-Kamerî 18 Rebiü'l-âhir 1328 Rumî-Malî 1 Mart 1330 (14 Mart 1914)'da Sivas (Vilayet) matbaasında basılarak kültür hayatına atıldı. Kapak haricinde on iki sayfadan ibaret mecmua, devrin Sivas Valisi Ahmet Muammer Kardeş (1875-?)'ın himaye ve teşvikleriyle Sultanî mektebi talebesinden Kayserili Şaban Sırrı tarafından yayımlandı. Derginin "başyazıcı" sı ise yine aynı okulun talebesi olan Aziziyeli (Pınarbaşı) Mustafa Sırrı idi."²

Sivas dergiciliğinde ilk ve önemli bir adım olan Gençler Derneği dergisi, İstanbul Beyazıt Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonunda (HTU 757) mevcuttur.

Kapakdaki makale sırasına göre derginin yazarları şunlardır: Kayserili Şaban Sırrı, Aziziyeli Mustafa Nusret, Bitlisli Kahraman Hadi, Konyalı Kâzım Nâmi, Erzurumlu Mahmud Nedim, Gürünlü Abdullah Hilmi, Amasyalı Abdülkerim Nadir.

2. "Dilek" Mecmuası (15 Kasım 1921 - Haziran 1923)

Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti tarafından yayınlanan dergi on sekiz sayı çıkmıştır. Her bir sayısı kapak hariç sekiz sayfadır. Dilek mecmuası hakkında kapsamlı bir makale yazmış olan değerli Hocamız Nâzım H. Polat makalesinde³ şu değerli bilgileri vermiştir: "Sivas Muallim ve Muallimeler Cemiyeti tarafından onbeş günde bir neşrolunan

1 Nâzım H. Polat, "Sivas Basınından Kısa Bir Sayfa Gençler Derneği", Kızılırmak, Yıl: 1, Sayı: 7, Temmuz 1992 Sivas, s.3-8

2 Polat, agm. s. 3

3 Nâzım H. Polat, "Dilek Mecmuası", TÜBİAR-X-/2001, s. 37-55

Dilek mecmuası, başlık altı yazısında “onbeş günde bir çıkar” denmesine rağmen, 16 Cemaziye’l-evvel (1340) / 15 Kânun-ı sâni 1338 [15 Ocak 1922] - [Haziran 1923] arasında yaklaşık birbuçuk yıl içinde ancak onsekiz sayı çıkarılabılmıştır. Derginin imtiyaz sahibi ve müdürü, ilk 12 sayıda Rıdvan Nafiz [Edgüer]’dir. 13.-16. sayılarda bu vazifeyi Sultanî müdür muavinlerinden Cemal Gültekin devralmıştır.”⁴

Bir koleksiyonu İBB Atatürk Kitaplığında mevcut olan ve başta eğitim olmak üzere, kültür, sanat, edebiyat, tarih, arkeoloji gibi oldukça geniş bir alanda yazılara bulunan derginin yazı kadrosu şu isimlerden oluşmaktadır:⁵ Abdülkadir, Ali Haydar (Yuluğ), Ali Rıza, Bekir Sıdkı, Cemal Gültekin, Cenap Muhyiddin (Kozanoğlu, Edhem Ruhi, Eflatun Cem (Güney), Faik, Ferit, Hasan Fehmi Korkmaz, M. Ali Münir, M. Ertuğrul, Mehmet Refet, Mehmet Şefik, Mehmet Tefik, Nafi Atuf (Kansu), Necati Turgut, Osman Nuri, Osman Selçuk, Ö(mer) Bedreddin (Uşaklı), Rasim (Başara), Rıdvan Nafiz (Edgüer), Sabri (Amasyalı), Seyid Ahmet.

3. “Birlik” Mecmuası (23 Temmuz 1923 - 17 Mart 1924)

Sivas Türk Ocağı tarafından yayınlanan dergi yirmi bir sayı çıkmış olup ilk on sekiz sayının isminin altında “Türk Ocağının Haftalık Mecmuasıdır”, diğer üç sayıda ise “Sivas Türk Ocağının Haftalık Mecmuasıdır” ibareleri yer almaktadır. Her bir sayısı kapak hariç sekiz sayfadır. İlk on dokuz sayısının künyesinde “İmtiyaz Sahibi ve Mesul Müdürü: Mehmed Nazif”, kalan iki sayıda ise “Müdür-i Mesul: İsmet” bilgileri mevcuttur.

Sivas’ın kültür tarihi içerisinde önemli bir yere sahip olan derginin ilk sayısı 23 Temmuz 1923 tarihinde, son sayısı olan yirmi birinci sayı ise 17 Mart 1924 tarihinde yayınlanmıştır. Sekiz sayfadan oluşan derginin ilk on sekiz sayısı Sivas Vilayet Matbaasında, diğer üç sayısı ise Sivas Vilayet Matbaasının yanması nedeniyle Samsun Hilâl Matbaasında basılmıştır.

Kütüphanelerin tozlu raflarında bekleyen bu dergiyi 2014 yılında Türk Ocakları Derneği Sivas Şubesi hem özgün hali hem de yeni Türk harfleriyle

bastırarak önemli bir hizmeti yerine getirdi.⁶

Türk Ocakları Derneği Sivas Şubesi kütüphanesi ve Sivas Şems-i Sivasî İl Halk kütüphanesinde 2014 yılında yayınlanan Birlik Mecmuası yayını mevcut olup söz konusu mecmuanın içeriği ve yazarları hakkında doyurucu ön bilgiler de verilmiştir. Belirtilen yayında⁷ yer alan listeden yararlanarak mecmuanın yazı ailesini şöyle sıralayabiliriz:

Yazılarıyla yer alanlar: Ali Âli, Arif (Doktor), Cemal Naci, Doğan, Eflatun Cem (Güney), Emine Semiye Hanım, Ethem Ruhi, Fuat Gündüzalp, H(asan) F(ehmi), Hüseyin Hüsnü, Kâzım Nuri, Külhaşzâde Mustafa Hilmi, M(ehmet) Ali Münir, M. Ş(erif), M. Yuluk Tigin (M. Ali Münir), O(sman). Nuri D(oktor), Osman Nuri, Ömer Tahir (Doktor), Saadet Türkan, Safi, Sarıhatipzâde Abdülkadir, Selahattin Demiralp.

Şiirleriyle yer alanlar: Alaycı, Atıf İlhan, Deliceoğlu Hâlis Ali, Faruk Nafiz Çamlıbel, Gazi İlhan, Hâtif, Hâtif-i Diğer, Hayri Lutfullah (Sığırıcı), Kâzım Naci, Kozanoğlu Cenap Muhyittin, Orhan Nezh Münir, Ömer Bedrettin (Uşaklıgil), Reşat Hayri, Reşat, Rüştü yavuz, Salah, Talat.

4. “Duygu ve Düşünce” Mecmuası (1 Şubat 1927 - 30 Ocak 1928)

Sivas Muallimler Birliği tarafından yayınlanan dergi on iki sayı çıkmıştır. Her bir sayısı kapak hariç on iki sayfadır. İlk sayıdaki isminin altında büyük puntolarla “Terbiye ve İlim Mecmuası”, onun altındaki satırda ise “Maarif Emîni Abdüllâtif Nevzâd Bey Efendinin himâyesinde (muntika nâmına) Sivas Muallimler Birliği tarafından onbeş günde bir neşr olunur.” ibareleri yer almaktadır. Sağ üst köşede “Tahrir Müdürü: Eflâtun Cem”, sol üst köşede ise “Mesul Müdürü: Hüsnü Said” bilgileri mevcuttur. Bu bilgiler dokuzuncu sayıya kadar değişmeden devam etmektedir. Derginin on ve on birinci sayılarını henüz temin edemediğimiz için destek veren Milli Eğitim Müdürü’nün ismini şimdilik söyleyemiyoruz. Ancak on ikinci sayıda yer alan “Maarif Emîni Kâzım Bey Efendinin himâyesinde...” ibarelerinden dergiye Milli Eğitim Müdürü Kâzım Bey’in destek verdiği anlaşılıyor.

⁶ Hazırlayanlar: Nazım H. Polat- A. Bozdoğan-Y. Ayata-T. Haykır, Birlik Sivas Türk Ocağının Mecmuası 1923-2924, Sivas 2013, 394 sayfa.

⁷ Aynı eser, s. XI-XVIII

⁴ Polat, agm. s. 37-38

⁵ Liste, Nâzım H. Polat’ın a.g. makalesinden yararlanılarak düzenlenmiştir. (s.49-54)

Dönemin kültürlü kesimi öğretmenler tarafından beslenen ve öğretmenlerin duygu ve düşüncelerini yansıtmak amacıyla çıkarıldığı anlaşılan derginin ilk sayısı 1 Şubat 1927 tarihinde son sayı olan on ikinci sayı ise 30 Kânunu sâni (Ocak) 1928 tarihinde yayınlanmıştır.

Yukarıda belirtilen dergilerle ilgili kıymetli makaleler yazmış olan Nâzım H. Polat Hocamız Duygu Düşünce Dergisiyle ilgili de doyurucu bir yazı yazmışlardır. Bu yazıdaki ⁸ şu ifadeler Duygu ve Düşünce Mecmuasının kültür hayatımıza katkısını dolu bir tespit halinde yansıtmaktadır: “Duygu ve Düşünce Mecmuası 12 sayılık ve 1 yıllık yayın hayatı boyunca Sivas’taki maarif camiasının faaliyetlerine, fikirlerine, inceleme ve tespitlerine yer vermekle kültür hayatını canlı tutmuştur. Bu mecmuada, bir konunun geçmişine dair öğreneceğimiz çok şey bulunduğu gibi, hala eskimemiş edebî mülâhazalar da bulunmaktadır.” ⁹

Sivas şehir kültürüne büyük katkı sunmuş olan Duygu ve Düşünce Mecmuasının 1-6, 8-9 ve 12. Sayıları İstanbul Beyazıt Kütüphanesi Hakkı Tarık Us Koleksiyonunda (HTU 805) mevcuttur. Mecmuanın 2,3,6,9,12. Sayılarından oluşan beş orijinal nüshası hususi kütüphanemizde korunmaktadır.

Ulaştığımız sayılara göre mecmuanın yazar kadrosu şöyledir:

Yazılarıyla yer alanlar: Abdülkadir, Abdüllâtif Nevzad, Ahmet Hikmet, Eflâton Cem (Güney), Eyüp Hamdi, Hâcer Cemal, İbrahim Alaaddin, İsmail Hakkı, M. R., Muzaffer, Ruhi, Ruşen Zeki.

Şiirleriyle yer alanlar: Atıf, Cemal Celâleddin, Cenab Hurrem, Eflâton Cem (Güney), Ekrem Reşid, Hayri Lütfullah, Reşad Hayri, Ruşen Zeki.

5. “Toplantı” Mecmuası (2 Ocak 1932 – 1 Ocak 1936)

Sivas Lisesi öğrencileri tarafından çıkarılan dergi toplam 15 sayı yayınlanmış olup birinci sayıdaki isminin yanında “Sivas Erkek Lisesi Mecmuası”, son sayıda ise “Sivas Lisesi Sanat Severler Kurumu Mecmuası” bilgisi mevcuttur. Derginin ilk beş sayısı kapak hariç on altı, devamındaki diğer sayıları otuz

⁸ Nâzım H. Polat, “Sivas Basınından Bir Sayfa: Duygu ve Düşünce Mecmuası”, Revak 91, Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nün IX. Vakıflar Haftasına Armağanı, Sivas 1991, s. 15-20

⁹ Nâzım H. Polat, a.g. makale, s. 20

iki, son sayı ise kırk altı sayfa olarak yayınlanmış ve Sivas Kâmil Matbaasında basılmıştır. Künye bölümü bulunmayan derginin ilk sayısının son sayfasında “Me’s’ul Müdür: Ahmet Kutsi” kaydı bulunmaktadır. Bu kayıttan, derginin o yıllarda Sivas Lisesinde görev yapmakta olan ünlü şair ve yazar Ahmet Kutsi Tecer’in nezaretinde yayınlanmaya başladığı anlaşılıyor.

Toplantı, her şeyden önce samimi ve sıcak bir okul dergisidir. Bu dergide öğrencilerin coşkulu hislerine, hülyalarına, memleket sevdalarına, masumiyet ve cesaretlerine şahit oluyoruz. Bu olgu, 1930’lu yılların Sivas’ındaki insan kalitesi ve kültür düzeyini yansıtan somut bir göstergedir.

Sivas şehir kültürü gerdanlığının dikkat çekici taşlarından biri olan “Toplantı” mecmuasının ilk sayısı 2 Ocak 1932, son sayısı (on beşinci sayı) ise 1 Ocak 1936 tarihinde yayınlanmıştır. Dergide yazı yazar öğrencilerden bazılarının sınıfları isimlerinin altına yazılmış olduğundan aşağı yukarı tüm sınıflar (1, 2, 3, son) düzeyinde yazı verildiği anlaşılıyor.

Toplantı mecmuasıyla ilgili bir yazı kaleme almış olan Erhan Paşazade makalesinin ¹⁰ sonunda şu isabetli yorumu yapmıştır: “Toplantı’yı Ahmet Kutsi’nin talebelerine ve öğretmen arkadaşlarına kendilerini ifade etme, dağarcıklarında var olan birikimi insanlarla paylaşma, yeni şeyler üretebilmek için daha fazla enerjiyi, daha yüksek bir şevki, hayatlarına yepyeni hayatlar katan yeni bir aşkı kazandırma iştiağı olarak da okuyabiliriz.” ¹¹

6. “Orta Yayla” Dergisi (Mayıs 1936 - Ekim 1938)

Sivas Halkevi tarafından yayınlanan dergi on altı sayı çıkmıştır. Her bir sayısı genel olarak kapak hariç otuz iki sayfa olmasına rağmen yapılan fotoğraf ilaveleriyle sayfa sayısı bazen birkaç adet artmaktadır. Yine derginin son ve on altıncı sayısı özel sayı olup kırk sekiz sayfa olarak çıkmış ve buna 16 sayfa da fotoğraflar eklenerek sayfa sayısı toplamda 64 sayfaya ulaşmıştır. Derginin ilk sayıdaki isminin altına “Sivas Halkevi Aylık Dergisi” yazılmıştır. Dergi künyesi otuz ikinci sayfada olup burada “Yazı İşleri Direktörü Halkevi Başkanı Avukat A. Göze, Sivas-

¹⁰ Erhan Paşazade, “Ahmet Kutsi Tecer’in Sivas Lisesi’ndeki ‘Toplantı’sından Haberdar mısınız?”, Hayat Ağacı, Sayı: 26, Sivas 2014, s. 28-36

¹¹ Erhan Paşazade, a.g. makale, s. 36

Kâmil Basımevi" bilgileri yer almaktadır.

Orta Yayla'nın ilk sayısı Mayıs 1936, 2. Sayısı ise Haziran 1936'da yayınlandıktan sonra derginin yayın hayatına yaklaşık dokuz ay ara verdiği görülüyor. 3. Sayı Nisan 1937'de yayınlanırken derginin künyesinde şu değişiklikler gözlemleniyor: "Çıkaran: Halkevi Yayın Kolu. Mesul Direktörü: Halkevi Başkanı Ethem Tanrıverdi. Yazı İşleri Direktörü: Halkevi Yayın Kolu Başkanı Kültür Direktörü Cemal Gültekin." Bu tarihten itibaren derginin yayın hayatını sürdürerek son sayısı olan on altıncı sayıyı Ekim 1938'de yayınladığı görülüyor.

Sivas Halkevi dergileriyle ilgili bir bildiri¹² sunan değerli halkbilimci M. Sabri Koz, Ortayayla'nın akıbetiyle ilgili şu bilgileri vermiştir: "Sivas Halkevi'nin yayın organı Ortayayla dergisi Mayıs 1936'da çıkmaya başladı ve Birinci Teşrin [Ekim]1938 tarihini taşıyan 16. sayıya devam etti. Dergi, bu sayının ardından yayınına birkaç ay ara verildikten sonra 1 Şubat 1939'da 4 Eylül adıyla yeniden çıkmaya başladı. 4 Eylül'ün ilk sayısı, hem Ortayayla'nın devamı hem de yeni adlı biçiminin ilk sayısı olduğunu göstermek için 17-1 olarak numaralandırılmıştır."¹³

Evet, Ortayayla artık "4 Eylül" şeklinde isim değiştirerek yayın hayatını sürdürecektir ama biz "4 Eylül" dergisini aşağıda ayrıca ele alıp incelemeyi uygun buluyoruz.¹⁴

Derginin tüm sayılarından oluşan bir koleksiyonu Sivas Şems-i Sivasî İl Halk Kütüphanesinde mevcuttur. Ülkemizdeki halk kültürü çalışmalarına büyük ışık tutmuş olan Ortayayla dergisinin folklorik yazılarıyla öne çıkmış olan yazarları şunlardır:¹⁵

12 M. Sabri Koz, "Sivas Halkevi Dergileri Üzerine Halkbilimsel Bir Değerlendirme", Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri -II-, Sivas 2009, s. 549-568

13 M. Sabri Koz, a.g. bildiri, s. 549-550

14 Halkevi dergileriyle ilgili geniş bilgi için bkz: Serap Taşdemir, "Sivas Halkevi Dergisi: Ortayayla (4 Eylül)", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, S. 53, C. XVIII, Temmuz 2002, s. 405-422; Ahmet Bozdoğan, "Atatürk Döneminin Dil Kültürü ve Edebiyat Politikalarını Yansıtan Bir Halkevi Dergisi: Ortayayla", Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 31, NO: 2, Aralık 2007, s. 147-156

15 Liste hazırlanırken Sayın Koz'un yukarıda belirtilen bildirisinin sonunda yer alan (s. 552-568) yazarlar

E. Albayrak, K. Ayyıldız, N. Başıymaz, Dikiç Oğlu, Faik Dranaz, Hilmi Erkeskin, Coşkun Ertepinar, Gemerek Öğretmenleri (derleyenler), Kemal Gürpınar, Haşim Nezihi, Cemal Köseoğlu, N.T. [Niyazi Tevfik], Hikmet Öktem, Ömer Özbaş, Halil Özen (Divriği Sincan Köyü Öğretmeni), Naciye Öztürk, Kadri Özyalçın, H. Şamman (Divrik Cumhuriyet Okulu Öğretmeni), Kemal Tekin (der.), Ahmet Vural (Zara Kültür İşyari)

7. "4 Eylül" Dergisi (1 Şubat 1939 - 31 Mart 1942)

Sivas Halkevi tarafından yayınlanan ve "Ortayayla" dergisinin devamı olan "4 Eylül" yine aynı kurum tarafından otuz dört sayı çıkmıştır. Her bir sayısı genel olarak kapak hariç on altı sayfadır. Ancak derginin 1. Sayısı (17-1, 1 Şubat 1939) ve 30. Sayısı (46-47, 31 Ağustos 1941) 32 sayfa olarak yayınlanmıştır.

Dergiye numara verilirken, "Ortayayla" dergisinin 16. Sayısının devamı olduğunu ifade etmek için ilk sayıya "17-1" numarası verilmiş ancak bu uygulama 2. Sayıda değişerek "2-18" şeklini almıştır. Bu uygulama ilk rakam "4 Eylül"ü, ikinci rakam "Ortayayla" yı ifade edecek şekilde "3-19 ... 31-48" şeklinde devam etmiş ve derginin 32. Sayısı olması gereken 30 Kasım 1941 tarihli nüshası ise "Sayı: 49" şeklinde numaralandırılmıştır. Bundan sonra derginin devamı olan iki sayısı da aynı yol takip edilerek "Sayı: 50, Sayı: 51" şeklinde numaralandırılmıştır. Son üç sayıdaki bu numara değişikliğinin Ortayayla'ya olan özlemden kaynaklandığı düşünülebilir. Çünkü derginin 49. Sayısında yayın direktörü Dr. Sırrı Alıçlı, devamındaki iki sayıda ise yazı işleri sorumlusu Vehbi Cem Aşkun şeklinde değişiklik olmuştur.

Derginin ilk sayıdaki (17-1) isminin altında "Sivas Halkevi Aylık Dergisi" yazılıdır. Dergi künyesi otuz ikinci sayfada olup burada "Çıkaran: Halkevi Yayın Kurulu Mesul Direktörü, Halkevi Başkanı E. Tanrıverdi. Yazı İşleri Direktörü: Halkevi Yayın Kolu Başkanı, Kültür Direktörü C. Gültekin." bilgileri yer almaktadır. Dergi sorumlularının zaman zaman değiştiği de görülmektedir.¹⁶

dizininin yararlanılmıştır.

16 3. Sayı (1.5.1939): "Mesul ve Yayın Direktörü: Avukat A. Göze. Yazı işlerine bakan: Vehbi Cem Aşkun". 17. Sayı (30 Temmuz 1940): "Mesul ve Yayın Direktörü: Avukat

“4 Eylül” dergisinin 17-1 numaralı ilk sayısı 1 Şubat 1939 tarihinde, son sayısı olan 51. Sayı ise 31 Mart 1942’de yayınlanmış olup, tüm sayılarından oluşan bir koleksiyonu Sivas Şems-i Sivasî İl Halk Kütüphanesinde mevcuttur.

Başta Sivas olmak üzere ülkemiz kültürüne damgasını vurmuş olan bu derginin folklor alanında yazılar yazmış olan yazarlarını şöyle sıralayabiliriz:

¹⁷A.B., A.Birkan, A.Y., Ahmet Vural, Ahmet Yılmaz, Behram Altay, Dr. Sırrı Alıçlı, Eflatun Cem Güney, Emir Özkan, Feyzi Kutlu Kalkancı, İbrahim Aslanoglu, İbrahim Olcaytu, Kerim Yund, Lütfiye Deçdeli, Muzaffer Görktan, O.Tekin, Sadri Ertem, Sivaslı Âşık Süleyman, Turan Elmacioğlu, Turgut Can, Vehbi Cem Aşkun.

8. “Yayla” Dergisi (1 Ocak 1944 - Ekim 1946)

Sivas kültürünün büyük emektarı Vehbi Cem Aşkun tarafından yayınlanan dergi kırk beş sayı çıkmıştır. Derginin dış kapağındaki isminin altında “Yaylalıların Kalbi ve Sesidir”, kapak içindeki künyesinde ise “15 Günlük Türk ve Türkçü Sanat ve Kültür Dergisidir” ibareleri yer almaktadır. “Sahibi: Yayın ve Yazı İşleri Müdürü Vehbi Cem Aşkun” olarak kaydedilmiş olan derginin İdare Müdürü Neşet Nafiz Dumanlıoğlu, idare yeri ise Sivas’ta faaliyet gösteren Kâmil Matbaasıdır. Üçüncü sayıdan itibaren derginin idare müdürü yazan kısmının kaldırıldığı bu bölümde sadece “Sahibi: Yayın ve Yazı İşleri Müdürü Vehbi Cem Aşkun” bilgisinin kaldığı görülmektedir.

Sivas Şems-i Sivasî İl Halk Kütüphanesi demirbaşına kayıtlı olan elimizdeki koleksiyon 1. Sayıyla (1 Ocak 1944) başlayıp 45. Sayıda (Ekim 1946) sona ermektedir. Derginin sayılarının tek tek incelenmesi sonucunda, 1 Ocak 1944 tarihinden

A. Göze. *Tertip Eden: Vehbi Cem Aşkun, F. K. Kalkancı* ". 25. Sayı (30 Mart 1941): "Yayın Müdürü: Av. Ahmet Göze. *Yazı işlerine bakan: Vehbi Cem Aşkun*". 28. Sayı (30 Haziran 1941): "Yayın Müdürü: Nüzhet Çubukçu". 29. Sayı (31 Temmuz 1941): "Yayın Müdürü: Halkevi Reisi Nüzhet Çubukçu. *Tertip Heyeti: Behram Altay, Feyzi Kutlu, Kalkancı, Abdullah Birkan*". 49. Sayı (Kasım 1941): "Mesul ve Yayın Direktörü: Dr. Sırrı Alıçlı". 50. Sayı (28 Şubat 1942): "Yayın Direktörü: Dr. Sırrı Alıçlı. *Yazı işlerine bakan: Vehbi Cem Aşkun*".

17 Liste hazırlanırken Sayın M. S. Koz’un yukarıda belirtilen bildirisinin sonunda yer alan (s. 552-568) yazarlar dizininin yararlanılmıştır.

başlayarak 1 Ocak 1945 yılında yayınlanan 22-23-24. sayılara kadar “15 Günlük Türk ve Türkçü Sanat ve Kültür Dergisidir” söylemini kullandığı ve her ayın 1. ve 15. günlerinde 15 günlük dergi olarak yayınlandığı tespit edilmiştir. Ancak bu süre içerisinde derginin 15 Ağustos 1944 tarihinden 1 Kasım 1944 tarihine kadar yaklaşık 5 sayıya tekabül eden bir zaman diliminde yayınına ara verdiği görülmektedir.

Derginin 1 Şubat 1945 tarihinde yayınlanan 25. Sayısında “15 Günlük Türk ve Türkçü Sanat ve Kültür Dergisidir” söyleminin künyeden kaldırıldığı, yerine “Aylık Sanat ve Kültür Dergisidir” ibaresinin konulduğu ve sayfa sayısının 12’den 16’ya çıkarıldığı görülmektedir. Bu sayıyla birlikte aylık dergi şeklinde yayınlanan Yayla Dergisi, 1945 yılının Temmuz-Ağustos ve Kasım-Aralık aylarını birleştirmesinin dışında her ay sürekli olarak yayınlanmak suretiyle 45. Sayısına kadar (Ekim 1946) yayın hayatını sürdürmüştür.

Ön kapakta yer alan dergi adı “Yayla” ile hemen altında yer alan “Yaylalıların Kalbi ve Sesidir” ibarelerinin Nisan 1946’da yayınlanan 39. Sayıyla birlikte aynı puntolarda ve kırmızı renkte basıldığı ve bu tasarımın son sayı olan 45. Sayıya kadar sürdürüldüğü görülmektedir.

Yalın olarak ifade etmek gerekirse, 1 Ocak 1944 tarihinden Ekim 1946 tarihine kadar 2 yıl 10 ay yayın hayatını sürdürmüş olan Yayla dergisi, Sivas’ın Kültür tarihi içinde önemli bir yere sahip olup, sosyo-kültürel konulara ışık tutmuş çok değerli bir kaynaktır.

Derginin öne çıkan yazarlarını şöyle sıralayabiliriz:

Nesir yazarlar: A. Aslan, A. Çaltılı, A. İlhami Erdemir, A. Kadir Noyan, Ahmet Öner Türk, B. Kemal Çağlar, Behram Altay, Cezmi Toker, Dr. Sırrı Alıçlı, Dr. Tevfik Emin User, F. Salim Özyurt, Falih Rıfkı Atay, Faruk Kaleli, Fazlulah Moral, Ferit Ragıp, H. Şinasi Ünver, Hasan Tuğrul, Hüseyin Meyan, Hüseyin Rifat, İ. Hakkı Engin, İ. Karayalçın, İ. Yaylalı, İbrahim Aslanoglu, İbrahim Özkan, İhsan Saygın, İsmail Teke, M. Baha Arıkan, M.Z. Baydar, Mahmut Özver, Mehmet Emin Yurdakul, Mehmet Ertugay, Mehmet Özver, Muammer Özbay, Muhittin Aslanbay, Muhlis Nafiz Günay, Nalan Tanay, Necip Erdem, Necmettin Esin, Neşet Nafiz Dumanlıoğlu,

Nuri Arısoy, Nusret Hürdoğan, O. Ayhan Hünalp, O. T. Pamirli, Orhan Anadolu, Osman Nuri Doğan, Osman Turgut Pamirli, Sabih Şendil, Sami Akalın, Sırrı Yalçın, Süleyman Altan, Şemsi Belli, Şeref Erdoğan, T. Tataroğlu, Tevfik Emin User, Turcan, Turgut Can, Vehbi Cem Aşkun.

Şiir yazarlar: A. Celal Mehirlı, A. Celal Şimşek, A. Köseadağlı, A.B. Torun, A.H. Ekinci,

Abdüllâtif Ünsal, Ali Çamur, Arif Arslan, B. Kemal Çağlar, Bedia Anlatıcı, Belkıs Enökten, Bülent Tolga, Cefa Yalın, Coşkun Ertepinar, E. Mahir Yalın, Ferit Ragıp, H. Rüşdü Coşkun, H. Yağcı, Hasan Turgut, İ. Yücel Köleligil, İ. Zeki Burdurlu, İhsan Güleray, Kerim Yund, M. Nafiz Günay, M. Turgut Gürel, Melahat Güven, Memduha Köken, Mesut Sunal, N. Güngör, Nail Genel, Nezihe Güç, Orhan Hatipoğlu, Osman Atilla, Osman Doğan, Osman Gazioğlu, S. Aydoğan, Sabih Şendil, Sadi Samra, Semih Üstün, Süreyya İlğaz, Turgut Gürgün, Zakir Tepeler,

9. “Sivas” Dergisi (Şubat 1951-Şubat 1952)

Mustafa Timur tarafından yayınlanan dergi on sayı çıkmıştır. Kapak hariç her bir sayısı on altı sayfadır. İlk sayıdaki isminin altında “Aylık Kültür Dergisi” yazılı olup künye kısmında şu bilgiler yer almaktadır: “Sahibi ve neşriyatı fiilen idare eden: Mustafa Timur- Sayısı: 25 Kuruş- İdare Yeri: Öğretmenler Lokali-Sivas. Basıldığı Yer: İl Matbaası.”

Eğitim ve kültür konularına ağırlık veren derginin ilk sayısı Şubat 1951, son sayısı olan onuncu sayı ise Şubat 1952 tarihinde yayınlanmıştır. Sivas dergisiyle ilgili bir yazı yazmış olan Adnan Mahiroğulları, “genel olarak il merkezinde görev yapan öğretmenler tarafından çıkarıldığını” ifade etmektedir.¹⁸

Derginin yazı ailesi şu kişilerden oluşmaktadır: A.Ç., Adnan Ardağı, Adnan Çakmakçioğlu, Behçet Necatigil, Dr. S. Nafiz Tansu, Dr. Tevfik Tam, İbrahim Aslanoğlu, Kadri Erdil, Kâşif Eren, Kemal Akalın, Lütfiye Decteli, Muammer Dülger, Mustafa Timur, Naciye Paksöz, Nadir Nadi, Orhan Hançerlioğlu, Osman Zeki Ünlütürk, Ö. Ertürk, Refik Durlu, Selçuk Çandarlı, Şekip Özsan, Vehbi Cem Aşkun

10. “Su” Dergisi (1 Şubat 1961-Ağustos 1967)

18 Adnan Mahiroğulları, “Sivas Dergisi (1951-1952)”, Hayat Ağacı, Sayı: 28, Sivas 2015, s. 59-61

Sivas'ta bir grup sanat severin girişimiyle yayın hayatına başlayan dergi 78 sayı çıkmış olup yirmi sekizinci sayıya kadar isminin altında “Aylık Sanat ve Kültür Dergisi” ibaresi yer almaktadır. Yirmi dokuzuncu sayıdan itibaren tüm sayılarda ilk söylemin “Aylık Sanat ve Düşün Dergisi” şeklinde değiştiği görülür. Derginin sayfa sayısı çeşitli tarihlerde on altı, on sekiz, yirmi iki, yirmi dört, yirmi sekiz şeklinde farklılıklar gösterse de genellikle kapak hariç yirmi iki sayfada kararlılık göstermiştir. İlk sayısının (Şubat 1961) künye kısmında “Sahibi: Selahattin Gümüş. Yazı İşleri Müdürü: Kadim Şahin. Basıldığı Yer: Sebat Matbaası Sivas” bilgileri mevcuttur. Son sayıdaki (Ağustos 1967) künyede ise: “Kurucular: Sadettin Çekinmez, Kadim Şahin, Hazım Zeyrek. Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: Hazım Zeyrek. Teknik Yönetmen: Fuat Ağapınar. Dizgi ve Baskı: Doğuş Matbaası Sivas” yazılıdır.

Sadece edebiyat değil, tiyatro, müzik, resim gibi güzel sanatlara da sayfalarında yer vererek şehrimizin kültürüne büyük katkı sunan “Su” derginin ilk sayısı 1 Şubat 1961, son sayısı olan 78. Sayı ise Ağustos 1967 Tarihinde yayınlanmıştır. Derginin yazı kadrosunda olup daha sonra “Su” hakkında çok kıymetli bir bildiri¹⁹ sunmuş olan Mustafa Birinci hocamızın şu tespitleri önemlidir:

“Derginin adı, kurucuları olan Sivas sanat çevrelerinde “Üç Damla” olarak anılan Hazım Zeyrek, Kadim Şahin, Sadettin Çekinmez tarafından belirlenmiştir. “Su” isminin kavram enginliğinin sanatsal dokuya yansımaları anlamında düşünölmüş olması, o dönemde duyularımızın bugüne belleğimizde kalan ayrıntıları arasındadır. En doğru anlatım, halen yaşamını Ankara'da sürdürmekte olan Hazım Zeyrek'ten öğrenmek gerçek belenim olacaktır. ... Sivas'ımızın Cumhuriyet dönemi içinde “Su Dergisi”nin kültür ve sanatımıza katkısının yanında Halkbilimi ve kültür öğelerimizin özünde yer alan gelenek ve göreneklerimiz anlamlaşan motiflerinin zengin anlam bütönlüğünü de yansıtmış enginliğinin kültür ve sanatımıza gelecekteki kuşaklara aktaracak önemli katkısı vardır.”²⁰

Bizlere “Su” dergisi hakkında doyurucu bir

19 Mustafa Birinci, “Su Dergisi”, Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri, Sivas 2009, s. 539-548

20 Mustafa Birinci, a.g. bildiri, s. 539, 546

makale armağan etmiş olan Av. Halûk Çağdaş'ın şu tespitleri de dikkat çekicidir: “Sivas basın tarihi üzerinde araştırma yapanların durak yerlerinden birisi de “Su” dergisidir. İlk sayısının çıktığı 1 Şubat 1961 tarihinden son sayısının çıktığı Ağustos-1967'e kadar “Sanat ve kültür dergisi” kimliğiyle aylık olarak çıkan bu derginin; üzerinde durulması gereken en önemli özelliklerinden biri, oldukça uzun bir yayın yaşamına sahip bulunmasıdır. Ömürleri genellikle çok kısa olan taşra dergiciliği açısından, yaklaşık yedi yılı kapsayan bu sürecin taşıdığı önemi öncelikle belirtmek gerekir.”²¹

Derginin öne çıkan yazar kadrosu arasında şu isimler yer almaktadır:

A. Nesimi Kürçer, Adil Fırat, Adil Fırat, Ahmet Köksal, Ahmet Köksal, Asım Bezirci, Atif Cengiz, Baki Özdemir, Ceyhun Atuf Kansu, Çetin Altan, Edip Kemal, Ersen Tolunay, Fazıl Hüsnü Dağlarca, Ferit Ragıp Tuncor , Fuat Ağapınar, Galip Terim, Halim Yağcıoğlu, Hazım Zeyrek, Hüseyin Deniz, Hüseyin Öztürk, İbrahim Aslanoğlu, İbrahim Zeki Burdurlu, İlhami Kupacı, İlhan Geçer, İlter Veziroğlu, İsmet Kemal Karadayı, K. Ersoy, Kadim Şahin, Kemal Başara, Mehmet Han, Mehmet Kaya, Mehmet Seyda, Melahat Özgü, Muhlis Nafiz Günay, Mustafa Birinci, Mübeccel İzmirli, N. Abdullah Tonus, Oben Güney, Oktay Akbal, Osman Atilla, Ömer Cahit Yıldız, Özkan Mert, Sabih Sendil, Sadettin Çekinmez, Sefil Selimi, Selahattin Batu, Süleyman Ulucamgil, Şaika Gürsel Güney, Turhan Keskin, Ümit Alogoğlu, Ünal Semercioğlu, Veysel Arseven, Veysel Öngören, Yavuz Bülent Bakiler, Yener Okatan

11. “İslam Güneşi” (1. Tertip: Aralık 1974-Eylül 1979. 2. Tertip: 1 Eylül 1986-Kasım 1989)

Sivas Din Görevlileri Derneği tarafından yayınlanan dergi 1. Tertipte 20 sayı, 2. Tertipte ise 39 sayı çıkmış olup isminin altında “Dinî-Ahlâkî-Edebî ve Felsefî Aylık Mecmua” ibaresi yer almaktadır. Her bir sayısı kapak hariç otuz iki sayfadır. Künyesinde “Sahibi: Sivas Din Görevlileri Derneği Adına Başkan Eyüp Sarıoğlu. Yazı İşleri ve Mesul Müdürü: Zeki Hayran. İdare Yeri: Taşhan Binası 2. Kat No: 25 Sivas.

²¹ Halûk Çağdaş, “Misyona Yaraşır Bir Sanat ve Kültür Dergisi “Su”, Hayat Ağacı, Sayı: 34, Sivas 2018, s. 8-17

Baskı: Dilek Matbaası Sivas” bilgileri mevcuttur.

Dönemin, müftü, vaiz, imam hatip, müezzin, müftülük memuru gibi din görevlileri tarafından desteklenip genellikle dini ve kültürel konuların işlendiği derginin birinci tertip ilk sayısı Aralık 1974, son sayısı olan 20. Sayısı Eylül 1979 tarihinde; ikinci tertip ilk sayısı 1 Eylül 1986, son sayısı olan 39. Sayısı ise Kasım 1989 tarihinde yayınlanmıştır.

Dönemin din görevlilerinin duygu, düşünce ve fikirlerini yansıtan dergi bu boyutuyla çok önemlidir. Birinci tertip ilk sayıda yer alan şu isimler daha sonra derginin ana yazar kadrosunu oluşturmuştur: Davut Özen, Eyüp Sarıoğlu, İsmail Sarıoğlu, Mahmut Akdağ, Mithat Arabacı, Mustafa Karakuş, Niyazi Yılmaz, Selahattin Durdu, Şerafettin Öztaş, Teyfik Öztürk, Teyfik Şahin, Zeki Hayran. İkinci tertibe ise, Ahmet Akgül, Ahmet Kaleli, Ali Şahin Canozan, Âşık İsmetî, Doğan Erdinç, Hüseyin Çelik, Mustafa Tamer gibi yeni isimlerin ilave olmuştur.

12. “Sivas Folkloru” (Kasım 1975-Temmuz 1979)

Türk halk kültürünün büyük emektarı İbrahim Aslanoğlu tarafından yayınlanan dergi yetmiş sekiz sayı çıkmış olup isminin altında “Aylık Folklor Dergisi” ibaresi yer almaktadır. Derginin sayfa sayısı çeşitli dönemlerde yirmi iki, yirmi dört, yirmi altı şeklinde farklılıklar gösterse de çoğunlukla yirmi iki sayfa olarak çıktığı görülmektedir. Künyesinde “Sahibi ve Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden: İbrahim Aslanoğlu” bilgisi mevcuttur.

İçerik itibariyle, sadece Sivas folkloru değil, yirminci yüzyıl Türk folklorunun da önemli kaynaklarından birini oluşturan derginin ilk sayısı Kasım 1975, son sayısı olan 78. Sayı ise Temmuz 1979 tarihinde yayınlanmıştır. Dergi birçok folklorcu yazar için bir okul görevi görmüş ve çok sayıda folklorcu yazarın yetişmesine vesile olmuştur. Elbette ki bu kaynaktan en çok nasıplenen Sivas olmuştur. Bu konudaki Kutlu Özen hocamızın şu tespitleri önemlidir:

“Dergi, 1979 yılına kadar aralıksız sürdü. Sivas'ın folklorik değerlerine yer veren bu dergi 78 sayı çıktı. Bu dergi bir okul gibi çalıştı. Müjgan Üçer, Doğan Kaya, Yavuz Bülent Bakiler, Musa Demirci, Haluk Çağdaş, Faruk Aburşu, Mustafa Birinci, Kutlu Özen, Mehmet Güner Demiray, Emin Kuzucular, İsmail Hakkı Acar, Hüseyin Candan, İlyas Ege, ... gibi

folklorcular bu okuldan yetişti.”²²

Oldukça zengin bir yazı ailesine mensup olan derginin başlıca yazarları şunlardır:

A. Turan Akpınar, Abdulkadir Güler, Abdulkadir, Abdullah Satoğlu, Abdülkadir Sarısözen, Acıyurtlu Mahcubi, Ahmet Edip Uysal, Ahmet Halil, Ahmet koral, Ahmet Kutsi Tecer, Ahmet Özerdem, Akkaşların Hüseyin, Ali Bayram Eren, Ali Kanat, Ali Rıza Köseoğlu, Ali Rıza Önder, Ali Rıza Öztürk, Ali Saraçoğlu, Âşık Bekir Kılıç, Âşık Cemali, Âşık Feymani, Âşık Hasan Gültekin, Âşık İsmet Namlı, Âşık Kâmil Kılıçoğlu, Âşık Poyrazoğlu, Âşık Sefil Gülhâni, Âşık Sefil Selimi, Âşık Şevki Esen, Aydın Oy, Ayşe Özen, Bahattin Yalçın, Behçetoğlu, Bekir Başoğlu, Beşir Ayvazoğlu, Birsal Bakır, Burhan Bilget, Cafer Aşıtepe, Cahit Öztelli, Cemal Aliş, Cemil Cahit Güzelbey, Doğan Kaya, Emin Kuzucular, Ersen Tolunay, Fahri Er, Faruk Aburşu, Faruk K. Timurtaş, Fuat Akkaya, Fuat Özdemir, Gülali Aydınoglu, Halil Atılgan, Halil Dumluca, Halil Sami Özen, Halis Turgut Cinlioğlu, Haluk Çağdaş, Hamit Zübeyr Koşay, Hasan Gültekin, Hasan Şimşek, Haşim Karpuz, Hayrettin İvgin, Hikmet Dizdaroğlu, Hüseyin Buluz, Hüseyin Candan, Hüseyin Öztürk, İbrahim Aslanoglu, İlder Veziroğlu, İlyas Ege, İrfan Ünver Nasrattinoğlu, İrfani, İsmail Hakkı Acar, İsmail Öztürk, İsmail Yıldız, İsmet Alpaslan, Kâmil Toygar, Kerim Yund, Kul Ozan, Kutlu Özen, Leman Erensoy, M. Adil Özder, M. Sabri Koz, M. Şakir Ülkütaşır, Mahmut Samsaroglu, Mehmet Erdem, Mehmet Güner Demiray, Mehmet İpsileli, Mehmet Kalkanoglu, Mehmet Refiki, Muhan Bali, Muharrem Türkmen, Muhlis Günay, Musa Demirci, Mustafa Birinci, Mustafa Turan, Muzaffer, Muzaffer Sarısözen, Müjgân Üçer, Nail Tan, Necdet Buluz, Necmi Çelik, Nevzat Gözaydın, Nimetullah Hafız, Niyazi Kolgu, Nurettin Kayalı, Osman Atilla, Ömer Cahit Yıldız, Pelin Üçer, Remzi Tarhan, Reşat, Sadi Yaver Ataman, Saim Sakaoğlu, Sami Özerdim, Selahattin Ortaç, Sevinç laleli, Süleyman Arısoy, Süleyman Kazmaz, Şarkışlalı Nedimi, Şükrü Elçin, Talibi Coşkun, Turgut Can, Vahap Suzani, Vecdi Yarman, Vehbi Cem Aşkun, Veli Sarıkamış, Veli

²² Kutlu Özen, “Sivas İlindeki Folklor Araştırmaları”, Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri -II-, Sivas 2009, s. 122-123

Sarıkamış, Veysel Şatıroğlu, Yavuz Bülent Bakiler, Yurdanur Sakaoğlu, Yücel Yönel.

13. “Birden” (Haziran 1976-Mart 1977)

Sivas İmam Hatip Lisesi Mezunları Derneği tarafından yayınlanan dergi on sayı çıkmış olup isminin altında “Biz Allah içiniz ve yine ona döneceğiz. Bakara-156” ibaresi yer almaktadır. Her bir sayısı kapak hariç otuz iki sayfadır. İkinci sayıda (Temmuz 1976) yer alan künyesinde “Bir’den-Aylık-Dini-Ahlakî-Edebî Mecmua. Sahibi: Sivas İmam Hatip Lisesi Mezunları Derneği adına Osman Kılıç. Yazı İşleri Müdürü: Şerafettin Öztaş. Dizgi, Baskı ve Tertip: Dilek Matbaa” bilgileri mevcuttur.

Dini konular öncelikli olmak üzere diğer kültürel konulara da yer veren derginin ilk sayısı bulunamamıştır. İkinci sayısı Temmuz 1976, son sayısı olan 10. Sayı ise Mart 1977 Tarihinde yayınlanmıştır. Elimizde 2, 5-10. Sayıları bulunan derginin ilk sayısının Haziran 1976’da basılmış olması muhtemeldir.

Yukarda açıklanan “İslam Güneşi” dergisi yazarlarından bazılarının bu dergide de yazı yazdıkları görülmektedir.

14. “Gurbet” (1 Temmuz 1983-31 Mayıs 1984)

Yazar ve Şair Berat Demirci tarafından yayınlanan dergi on iki sayı çıkmış olup isminin altında “Edebiyat Dergisi” ibaresi yer almaktadır. Sayıları, kapak hariç 32, 36, 40 sayfa şeklinde değişiklikler göstererek basılmıştır. Tüm sayılardaki künyesinde “Sahibi ve Sorumlu Yönetmeni: Berat Demirci. Baskı-Dizgi: Dilek Matbaası Sivas” bilgileri mevcuttur.

Gurbet’in ilk sayısı 1 Temmuz 1983, son sayısı olan 12. Sayı ise 31 Mayıs 1984 Tarihinde yayınlanmıştır.

Berat Demirci ve etrafındaki birkaç edebiyat severin girişimleriyle yayınlanan dergi künyesinde yazılı “Edebiyat Dergisi” vasfını hak eden, samimi ve kimlikli bir dergi olup Sivas kültür tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Derginin yazı kadrosu şu isimlerden oluşmaktadır: A. Çağlar, A. İhsan Ölmez, A.T. Alkan, Abdurrahim Karadeniz, Abdüsselam Ahmet Kaleli, Ahmet Necip, Ali Şahin Canozan, Bahri Pençeçelik, Bekir Oğuzbaşaran, Berat Demirci, Bilal Coşkun, Burak Doğan, Cavit Ensari, Cemil Bağlama, Cemil Cahit, Emre Hanoğlu, Enis Ermiş,

Faruk Doğruyol, Ferit Karaduman, Halil Taşpınar, Halis Alacahan, Hüseyin Akkaya, İbrahim Sadri, İbrahim yasak, Kadir Pürlü, Kudret Gerçek, M. Reha Özbilge, Mehmet Sönmez, Muhammed Talhâ, Mukadder Başeğmez, Mustafa Aracı, Mustafa Şükrü, Mustafa Şükrü, Mustafa Tamer, Mustafa Türk, Münire Şeker, Necat Çavuş, Necati Öztürk, Nevzat Malatyalı, Recep Toparlı, Sirac Münir, Şahin Uçar, Şeref Koca, Şeyhmus Özüdağlı, Turan Karataş, Y. Garip Koyuncu, Yaşar Garip Koyuncu, Yunus Eren, Yunus Özel, Zafer Günyüğü.

15. “Sivas Kültür-Sanat” (Mayıs 1987 - Temmuz 1989)

Sivas Belediye Konservatuvarı Geliştirme Derneği tarafından yayınlanan dergi dört sayı çıkmış olup isminin altında “Sivas Belediye Konservatuvarı Yayınıdır” ibaresi yer almaktadır. Her bir sayısı kapak hariç otuz iki sayfadır. Künyesinde “Sahibi: Orhan Sağlamer, Yazı İşleri Müdürü: Çetin Basat” bilgileri mevcuttur.

Yayınlanmış sayısı az olmakla birlikte Sivas’ın önemli kültürel konularını işlemiş olan derginin ilk sayısı Mayıs 1987, ikinci sayısı Kasım 1987, üçüncü sayısı Haziran 1988, dördüncü sayısı Temmuz 1989’ da yayınlanmıştır. Derginin künyesinde “üç ayda bir yayınlanır” denilmesine rağmen bu süreye riayet edilemediği anlaşılmaktadır.

Dergi, bir konservatuar yayını olmasına rağmen kültür-sanat haberleri, birkaç türkü ve halkoyunları hariç müzik konusuna girememiştir. Dergideki yazıların konusu daha çok halk kültürü ağırlıklı olup şehir tarihi ve kültürünü işleyen diğer önemli makaleler de bulunmaktadır.

Hususi kütüphanemizde sayıları mevcut olan dergide yazıları bulunan isimler şunlardır: A. T. Alkan, Ali Rıza Gönüllü, Ali Şahin Canozan, Bekir Timurboğa, Burhan Paçacıoğlu, Doğan Kaya, Halim Gökçe, Halûk Çağdaş, Hikmet Denizli, İlhami Baştürk, İsmet Çetin, Kadir Pürlü, Kutlu Özen, Müjgân Üçer, Nesrin Tağızâde Karaca, Orhan Sağlamer, Ömer Demirel, Saim Şavaş, Yavuz Bülent Bakiler,

16. “Revak” (Mayıs 1990 - Mayıs 2003)

Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü tarafından yayınlanan dergi on üç sayı çıkmış olup ilk sayıdaki isminin yanında “Sivas Vakıflar Bölge

Müdürlüğünün VIII. Vakıf Haftasına Armağanıdır” ibaresi yer almaktadır. Bu bilgi her yıl (vakıf haftasının numarası değişerek) diğer sayılarda devam etmiştir. Dergilere sayı numarası verilmemiş olup bazı sayılar dergi kapağında “Revak 98, Revak 99, Revak 2003” şeklinde adlandırılmıştır. Her bir sayıdaki sayfa sayısı çeşitli sayılarda 80-300 sayfa arasında değişiklik göstermektedir.

Derginin yayınlanmış olduğu 1990-2003 yılları arasında, Sivas’ta eli kalem neredeyse herkesin yazmış olduğu bu mühim derginin ilk sayısı Mayıs 1990, son sayısı olan “Revak 2003” ise Mayıs 2003 tarihinde yayınlanmıştır.

Hem konuları hem de yazarlarının zenginliğiyle Sivas’ın kültür hayatına damgasını vurmuş olan Revak’ın ana yazar kadrosu şu isimlerden oluşmaktadır:

A.T. Alkan, A.Y. Serin, Adnan Mahiroğulları, Ali Erkul, Ali Şahin Canozan, Alpaslan Ayrıl, Âşık İsmeti, Beşir Ayvazoğlu, Burhan Bilget, Burhan Paçacıoğlu, Doğan Kaya, Ebubekir Yücel, Faruk Aburşu, Halûk Çağdaş, Hasan Yüksel, Kadir Pürlü, Kadir Üredi, Kutlu Özen, Mustafa Birinci, Müjgân Üçer, Nâzım H. Polat, Orhan Sağlamer, Recep toparlı, Saim Savaş, Seniha Yalçın, Süheyla Seçkin.

17. “Kızılırmak” Aylık Kültür-Sanat ve Edebiyat Dergisi (Ocak 1992-Aralık 1992)

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde okuyan birkaç öğrencinin girişimiyle yayın hayatına başlayan dergi on iki sayı çıkmıştır. Her bir sayısı kapak hariç kırk sayfadır. İlk sayısının künyesinde “Sahibi: Emin Eminoglu, Yazı İşleri Sorumlusu: Mehmet Ercan İlter” bilgileri mevcuttur. İkinci sayıdan itibaren tüm sayılarda “Sahibi ve Yazı İşleri Sorumlusu: M. Ercan İlter” yazdığına göre derginin tüm sorumluluğunu M. Ercan İlter’in üstlendiği anlaşılıyor. Derginin ilk sayısı Ocak 1992, son sayısı olan on ikinci sayı ise Aralık 1992 tarihinde yayınlanmış olup dergi yayın hayatını bir yıl kesintisiz olarak sürdürmüştür.

Derginin yayın hayatı kısa olmasına rağmen, o yıllarda Sivas’ta eli kalem tutan kişilerin mühim bir kısmının burada yazı yazmış olmaları şehir kültürü için önemli bir kazanımdır. Derginin yeni isimleri ortaya çıkarması ise ayrı bir güzelliştir. Bu konuyu Saygıdeğer Nazım Hikmet Polat Hoca şöyle ifade

etmektedir: “Kızılırmak ne yaptı diye geriye dönüp baktığımızda, onun etrafında bir sanat fidanlığı teşekkül ettiğini görebiliyoruz. Kültür ve sanat meftunları için en güzel koku matbaa mürekkebinin kokusudur. Kızılırmak, hiçbir şey yapmamış olsa bile, etrafında teşekkül eden sanat fidanlığındaki gençlere bu kokuyu tattırmıştır.”²³

Tüm sayıları özel kütüphanemizde mevcut olan derginin yazı ailesi şu kişilerden oluşmuştur:

Dergi'ye yazılarıyla katkıda bulunanlar: A. Hamdi Kahraman, A. İrfan Aypaya, A.T. Alkan, Ahmet Çoban, Ahmet Ölmez, Ahmet Tetik, Ali Akar, Ali Erkul, Baybars Gülensoy, Bilal Yücel, Burhan Paçacıoğlu, Bülent Şahin, Celal Aydın, Cengiz Gürlek, Cengiz Zerman, Demet Can, Doğan ERDİNÇ, Doğan Kaya, Emel Açıkgöz, Emin Eminoğlu, Erdoğan Önder, Faruk Aburşu, Hakan Kuşderici, Halûk Çağdaş, Hasan Yüksel, İbrahim Delice, Kadir Pürlü, Kadir Ünal, Kubilay Dökmetaş, Kutlu Özen, Mahmut Sarıkaya, Mehmet Arslan, Mehmet Ercan İlder, Mehtap İmirhan, Meryem Düver, Metin Boşnak, Mukaddes İlder, Mustafa Atay, Müjgân Üçer, Mükerrrem Yazar, Nâhit Hakkı Pusat, Nazan Bekiroğlu, Nazım H. Polat, Necati Demir, Necati Karadağ, Necati Topçu, Nesrin-Nevzat Güldiken, Orhan Sağlamer, Ö. Sinan Şenocak, Seniha Yalçın, Süheyla Seçkin, Ş. Boyraz, Tuncer Gülensoy, Turan Karataş, Uğur Kaya, Yahya Aksoy, Yavuz Bülent Bakiler, Zuhul Çelik.

Şiirleriyle katkıda bulunanlar: A. Sadi Okatan, Ahmet Caniklioğlu, Ali Değirmenci, Âşık İsmetî, Âşık Osman Feymani, Elif Şeda, Gökhan Gökçeoğlu, Gürünlü Âşık Gülhanî, Hakan Kuşderici, Hanifi Akar, Kadir Ünal, Kevser Kahraman, Metin Boşnak, Mustafa Seviş, Nâhit Hakkı Pusat, Sefil Selimî, Süveyda Buğrahan, Ş. Boyraz, Yanık Kemal, Yavuz Bülent Bakiler.

18. “Türklük Bilimi Araştırmaları” (1995-2000/ yayına devam ediyor)

Prof. Dr. Nâzım H. Polat'ın himayelerinde ilk sayısı 1995, 9. Sayısı 2000 yılında Sivas'ta yayınlanan dergide, daha çok akademisyenler tarafından kaleme alınmış Sivas'la ilgili çok kıymetli makaleler bulunmaktadır. Dergi 10. Sayıdan itibaren yayın

hayatını Niğde'de sürdürmeye başlamış olup bu güne kadar 35. Sayısı yayınlanmıştır.

19. “Rûzigâr” Aylık Edebiyat Dergisi (Mart 1995 - Mart 1996)

Sivas'ta edebiyatsever birkaç Üniversite öğrencisinin bir araya gelerek çıkarmış oldukları dergi on üç sayı çıkmıştır. Her bir sayısı kapak dahil otuz iki sayfadır. İlk sekiz sayısının künyesinde “Sahibi: Erol Arslan, Yazı İşleri Müdürü: Hasan Kaya” bilgileri mevcuttur. Devamındaki dört sayıda ise “ Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü: Hasan Kaya” yazdığından derginin sorumluluğunu bu dönemde Hasan Kaya'nın üstlendiği anlaşılıyor. Derginin ilk sayısı Mart 1995, son sayısı olan on üçüncü sayı ise Mart 1996 tarihinde yayınlanmış olup dergi yayın hayatını on üç ay kesintisiz olarak sürdürmüştür.

Duygu yüklü şiirler, heyecan dolu günlükler, gençlik kokan denemeler, mektuplar, öyküler, arayışlar, tenkitler, tenakuzlar ve daha neler yok ki... 1990'lı yılların orta yerinde, Sivas'ta bir avuç üniversite gencinin hayallerini, ümitlerini ve körpe fikirlerini taşıyan gerçek bir rûzgâr Rûzigâr... Ancak, onların yaşlarına göre biraz daha kıdemli olan birkaç kalemin de dergideki varlığına dikkat çekmekte fayda var.

Tamamı hususi kütüphanemizde mevcut olan derginin yazı ailesini aşağıda belirtilen iki başlık altında vermenin faydalı olacağını düşünüyorum.

Dergicye yazılarıyla katkıda bulunanlar: Ahmet Ayçil, Ahmet Makas, Ali Çıngı, Cengiz Coşkun, Cengiz Gürlek, Ercan Sağlam, Erhan Gazi, Erol Arslan, Hasan Kaya, Hüseyin Kaya, İhsan Leventoğlu, İsmet Emre, Mahmut Tepedelen, Metin Özsoğüt, Muhammed Varol Öztürk, Mukaddes İlder, Münir Çakmak, Nadide Sude Yılmaz, Osman Doğan, Şengül Kılıç, Şevki Efe, Şinasi Yıldırım, Tahir Ayata, Tayyib Atmaca, Turan Sazak, Uğur Kutay, Ü. Hilal Çivirilli.

Şiirleriyle katkıda bulunanlar: Ahmet Ayçil, Ahmet Hamdi Turhan, Berat Demirci, Burak Melkar, Burhan sakallı, C.Ü. Hasannebioğlu, Cevat Akkanat, Emine Çınar, Erol Arslan, Fatma Orhan, Hasan Hüseyin Cesur, Hasan Kaya, Hasan Yurtoğlu, Hazan, Hüseyin Kaya, İsmail Arslan, Kadir Pürlü, Kadir Ünal, Kemalettin Bal, M.T., Mehmet Aycı, Metin Özsoğüt, Mustafa Kuşderici, Mustafa Ökkeş Evren, Mustafa Pınarbaşı, Münir Çakmak, Nadi Aksoy,

23 Nâzım H. Polat, “Kızılırmak Kururken”, Kızılırmak, Yıl: 1, Sayı: 12, Aralık 1992, s.1

Orhan Ceylan, Rifat Kütük, Selami Ece, Selçuk Küpçük, Tayyib Atmaca, Turan Sazak, Yaşar Elmas.

20. “Sühan” (Bahar 2003 - Haziran 2008)

“2003 yılı bahar aylarında iki aylık olarak yayınlanmaya başlayan, 17 sayısından itibaren üç aylık periyoda dönen bir edebiyat dergisidir. Sahip ve yazı işleri müdürlüğünü Hüseyin Kaya'nın yaptığı dergi başlangıçta edebiyatın tüm türlerine açık iken altıncı sayısından itibaren çağdaş şiire kapanmış, onuncu sayıdan itibaren de özel sayılar çıkarmaya başlamıştır. Kapanmış Edebiyat Dergilerinin hikâyeleri, Gâvur Dostlarımız, Yenge, Oyuncak, İstasyon, Dede gibi özel sayılar yapmıştır.”²⁴ Derginin yazı kadrosunda öne çıkan isimler şunlardır: Berat Demirci, Hasan Kaya, Hüseyin Kaya, İbrahim Yasak, İdris Ekinci, Mehmet Ayıcı, Tekin Şener, Turan Karataş.

21. “Hayat Ağacı” (Kış 2005-Mart 2019/ yayına devam ediyor)

“Hayat Ağacı dergisi Sivas Valisi'nin başkanlığını yaptığı Sivas Hizmet Vakfı adına yayınlanan bir şehir kültür dergisidir. Dergi dönemin Sivas Valisi Dr. Hasan Canpolat'ın şehirde “Kültür Danışma Kurulu” olarak oluşturduğu kurulun Sivas'ta dergi ve kitap yayıncılığına başlanılması için aldığı karar doğrultusunda seçilen “Yayın Kurulu” kanalıyla yayınlanmaya başlamıştır. ...

Derginin sahipliğini Sivas Valisi Dr. Hasan Canpolat, yayın yönetmenliğini Kültür Müdürü Kadir Pürlü ve editörlüğünü ise İbrahim Yasak'ın yürüttüğü ilk sayı 2005 yılı Aralık ayında “Kış Dönemi2005” olarak yayınlamıştır. ...

Dergi, Sivas'ın tarihi ve kültürel değerlerini kayıt altına almak üzere yayınlanmaktadır. 2010 yılı sonu itibarıyla 16. sayısı yayınlanan dergi, ebad olarak 22 x27 cm, kuşe kağıda tam renkli ofset baskı olarak yayınlanan dergide görsel malzeme olarak fotoğraf başta olmak üzere yazının konusu ile ilgili materyaller zengin bir şekilde kullanılmaktadır. İlk dört sayısı 160 sayfa olarak yayınlanan dergi 5. sayıdan itibaren 112 sayfa olarak yayınlanmaya devam etmektedir.

Derginin künyesinde yayın dönemi boyunca sık değişikliklerin olduğu görülmektedir. Derginin sahipliği, Sivas valilerinin görev değişimine göre

²⁴ İbrahim Yasak, “Sivas Basın Tarihi/ Sivas Basın Tarihinde Önemli Yer İşgal Eden Dergiler”, Sivas Kültür Envanteri, 1. Cilt, Sivas 1000 Temel Eser, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Sivas 2011, s. 314

değişmektedir. Bu nedenle de Dr. Hasan Canpolat, (1-7), Veysel Dalmaz (8-11) ve Ali Kolat (12- ...) yapmaktadır. Yayın yönetmeni ise Kadir Pürlü (1-4), A. Turan Alkan (5-7). Ve Tekin Şener yayın koordinatörü sıfatıyla (8 - ...) yürütmektedir. Yazı işleri Müdürü Saffet Beştepe'dir. Derginin editörlüğünü ise İbrahim Yasak (1- 6) yürütmüştür. Derginin Yayın Kurulu ise yayın dönemlerine göre değişikliklere uğramış bu kurul daha sonra Danışma Kurulu'na dönüştürülmüştür. Dergi de, yayın kurulunu oluşturan A. T. Alkan, Berat Demirci, Tekin Şener, Müjgan Üçer, Haluk Çağdaş, Kadir Pürlü, Kadir Üredi, Talat Alkan, başta olmak üzere A. Necip Günaydın, Adnan Mahiroğulları, Ahmet Gökbel, Ahper N. Delican, Ali Kurt, A.Sadi Okatan, Ali Şahin Canozan, Alim Yıldız, Alper Sılığ, Ayşe Benek Kaya, B. Ali Çetinkaya, Bekir Güzeldağ, Beşir Ayvazoğlu, Burhan Bilget, Burhan Paçacıoğlu, Cafer Kelkit, Doğan Kaya, Erdal Çetindağ, Erhan Eraslan, Faruk Aburşu, Fatih Dervişoğlu, Hasan Kaya, Haşim Karpuz, Hilmi Arıç, Hüseyin Kaya, İbrahim Yasak, İdris Ekinci, İsmail Bingöl, Kemalettin Kuzucu, Kenan Arslan, Kubilay Dökmetaş, Kutlu Özen, Mehmet Cangir, Mehmet Şarkışla, Mehmet Uysal, Merih Baran, Metin Sözen, Metin Yerli, Müfit Günay, Mügan Üçer, Musa Törnük, Mustafa Birinci, Nazım. H. Polat, Nazmiye Delican, Necdet Sakaoğlu, Orhan Sağlamer, Orhan Solak, Ruhan Özaygün, Sabiha Serin, Sarper Yılmaz, Sibel Çoşkun, Talip Mert, Talip Özdeş, Turan Karataş, Uğur Kaya, Uğur Sarısözen, Yener Okatan, Yücel Yönel'in yazıları yayınlamıştır”²⁵

Bizce Sivas'ta bu güne kadar yayınlanmış olan dergiler içinde en mükemmeli olan ve şehir kültürüne yönelik çok kıymetli dosyalar yayınlamış bulunan “Hayat Ağacı”, yayın hayatına devam etmekte olup Mart 2019'da 36. Sayısını yayınlamıştır.

22. “Aşkar” (2008-2019/ yayına devam ediyor)

“Sivas'ta 2008 yılında iki aylık olarak yayınlanan edebiyat kültür sanat dergisidir. Derginin ilk sayıdaki künyesinde sahibi ve yazı işleri Müdürü Ferhat Nabi Güller'dir. Daha sonraki sayılarda bu görevi İdris Ekinci yürütmüştür. İdris Ekinci, Hüseyin Karacalar, Aziz Mahmut Öncel Mustafa Melih Erdoğan, Ferhat Nabi Güller, İlhan Kayhan'ın imzalarıyla şiir ve denemeler yayınlanmaktadır. Dergi Mart 2010 da

²⁵ İbrahim Yasak, aqm. s. 316-317

yayınladığı 13 sayısını “İsmet Özel Sayısı” olarak çıkarmıştır.”²⁶ Yayın hayatını sürdüren dergi Mayıs 2019’da 50. Sayısını yayınlamıştır.

23. “Sultan Şehir” (Şubat 2006 - Şubat 2013)

“Sivas şehir dergiciliğinde 2005 yılında katılan Hayat Ağacı ile aynı mecrada bir yıl sonra 2006 yılında yayın hayatına başlayan bir dergidir. Sultanşehir Kültür ve Sanat Derneği adına yayınlanmaktadır. Bu nedenle derginin sahipliğini dernek adına dönemin Belediye Başkan Yardımcısı Erdoğan Tunç yürütmüştür. Derginin yayın yönetmeni ise İbrahim Yasak, Editörü Bilal Tırnakçı ve sanat danışmanı ise Alim Yıldız’dır. ... İlk 9 sayısında yayın yönetimi ve kadrosu aynı devam eden dergi 10. Sayısında derginin sahibi Hayri Köse olmuş, 11. Sayıdaki dergi künyesi şöyle oluşmuştur: Sahibi: Hayri Köse, yayın yönetmeni: Muhammet Karasu, Editör: Nazmi Güldeş, Sanat danışmanı: Serhat Gür, Yayın koordinatörü ise Mustafa Saydam’dır. Dergi yılda dört sayı olmak üzere üç ayda bir düzenli olarak yayınlanmış ancak 2009 yılında iki ve 2010 yılında ise bir sayı yayınlanabilmiştir. Kuşe kâğıda tam renkli ve offset baskı olarak yayınlanan dergi 21 x29 cm ebadında olup tüm sayıları 144’er sayfadır.

Yayın Kurulunu oluşturan Alim Yıldız, Bilal Tırnakçı, İbrahim Yasak, Halis Demir, Murat Kırıl, Necati Topcu başta olmak üzere Abdulkadir Canikli, A. İzzet Göze, Abdullah Altun, Adem Ceyhan, Adem Güçer, Adil Bozpolat, Adnan Yeşildal, Ahmet Bozdoğan, Ahmet Caniklioğlu, Ahmet Çolakoğlu, Ahmet Kırca, Ali Sur, Ali İzgi, Aziz Şeker, B. Ali Çetinkaya, Beşir Ayvazoğlu, Bilal Çıldır, Bilal Kemikli, Bülent Şimşek, Cağfer Karataş, Cihan Yüce, D.Ali Akbulut, Doğan Kaya, Ebubekir S. Yücel, Emre Hanoğlu, Erdal Çetindağ, Ergin Doymuş, Ergün Göze, Erhan Paşazade, Erkan Yıldız, Eyyup Tanyıldız, Fatih Çınar, Fatih Özdal, Fikri Karaman, Halil Aktaş, Halim Gündoğu, Hamit Kaplan, Hasan Çoşkun, Hasan Hüseyin Cesur, Hasan Kaya, Hasan Sarıtaş, Hayat Şemi, İhsan Tefik, İlhan Köse, Ilker Öngel, İlyas Ege, İsmet Emre, Kadir Karaman, Kadir Özköse, Kadir Üredi, Kasım Demir, Kutlu Özen, Kürşat Kırca, M. Doğan Karaçoşkun, Mehmet Erdoğan, Mehmet Gür, Mehmet Sülün, Mehmet Toyran, Murat Türkyılmaz, Musa Tektaş, Mustafa

Birinci, Mustafa Kayapınar, Müjgan Üçer, N. Hikmet Polat, Necmi Bilgin, Ömer Demirel, Ömer Dilek Talı, Recep Toparlı, Salih Şahin, Sami Şahin, Seda Şenol, Selahattin Çerik, Serap Bozpolat, Seyit Poyraz, Sezgin Selvi, Şeref Boyraz, Şifa Sarıçam, Şükrü Ertürk, Talip Mert, Tamer Işın, Tefik Şahin, Turan Karataş, Uğur Kaya, Ünal Kılıç, Vahan Şişmanoğlu, Yavuz Bülent Bakiler, Zafer Günyigit...’in yazıları yer almaktadır.”

27

Şehir kültürü açısından kıymetli yazılar içeren dergi yayın hayatını 16. Sayıya (Şubat 2013) kadar sürdürmüş ve bu sayıyla birlikte yayınını sonlandırmıştır.

24. “Sivas Kültür” (2008 - 2010)

“Sivas’ta 2008 yılında yayın hayatına başlayan bir şehir kültür dergisidir. Dergi Aşık Talibi Coşkun Kültür Derneği adına yayınlanmaktadır. Derginin sahibi ve yazı işleri Müdürlüğü görevini dernek başkanlığı görevini de yürüten Hasan Coşkun yürütmektedir. 2010 yılı sonuna kadar 8 sayı yayınlamıştır. İlk 7 sayısı 56 sayfa olan dergi 8 sayıda 64 sayfa olarak yayınına devam etmektedir. ...

Dergi sayılarında Ahper Nuri Delican, Alaattin Polat, Ali Akpınar, Alim Yıldız, Alper Duran, Bilal Kemikli, Bilal Tırnakçı, Doğan Erdinç, Doğan Kaya, Emrullah Toprak, Erhan Eraslan, Fatih Çınar, Halis Demir, Hasan Coşkun, Hasan Sarıtaş, İ.Hakkı Acar, İ.Tefik Kırca, İbrahim Kutlu, İbrahim Yasak, Kadir Üredi, Mahir Pekşen, Müjgan Üçer, Murat Türkyılmaz, Mustafa Birinci, Nuran Baygül, Osman Çelik, Salih Şahin, Süleyman Ünal, Yaşar Serin, Yücel Yönel’a ait yazılar yer almaktadır.”²⁸

25. “Poyraz” (2010)

“2010 yılında yayın hayatına başlayan bir dergidir. Başlangıcında haftalık olarak yayınlanan dergi daha sonra on beş günde bir yayınlanmaya başlamıştır. 2010 sonu itibarıyla 15. sayısı yayınlanan dergi 32 sayfa ve her sayıda ayrı bir renkte olmak üzere tek renkli bir dergidir. İlk sayısından itibaren aynı tasarım ve format içinde yayınlanan dergide şiir, öykü ve deneme ağırlıklı olarak şehir içinden ve dışından çok sayıda imza yer almaktadır. ... Zirve Yayıncılık’ta basılan eser, basılı nüshaları dışında internet ortamında tasarlanmış sayfaları da bir çok okuyucusuna ulaştırılmaktadır.

27 İbrahim Yasak, a.g. makale, s.

28 Yasak, agm. s. 318

26 İbrahim Yasak, agm. s. 317-318

Dergide yayın kadrosu ile birlikte, Orhan Karahan, Yusuf Bal, İlkey Coskun, Tugba Aydın, Aziz Seker, M. Uçan, Bilal Karaman, Cem Çelik, Nuray Alper, Hamit Akçay, M.Nihat Malkoç, İbrahim Türkhan, Orhan Taner Akdoğan, Enes Yolcu, İbrahim Sasma, Abdullah Sanal, Müstehir Karakaya imazlarının şiir ve yazıları yer almaktadır.”²⁹

26. “Söz Şehri” (Şubat 2014 - Mart 2019)

Sivas Etkin Anadolu Kadınları Derneği tarafından yayınlanan dergi on dört sayı çıkmıştır. Her bir sayısı kapak hariç altmış sekiz sayfadır. İlk sayıdaki künyede “İmtiyaz Sahibi: Emine Birnur Karaca. Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Rukiye Toy”; son sayı olan 14. Sayıda (Mart 2019) ise “İmtiyaz Sahibi: Emine Birnur Karaca. Editör ve Genel yayın Yönetmeni: Müzeyyen Kekeçoğlu. Yazı İşleri Sorumlusu: Zübeyde Demir” bilgileri mevcuttur.

Sivaslı hanımların gayretiyle yayınlanan ancak erkekler tarafından da desteklenmiş olan “Söz Şehri” Sivas şehir kültürünün detay ve inceliklerine dikkat çekmiş ve yer vermiş olması bakımından önemli bir kaynaktır. İlk sayısı Şubat 2014), son sayısı olan 14. Sayı ise Mart 2019 tarihinde yayınlanmıştır.

Girişte değindiğimiz gibi Sivas dergileri bu yazıya aldıklarımızdan ibaret değildir. Adım (1930), İlkiz (1933), Yıldızdağı (1937), Sivas İlahiyat Fakültesi Dergisi (2000-2010’lu yıllar), Buruciye Edebiyat (2000’li yıllar), Eğri Köprü (2010’lu yıllar), gibi bazı dergilerden haberdar olmamıza rağmen, bu yazıyı kaleme aldığımız tarihlerde elimizde nüshaları olmaması nedeniyle onlarla ilgili bilgi verilememiştir.

Son söz olarak söylemek gerekirse, dergi yayıncılığı açısından Sivas çok büyük bir birikime sahiptir. Bu muhteşem arşiv tıpkıbasım veya sadeleştirme yoluyla gelecek kuşaklara aktarılmalıdır. Küçük bir ışık tutabildimse ne mutlu...

KAYNAKÇA

BOZDOĞAN, Ahmet, “Atatürk Döneminin Dil Kültür ve Edebiyat Politikalarını Yansıtan Bir Halkevi Dergisi: Ortayayla”, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C. 31, N0: 2, Aralık 2007, s. 147-156

BİRİNCİ, Mustafa, “Su Dergisi”, Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri, Sivas

2009, s. 539-548

ÇAĞDAŞ, Halûk, “Misyona Yaraşır Bir Sanat ve Kültür Dergisi “Su”, Hayat Ağacı, Sayı: 34, Sivas 2018, s. 8-17

KOZ, M. Sabri, “Sivas Halkevi Dergileri Üzerine Halkbilimsel Bir Değerlendirme”, Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri -II-, Sivas 2009, s. 549-568

MAHİROĞULLARI, Adnan, “Sivas Dergisi (1951-1952)”, Hayat Ağacı, Sayı: 28, Sivas 2015, s. 59-61

NAİR, Güney, Sivas Basını, 1878-1999, Sivas 1999.

ÖZEN, Kutlu, “Sivas İlindeki Folklor Araştırmaları”, Cumhuriyet Döneminde Sivas Sempozyumu Bildirileri -II-, Sivas 2009, s. 122-123

PAŞAZADE, Erhan, “Ahmet Kutsi Tecer’in Sivas Lisesi’ndeki ‘Toplantı’sından Haberdar mısınız?”, Hayat Ağacı, Sayı: 26, Sivas 2014, s. 28-36

POLAT, Nâzım H., “Sivas Basınından Bir Sayfa: Duygu ve Düşünce Mecmuası”, Revak 91, Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü’nün IX. Vakıflar Haftasına Armağanı, Sivas 1991, s. 15-20

POLAT, Nâzım H., “Sivas Basınından Kısa Bir Sayfa Gençler Derneği”, Kızılırmak, Yıl: 1, Sayı: 7, Temmuz 1992 Sivas, s.3-8

POLAT, Nâzım H., “Kızılırmak Kururken”, Kızılırmak, Yıl: 1, Sayı: 12, Aralık 1992, s.1

POLAT, Nazım H. - A. Bozdoğan-Y. Ayata-T. Haykır, Birlik Sivas Türk Ocağının Mecmuası 1923-2924, Sivas 2013, 394 sayfa.

TAŞDEMİR, Serap, “Sivas Halkevi Dergisi: Ortayayla (4 Eylül)”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, S. 53, C. XVIII, Temmuz 2002, s. 405-422

YASAK, İbrahim, “Sivas Basın Tarihi/ Sivas Basın Tarihinde Önemli Yer İşgal Eden Dergiler”, Sivas Kültür Envanteri, 1. Cilt, Sivas 1000 Temel Eser, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, Sivas 2011, s. 314-318

²⁹ Yasak, agm. s. 314-315

*“Geçmişin hüznüleri sardığı zaman yüreği
İşte o zaman hayat Yazgı'nın eline geçer...”*

Tam 12 yıl önce 2007 yılında “Dergi hür fikrin kalesidir” düşüncesiyle yola çıkan Erciyes Üniversitesi'nde o dönem öğrenci olan yedi gencin hikayesi: Yazgı Edebiyat Seçkisi

İki yıl süren bu serüven sanki yıllar yılı devam etmiş gibi bizim için hâlâ...

Üniversiteden Hocamız Bekir Oğuzbaşaran Bey'in yönlendirmesi ile Kayseri'de çıkan hemen hemen bütün dergilerin “Rahle-i Tedrsinden” geçtiği Alim (Gerçel) Ağabey'e gitmiştik. Alim Ağabey ile tanışıklığımız o gün başladı. Kendisinden çok şey öğrendim. Çok değerli bir vakıf insanı. Elinden tuttuğu yüzlerce kişiden bir kaçıyız biz... Cepte para yok ama gönülde liseden beri var olan bir edebiyat dergisi çıkartma aşkı. Dün gibi hatırlarım yoğun yağın kara inat Yazgı dergimizi dağıttığımız günleri...

Bir de yerli yersiz eleştiriler yok mu? Vay efendim neymiş bu dergi, neden bu boyutta/şekilde çıkıyormuş...

Çok önemli destekçilerimiz oldu. Allah rahmet eylesin başta Emir (Kalkan) Ağabey....

Yazgının fonksiyonu unutulmaya yüz tutan büyük değerlerimizi/fikir adamlarını hatırlatmak gibi haddini aşan bir iddia ama hasbi duygularla...

Sezai Karakoç, Necip Fazıl Kısakürek, Nuri Pakdil, Erol Güngör, Mümtaz Turhan, Osman Yüksel Serdengeçti, Erdem Beyazıt, Nurettin Topçu kapakları ile çıktı tam iki yıl...

Her kapakta Hasan (Gürpınar) Ağabey'e ziyaret, her sayı heyecanla beklenen Laçın Yayınevi (Mehmet Çelebi Ağabey) demektir...

Mesela kimse bilmez bir sponsorumuz da Yazgı dergimizi görüp de İzmit Gölcük'ten sponsor olan Ağabeyimizi...

2007 -2009 yılları arasında 3 Ayda bir çıkan Yazgı Edebiyat o dönem bizim yaşam enerjimiz oldu.

Yazarlara gelince;

Rıdvan KARABULUT tarafından her sayıda bir başyazı yazılmıştır. Kapak dosyasını Rıdvan Karabulut her sayıda ele almıştır. Kapak dosyasında

ele alınan konular okuyucunun az çok bilgi sahibi olmasını ve araştırmaya yönelmesini sağlamak amacıyla kaleme alınmıştır.

Adem Güler; derginin Yazı İşleri Müdürlüğünü bir süre yürütmüş, Kayseri'den ayrılması dolayısıyla görevi Abdullah Şahin'e devretmiştir.

Abdullah Şahin; güçlü kalemi ve edebi ile dili kah düşündürmüş kah da bilgilendirmiştir.

Fatih Bacak; lirik dili ile hem edebî metinler kaleme almış hem de dokunaklı şiirlerinde aşk, ayrılık, gurbet ve vatan temalarını işlemiştir.

Mustafa Burak; derginin arka kapağında yer alan karikatürlerin çizimini gerçekleştirmiştir. Düşündüren her bir karikatür bir ansiklopedi kadar bilgi ihtiva etmektedir.

Ahmet Tüzüngüven; Derginin sinema sayfasının yazarıdır. Her sayıda sinema konusunda bir yazı kaleme alan Tüzüngüven sinemanın güncel yorumlarını okurları ile paylaşmıştır.

Dilek Karabulut; Derginin sloganının sahibi ve aynı zamanda Derginin logosunun mucididir. Ara ara farklı konularla dergiye katkı sağlamıştır.

Halis Eşrefoğlu; bir müstear isim olan Halis Eşferoğlu yazdığı bütün yazıları küçük harfle yazmaktadır, gerek düz metin gerekse şiirler küçük harflerde oluşmaktadır Eşrefoğlu'nda. Bunun gerekçesini Eşrefoğlu “Rabbin büyüklüğü karşısında insanın acziyetini hiçbir zaman unutmaması gerekliliği” ile izah etmiştir.

Bu yazarlardan başka diğer yazarlar farklı sayılarda konuk olarak yazılar yazmışlardır. Yazarların ortak özelliği dergi çıkmaya başladığı zaman hepsinin Eğitim Fakültesi öğrencisi olması, ilerleyen dönemde de her birisinin yurdun dört bir tarafında öğretmen olarak görev yapmasıdır.

Derginin asıl yazar kadrosu dergiye aşkla bağlı 7 üniversite öğrencisidir. Derginin en önemli özelliği yayımlandığı dönemde kendi bulduğu imkanlar dışında Erciyes Üniversitesi'nden hiçbir destek almadan kampüste çıkan bir dergi olmasıdır.

Hür fikrin kalesi olan Erciyes Dergimizde Yazgı dergisini yazma şerefini bana bahşeden büyüklerime ve kardeşlerime çok teşekkür ederim.

FİKİR DÜNYAMIZA AÇILAN PENCERE: GÜNEYDE KÜLTÜR

Dr. Mehmet TEKİN

Antakya'da 1 Mart 1989'da yayınlanmaya başlayan Güneyde Kültür dergisi bu yıl 30 yaşını tamamlamış, 31. Yaşına girmiştir. Derginin sahibi ve yazı işleri müdürü Mehmet Tekin idi. Şubat 1995'te Günay Çelenk derginin genel yayın yönetmenliğini üstlendi. Mehmet Tekin'in görevi nedeniyle 72. Sayıda imtiyaz sahipliğini geçici olarak Semra Tekin üstlenmiş, Mehmet Tekin sadece yazı işleri müdürü olarak yer almış, ama dergiyi yine kendisi yönetmişti. Mehmet Tekin 1998 yılında emekliye ayrılınca 111. sayıda dergi künyesinde tekrar "İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü" olarak yer aldı. Aynı yıl Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı tarafından, "GÜNEYDE KÜLTÜR DERGİSİ EDITÖRÜ" olarak Mehmet Tekin'e, "1998 TÜRK DÜNYASI HİZMET ÖDÜLÜ" verildi.

Sağlık nedenleriyle 1999 yılında yayınına 1 yıl ara verilen Güneyde Kültür, 2000 yılında 2 ayda bir yayınlanmaya başlayınca, başlık altındaki "Aylık Fikir ve Sanat Dergisi" ibaresi "Fikir ve Sanat Dergisi"ne dönüştü. Hiçbir kuruma bağlı olmayan ve kendi

imkânlarıyla yaşayan dergi, izlediği ciddi ve istikrarlı yayın politikasının yarattığı güven sonucu 2001 yılında "hakemli dergi" olarak yayınlanmaya başladı, bu konuda azami titizlik gösterildi.

2004 yılındaki mevzuat değişikliğiyle imtiyaz sahipliğini ve yazı işleri müdürlüğünü ayrı kişilerin üstlenmesi zorunluluğu getirilince, 156. sayıdan itibaren (Aralık 2004) künyede Mehmet Tekin imtiyaz sahibi, Münire Mehtap Tekin yazı işleri müdürü olarak yer aldı. Güneyde Kültür, yine sağlık problemleri nedeniyle 2008 yılında yayına ara vermek zorunda kaldı, 2009 yılı başında 169-170 sayısı ile yayınına sürdürdü. Günay Çelenk rahatsızlığı nedeniyle yayın yönetmenliği görevinden ayrıldığı için, 21 cildin ilk sayısından itibaren dergide bu unvana yer verilmedi. Aynı dönemde yazı işleri müdürü Münire Mehtap Tekin'in soyadı "Tarım" olarak değişti. Farklı zaman aralıklarıyla yayınlanan dergi, 2016 yılında bu defa yılda iki sayı yayınlanmaya başladı.

Mart 2019'da 30.yılına tamamlayan Güneyde Kültür, 31. Yaşına (28.cilt) 207.sayı ile başladı.

Asıl amacı Hatay'ın tarihine ve kültürüne hizmet etmek, fikir hayatına katkı sağlamak olan Güneyde Kültür, bir anlamda 1928-1930 yıllarında Antakya'da yayınlanan Yeni Mecmua'nın hatırasını ve geleneğini de yaşatmaya çalışmaktadır. Yayına başladığından bu yana dergide çoğunluğu Hatay'la ilgili olmak üzere (siyaset dışında) tarih, kültür, sanat alanlarında pek çok yazı ve yüzlerce şiir yayınlanmıştır. Hedef, günümüz için severek okunacak bir dergi, gelecek nesiller için güvenilir bir kaynak ve iyi bir külliyat oluşturmaktır. Bu amaçla dergi sayfalarında her konuda yazıya yer verilmiş, çekirdek kadroyu Hatay'da diğer illerde yaşayan dost yazarlar oluşturmuş, bunların yanında güzel fikir ve tecrübeleri olan, ama hiç yazı tecrübesi olmayan pek çok kişinin de yazmaları sağlanarak yazıları dergide yayınlanmıştır. Yazar kadrosundan en uzun süre ile ve belli bir sayının üzerinde yazısı yayınlanan isimlerden örnekleri şöyle sıralayabiliriz. (Soyadı sırasıyla)

M.Türker Acaroğlu, Cemalettin Alptekin, Erdal Altunlu, Bülent Arı, Kadir Aslan, Halil Atılğan,

Yılmaz Aybar, Ülker Aygün, Recep Balcı, Osman Baymak, İsmet Bozoğlan, Niyazi Börklü, Arif Coşkun, Bekir Coşkun, Dr. Vahid Çabuk, Nevra Çağlayan, Şahin Çandır, Necdet Ekici, Prof.Dr. Hüseyin Güfta, Mehmet Güneş, Cemil Cahit Güzelbey, Dr.Süleyman Hatipoğlu, Dr.Yaşar Kalafat, Ecz.Hasan Karaca, Hüseyin Kâşif, Dr. Edip Kızıldağlı, Bülent Nakib, İrfan Ünver Nasrattinoğlu, Ömer Özcan, Ali Parlak, Prof. Dr. Halil Sahillioğlu, Musa Seyirci, Dr. Mehmet Sılay, Halil Soyuer, Mehmet Tekin, Sabahattin Yalkın, Mehmet Turan Yarar. Geriye dönüp baktığımızda, isimleri uzun bir liste oluşturan yazarlarımızdan 27'sinin bugün hayatta olmadıklarını, ama bayrak yarışının devam ettiğini görüyoruz.

Bu dergi bir heves sonucu girilen bir macera değil, toplumumuza olan bir borcun yerine getirilmesini sağlayan değerli bir araç, samimi bir iletişim ortamıdır. Yayıncılıkta birçok modern tekniklerin kullanıldığı, küçük becerilerin bile abartılarak pazarlandığı günümüzde Güneyde Kültür'ü renksiz ve sayfa düzenine özen gösterilmemiş basit bir dergi olarak küçümseyenler olabilir. Bu durum bizim için hem bir ilke meselesi, hem de herşeyden önce imkân meselesidir. Bir derginin en güzel sayfa düzeniyle ve fotoğraflarla, dolgun ve gösterişli bir şekilde çıkması beklenen ve sevindirici bir durumdur. Ama, fikir dergilerinin, özellikle de taşrada yayınlanan fikir dergilerinin pazarı çok sınırlıdır. Bu nedenle -bir magazin ve aktüalite dergisi değilseniz- sayfalarınızda yayınlanacak reklâmın da kimseye faydası olmayacaktır. Bu gerçekten hareketle, bu dergi daha yola çıkarken ticari amacı olmadığını ilan etmiş ve yaşanabilecek sıkıntıları hesaplayarak, hem başlangıçtaki ilkeye uymak, hem de yayın felsefesine aykırı düşmemek için, dönüm noktalarındaki birkaç sayı dışında baskıda renkten, lüksten, gösterişten uzak durmayı, göze değil gönüle hitap etmeyi kararlaştırdığından reklâma yer verilmemiş, özentilerden uzak durulmuştur.

İlk yıllarda dergide çok sayıda şiire yer verilirken, zamanla şiir sayısı sınırlandırılarak "Şiir eki" yayınlanması yoluna gidilmiş, ilk şiir eki 59. sayı ile, 5. ve sonuncu şiir eki ise 202. Sayı (Temmuz-Aralık 2016) ile birlikte verilmiştir. Dergi sayfalarında zaman zaman basından güncel konularla ilgili köşe yazılarından örneklere, haberlere, yabancı dillerde yayınlanmış, yeni fikirler içeren makalelerin tercüme edilmiş metinlerine,

eser incelemelerine, tanıtımlarına da yer verilmiştir. Gün gelmiş, Suriye meselesi, Yunanistan, Azerbaycan, Bosna gibi konulara da yer verilmiş, bir dönem son sayfalar "Kültür ve sanat haberleri"ne tahsis edilmiştir. Her cildin sonunda yazı başlıklarına ve yazar adlarına göre dizin eklenmiştir. Dergi aynı zamanda kitapların anası olmuş, yazarlarımız burada yayınlanan yazılarını kitap olarak yayınlamışlardır.

Yazar ve okurlarımızın dergiyle olan duygusal bağları çok güçlüdür. Bunu ifade eden çok sayıda mektup ve şiir vardır. Bunlara örnek olarak, Güneyde Kültür'ün 150. sayıya ulaşması nedeniyle üstad Mehmet Turan Yarar'ın duygularını ifade eden şu dörtlüğü sunuyoruz:

"Bahâr içinde yüzer hep, ne yaz bilir, ne ne de güz
İşikli, pembeli, katmer çiçekli gül türümüz
Yüzelli ay ne ki, varsın bin elli yıl yaşasın
Ve solmasın ebediyyen Güneyde Kültür'ümüz..."

Fikri, zikri, yanı yönü ne olursa olsun, dergi yayıncılığı yorucu, ama kutsal bir iştir. "Devlet desteklesin, yardım etsin" sözleri boştur. Fikriniz varsa ifade eder, savunur, zahmetine, sonucuna da katlanırsınız. Değilse bağımsızlıktan söz edemez, günü kurtarmaya çalışırsınız. Dergiler, insanlar gibi canı, ruhu olan varlıklardır. Sağlıklı dönemleri gibi hasta zamanları da olur. Dörtmala giderken topallar, tökezler. Ama varacağı menzil varsa pes etmez, direnir, kalkar yoluna devam eder. İşte Güneyde Kültür'ün yaptığı ve yaşadığı da budur. Son nefesini verdiğinde sesi kesilecek, kapağı kapanacak, ama içinde yer alan ve yazarlarının canından kopmuş birer cevher olan yazılar kültür semasında birer yıldız gibi parlamaya devam edecektir.

Kaynaklar:

-Mehmet Tekin, Kültür hayatımızda yerel dergiler ve yerel dergi yayıncılığı bilgi şöleni, Atatürk Kültür Merkezi- Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Haziran 2002. Güneyde Kültür, C.15, sayı 146, Şubat 2004

-Mehmet Tekin, Fikir hayatımızda dergilerin önemi, yerel dergiler ve "Güneyde Kültür" örneği, Güneyde Kültür, Sayı 146, Şubat 2004, , s.1-6

-Mehmet Tekin, Yüzelli Sayı Onbeş Yıl ve Kaybettiğimiz Dostlar, Güneyde Kültür, Sayı 150, Haziran 2004, s.2-4

-Güneyde Kültür koleksiyonu.

AHISKA TÜRKLERİ VE AKMEZAR ESİNTİLERİ DERGİMİZ

Nuri ŞAHİN

Türkler tarihte maden kültürünü ilk kullanan ve göçler sırasında Dünya'ya yayan asil bir millettir. Tarihte hiçbir millete nasip olmayan devlet kuruculuk vasfı Türklerde mevcuttur. Tarihte 16'sı imparatorluk olmak üzere 118 devlet kurmuş; bunun 39'u İslamiyet öncesi, 79'u İslamiyet sonrası kurulmuştur. Yine tarihte hiçbir millet 600 yıl üç kıtaya hakim olamamıştır. Osmanlı devleti, bu şerefe nail olmuş bir devlettir. Orta Asya göçleri sırasında Türkler Doğu'ya, Güney'e, hatta Kuzey'e gidenler olmuşsa da en çok Türk göçleri Asya Hun devleti yıkıldıktan sonra Batı'ya olmuştur. Batı'ya gidenler Hazar denizinin kuzeyinden geçmiş, Avrupa'ya ilerlemiş, Batı Hun ve Avrupa Hun devletini kurmuşlardır. Hristiyanlığı kabul edip Türklüklerini yitirmişlerdir (Bulgarlar, Macarlar, Peçenekler ve Uzlar gibi). Hazar denizinin güneyinden gidenler Kafkaslara, Anadolu'ya, Ön Asya'ya, Mezopotamya'ya hatta Suriye ve Mısır'a kadar gitmişlerdir. İslam dini ile şereflediklerinden, Türklüklerini günümüze kadar taşımışlardır. Ahıska Türkleri, 24 Oğuz Boyundan bir boya mensup olup göçler sırasında

Gürcistan sınırları içerisindeki Ahıska denilen bölgeye yerleşmiş ve bu yer adından dolayı "Ahıska Türkü" unvanını almışlardır. Tarihte İslam ile şereflenen ilk Türk boyudurlar. 652 yıllarında hazreti Osman'ın komutanlarından Habib b. Mesleme Ahıska'yı fethetmiş ve buradaki Türkler de İslam dinini ilk defa tanımışlardır. Emeviler Arap ırkçılığı göttüklerinden, Haccac b. Zalim Orta Asya'ya kadar yürümüş, binlerce Türk'ü katletmiştir. Türkler; kendilerine ilgi gösteren, kendilerini komutanlık ve memuriyet vazifelerinde görevlendiren Abbasiler zamanında kitleler halinde İslam dinine girmişlerdir. Ahıska; Kimmerlerin, İskitlerin, Hazarların ve Arda Türklerinin istilasına uğramışsa da, buraya yerleşip sahiplenen Oğuz Türkleri olmuştur. 1064-1068 yıllarında Alparslan buraları ele geçirir ve Büyük Selçuklular Ahıska'yı bir üs olarak kullanırlar. Ahıska toprakları Moğolların, İlhanlıların, Akkoyunluların eline geçmişse de Ahıska Türkleri varlıklarını ve kültürlerini burada sürdürmeye devam etmişler. Uzun süre Atabeylik idaresinde kalmışlar. Altınordu devletinin Timurlenk tarafından yıkılışından sonra bu

devlete bağlı olan Moskova Kinezliği bağımsızlığını kazanmış ve Ahıska Türkleri ile uzun yıllar uğraşmıştır. Ahıska, 1578 tarihinde Lala Mustafa Paşa'nın çıldır savaşında Safevileri yenerek Ahıska'yı ele geçirmesiyle 250 yıl Osmanlı idaresinde kalmışlardır. Rusya kuvvetlenip 1828'de Osmanlıları savaşta yenmiş ve Edirne antlaşmasıyla (1829) Ahıska'yı ele geçirmiştir. Ruslar 70 yılda kahraman Ahıska Türklerini üç defa sürgüne maruz bırakmışlardır.

Sonuncusu 14 Kasım 1944 tarihinde Gürcü Stalin, Ahıska Türklerini (180 bin kişi) üç gecede hayvan vagonlarıyla Sibiryaya, Özbekistan'a, Tacikistan'a, Türkmenistan'a sürgün etmiş ve bu sürgünde 50 bin kişi hayatını kaybetmiştir. Bu sürgünden önce askere bile alınmayan Ahıska Türklerini; 2. Dünya Harbinde savaştırmak için 40 bin kişiyi silah altına almış, bunların 25 bini savaşta telef olmuş, 15 bini savaş madalyalarıyla Ahıska'ya döndüklerinde yakınlarını bulamamış, onları aramak için yollara düşmüşlerdir. Stalin, sürgünden sonra Ahıska'ya ermeni ve Gürcüleri yerleştirmiş, Ahıska Türklerinin bir daha yurtlarına dönmelerine engel olmuştur. Yapılan araştırmaya göre, Orta Asya Türk Devletleri'nin dışında Ahıska Türkleri bugün Rusya'nın 13 cumhuriyetinin 264 değişik bölgesinde yaşamaktadır. Türkiye'de 200 bin kadar yaşayan vardır. 15 bin civarında Amerika'da ve toplam Ahıska Türkü'nün 650 bin civarında olduğu söylene de, Dünya'da yaşayan Ahıska Türklerinin sayısının bu rakamın çok daha üzerinde olduğu sanılmaktadır. İç Anadolu'da Sivas, Kayseri, Yozgat ve Muş-Bulanık'ta Ahıska Türkleri yaşamaktadır. Dinlerine, dillerine, örf ve adetlerine aşırı derecede bağlı olan Ahıska Türkleri, bu kadar zulüm-sürgüne uğramalarına rağmen kültür değerlerini korumuşlar; örf, adet, gelenek ve göreneklerini günümüze kadar taşımışlardır. Ben bir Ahıska Türkü olarak 2011 yılında kurduğum Ahıska kökenli 93 muhacirleri ile ilgili derneğimin yardımıyla Akmezar Esintileri adlı dergiyi çıkarmaktayız. Akmezar Esintileri dergimiz 30*20 cm ebatlarında olup 24 sayfadır. Köyümün manzarası kapak yapılmıştır. İçerik olarak Ahıska Türklerinin asırlardır Müslüman-Türk düşmanları tarafından kültür ve medeniyetleri unutturulmaya çalışılmışsa da; inançlarına bağlılıklarından, adet, anane, gelenek ve göreneklerinden bir şey kaybetmemişlerdir. Bayramlarda bayram namazlarından sonra akrabalar ziyaret edilir, en yaşlı akrabanın evinde toplanılır, komşuların getirdikleri yemekler toplu halde yenilir, yemekten sonra bayramlaşarak toplu halde kabristan ziyareti yapılır. Düğünlerde düğün yemekleri verilir. Düğün bittiğinde gelin

arabası ile beraber seğmen, kabristan önüne gelinerek kibleye dönülüp dua yapılır ve düğün seğmenine etli Ahıska pilavı yapılarak yedirilir. Ahıska Türklerinin yemek kültürleri ile ilgili Kayseri vali yardımcısının başkanlığında Avşarlar, Çerkezler ve Ahıska Türklerinin yemek kültürleri ile ilgili ilimizde derneğimizin de katkısıyla bir kitap hazırlanmıştır.

Ahıska Türklerinin yemek kültürleri ile ilgili teferruata girmeden isim olarak: Helle çorbası, Döğmeç, Papa, Sinor, Dolaz (Hasute), Mıhlama (Peynir eritmesi), Kayğana, Katmer, Lokum, Bişi, Kete, Harşo, Purşuk aşı, Gurut, Kesme aşı, Nagala, Nugur, Mafiş, Kaymak Kuymak, Boran (Çılbır), Haşıl, Peynirli kayırtme, Hingel, İçli köfte Kısır köfte, Pağaç (Gömbe), İçli pağaç, Sarığburma, Feselli, Külleme...

Dergimizin içeriğinde köyümüzden hakkın rahmetine kavuşanların resimleri, sağ olup derneğimize destek verenlerin resimleri ve zaman zaman onların hatıraları, yaşadıkları olaylar konu edilmektedir. Ahıska Türkleri ile ilgili geçmişte KGB'nin işlediği cinayetler ve Türkleri birbirine düşürme ihanetleri konu edilmektedir. Ahıska Türkü yazarlarının denemeleri, makaleleri; şairlerin şiirleri dergimizin sayfalarını doldurmaktadır. Derneğimiz 2011 yılından beri 9. Kültür şölenini yapmış, her şölende Ahıska Türklerinin yaşantılarını, kültür-sanatlarını (folklor gibi) canlandırmak suretiyle geçmiş yad edilerek kültürleri geleceğe taşınmaktadır. Ve her şölende 1000-1500 kişilik Ahıska pilavı davetlilere ikram edilmektedir. Her yıl proje hazırlayarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'na gönderilmektedir. Dergimiz, istatistik kurumu tarafından teşekkürle layık görülmüştür. Dernek olarak bilhassa ağaçlandırma ve yeşillendirme faaliyetlerine, Orman Bakanlığı ve belediyelerimizin de katkılarıyla fevkalade önem gösterilmektedir. Köyümüze ve çevremizdeki muhtelif camilere her yıl en az 3000 adet fidan dikmekteyiz.

Dergiler hafızamızı diri tutarak geçmişimize ışık tutuyor. Yerel Dergiler içinde buldukları mekana ve zamana daha yakından tanık olmalarından dolayı ayrı bir önem arz ediyor. Bu tanıklığı gerçekleştiren dergilerden biri de 500. sayısına ulaşan Erciyes dergisi. Uzun yıllar boyunca bu tanıklığı gerçekleştiren dergi son sayısının da Anadolu Dergiciliğini işliyor.

Kültür sanat konularında çoraklık yaşandığına dair olumsuz kanaatler vardır. Bu tür etkinliklerin İstanbul başta olmak üzere büyük şehirlerimize mahsus olduğu düşünülür. Şüphesiz büyük ve gelişmiş şehirlerimiz kültür ve sanat adına daha verimlidir. Fakat Anadolu da, her zaman bu konuda üzerine düşeni yerine getirmiştir. Erciyes dergisi ülkemizde yayınlanan en uzun soluklu dergilerden biri olarak bunun kanıtıdır. Böyle bir özel sayı ile de Anadolu dergiciliğini konu alarak, adeta Anadolu'nun bilinmeyen bir yönüne ışık tutmuştur.

Nesiller kimliklerini kaybettikçe şehirlerde kimliklerini kaybetmeye devam ediyor. Kaybedilmiş nesiller, kaybedilmiş şehirler... İnsan mekandan bağımsız olmadığı gibi mekanda insandan bağımsız değildir. Tarih boyunca birbirini desteklemiş, birlikte var olmuş. İnsanoğlu yüzyıllardır şehirler inşa etmiş, şehre kendinden bir ruh verirken kendi ruhu da şehirden etkilenmiştir. Modern şehirler, günümüzde insanları mekanikleştiriyor ve ruhsuzlaştırıyor. İnsanları tek tip robotik bir yapıya dönüştürüyor. İnsanın mana boyutunun göz ardı edilerek, madde boyutuna indirildiği bir zamanda yaşıyoruz. Tüketimin amaç edinildiği, değerlerin yok olduğu günümüzde geçmişe sahip çıkmanın önemi daha da artıyor. Zamanın ve mekanın bilincine varabilmek için başvurulacak en önemli kaynaklardan biride dergilerdir. Zira zamanın ve mekanın kayıt altına alınması, düşünce dünyamızın şekillenmesi için dergiler önemli bir belgedir.

Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yayınlanan Düşünen Şehir dergisi, Anadolu dergicilik tarihi açısından bazı yönleriyle köşe taşı özelliği taşıyan bir dergidir. Şehir, şehircilik ve bu kapsamda akla gelecek her konuyu akademik olarak ele alması bahsettiğimiz özelliklerin en belirgin olanıdır. Düşünen Şehir Dergisinin çıkış amaçlarını ilk sayısında yer alan editör imzalı yazıda rahatlıkla görebiliriz.

“Düşünme insana mahsustur. İnsan dışındaki varlıkların zikrini bilip hissetsek de düşündüğü

hususunda herhangi bir veriye sahip değiliz. Hatta öyle ki düşünme bizatihi insanla özsel bir ilişkiye sahiptir. Bir başka deyişle, düşünme insan dışındaki bir varlık için düşünülemez. Peki, öyleyse Düşünen Şehir gibi iddialı bir başlık sadece bir dikkat çekme, ya da kavramsal bir fantezi midir? Şehir düşünür mü? Ya da nasıl düşünür? Düşünen şehir, mekân olarak kalabilir mi ya da mekânın ötesinde onu nasıl tanımlarız? Düşünmeyi şehre vasıf yaptığımızda şehir mekândan başka bir şey mi olmaktadır? Aslında bütün bu soruların cevabı kendi içindedir. Üstelik telefonların ve tahtaların “akıllı”, maddenin “hafızalı” olduğu bir dünyada şehirlerin düşünmesini iddia etmek anlamsız da değildir. Şehir, insanın bilinç halinin tecessüm ettiği, tasavvurlarının, düşüncelerinin, hayallerinin, umutlarının, beklentilerinin, aidiyetlerinin ortak bir şuur olarak ortaya çıktığı mekânın idrak halidir. Şehir mekân olmaya mekândır ancak bildiğimiz anlamda bir mekân değildir. Onun artık bir ruhu, bir bedeni, bir organizması, elleri, kolları, gözleri vardır. Şehir insanla insanlaşır. Bu en azından Batılı modern kent tasavvurlarının aksi bizim şehir anlayışımız açısından böyledir. Batı'da nasıl toplum topluluk olma özelliğini yitirip bireyselleşiyorsa şehir de şehir içinde kendini, kimliğini, zamanını ve mekânını kaybederek yalnızlaşıyor. Bırakın herhangi bir düşünme tasavvurunu, mekanizmin girdabında kaybolarak, tabiata, insana ve kendine yabancılaşıyor. Dolayısıyla Batı şehri için bugün, zaman ve mekânla ilgili bir aidiyet, insanla ilgili bir derinlik, kültür ve sanatla ilgili bir tecessüs, medeniyetle ilgili bir kaygı söz konusu değildir. Öyleyse tabiat-insan bütünlüğü kaygısını ve derdini taşıyan, tabiatı ifsad etmekle değil imar ve ihya etmekle, onu mamurlaştırmakla memur insan, tabiatın, kendisine bir emanet, kendisinin de tabiata bir misafir olduğunun bilinciyle hareket ettiğinde ortaya çıkan insan ve şehir tasavvuru bizim düşündüğümüz anlamda düşünen insanların şehridir. Düşünen Şehir derken aynı zamanda ikili bir etki ve etkileşimin de farkındayız. Şehri inşa eden insandır. İnsan şehirde görünür. Bununla birlikte şehir de insanda görünür ve o da insanı inşa eder. Eğer şehir insanın tecessüs, tasavvur, tefekkür, teemmül, tenevvür ve tefakkuhunun bir sonucuyorsa, o zaman o, ruh anlamında canlıdır ve bu yönüyle insana bozulmaya yüz tuttuğunda müdahale eder. Dolayısıyla insanın eseri ve tecellisi kendisine yönelir. Bu da insan-

tabiat, insan-mekân ilişkisi bakımından bir denge, bir terkiptir. Terkip olma niteliğini kaybeden Batılı zaman ve mekân tasavvuru, tabiata boyun eğdirirken, insanı çekirdek aileye, aileyi eve, evi apartmana, apartmanları kulelere, kuleleri göğü delme iddiası ve kibri ile Kente hapseder. Ortada ne bir geniş aile ve akrabalık ilişkileri, ne de mahalle ve köy kültürü kalır. Oysaki şehrin ilk yapı taşı bir bütünlük içindeki evdir ve insan anlamını burada bulur. Evde aileyi, mahallede komşuluğu, köyde kurbiyyet ve paylaşımı, şehirde mescidi ve kıraathaneyi idrak eden insan zamana ve mekâna yabancılaşmaz. Bu idraktır ki şehirleri oluşturur ve bu idrak sahibi insanların oluşturduğu şehirler düşünür. Şehir olmadan, ahlak, kültür, sanat, düşünce gelişmez. Bir düşünmenin sonucu olarak ortaya çıkan şehir tasavvurlarının insanla olan aidiyet bağının önemli olduğunun bilincindeyiz. Bunun içindir ki mekanik bir mekân ve şehir anlayışının yerine düşünen bir şehir anlayışının bilincinde olduğumuzu iddia ediyoruz. Modern şehirlerin mekanikleştirdiği ve insani boyutunu yok ederek düzleştirdiği insanın yerine, düşünen şehirlerin düşündürdüğü, eşya ve hadiseleri hikmet bağlamında yorumladığı, tabiatı ve insanı eş zamanlı olarak merkeze koyduğu bir insan anlayışının artık bir imkân olduğunu düşünüyoruz. Biz bunun bilincinde olan insanın şehirler kurarken bir cennet tahayyülü ile hareket ettiğini, sözünü ettiğimiz insandaki şehir tasavvurunun cennetten mühlhem olduğunun altını çiziyoruz. Çünkü hakikat kaygısı olan insanın şehir tasavvuru cenneti aramakla ilgilidir. Bu anlamda Batılı insanın cennetin hakikatini reddederek, onu belirli bir insan topluluğuna indirgeyip sadece bu dünyaya hasretmesi ile Doğulu toplumların bu dünyayı reddedip cenneti sadece metafizik bir anlama indirgemesini doğru kabul etmiyoruz. Düşünen insan bu dünyada adaleti ve hakikati esas alarak önce dünyayı cennetleştirme gayesini taşımalı ki yeniden cennete gidebilsin. Dolayısıyla insanın cennetten bu dünyaya indirilişinin amacı da gerçekleşmiş olsun.”

Kayseri Büyükşehir Belediyesi bünyesinde basımına devam edilen Düşünen Şehir dergisinin yayın hayatımıza girdiği tarih Mart 2017. Genel Koordinatörlüğünü Yusuf YERLİ'nin yaptığı derginin Genel Yayın Yönetmeni Dursun ÇİÇEK. Çevre, Şehir ve Tarih ve Tasavvuf gibi alanlarda ülkemizin değerli kalemlerine sayfalarını açan Düşünen Şehir dergisindeki yazıları incelediğimizde yazıların genelde şehir eksenli olduğunu görmekteyiz. Dergi İhsan Fazlıoğlu, Ali Uzun Peker, Savaş Ş. Barkçin

gibi önemli yazarların yanı sıra akademik camiadan da bir çok yazara ev sahipliği yapıyor.

Düşünen Şehir dergisinin son sayısı Mimar Sinan Özel sayısı olarak tasarlandı. Özel sayının basımından önce BÜSAM bünyesinde Mimar Sinan Okuma Atölyeleri açıldı. Bu atölyelerde ders veren hocalarında katkılarıyla Mimar Sinan özel sayısının temelleri atıldı. Derslere katılan hocaların haricinde de Türkiye de Mimar Sinan hakkında söz sahibi olan hocalardanda ulaşılabilenler ile Mimar Sinan Özel sayısının yazar kadrosu zenginleştirildi. Özel sayıda Mimar Sinan'ın daha çok düşünce dünyası ve sanatına yoğunlaştığını görmekteyiz.

Düşünen Şehir dergisine basın ilgisine de gözden kaçmıyor. Örneğin Yeni Şafak Gazetesinin yazarlarından Erol Göka 06.Ağustos 2017 tarihli yazısında Düşünen Şehir'e şu cümleleriyle yer veriyor.

”Kayseri Büyükşehir Belediyesi, varlık değer bilgi, zaman , mekân ve siyaset başlıkları altında akademik seminerlerin yapıldığı ‘Şehir Akademi’ adlı bir eğitim ve kültür programının yanısıra , ‘Şehir Kültür ve Sanat’ ve ‘Düşünen Şehir’ adlı, birbirinden nitelikli iki dergi yayınlıyor. Kayseri Belediyesinin İnternet sitesinden nüshalarına ulaşabileceğiniz ve kalitelerini görebileceğiniz bu dergilerin Genel yayın Yönetmenliğini Dursun Çiçek yapıyor. Merhum kardeşimiz Akif Emre'nin de danışman olarak hayli emeği geçmiş.

‘Düşünen Şehir’ dergisi ülkemizin çevre, şehir ve tarih alanında en değerli kalemlerine sayfalarını açarak gerçekten de düşündürüyor. Böyle eleştirel bir dergiye ev sahipliği yapma cesaretini gösteren Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetlerine eşsiz bir gözetim ve denetim imkanı getiriyor. Konuyla ilgili neredeyse tüm Kayserili akademisyenleri Yayın Kurulu'na katan dergi, diğer büyükşehir belediyelerine de güzel bir örnek teşkil ediyor, tabii yaptıklarını gözden geçirmenin önemine inanıp bunun için vakit ayırabilirlerse...”

Düşüncenin kısırlaştığı bir zamanda hayatta verimsizleşir. Hakikatin kapılarının açılması fikrin tekamülünü gerektirir. Düşünce zamandan ve mekandan bağımsız değildir. Düşüncenin kapılarını aralayan, Düşünen insanların bir araya geldiği bir Düşünen Şehir.

Düşünen Şehir dergisinin 9. Sayısına Kayseri Milli Mücadele Müzesi'nden ve Kayseri Büyükşehir Belediyesinin internet adresinden ulaşabilirsiniz.

Bizim Külliye, kültür-sanat dergileri kervanına 1999'un Nisanında katıldı.

Hamisi İzzetpaşa Vakfı'dır.

Dayanışma egemenliğini vakıfların sağladığı bir kültürden geliyoruz. Hayır-hasenat kapısıdır vakıflar. Ancak doğma büyüme Elazığlı olmama rağmen o tarihe kadar şehrimizin en işlek en gözde camiinin vakfından ve onun varlık ve hizmetlerinden habersizdim. Oysa çocukluğumdan beri teravîh ve Cuma namazlarını İzzetpaşa Camii'nde eda etmekte ısrarlıyım. Yine bir başka noksanlığım; bir cami vakfının edebiyat dergisine katkı sağlayabileceğini aklıma getirmeyişim. Cami vakfı, edebiyat dergisinin mali sorumlusu olacak, ona bütçesinden pay ayıracak ve içeriğini bütünüyle edebiyatçıların önceliğine bırakacak! Olacak şey mi? Gitgide alanları daraltan, sabitleştiren şehrimizde böyle bir vakfın varlığına nasıl inanabilirdim?

Bir tepki ve...

Bir kış gecesi müdavimi olduğumuz Kamu Çalışanları Vakfı'nda üç arkadaş, şehrimizin sanatından, şair, şiir akşamlarından, mahallî basınından sözü açmış konuşuyoruz. Meğer yan masada sohbetimize kulak kabartan biri varmış. Ses tonu dostluğa eğimli, müdahale ediyor: "Yahu saatlerdir konuşuyorsunuz, fakat bir eksiği hatırlayanınız yok!" Beni işaret parmağıyla göstererek "Herkes seni şair biliyor, çıkarsana bir kültür-sanat dergisi."

Tepkiye karşı susuyoruz!

Edebiyat gönüllüsü arkadaşlarla başka zaman ve mekânlarda bir kültür/sanat dergisi çıkarma konusunu defaatle irdelemiş, maddi yetersizlikten, güvensizlikten sonuçsuz bırakmıştık. İletişim Fakültesinden Mustafa Yağbasan, onaylıyor o fikri. "Omuzla bu işi!" diyor. Biliyorum ihtiyaç. Doldurulmayan boşluk büyüyor. "İyi de" diyorum, "peki, neyle, nasıl çıkaracağız?"

Gecenin geç saati. Biz hâlâ derginin maliyetini konuşuyoruz...

Dışarıdayız. Lapa lapa kar yağıyor.

Karar verildi. Birbirimize hayırlı geceler

dilemeden evvel, üçüncü arkadaşımız Çevre Mühendisliği Fakültesi'nden Erdal Öbek, Emniyet Basın Bürosu ve Vergi Dairesi'ne uğramamızı öğütlüyor.

Ertesi gün Vergi Dairesi'nden somurtarak çıkıyoruz.

Daha ilk teşebbüste umut suya düşüyor. Dergi çıkarma fikrinden vazgeçmemize ramak kala; M. Naci Onur Bey'le karşılaşıyoruz. Ayaküstü hâl hatır sualı...

Eski Türk Edebiyatçısı Onur Bey, Vergi Dairesi'ne neden gittiğimizi öğrenince heyecanlanıyor. Dergiciliği becereceğimizden emin! "Yayımlayacağınız derginin masraflarını İzzet Paşa Vakfı üstlenebilir." diyor. Mümkünleri perçinliyor. Vakıf Başkanıyla görüşmemizi öneriyor.

Umutlu değilim. Ama yine de randevu alıyor, başkanla görüşüyoruz. Detaylara varan yığınca soru! Başkanımız, çıkarmayı düşündüğümüz dergi hakkında bilgi ediniyor. Teklifimizi yönetim kurulu üyelerine sunacağını belirtiyor.

Bugün iyi niyetlerinden asla şüphe etmediğimiz Nihat Eriş Bey, ilk anda duygularını pek yansıtmadığından o gün bizde tereddüt uyandırmıştı.

Merak işte! Araştırıyoruz: "Yönetimde kimler var?" Tanıdıklardan Dr. Ali Öztürk, Süleyman Selmanoğlu ve bir de M. Naci Onur Bey'i öğrenince bu iş oldu, diyoruz.

İzzetpaşa Vakfı çıkarılacak kültür-sanat dergisinin hamiliğini üstleniyor.

Artık bize düşen ön hazırlıkları tamamlamak, kadroyu oluşturmak: Sanatla, edebiyatla uğraşanlara, yatkınlara, Fırat Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerine kültür-sanat dergisi çıkaracağımızı duyuruyoruz. Kâh evlerde, Vakıf'ta kâh öğretilen konferans salonunda toplantılar yapıyoruz.

Genişletilmiş toplantımıza altmışın üzerinde kişi katılıyor.

Ayrıca başka illerde dergi çıkaran şair, yazar ve editör arkadaşlara telefon açıyoruz. Onların

görüşlerini de alıyoruz: Bilgilendiriyorlar. Ama katılımcı sayısını öğrendiklerinde son cümleleri hep, “İyi, iyi... Herhâlde üç kişi kalırsınız!” oluyor.

Heyecanımız, pratikliğimiz kıvamında. Dergimizin hedefi, tasarısı, görev dağılımı ve ismi üzerine tartışıyoruz. Sahibi ve yazı işleri müdürü, genel yayın yönetmeni, tashih, röportaj, dizgi-tasarım sorumlusu, danışma kurulu, hukuk danışmanı belirleniyor.

Hamimiz; camii, kütüphanesi, aşhanesi, çay ocağı, dükkânları, garajı, sıhhi banyosu, gasilhanesi olan İzzetpaşa Vakfı ya, Onur Bey’in teklifiyle dergimizin ismine “Külliyeye” diyoruz. (Sonraları Emniyet Basın Bürosundan bir vakitler bu isimle bir derginin çıktığı haberi gelince Külliye’nin başına “Bizim” zahirini ekliyoruz.)

Elbette yayın politikamız, ölçülerimiz, amacımız ilk sayımızda belirlenecek. Onu da gönül rızası ve oy birliğiyle kararlaştırıyoruz. Yeni Türk Edebiyatı profesörü X hocamız “Çıkarken” başlığıyla yazacak.

Ve ilk sayımız için kolları sıvıyoruz.

60 sayfalık dergimizde yazılar, şiirler tamam, dizgi-tasarım bitmiş durumda. Yola çıkış sebebimizi, sanata dair görüşlerimizi belirtecek “Çıkarken” yok. Telefon açıyoruz, adam gönderiyoruz, “Çıkarken” yazısı gelmiyor. Bugün, yarın derken epeyce oyalanıyoruz. Onur Bey, “Anlaşıldı, ben yazayım, yarın getiririm.” diyor. Getiriyor da...

Pamukkale Üniversitesi’nden öğretim üyesi İsmail Çetişli, yıllar sonra bu tökezlemeye “Türk Kültürü ve Edebiyatına Katkılarıyla Bizim Külliye” incelemesinde değinmiş.

“Çıkarken” başlıklı ilk takdim yazısında mahalliliği öncelediğimizi “Kendi ekmeğimizi, kendi sacımızda, kendimiz pişirmek” arzusunu öne aldığımızı söylüyor. Ve ekliyor: “Ancak Bizim Külliye, ilk üç beş sayı sonra kendisini mahalliliğin dar alanına hapsetmekten kurtarmış; ulusal bir dergi kimliği kazanarak bütün Türkiye’ye, hatta bütün Türk dünyasına hitap edebilecek bir yazar zenginliği ile muhteva ve üslup seviyesine ulaşmıştır.”

Her neyse.

Kapağı, yazıları aydıngere çekip matbaaya götürüyoruz. Matbaacı, beni uyarıyor. “Bak Hocam,” diyor, “bu şehirde bir edebiyat dergisi her ay çıkmaz.” Karşılaşacağımız zorlukları madde madde sıralıyor. Dönüyoruz dergi bürosuna, kapağa küçük bir not düşüyoruz: “Üç aylık kültür sanat dergisi.”

Tekrar aydıngere çekiyoruz.

İlk sayımız çıkıyor.

Ve’nin sonrası

Çıkıyor çıkmasına ya kopmalar da başlıyor. Yazısı veya şiiri yayımlanmayan ateş püskürüyor bize. Yazı istemeyi unuttuğumuz bir öğretim üyesi ise “Çıkarken” yazısının serencamını duymuş, burnundan soluyarak bu bahaneyle vuruyor. “Arkadaş, dergi çıkarıyorsan, niçin dergi çıkardığınızı da başyazısını da sen yazacaksın, yetmez, eksik de tamamlayacaksın. Kimseden bir şey bekleme!”

Kızgınlıklar, kırılmalar, cephe almalar...

Daha ilk sayıda dersimizi aldık. Ya çıkarmayacağız ya da kimseye minnet etmeyeceğiz. Lakin kültür-sanat dergiciliği minnetsiz olmuyor. Bazen ümmiye bile ihtiyaç duyuyor insan.

Önceleri yazmıştım. Elzem oldu. Bizim Külliye’nin bir kısım amacını burada ‘ara nağme’ niyetiyle yine açayım:

Bizim Külliye, teknolojinin küçülttüğü dünyayı sanatla, edebiyatla mahallinde büyütme namzettir. Entel şıklığa düşmeden, mensuplarının duygu ve fikrine sanat yoluyla işlerlik kazandırmayı, çevresini kültür diliyle tanıştırmayı önceler. Hemşerilerini toplumun ışıldayan bir parçası olduğuna inandırmaya çalışır. Eli kalem tutanlarıyla merkez-taşra bütünlüğü sağlayarak, kültürümüze, edebiyatımıza ve sosyal hayatımıza hizmet eder.

Türkçeye sevgimiz, vatan sevgisi kadar muazzездir, yücedir. Bilgi ve görgümüz yettiğince imla tutarsızlıklarından, yanlış, bozuk cümlelerden, standart dil ile yazılmış bir metnin arasına yöre ağzı ve argo sözler serpiştirmekten uzak durduk, uzak da duracağız. Türkçe veya yabancı söz tercihlerinde, tercihimiz hep

sevdiğimiz bildiğimiz “Türkçe” den yana oldu, öyle de kalacaktır.

Yayın hayatımızın 17. yılı.

2006’da dergimizi daha nitelikli ve hacimli hâle getirmek için öğretmenlikten emekliye ayrıldım.

“Nitelikli sanat” anlayışımızdan ödün vermeksizin sayfa sayımızı önce 76’ya sonraları 96’ya çıkardık. 2007’de Türkiye Yazarlar Birliği’nce, 2008’de Balkan Aydınlar ve Yazarlar Birliği’nce yılın dergisi seçildik. 2015’te TÜRKSAY’ın düzenlediği 19. Uluslararası Türk Dünyasına Hizmet Ödülleri’nden biri bizimdi. Aynı yıl 7. İstanbul Edebiyat Festivali’nde “İstikrarlı ve kaliteli yayınlarından ötürü,” Bizim Külliye’ye Türkiye Yazarlar Birliği İstanbul Şubesi’nce Şeref Beratı sunuldu.

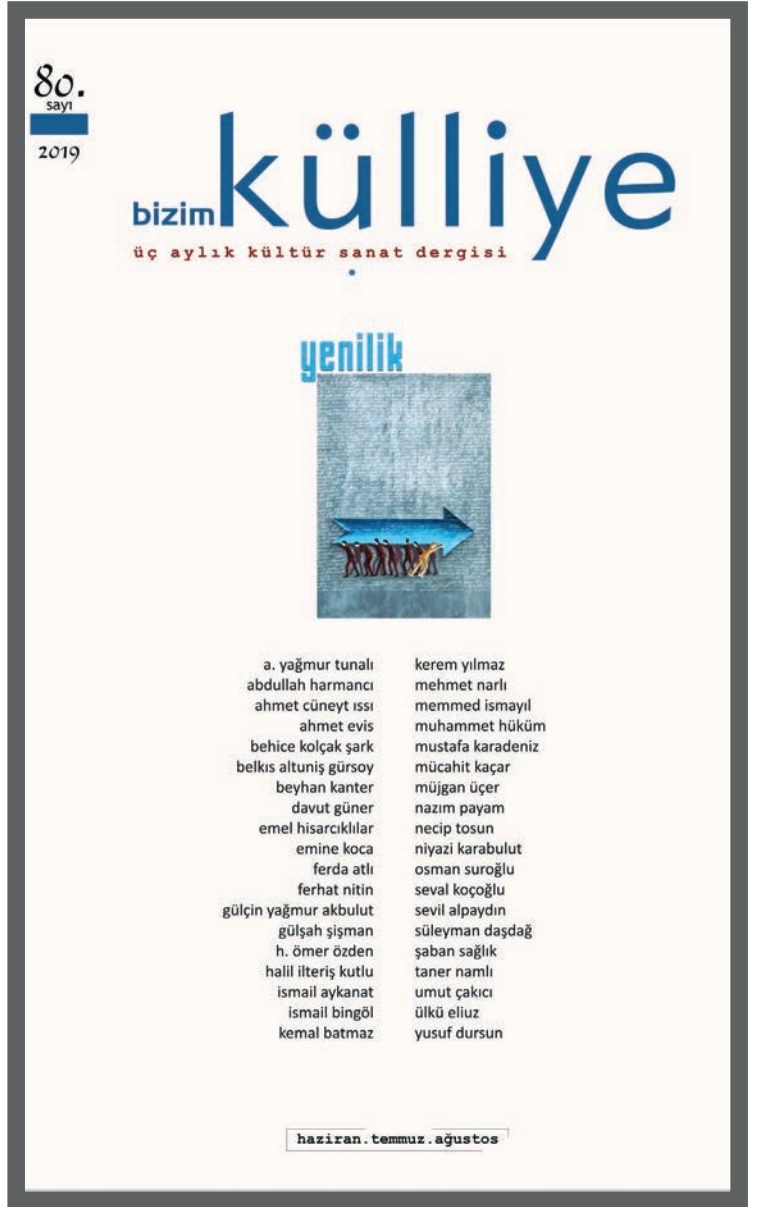
Bütün bunlar İzzetpaşa Vakfı’nın destekleri ve okurumuzun teşvikleriyle gerçekleşti. Gerçek okur, hayatın oluşturduğu engebelere, yokluğa, ıssızlığa direnen edebiyatçısını yalnız bırakmıyor. “Bak yanındayız,” diyor.

Yol uzun. Bizler gönüllüüz.

Şimdiye dek ustaları, üstatları, akademisyenleri önemseydiğimiz kadar kaleme, kâğıda istekli gençleri de önemsedik. Onlara ödünç kitap taşıdık; onları yeni yeni dergilerle tanıştırdık. Yazdıklarını irdelemelerinde yardımcı olduk. Karınca kararınca eksikleri gidermeye çalıştık. Yazma arzularını tetikledik.

Evet! Mutfakta üç kişi kalmadı. Üç veya beş; dergiciliğin niteliklerinden biri de gençlere “yarının kalem sahibi” hissini vermek, onların sayısını çoğaltmak değil mi? Bunu başardığımız an, çevremizde sürekliliği sağlayıcı unsurlar sanırım bütün duyularıyla harekete geçecektir. Yarına dair bu inancımızı hiç kaybetmedik.

Zaten asıl gururumuz ve övünç çizelgemiz olarak; yazmaya Bizim Külliye’de başlayan Beyhan Kanter, A. Faruk Güler, Emrah Gürsu, Serdar Arslan, M. Milât Özçelik, Seval Koçoğlu,

Şerif Fatih ve Taner Namlı’yı görüyoruz.

Umarım saydığımız bu isimlere ve bize dâhil olacıklara edebiyat tarihimize rastlarsınız.

Feraizcizade Mehmet Şakir Efendi'nin 1886 yılında yayımlamağa başladığı "Nilüfer" dergisi Bursa dergiciliğinin başlangıcını teşkil eder. Bursa'mızın ilk özel matbaasını bugün kendi adını taşıyan sokakta kuran Feraizcizade daha sonra 1894 yılında "Gündoğdu" adında bir başka dergi daha çıkaracaktır.

"Başlangıcından Bugüne Bursa Dergileri"¹ kitabımda 1886-2014 yılları arasında Bursa'da yayımlanan iki yüz civarında dergiyi tesbit edip tanıtmıştım. Bunların arasında özellikle kültür ve sanat alanında yayımlanan yirmi civarında nitelikli dergi bu yazımın içeriğini oluşturacaktır.

Cumhuriyet döneminde yayımlanan Bursa dergileri arasında Bursa Halkevi'nin yayımladığı "Uludağ" dergisi öncelikle anılmalıdır. Dönemin kıymetli imzalarının bilimsel ve edebi niteliği yüksek vasıflı yazıları ve şiirleriyle çıkan dergi halen birçok araştırmaya kaynaklık edebilir niteliğini korumaktadır.

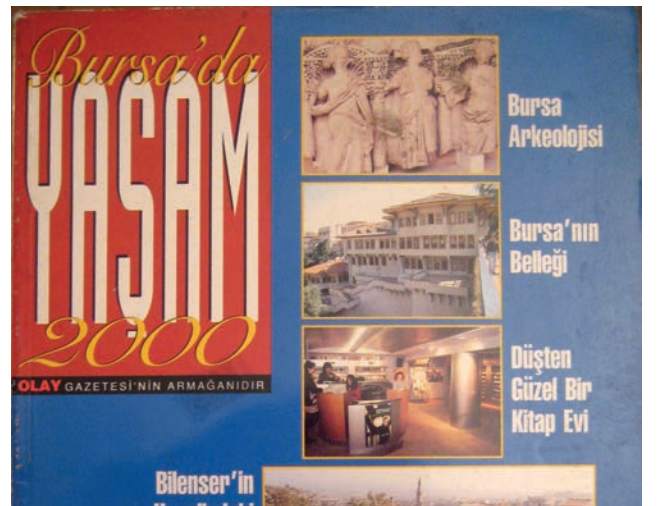
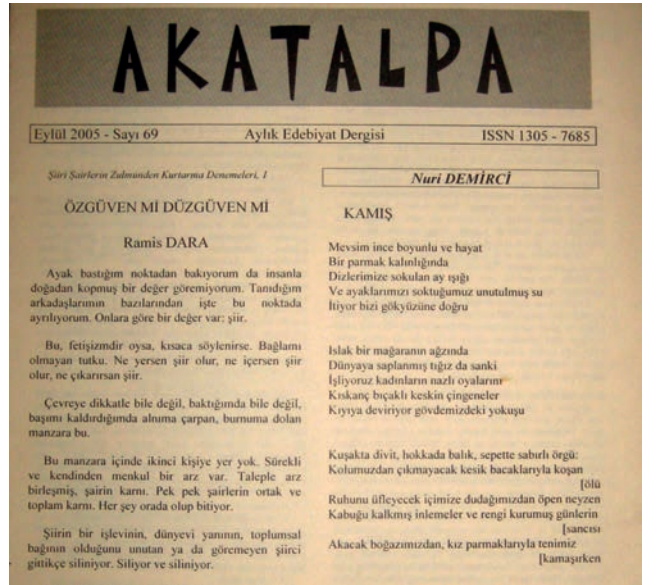
Bursa araştırmalarına yer veren nitelikli diğer Bursa dergilerimiz arasında Yılmaz Akkılıç öncülüğünde yayımlanan "Bursa Defteri", Nahit Kayabaşı'nın editörlüğünde yayımlanan "Bursa'da Yaşam" dergisi, Raif Kaplanoğlu'nun nezaretinde yayımlanan "Bursa Araştırmaları Dergisi" ve halen yayımını sürdüren "Şehrengiz" dergisi kayda değerdir.

Kültür ve sanat dergilerine gelince. "Çatı"(Sabahattin Çıracıoğlu), "Elif"(Yaşar Faruk İnal), "Sur"(Mücahit Koca)"Yeni Nilüfer"(Nevzat Çalığıuşu-Selami Üney), "Düşlem"(Nahit Kayabaşı), "Biçem"(Nahit Kayabaşı), "Yeni Biçem", (Nahit Kayabaşı-Ramis Dara), "İpek Dili"(İhsan Deniz), "Onaltı Kırkbeş"(Metin Güven), "Akatalpa"(Ramis Dara), "Eliz Edebiyat"(Hilmi Haşal), "Çini Kitap"(Fehmi Enginalp-Nuri Demirci), "Sekizinci Kıt"(Can Ulusoy) "Mazruf"(Onur Sakarya) vb. dergiler de Bursa şair ve yazarlarının ülkenin önde gelen şair ve yazarlarıyla harmanlandıkları yayın organları olmuştur.

1 Nevzat Çalığıuşu. "Başlangıcından Bugüne Bursa Dergileri". Bursa Büyükşehir Belediyesi- Bursa Kültür A.Ş. Yayınları. Ekim 2014. Bursa.

Bursa dergilerinin en uzun ömürlüsü ise Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nın yayın organı olan "BTSO Mecmuası" dergisidir. 1926'da yayımlanmağa başlanan dergi halen "BTSO Ekonomi" adıyla çıkmaktadır. Günümüzde yayımını sürdüren Bursa dergileri arasında Çini Kitap, Akatalpa, Eliz Edebiyat, Mazruf, Şehrengiz, Yeşil Bursa, Bursa Günlüğü dergileri sayılabilir.

Kültür ve sanat dergilerinin yanı sıra sinema, spor, çocuk, müzik, fotoğraf, magazin, mesleki vd. alanlarda yayın yapan dergiler de Bursa yayın hayatında yerlerini almışlardır. Bazı dergiler son zamanlarda basılı yayınlarına son vererek dijital ortamda okuyucularına ulaşmaktadırlar.

Mayıs 2003
Fiyatı 7.000.000

BURSA

ARAŞTIRMALARI

Metin Sözen • Özer Ergenç • Ali Aksoy • Esat Uluumay

Türk Bursa'nın 700 Yılı

● Halil İnalcık **Osman Gazi'nin İzinde** ● Esat Uluumay **Fetih Söylenceleri** ● Mustafa Kara **Ölümünün 10. yılında Kazım Baykal** ● Kerem Kahtaman **İlk Türk Kadın Milletvekillerinden Sekibe İnşel** ● Bursa'nın Kurtuluşunda Bir Gazete: **Ertuğrul** ● **Sultan V. Mehmet Resa'lı'nın Bursa'ya Gelişinde Dağıtılan Bildiri** ● Neslihan Doğulu **Irgandı Köprüsü** ● Jean-Louis Matthei **Seyyahların Gözüyle Bursa** ● Mahir Hız **Amın Alayı** ● Asım Yedyıldız **Bursa Evleri** ● Ahmet Ö. Erdönmez **Bursa Kız Lisesi** ● Namı Armaç **Bursa Kent Müzesi** ● Raif Kaplanoğlu **Buzcular Allesi** ● Dilek Yıldız **İsgal Yıllarında Bursa Belediyesi Maaş Defteri** ● Elif Şehitoğlu **Fabrika-ı Hümayun ve Cilimbız Projesi** ● Tankut Sozer **Bir Misyonerin Gözüyle Bursa** ● Hacı Tonak **Cem Sultan** ● Yücel Öztürk **Söyleşi** ● Ceyhan İrgil **den Bursa Fotoğrafları** ● Öğrenci Araştırmaları

BURSA ARAŞTIRMALARI VAKFI

BURDEF

Bursa Defteri

MART 1999

ÜÇ AYLIK KENT KÜLTÜRÜ VE DÜŞÜN DERGİSİ

Anılar Bahçesi Mahfel Yandı

- Rıza Aydın / Zengin Bursa..!
- Rana A. Aslanoğlu / Kent Külbirü ve Bursa
- Cengiz Bektaş / Bursa'da Bir Yeni Düzenin Yapıları
- Mithat Kurayoğlu / Cumalıkızık: Bir Osmanlı Köyü
- Mehmet Ali İnan / Tarih Bilinci ve Kaybettiklerimiz
- Nahit Kayabaşı / Beyazperdede Zaman
- Muazzez İlimye Çığ / "Bizim Mektep"li Anılar
- Hacı Tonak / Zehra Buduğun'un Düşsel Portresi
- Nesim Şeker / Mübadele ve Bir Kent: Bursa
- Yusuf Oğuzoğlu / Stillerdeki Kent Yaşamı
- Yılmaz Akkılıç / Bursa'da Seçimler

ISSN 1302-1974

cinikitap

ISSN 1309-7148 Eylül-Ekim 2010 Sayı 5

Cemil KAVUKÇU

Faruk Duman/ Pelin Yılmaz/ Hakan Akdoğan
Fadime Uslu/ Şaban Akbaba

ELİT

5
Mart 1962

AYLIK FİKİR VE SANAT DERGİSİ

Ateol Behramoğlu
Şükri Enis Regü
Sabih Şendil
Osman Atilla
Sabri Kuru
M. Nuri Ayralı
Yelbir Cem Aşkun
Adil Turan
Zeki İpekdoğ
Günyaz Acar
Abdullah Nefes
Hüsnü Yurdusev
İhan Geçer
M. Nedim Orta
Samra Özün
Oktaç Rıza Gürman
A. Şefik Cilasın
İnal Cem Aşkun
M. Kamâl Yılmaz
Ahmet Atilla
Yapar Faruk İnal
Ercan Sözer
Necat Tandoğan

Uzun yıllar süren hazırlık döneminden sonra 1997 yılında İzmir’de projesi hazırlanan KIBATEK’in (Kıbrıs-Balkanlar-Avrasya Türk Edebiyatları Kurumu) kuruluşu 1998 yılında İzmir ve Gazimağusa’da, tarafımızca belirlenen 12 ülke temsilcilerinin katılım ve katkılarıyla gerçekleştirilmişti. İçinde bulunduğumuz 2019 yılı itibarıyla 21 yıldır çalışmalarını yurtiçi ve dışında başarıyla sürdürmekte olan KIBATEK halen 47 ülke ile iletişim, işbirliği içerisinde çok yönlü hizmetlerini sürdürmektedir. Kendisine “Dil-Edebiyat-Çeviri” olmak üzere 3 ana çalışma alanını belirleyen KIBATEK’in kuruluş amacı Türkçemizin uluslararası iletişim, edebiyat, eğitim, bilim, çeviri ve yayın dili olmasına uluslararası kamuoyunda katkı sunmaktır. Bu amaç için gönüllü bir akademi yaklaşımıyla çalışmalarını sürdürmektedir.(1)

KIBATEK’in uluslararası iletişim organı olarak İzmir’de yayınlanmakta olan, ilk sayısı Ekim 1999 tarihinde çıkan, 3 ayda bir düzenli olarak yayınlanan ve Temmuz 2019’da 86.sayısına ulaşan, edebiyat ve basın tarihi açılarından en önemli, güvenilir kaynak olan bülten üzerinde bu yazımızda kısaca durmaya çalışacağız. KIBATEK tarafından yurtiçi ve dışında gerçekleştirilen uluslararası sempozyumlar (edebiyat şölenleri), kongreler, verilen uluslararası edebiyat ve Türk Dili’ne hizmet ödülleri, kitap yayınları, konferanslar, söyleşiler, çalıştaylar, forumlar, yayın haberleri, çeviri çalışmalarına ait metinler, geleneksel Dünya Şiir Günü etkinlikleri, şairler ve yazarlar için anma – saygı geceleri vb. etkinlikler bültende ayrıntılı haber ve fotoğraflarla kronolojik olarak yer almıştır. Bülten uluslararası çalışma alanı nedeniyle daha çok Türkiye dışına, değişik ülkelerdeki Türkçe dergi ve gazetelere, bilim-araştırma (Türkoloji) merkezlerine, kültür ve sanat kuruluşlarına ulaştırılmaktadır. Yurtiçi ve dışına ücretsiz ulaştırılan, yayını ve dağıtımını için hiçbir yerden maddi destek almayan bültenin basım ve posta masrafları KIBATEK yönetim kurulunca imece usulü ile karşılanmaktadır. İlk sayıları basım tekniği açılarından güç şartlarda gerçekleşen bülten zamanla daha kaliteli bir yayına dönüşmüştür.

Ekim 2006 tarihinde 30.sayıda renkli yayına başlamış, Nisan 2007 tarihinde ise 32.sayıda kuşe kağıda baskıya geçilmiştir.

KIBATEK Bülteni’nin 86 sayısını bir bütün olarak incelediğimizde, çok yönlü KIBATEK projelerinin somut neticelerini görmek mümkündür. Şimdi bu tabloya kabaca bir göz atabiliriz.

1) KIBATEK Bülteni’nde Uluslararası Bilimsel-Sanatsal Toplantılar: Bu açıdan sempozyumlar (bilgi şölenleri), paneller, çalıştaylar, forumlar, kongreler, şiir şölenleri, konferanslar, söyleşiler gibi etkinlikleri ele alabiliriz. KIBATEK kurulduğu 1998 yılından beri öncelikle uluslararası sempozyumlar düzenlemektedir. Bu toplantılar genelde yılda 2 kez (birisini yurtdışında, diğeri Aralık ayı başlarında İzmir’de) gerçekleşmektedir.

a) Türkiye Dışında KIBATEK Faaliyetleri: KKTC, Romanya, Makedonya, İsrail, Macaristan, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Avustralya, Almanya, Hollanda, Kosova, Arnavutluk, Bulgaristan, Ürdün, Kırgızistan, Rusya, Yunanistan, Moldova, Ukrayna, Gürcistan, İtalya.(Toplam 21 ülke olup; Azerbaycan, Moldova, Hollanda, Almanya gibi ülkelerde birden fazla etkinlikler yapılmıştır.) Bu tabloya bir başka açıdan baktığımızda KIBATEK’in çalışma yelpazesinin Balkanlar, Avrupa, Kafkaslar, Orta Asya, Orta Doğu ve Okyanusya coğrafyalarına açıldığını görebilmekteyiz.

b) Türkiye’de KIBATEK Faaliyetleri: Başta genel merkez İzmir olmak üzere KIBATEK’in Türkiye’de gerçekleştirdiği etkinlikleri ise şöyle tasnif edebiliriz:

İzmir + (Selçuk, Bergama, Buca, Çiğli, Ödemiş, Foça, Kınık), Aydın + (Nazilli), Muğla (Datça), Manisa + (Demirci, Turgutlu, Salihli, Kemalpaşa), Balıkesir (Edremit, Ayvalık), Bursa, Konya, Karabük, Erzurum (Hınıs), Antalya, Samsun (Bafra), İstanbul, Hatay, Ankara, Artvin, Nevşehir (Ortahisar)

2) Bültende KIBATEK Kitap Yayınları: KIBATEK projesi dahilinde şu ana kadar 96 edebi, bilimsel kitap yayınlanmış ve bültende tanıtımı yapılmıştır. Türkiyeli şair-yazar ve akademisyenler dışında Romanya, KKTC, Azerbaycan, Bulgaristan, Almanya, Yunanistan ve Kosova’dan da şair ve

yazarlar kitaplarını KIBATEK Yayınları arasında çıkartmışlardır.

3) Bültende KIBATEK Uluslararası Ödülleri: Kurulduğu dönemden günümüze KIBATEK uluslararası arenada her yıl iki büyük ödül vermektedir. Bunlar şair ve yazarlara verilen “KIBATEK Uluslararası Edebiyat Ödülü” ve akademisyenlere (Türkologlara) verilen “KIBATEK Uluslararası Türk Dili’ne Hizmet Ödülü”dür. Bu ödüllerin gerekçeleri ve haberleri, fotoğrafları düzenli olarak KIBATEK Bülteni’yle iç ve dış kamuoyuna sunulmaktadır. (Son olarak Moldova-Gagauz Özerk Bölgesi’nde şair-yazar Petr Çebotar’a KIBATEK Uluslararası Edebiyat Ödülü verilmiştir.)

4) Bültende KIBATEK Çeviri Faaliyetleri: KIBATEK’in en aktif çalışma sahasından bir diğeri de çeviri alanıdır. Türkçe-Rusça-Bulgarca arasında usta ve otorite bir çevirmen olan Dr.Şaban M.Kalkan’ın başkanlığında 21 yılda şu diller arasında çeviri çalışmaları (şiir ağırlıklı olarak) yapılmış ve bu çeviriler önce KIBATEK Bülteni’nde ,daha sonra da KIBATEK Uluslararası Çeviri Şiir Antolojisi’nde yayınlanmıştır.(2) Türkçe, Bulgarca, Macarca, Lehce, Arapça, Korece, İngilizce, Yunanca, Rusça, Farsça, Boşnakça, Almanca, İbranice, Fransızca, Arnavutça, İspanyolca, Japonca, Makedonca, Macarca, Gürcüce, İtalyanca. Türk Lehçeleri / Şiveleri açısından da Tatar, Özbek, Gagauz, Azeri, Türkmen ve Kırgız Türkçeleri’ne yapılan aktarmaları belirtmek gerekir. KIBATEK Bülteni’nde 7.sayıdan itibaren bu çeviriler yayınlanmıştır.

5) KIBATEK Bülteni’nde Yayın (Türkçe) Dünyası: Kuruluş amacı itibariyle Dünyadaki Türkçe yayınlarla Türkiye arasında bir köprü olma işlevini de gündemine alan KIBATEK bülteninde ülkemiz dışında 32 ayrı ülkede (Romanya, Makedonya, KKTC, Almanya, İngiltere, Avustralya, İran, Bulgaristan, İsrail, Kosova, Rusya, Azerbaycan, Yunanistan, Moldova, Belçika, Kırım, Tataristan, Yunanistan, Afganistan, Fransa, Hollanda, Macaristan, Bosna Hersek, Irak, Özbekistan, Polonya, İsveç, Kazakistan, Gürcistan, Çuvaşistan, Kırgızistan, Arnavutluk) yayınlanan Türkçe kitap, dergi, gazetelere kendi çalışma teknikleri ve uluslararası iletişim ağı çerçevesinde ulaşmış; sayfalarında tanıtarak dünyanın değişik

coğrafyalarındaki bu yayınlarla işbirliği yaparak Türkçe’nin dünyada iletişim, edebiyat, eğitim ve yayın dili olması gerçeğinin ortaya konulmasına önemli katkılar sağlamıştır.

SONUÇ:

Yukarıda da vurguladığımız gibi 21 yıldır ülkemizde ve dünyanın değişik coğrafyalarında gönüllü uluslararası bir akademi olarak çalışmalarını sürdüren KIBATEK, projelerini ve somut sonuçlarını sergilediği bülteniyle Türkçe’nin dünyadaki köprülerinden birisi olmayı başarmıştır. KIBATEK bülteni üzerine çeşitli ülkelerde yazılan yazılar ve yapılan akademik çalışmalar bu hizmetin ne kadar doğru ve gerekli olduğunun bir göstergesidir.(3)Şüphesiz ki ileride bu çalışmaların önemi daha iyi anlaşılacaktır. Diğer yandan KIBATEK Bülteni İzmir kültür tarihi açısından da ayrı bir önem taşımaktadır çünkü 21 yıldır İzmir’le Türk Dünyası arasında bir gönül köprüsü olmuş farklı bir yayın olma özelliğiyle de dikkati çekmektedir. (4) KIBATEK Bülteni’nin şu anki hedefi kendi yayın felsefesi ve ilkelerini koruyarak 100. sayıya ulaşmaktır.

KAYNAKÇA :

1) Geniş bilgi için bkz. :

KALKAN Dr.Şaban – SAĞLAM Feyyaz, Türk Dünyası Edebiyatı’nda KIBATEK 1997-2001,KIBATEK Yayınları : 3, 2001,İzmir. / SAĞLAM Feyyaz,Türk Dünyası Edebiyatı’nda KIBATEK C:II,2001-2008,KIBATEK Yayınları :22, 2008,İzmir.

2) KALKAN Dr.Şaban M.,KIBATEK Uluslararası Çeviri Şiir Antolojisi,KIBATEK Yayınları : 37, 2011,İzmir.

3) Bir örnek olarak bkz: BOYGamze,KIBATEK ve Türk Dünyası Edebiyatları,Ardahan Üniversitesi,İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi,Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Bitirme Tezi,Danışman : Prof.Dr.Şureddin Memedli (Gürcistan) ,2014,Ardahan.

4) Bir örnek olarak bkz: AKSOY Yaşar,KIBATEK Bayrağı İzmir’de Dalgalanıyor,Hürriyet,19 Ekim 2008,İzmir

1923-1972 YILLARI ARASINDA MANISA'DA YAYIN YAPAN DERGI VE GAZETELER

Naci YENGİN

Şehri ayağa kaldırmak için sanayi, mimari, altyapı çalışmaları, ekonomik ve teknolojik gelişmişlik ne kadar önemliyse bunlardan daha da olan bir gerçek vardır ki o da şehrin kültürel dokusunu yaşatmak için yapılan çalışmalardır.

Kültürün milli benlikte yer etmesi ve ortak kültürün, bilincin oluşumunda “Hür tefekkürün kalesi” olarak görülen yazılı basın yayın organlarının; dergilerin yeri doldurulamaz.

Türk tarihi ve edebiyatı adına yüz yıllık kaç dergi ve gazete vardır diye düşüncecek olursak sayıları birkaçı geçmeyen basın yayın organlarından, dergilerden bir ya da iki sayıya ulaşamayız. Bu nedenle Osmanlı'dan günümüze uzanan süreçte yayın hayatına aralıklarla da olsa devam eden dergiler, gazeteler incelendiğinde ilk akla gelen Türk Yurdu (1911) dergisidir. Sonra, Varlık(1933) gibi dergiler akla gelir. Türk Edebiyatı dergisi de uzun soluklu (1972) dergiler arasında gösterebileceğimiz neşriyatlar arasında sayılabilir.

Milli yayın yapan süreli yayınların yanı sıra şehirler ve bölgelerde yayın yapan dergilerin de milli kültürü beslemeleri gerekmektedir.

Anadolu kültürünün birer kalesi olan yerel dergilerinin Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren çıkmaya başladığını görüyoruz.

Türk Ocaklarının kapatılıp yerine Halkevlerinin açılmasıyla birlikte yaygınlaştığı görülen halkevi neşriyatları arasındaki şehir dergileri, bağlı bulunduğu bölge ve şehrin kültür, tarih, edebiyat, sanat, mimari, spor, sağlık, folklor, resim, tiyatro vb. birçok alanda canlanmasına imkân sağladığı gibi bölge kültürünün Osmanlıdan Cumhuriyete taşınması adına en önemli çalışmalar yaparak tarih, edebiyat, sanat, mimari... Alanlarında hala başucu kaynaklarımız olarak kabul ettiğimiz eserlerin ortaya çıkarılmasına hizmet etmişlerdir.

Bu açıdan bakıldığında şehir ve bölge kültürünü ön plana çıkararak bölgesel dergi ve gazeteler ulusal yayın yapan dergilerden daha kutsal ve daha önemli işler yapmış ve yapmaktadırlar.

Anadolu'da yayıncılık yapmak, hele hele dergi çıkarmak merkez dergilerinin göz alamayacağı kadar meşakkatli, özveri gerektiren bir uğraş ve işlerini kutsi

bir görev belinciyle dört elle sarılan birkaç gözü kara insan sayesinde gerçekleşmiş ve gerçekleşmektedir.

Manisa gibi bölge ve ülkenin kaderinde önemli yer oynayan tarihi ve kültürel birikimiyle mümbit bir şehirde basın yayının, dergiciliğin çok da geliştiğini ve uzun soluklu dergilerin çıktığını söylemek mümkün değildir.

1313-1410 yılları arasında Saruhan Beyliğinin başkenti olan 1410-1595 yılları arasında “Şehzade Şehir” unvanıyla 17 şehzadeyi bünyesinde barındırıp bunlardan 6 tanesinin hükümdar olduğu bir şehirde sanat ve kültürel hayatın canlı ve dinamik olması beklenir.

II. Murat'ın Manisa'ya gelerek yaptırmış olduğu Saray-ı Amire(1445)'de önemi artan sanat ve edebiyat çalışmaları birçok divan şairinin yetişmesine imkân sağlamıştır.

Saruhan Sancağı Manisa'da XV. ve XVI yüzyıllarda Gülşenî-i Saruhânî, Yiğitbaşı Şeyh Ahmed Şemseddin Efendi, Serîrî, Keşfi Çelebi, Ferruhî, İbn-i İsâ, Senâî Çelebi, Leâlî, Fehmî Çelebi, Celîlî, Derûnî, Makâlî Hamamcı-zâde Mehmed, Makâlî Mustafa Beğ, Nâmî, Münşî, Nevâlî, Füsûnî Çelebi, Şühûdî Çelebi, Memî Cân, Câmîî Çelebi, Fenâyî Çelebi, Gınâyî gibi divan şairleri yetiştirerek dönemin sanat ve ilim hayatına adeta damga vurmuştur.

Anadolu'da kültür-sanat dergiciliği içerisinde Manisa örneğini ele alırsak Cumhuriyet sonrası Manisa'da yayın yapan dergilerin en kalıcı eserler verenler arasında Bozkurt , Yeni Doğuş ve Gediz Dergileri ilk sırada yer alır.

Manisa'da yayın yapan süreli yayınlar incelendiğinde 1923-1972 yılları arasında şu yayın organlarına rastlanır:

1. 1923.Yeni Saruhan Gazetesi,
2. 28 Mart 1925. Manisa Gazetesi,
3. 1925.Manisa Yeni Yurd Gazetesi,
4. 1935. Yeni Doğuş(1926-1935) 1926 yılından sonra Manisa'da yayın hayatına giren ve yeni harflerle çıkarılan ilk süreli yayındır.
5. 1926. Güzel Saruhan Gazetesi,
6. 1927.Manisa'da Nasreddin Hoca Dergisi,

7. (1935-1938).Sekiz Eylül Gazetesi,
 8. 1936. Genç Kızılaycılar Dergisi,
 9. 1936.Bozkurt Dergisi,
 10. 1937.Gediz Dergisi ,
 11. 1938.Türkiye Ziraat Gazetesi,
 12. 1942.Yeni Manisa Gazetesi,
 13. 1942.Kurtuluş Gazetesi, Gediz Dergisi ve Türkiye Ziraat Gazetesi,
 14. 1943.Gediz Postası,
 15. 1945.Manisa'da Kurtuluş ve Işık Gazeteleri,
 16. 1946.Manisa Lisesi, Bizim Lise Dergisi,
 - 1948.Manisa Gazetesi
 18. 1951.Hürriyet Misakı ve Başarı Gazeteleri
 19. 1952.Manisa Postası Gazetesi
 20. 1953. Manisa Sesi, Kuru Sıkı, Açıksöz ve Genç Spil gazete ve dergileri,
 21. 1955. Manisa Ticaret Gazetesi,
 22. 1958. Manisa Mesir,
 23. 1964. Memleket,
 24. 1965. Zirai Mücadele,
 25. 1966. Hür Söz Gazetesi,
 26. 1967. Manisa'da Hürriyet Misakı, Işık ve Hürsöz Gazeteleri,
 27. 1967. Zirai Mücadele Dergisi,
 28. 1969. Manisa'nın Sesi Gazetesi
 29. 1972. Işık, Hürriyet Misakı ve Manisa'nın Sesi birleşerek Manisa Hür Işık Gazetesi çıkarılır.
- Manisa'da yayın yapan dergi ve gazeteler içerisinde en uzun soluklu olanlardan birisinin Gediz Dergisi ve Işık (Hür Işık-1972)gazetesi

olduğu anlaşılmaktadır.

Manisa'da aylık, iki aylık ya da mevsimlik nitelikli dergilerin bulunmaması Manisa adına büyük bir eksiklik olarak görülmektedir.

Basının tarifini yaptığımızda, “her çeşit haberi ve fikri, belirli aralıklarla basarak topluma ulaştıran yayın ürünleri...”, günlük basın ürünlerine, “gazete...” haftalık, 15 günlük, aylık basın ürünlerine, “dergi...” diyoruz.

İlk çağlarda, “elle yazılan duvar gazeteleri...” ilk defa haberleşme sanatını sistemleştiren, “Romalılar...” oluyor. “Acta Diurnalar...” günümüz gazetelerinin atası kabul ediliyor. “Epistolierler...” o dönemlerin “mektup yazarlarıdır!Avrupa’da, 13. yy’dan itibaren “haber mektupları...” ortaya çıkar.

Baskı makinasının icadıyla da “haber kitabı” veya “haber bürosürü...” isimleriyle basın ürünlerini görüyoruz Bunu 16. yy’da Avrupa’da yayınlanan; “Haber Dergileri...” takip eder.

İlk ticari bülten ise, “haftalık olarak Floransa’da” 1597’de yayınlanır. Modern Basına öncülüğü, “18. yy’da İngiltere...” yapacaktır. Bu ülkede toplam gazete tirajı; 1877’de on bir milyondur”.

İlk dergi olarak, Daniel Defoe’nin çıkardığı; “The Review” ve bunu Londra merkezli “1712’de The Spectator” takip edecektir. Spectator, “magazin...” kavramının gelişmesinde de etkili olacaktır.

Edebi gazeteciliğin ilk başarılı örneğini Almanya’da görmekteyiz. Almanya’da, 1765 tarihinde, “154 yazarı...” bünyesinde bulunduran “Ailgemeine Deutsche Bibliothek Dergisi...” yayınlanır. Edebi Gazetecilik giderek, diğer Avrupa ülkelerinde de yaygınlaşacaktır.

Türkiye’de, “dergi yayıncılığını” basın hayatımızın içerisinde değerlendiriyoruz.

Basın tarihimizi, 1831 tarihinde haftalık olarak yayın hayatına başlayan “Takvim-i Vakayi” ile başlatıyoruz.

İlk fikir gazetesi, 21 Ekim 1860 tarihinde yayınlanan; “Tercüman-ı Ahval’dır”

7 Kasım 1864 tarihi basınımızda, “dönüşümün başlangıcı!”

Bu tarihler, “Vilayet Matbaalarının Kurulduğu” tarihtir. Matbaa ve Yayıncılık bu tarihlerden itibaren Anadolu’ya yayılacaktır. Öyle ki, bu tarihlerden sonra, “milli mücadele” destekleyen gazeteler Anadolu’da önemli roller üstlenecektir.

Basın tarihimizde bilinen ilk dergimiz, “Vekayi-i Tıbbiye (1849-1851) önemli bir tıp dergisidir.

İlk mizah gazetesi, “Diyoben-1870” Teodor Kasap tarafından yayınlanır.

İlklere devam edelim. İlk magazin dergisi, “Cüzdan-1873”, 1870- Ali Suavi’nin, Paris’te çıkardığı “Ulum Dergisi”, 1871- Dağarcık ve Mecmua’yı Ebüzziya (1880) dergileri... “Osmanlı birliğini” savunan dergiler.

Asıl “fikir dergiciliği” Ali İhsan Bey’in 1891 tarihinde kurduğu “Servet-i Fünun” dergisidir. Bu dergide, “Recaizade Mahmut Ekrem, Hüseyin Siret, Hüseyin Suat, Ali Ekrem, Mehmet Sami, Süleyman Nazif, Faik Ali Ozansoy, Hüseyin Cahit, Ahmet Hikmet Müftüoğlu, Safveti Ziya, Celal Sahir ve Tevfik Fikret” gibi önemli kalemler yer alıyordu. Bu dergi, “Edebiyat Cedide’nin” yayın organıdır, vatan, hürriyet, medeniyet gibi kavramlar edebiyat dünyasına taşınır.

2. Meşrutiyet Döneminde; “Genç Kalemler ve Türk Yurdu”... Yahya Kemal’in başyazar olduğu, “Dergâh Dergisi (1921-1923) bu dönemin yazar ve aydınlarını biraraya getirmiştir. Ziya Gökalp’in başında olduğu; “Küçük Mecmua (1922) ve “Yeni Mecmua”

1930’lu yıllarda; “Kadro (1923-1935), “Ülkü (1935-1950) ve “Fikir Hareketleri (1933-1940), Nihal Atsız’ın çıkardığı; “Kopuz, Orhun (1933), Ergenekon (1938), Bozkurt (1939) ve Tanrıdağ...”

1933 tarihinde çıkmaya başlayan, “Varlık” Türkiye’nin en uzun ömürlü dergisi...

1940’lı yıllarda, N.F. Kısakürek’in çıkartmış olduğu; “Büyük Doğu...” 1950’li yıllarda, “İkinci Yeni” şiirlerinin ilk örneklerini dergilerde gördü.

1951’de, TDK tarafından çıkarılan, “Türk Dili Dergisi”, 1970’lerden günümüze kadar devam eden dergiciliğimizin çınarı “Türk Edebiyatı Dergisi” ve Anadolu’da yankılanan; “Erciyes dergisi”...

Erciyes dergisi 500. Sayısıyla birlikte okuyucusuna merhaba diyecek... Ankara’da, “Kardeş Kalemler Dergisi”, Elazığ’da, “Bizim Külliye”, “Telmih” ve Ankara Vakfının çıkarmış olduğu, “Çaydaçıra Dergisi”... Osmaniye’de, “Yenises”, Tokat’ta, “Kümbet”, Salihli’de “Bizim Ece”, Gümüşhane’de “Herfene”,

Kahramanmaraş'ta "Alkış Dergisi", Niğde'de "Akpınar Dergisi", İstanbul'da "Yüzakı Dergisi"...

İsmi saymadığımız o kadar çok dergilerimiz var ki; edebiyat ve sanat dostlarımız bizleri affetsinler...

Onların isimleri de "gönlümüzde" olduğunu bilsinler. Türkiye'de, "1679 Bilimsel Dergi" yayınlanıyor! Ve bizleri en fazla sevindirecek olan da "okul dergileri..."

Cemil Meriç, "Dergiler, hür tefekkürün kaleleri" der. Bizler, "sohbet meclislerini..." dergilerde oluşturduk.

Fikirler, "dergilerle yankılandı". Edebi akımlar, "dergilerde asıl yataklarına" kavuştular.

VE DERGİLER...

Onlar, bizim yol arkadaşımız... Anadolu coğrafyasının üzerindeki, ışık seli... Onlar, fikir ve aksiyon kaleleridir... Onlar, Türkçemizin haysiyet davasının kalem sütunlarıdır... Onlarla baş başayım, Anadolu'yu geziyorum... Onlar, bu memleketin en içli, en soylu okulları.

16-18 Şubat 2014 tarihinde, Eskişehir'de, Avrasya Yazarlar Birliği ve TÜRKSOY işbirliği ile TİKA'nın katkılarıyla "6. Türk Dünyası Edebiyat Dergileri Kongresi..." düzenleniyordu.

Büyük Türk düşünürü İsmail Gaspıralı'nın Vefatının 100. Yılı anısına toplanan kongreye 16 ülkeden önde gelen 33 edebiyat dergisinin genel yayın yönetmeni ve temsilcileri katılmıştır. Dergiler, "gönül coğrafyamızın en sağlam köprü ayakları..." O ayaklar üzerinde bir büyük medeniyeti taşımaktadır.

DÜNYANIN TEK DERGİ FUARI...

Dünyanın tek ve ilk, "Dergi Fuarı..." İstanbul Sirkeci Garında; okurlarıyla, geçtiğimiz yıl 7. defa buluşuyordu. Uluslar arası Dergi Fuarına; "20 ülkeden 305 dergi katılıyordu".

İLK DEFA DERGİLER PANELİ...

İlk defa "dergiler paneli" Uluslar arası Hazar Şiir Akşamlarıyla gerçekleşiyordu. O panelden bir sonraki yıl, "Atatürk Yüksek Kurumu..." tarafından dergilerin problemleri, "masaya yatırılacaktı!"

Bunlar, Anadolu Dergiciliği adına önemli paydaşlardır.

BİZİM KÜLLİYE VE ELAZIĞ

Bizim Külliye Dergisi, "istikrar, süreklilik ve edebi muhteva" ile Türkiye'nin önde gelen dergileri arasında yer almıştır. Bizim Külliye Dergisi, "Elazığ İzzet Paşa Vakfının" yayın organıdır. Derginin Genel Yayın Yönetmenliğini, Nazım Payam yapmaktadır. 1999 tarihinde yayın hayatına başlayan; "Bizim Külliye Dergisi" temalı (konulu) yayınlarla 71. Sayısına ulaşmıştır. Bizim Külliye Dergisi, Elazığ'dan; "Türkiye'ye açılan edebi penceredir!" Sınırları, "Türkçe duyan ve Türkçe düşünen" gönül coğrafyamızın sınırlarıdır.

Elazığ'da, "basın tarihimizi" 1880'lere kadar götürebiliriz. Sadece, "dergilerimiz" değil; bu şehrin yerel basınının da "edebi şahsiyetlerin" yetişmesinde hizmetleri büyüktür. Ve özellikle de "Turan Gazetesi" üç nesle okulluk yapmıştır. Elazığ'da ilk gazete "Mamuratül Aziz Gazetesi"...

Bu gazetede yer alan önemli kalemler; "Rahmi-i Harputi, Hacı Hayri Bey, Süleyman Faik Bey, Çırpanizade Ali Haydar Bey, Bedii Nuri Bey, Osman Fahri Bey, Osman Remzi Bey".

Vilayet Matbaasında basılan dergiler arasında; "Sada Dergisi-Kasım 1909". Derginin Sahipliğini, "Mehmet Abdullah Cevdet" üstlenir. 1920 tarihinde, Elazığ'da "Dirilik Cemiyeti" tarafından; "Fırat Dergisi" çıkarılır. Dirilik Dergisi; Millî Mücadeleyi destekleyen bir dergidir.

Altan Dergisi, "Elazığ Halkevi" tarafından çıkarılmıştır. Altan Dergisi; (22 Şubat 1935- 29 Ekim 1939) tarihleri arasında yayınlanmıştır. Derginin çıkarılmasına "Vali Tevfik Gür" öncülük ederler.

Altan Dergisinde "Tarihi ve Kültürel Bilgiler, Edebiyat ve Sanat" yer alır. Daha sonraki yıllara gelindiğinde, çok önemli isimler yer alacaktır;

Av. Fikret Memişoğlu, "Yeni Fırat Dergisi" ve burada yer alan kalemler her biri iz bırakan önemli isimlerdir. Mesela, "Destan Şairimiz N.Y. Gençosmanoğlu... "Şu kopan fırtına, Orta Asya'da Yüz yıl sonra Anayurt uyanması Bahar müjdesidir gonca çiğliklar, Gök gürültüleri... Kurt uyanması..."

Bu mısralarda, “Rusyanın dağılışı” dile getirilir.
N.Y. Gençosmanoğlu, “Türk Edebiyatı Dergisinin”
Genel Yayın Yönetmeni olur, “Türkistan...” ismiyle;
Türkçe,-Arapça-İngilizce bir dergi yayınlır.

Rahmetli Şeref Tan, Doğu Türkistan Türklerinin
efsanevi lideri İsa Yusuf Alptekin’e ithaf ettiği şiirinde;
“Arafesindeyiz kutlu bir günün
Yarın şirin Sivrice’de şölen car
Muhasebesini yaparsak dünün
Hesabını ak alınla veren var.” demiştir.
Elâzığ son 20 yılında şairlerin, yazarların ve ediplerin
akınlarına uğramıştır.

Her biri bu şehre armağan ettiği en güzel hatıralarla
geri dönmüşlerdir.

Şair Ali Akbaş bir şiirinde şöyle diyeceklerdi;
“Murat gelir, Fırat olur/Fırat kişner kırat olur
Bağdat’a varır şad olur/Bu at bir şehsuvar ister/
Önünde taş duvar ister.”

Şüphesiz ki, “şiir sanatını ilim muhiti besler”
Elâzığ’da böyle bir edebi muhitten söz etmemiz
mümkündür.

Kayseri’den Erciyes dergisi Sahibi Nevzat Türkten,
“Elâzığ’da, çok güzel bir edebi muhit var... Bunu
koruyunuz” demişti.

Gerçekten birçok ile nasip olmayacak bir edebi
zenginlik...

O iklime, o zenginliğe en güzel şiirini kaleme
alanların başında rahmetli Deliver Cebeci alıyordu.

Cebeci “Harput’ta bir Gün” isimli şiirinde ne diyor;
“Mütezatlar, Hoyratlar sızlatırken geceyi
Geldi Harput ahengi kuşattı Sivrice’yi
Bu ahenk göç eyleyen bir kuşun ahengidir
Hasretten gönül dağlı Gakkoş’un ahengidir
Gakkoş coşkunun bir aşık, yani sevgiden serhoş
Nezaketele asalet birleşip olmuş Gakkoş”

Elâzığ için, “Türk Dünyasının azık şehri” diyen
Cengiz Aymatov’un, bütün Türk Dünyasına çok
önemli bir çağırısı vardı; “Bütün Türk dünyasının kökleri
Anadolu’da olan güzel Türkçemizi kullanmalarını arzu
ediyorum.” Bu sadece, ‘edebi bütünleşme.’ olarak değil,
‘hükümlanlık dilinin köklerinin derinliği ile tarihe
yürüyüştür.’

Ve Elmas Yıldırım... Yüreğinin bir parçası Elâzığ’da,

bir paçası ise ata ocağı Bakû’dedir.

Bir özlem şiirinde, Elmas Yıldırım;

“Garib kuşum, bu gelişin nereden?/ Uçub geldin
hangi dağdan, dereden?”

Ben anlamam göğsündeki yareden,/ Beyhudedir,
bende merhem arama,

Merhem olsa, koyaram öz yarama.” demiştir.

Ve geliyoruz, Mağcan Cumabay’a... O da Stalin
kurbanlarından...

Anadolu’daki Milli Mücadele hayatına zindandan
mektup yazar... Ve der ki, “Uzaktan Kardeşime” isimli
şiirinde;

“Uzakta ağır azap çeken kardeşim/ Kuruyup Lale
gibi çöken kardeşim

Amansız zalim düşmanlar ortasında/ Gül gibi
gözyaşı döken kardeşim

Önünü ağır kaygı örtmüş kardeşim/ Ömrünce
yâddan cefa görmüş kardeşim

Hor bakan, yüreği taş, yavuz düşman/ Diri diri
derini soymuş kardeşim”

Dergiler, Şairler ve Hazar Şiir Akşamlarında bu
şehrin edebi vitrini, kendisini öyle berrak bir şekilde
yansıtır ki, hayran kalmamak elde değil.

Edebi dergiler arasında; Elazığ Baro Dergisi (2007-
2009), Diyanetin Çıkarılmış Olduğu, “Harput’tan Esinti
Dergisi (2007)... Her iki dergiyle birlikte burada,
Elazığ eski İl Müftüsü Ömer Kocaoğlu, Elazığ eski Baro
Başkanı Rüstem Septioğlu şükranla yadediyorum.

Bahtiyar Vahapzade, ülkenin şu sıkıntılı döneminde
bakınız nasıl bir itidal tavsiye ediyor.

Teslimiyetçi olmayan sigorta kıvamında bir duruşu
bizlere tarif ediyor;

“Yâd elinde çiğnenirken şeref, şan,/ Türk’ün Türk’e
adavete hakkı yok.

Her işimiz başlanırken sıfırdan/ Türk’ün Türk’e
adavete hakkı yok.

Dayak olsun bugün gerek sol sağa,/ Bu vahdetten
yurdumuza gün doğa.

Bütün millet dönmeliyken yumruğa,/ Türk’ün
Türk’e adavete hakkı yok.

Tarih bizi imtihana çekerken/ İmdat umar
hepimizden bu vatan

Dünya da hak sesimize kâr iken/ Türk’ün Türk’e
adavete hakkı yok.

Ne çok imiş bu toprağa göz diken/ Baka baka
gözümüze mil çeken

Düşmanımız dostumuzdan çok iken/ Türk'ün
Türk'e adavete hakkı yok.”

Asrımızda, 'derviş yunusları', 'Alperenleri', 'adsız
kahramanları' dergilerimiz temsil ediyorlar dersem
bizleri bu gayretli sözlerimden dolayı bağışlayınız.

Gönül coğrafyamıza, özellikle 'dergilerimizle' tanış,
biliş oluyoruz!

Bir şey daha söylemek isterim;

Günümüzde belki de malum teknoloji sohbet
havamızı bozdu! 'Mektup' dediğimiz iç dünyamızın
nağmelerini bir çırpıda silip götürdü! Ve hele o iğreti

bir şekilde kullanılan birçok gazetelerimizin internet
sayfaları 'ahlaki değerleri' torpilledi!

Bütün bunlara inat, dergilerimiz sayfa sayfa, sütun
sütun bizlere 'hikmet dersleri' verirler, 'kelam havasını'
verirler!

Asrın mütevazı mektupları gönüllerinizde tatlı
esintiler meydana getirir.

Velhasıl dergilerimiz için 'milli kültürün irfan
sofrası' diyebiliriz.

Dergilerimiz, gurbetten sılaya hasret köprülerimizdir!

Destanlarımız, masallarımız, efsanelerimiz onlarda
tekrar can bulurlar!

Türk'ün kendi yürüyüşü olarak yorumladığımız, her
türü edebi hareketin misyon yüklü burçlarıdır onlar.

CUMA GARIPLERİ KONUĞUMUZ ERCİYES

Mustafa AKBABA

Özellikle taşrada yayıncılığın zorluklarını bilen,
yaşayan bir sanat dostu sıfatıyla 500. Sayıya ulaşan
Erciyes dergimizi ve dergiye emeği sinen herkesi tebrik
ediyorum. Herkesin gözünün dünyalık heveslerde,
parada-pulda, makamda-çulda olduğu bir devirde;
sanata-edebiyata-kültüre eğilen insanların varlığı, millî
istikbâlimizin yegâne ümidi görünüyor. Bu bakımdan
"Erciyes" gibi yüce gönüllü temiz Türk Avukat Nevzat
Türkten ağabeyimizi rahmetle anarken, açtığı bayrağı
yere düşürmeyen takipçileri de kutluyoruz.

Erciyes'i öteden beri takip ediyoruz. Ancak kader
hattı "Erciyes"ten Akdeniz sahiline düşen Toroslar
gibi dik başlı Ahmet Kaplan dostumuzla tanıştıktan
sonra dergiye daha yakından muakıp hatta murakıp
olduk. NEVZUHUR dergimizin yazı kurulunun
da bulunduğu mutad "Cuma Garipleri" sofrasında
misafirimiz dergiler arasında mutlaka ERCİYES de
vardır. Erciyes'in nadir yazarı fakat daimi dikkatli
okuyucusu Ahmet Kaplan, dergide işaretlemediği satırları
bazen hepimizi güldüren esprilerle, bazen de gülle
gibi ağır öfke cümleleriyle paylaşmaktan haz duyardı.
Velhasıl fiziki hayatımız için nefsimizi teskin ederken,
bu sohbetlerden de kültür gıdamızı alırdık. Kaplan'a da
rahmet olsun...

Cemil Meriç'in dergiler hakkındaki özlü cümlelerini
tekrar hatırlamak vaktidir: "Kitap fazla ciddi, gazete

fazla sorumsuz. Dergi, hür tefekkürün kalesi. Belki
serseri ama taze ve sıcak bir tefekkür. Kitap, çok defa
tek insanın eseri, tek düşüncenin yankısı; dergi bir
zekâlar topluluğunun. Bir neslin vasiyetnamesidir
dergi; vasiyetnamesi, daha doğrusu mesajı. Kapanan
her dergi, kaybedilen bir savaş, hezimet veya intihar.

Bizde hazin bir kaderi var dergilerin; çoğu bir
mevsim yaşar, çiçekler gibi. En talihlileri bir nesle
seslenir. Eski dergiler, ziyaretçisi kalmayan bir mezarlık.
Anahtarı kaybolmuş bir çekmece. Sayfalarına hangi
hatıralar sinmiş, hangi ümitler, hangi heyecanlar
gizlenmiş, merak eden yok."

Üstad "merak eden yok" diyerek karamsar bir
ifadeyle bağlasa da eski dergiler sahaflarda yeni nesil
meraklılarla, araştırmacılarla buluşmaya devam ediyor.
Elektronik yayıncılığın yükselişe geçtiği yeni dijital
çağda e-dergiler, -e-kitaplar bir hayli çoğaldı. Çok
değil yarım asır sonra kimse kâğıda elini sürmeyecek
diyenler belki haklı olabilir. Fakat bizim nesil, kâğıdın
kitabın matbaanın mürekkebin kokusunu duymadan
okumanın zevkine varamıyoruz. İlla da sanal değil,
somut bir şey olmalı, sayfaları elimizle çevirebilmeli,
notlarımızı renkli kalemlerle düşürebilmeliyiz. Bu anlamda
dijital çağa pes etmeden, Erciyes'in 1000.sayıya da
ulaşabilmesi dileğiyle NEVZUHUR ailesi olarak
saygıyla selamlıyoruz.

TÜRK TARİHİNDEN İKİ ÖNEMLİ DEVLET ADAMININ ADI ÜZERİNE: 'OSMÂN MI? OTMAN MI? ERATNA MI? ERTANA MI?'

Prof. Dr. Tuncer GÜLENSOY

Türkler tarih sahnesine çıktıklarından itibaren erkek ve kız çocuklarına tabiattan, gökyüzünden, güçlü kuvvetli uçan-kaçan hayvanlardan “adlar” takmışlar, onların sağlıklı olmaları için “isen/esen”; kötü ruhlardan korumak, onları yanıltmak için “belden bok, satuk, satılmış” gibi sıfatlar takmışlardır.

Türklerle birlikte aynı coğrafyada yaşayan Moğollarda da aynı tür “ad verme” gelenekleri yaşatılmıştır. Mesela, çocuk doğduğu zaman çadırın içinde ilk görülen eşya (ayna/Moğ. tuliy), doğum sırasında obaya gelen kişi (tilençi “dilenci”/Moğ. Temürçin > Temiçin > Timüçin “demirci”), doğum sırasında görülen hayvan adları “toygar “alıcı bir kuş”, bürküt “kartal”, boğa, Bozkurt, buğra “erkek deve”, maya “dişi deve”...vb”; güzel-ötücü ya da sevimli kuş adları “suna, turna, sülün, burçin “yeşilbaş erkek ördek”, ördek, kumru, vb.”; güzel kokulu ve güzel görümlü çiçek adları “nilüfer, ıtır, yasemin, fulya, lâle, vb.”; güzel tatlı ve görümlü meyve adları “almıla “elma”, kiraz, vb.” adlar koymuşlardır. Bu tür adlar takılırken/verilirken özel “od toyları” düzenlenmiş, islâmiyet sonrasında da “hatim duaları” yapılmıştır.

Eski Türk adları üzerine yaptığımız farklı araştırmalarda Türk ve Moğolların çocuklarına verdikleri adların yaşadıkları coğrafya, girdikleri “Tengirçilik, Maniheizm, Budizm, Hristiyanlık, Musevilik ve İslâmiyet” dinleri dairelerine göre farklılıklar olduğu görülmüştür. Orta Asya’dan Fars (İran) coğrafyasına giren Selçuklular ile İlhanlı Moğollarının adlarının önünde (Keyhüsrev, Keykubat vb.) gibi Farsça sıfatlar; İslâmiyetten sonra da (Abdülkerim, Abdullah vb.) gibi Arapça sıfatlar getirilmiştir.

OĞUZ oğlu GÖK ALP’ten itibaren Türk kişi adlarına baktığımızda “Kızıl Buğa, Kaya Alp, Ertuğrul (<er+tugrıl), Kayı Han, Turmuş Han, Çamur Han, Toğmuş Han, Ağa İni, Kerekicü oğlu Tokmurşak (Kınik), Tümen Han kızı Turunç Hatun, Çalış Han, Kutlumuş, Ermiş, Tumanbay [Tomanbay değil, Gündüz Alp,

Gök Alp, Selçuk, Arslan Yabgu, Kutalmış, Çağrı, Alparslan, Tuğrul, Berkyaruk, Tutuş, Sencer, Tekiş, Arslan” gibi kökü ve eki Türkçe olan adlar görülmektedir. Fakat bu Türkçe adların yanında Mikail, Musa, Yusuf, Yunus, Melikşah, Mahmud, Muhammed, Mesud, Davud, Süleyman vb. gibi Arapça-İbranice (dinî) adlara da rastlamaktayız. Bu da gösteriyor ki Türkler girdikleri İslâmiyet dairesinden de çeşitli adlar almışlar ve bunu daha sonraki yüzyıllar boyunca da sürdürmüşlerdir.

Türklerin ve Moğolların kullanmış olduğu adlar meselesi çok geniş olmasına rağmen bu konuda çalışan Türkolog ve Mongolist sayısı oldukça azdır. Türklerin özellikle Kıpçak, Kuman ve Peçenek boyları tarafından kullanılan kişi adları Macar Laszló Rásonyi, (Peçenek Türkü asıllı) Istvan Mandoky Kongur [=Mandoklu Konur], Lajos Beşe gibi tarihçi-türkologlar/mongolistler tarafından ele alınıp işlenmiş ve “Tarihte Türklük” (Ankara, 1971-TKAE yayını) gibi kitap, makale ve tebliğler içinde incelenmiş ve yayınlanmıştır.

Çok uzun bir süreçte Türkçe-Moğolca-Farsça-Arapça-Gürcüce-Bizans Rumcası vb. dillerde yazılmış eserleri tarayarak hazırladığım “ESKİ TÜRK VE MOĞOL KİŞİ ADLARI SÖZLÜĞÜ” adlı 560 sayfalık bir eser, öğrencim Doç. Dr. Pâki Küçük’er’in de katkılarıyla, 2017 yılında İstanbul’da Bilge Kültür-Sanat yayınları tarafından basılmış olup, bu konuda çalışan dilci ve tarihçi Türkolog/Mongolistlerin ilgisine sunulmuştur.

Gelelim ‘OSMÂN mı?, OTMAN mı? sorusunun cevabına: Yukarıda verdiğimiz Türk kişi adlarının anlamları ve güzelliklerinden anlaşıldığına göre Oğuzlar, Kuman-Kıpçaklar gibi Türk boyları genellikle Türkçe adlar kullanmışlar, İslâmiyeti kabul ettiklerinden itibaren de dinî adları da kullanmaya başlamışlardır. Fakat, Selçuklu şeceresi (soy kütüğü) içinde birden bire, dört halife içinde yer alan “Osman” adı ortaya

çıkıştır. Osman adı yukarıda ve yazı başlığında da belirttiğimiz gibi Arapça bir addır. Bu ad İngilizcede OTTOMAN olarak yazılmış, “1) Osmanlı; 2)Divan; 3)Sedir; 4) Puf” anlamları verilmiştir. İspanyolcada: OTOMANO; İtalyancada: OTTOMANİ; Fransızcada: OTTOMAN; Latince: OTTOMANİCUM biçimlerinde yazılmış ve söylenmiştir.

Bazı araştırmacılara göre OTTOMAN < Arapça: Uthman ya da Othman adından gelmektedir ve bazı araştırmacılara göre de OTTO “mülkiyet” + MAN “adam” [OTTO’nun ADAMLARI] anlamını; bir başka görüşe göre de “sahibi olmayan torakları çalıp kendisininmiş gibi kullanan imparatorluğu” anlamını taşımaktadır. Tabii ki bu iki görüşün de anlamı “uyduruk” ve “amatörce” olup hiçbir ilmî değeri yoktur.

Türk tarihindeki bazı adlara bakacak olursak, mesela: Mısır Memlük Sultanı Melikül-Eşref TUMANBAY (Tomanbay okunuşu bana göre yanlıştır.) (Doğ. 1473-Halep/ölümü: 1517-Kahire)’ın adı Türkçe iki kısımdan oluşmaktadır: TUMAN [] “=duman; sis” + BAY [] “1)güçlü, kuvvetli; 2) zengin; 3) koyu; sık” (=koyu/güçlü duman/sis) demektir.

SONUÇ: Bana göre, Ertuğrul’un oğlunun adınının Arapça Osman değil, Türkçe OT+TUMAN “=ateş ve duman” [>ottoman/otman] olduğunu belirtmek istiyorum.

Gelelim “ERATNA” mı? “ERTANA” mı? sorusunun cevabına: Eratnalılar (1327-1381) tarihleri arasında Orta Anadolu’da devlet kurmuş bir beylik. Sakalı seyrek çıktığı için kendisine “Köse Peygamber” de denilen ERATNA kişi adınının ne olduğuna bakalım:

Yukarıdaki girişte de belirttiği gibi, eski Türk ve Moğol kişi adlarından bazılarının önünde ER, GÖK, KAYA, BAY, AK, KARA, KIZIL, KÖK (= mavi; yeşil), SARI, ALA, İSEN/ESEN vb. gibi sıfatlar bulunmaktadır. Bu sıfatlardan bazıları KOYUN(lu), KEÇİ(li), CİLASUN (Moğolca: yiğit, cesur), BOĞA [ESENBOĞA “Moğol komutanı”], TAY, TANA (>DANA), TUĞRUL, YUNT “=at” [ALAYUNT] vb. gibi

adlara getirilerek onlara “GÜÇLÜ, KUVVETLİ, SAĞLIKLI; RENKLI” gibi anlamlar katarak zenginleştirmektedir.

SONUÇ: Pek çok tarihçinin ERATNA (< Sanskritçe: ratna “mücevher”)’dan ödünç alındığını savundukları bu ad, bana göre, eski Türk-Moğol ad verme geleneğine uygun olarak ERTANA (< ER “erkek; güçlü, yiğit”+TANA “dana, genç boğa”)’dan başka bir şey değildir.

Burada, bana göre, okunuş ve anlamlarını verdiğimiz kişi adlarının daha başkaları da bulunmaktadır. Kişi adları bir kavmin kültür ve ادبim tarihini tapularıdır. Türkolog dilci ve tarihçilerimizin kişi ve yer adları (şehir, köy, mezra, nehir, ırmak, çay, dağ, tepe, ova, derya, deniz vb.) konularında araştırma ve inceleme yaparak Türk kültür tarihine katkıda bulunmaları gerekmektedir.

Türk kültür tarihine büyük katkılarda bulunan bilim adamlarımızdan Bahaettin Ögel, Abülkadir İnan, İbrahim Kafesoğlu, Faruk Sümer, Ahmet Temir, Hikmet Tanyu’yu rahmetle anar, Türk adları konusunda hâlâ sabırla çalışan gençlerimizi kutlarım.

Bazı araştırmacılara göre, çocukları uyutmak ya da güzel vakit geçirmek için anlatılan ve hayal mahsulü olduğu iddia edilen masallar, aslında gerçek hayatın belirli şifrelerle kodlanmış halidir. “Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.” (Şimşek 2001, C.1: 3) şeklinde tanımlayabileceğimiz masallar, anlayana ya da şifrelerini çözebilenlere gerçek hayatın dışı yansıması gibidir. Çünkü çeşitli duyguların, arzu ve isteklerin sembollerle ifade edildiği masallar, çözümlenmeyi bilene geçmiş, hali ve kendimizi gösteren güzel bir aynadır. Diğer bir ifadeyle masallar, baskı altına alınmış duygularımızın ve iç dünyamızın sembollerle dışı vurumudur. Kolektif bilinç dışının ürünleri olduğu için ait olduğu toplumun “kültürel belleği”ni oluşturur. Masal dünyasında yer alan her tipin, cereyan eden her olayın sembolik bir anlamı vardır.

Gerçek hayata dair birçok mesaj ve bilgiyi barındıran masallar, tabiat/hayvan sevgisi ve çevre bilinci açısından da oldukça önemlidir. Bu bağlamda Çukurova masalları ele alındığında, çeşitli olaylara bağlı olarak çevreyi koruma, temiz tutma; dağa, taş, ağaca, bitkiye, hayvana, kısacası tabiata iyi davranma konusunda birçok mesajın verildiği, bunlara iyi davranan kahramanların da olağanüstü bir şekilde ödüllendirildiği görülür.

Yaşamın olduğu her bölgede tabiattaki varlıklar arasında da bir uyumun, ahengin ve dengenin olduğu muhakkaktır. Sağlıklı ve huzurlu yaşamın ilk şartı güzel ve temiz bir çevredir. Çevre, atalarımızın bize bıraktığı en kıymetli mirastır. Ancak bu mirasın kıymetini bilebildik mi? Maalesef, etrafımızdaki beton yığınları bu sorunun en güzel cevabıdır. İlkokula başladığı günden itibaren bir sınav yarışına sokulan çocukları, çevre konusunda ne kadar bilinçlendiriyoruz, biraz düşünmek gerekir. Doğayla baş başa kalmak için gidilen pikniklerde, çevre mi, yiyeceğimiz nefis

yemekler mi ön plâna çıkıyor?

Oysa geriye dönülüp bakıldığında tabiatın, insan hayatının vazgeçilmez bir parçası olduğu hatta eski Türk inancının temelini oluşturduğu görülür. Türk kültüründe, İslamiyet öncesi dönemlerde tabiatta bir takım ruhların olduğuna inanıldığı ve ibadetlerin bunlara karşı yapıldığı bilinmektedir. Gök Tanrı ile insanlar arasında iletişim kuran “koruyucu ruhlar/iyeler” (dağ iyisi, ağaç iyisi, ateş iyisi ve su iyisi), Orhun yazıtlarında “yer-sub” terimiyle ifade edilir. Bugün, Nevruz, Hıdırellez ya da belirli tarihlerde dileklerin yazılarak suya atılması, gül dallarına dileklerin yazılıp asılması, belirli yerlerdeki (türbe civarı) çalı ve ağaçlara bez bağlanması, türbe duvarlarına taş yapıştirilmesi, delikli taşlardan geçilerek günahkâr olunup olunmadığının öğrenilmesi vb. olaylar eski Türk İnancıyla yakından ilgilidir ve inanış ile tabiatın nasıl iç içe girdiğini açıkça gösterir.

Bu bilgiler doğrultusunda Çukurova masalları incelendiğinde, kahramanların tabiatla uyum içinde oldukları, çevreyi koruma konusunda oldukça hassas davrandıkları rahatlıkla görülür. Birçok masalda tabiatı koruma adına çevre bilincinin önemi çeşitli olaylar üzerinden vurgulanır. Örneğin, darda kalan herhangi bir hayvana yardım eden kahramana, o hayvan da bir gün mutlaka yardım eder. Ayrıca ağaca, dağa, taşta iyi davranan insanlar, bunun dönüşümünü büyük ödüllerle çok daha güzel bir şekilde alırlar. Konuyla ilgili masallar, işlevleri açısından şu başlıklar altında değerlendirildi:

1. Hayvanları Koruma / Hayvan Sevgisi

Hayvan sevgisi, insanların yüreğinde gizlediği şefkatin, vicdanın ve daha birçok güzel duygunun diğer adıdır. Sevildiklerini hisseden hayvanlar, dile gelip konuşmasalar da bu duyguyu anlayıp kendi dillerinde karşılığını veririler. Çoğu zaman insanların gösteremediği sadakati, şefkati, doğruluğu, ahde vefayı ve sözünde durmayı hayvanlar en güzel şekliyle gösterirler. Günlük hayatımızda sıkça rastladığımız bu olaylar, masallarda da en güzel şekliyle anlatılır. Kahramanların bazen en büyük yardımcıları, bazen de en iyi arkadaşları veya kurtarıcıları, yanlarındaki hayvanlardır. Bu yardımcıları, bazen at veya eşek olurken, bunların dışında kedi, köpek, balık, kuş, yılan,

1 19-21 Ekim 2018 tarihinde Mersin’de düzenlenen “2. Yenice’li Âşık Sıdkî Baba / Mersin ve Civarı Halk Kültürü Sempozyumu”nda sunulan bildirinin düzenlenmiş ve genişletilmiş şeklidir.

karınca, arı, ayı, tilki, kurt vs. gibi evcil/vahşi her çeşit hayvanla da dostluk kurulabileceği vurgulanır.

Hayvanların konu edildiği hemen hemen bütün masalarda “müteşekkik hayvan” motifine rastlamak mümkündür. Hiçbir hayvan, kendisine yapılan iyiliğin altında kalmaz ve kendine göre bir şekilde teşekkürünü ifade eder. Henüz masalın başında kahramandan yardım gören hayvan, bir kuş ise tüyünü, balık ise bıyığını, karınca ise bacağına vererek; “Darda kalırsan bunları birbirine sürt, ben hemen yardımına gelirim.” diyerek yapılan hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmayacağı mesajını verir. İnsana, bir karıncanın böyle bir cümle sarf etmesi inandırıcı gelmeyebilir, ama unutulmamalıdır ki “Sıçanın sidiğinin denize faydası olur.” Masalarda, bu tür düşünceler en ince ayrıntılarıyla hesaplanmış ve her hayvan kendi özelliğine göre yeri geldiğinde insanlara faydalı olabileceğini göstermiştir. Böylece tabiatın her şeyin bir denge üzerine kurulu olduğu, hiçbir varlığın gereksiz veya zararlı olmadığı da ispatlanmış olur.

Birçok masalda kahramanların hayvanlarla dost olduğu, çeşitli vesilelerle bunları tehlikeli durumlardan kurtardıkları görülür. Örneğin, kötü niyetli yılandan kuş yavrularını, yaramaz çocukların elinden kedi/köpek yavrularını veya herhangi bir tehlikenin içinde olan hayvanı bu tehlikeden kurtaran kahraman, dinleyicilerine/okuyucularına; hayvanların da korunması gerektiği, onların da tabiatın bir parçası olduğu mesajını verir. Özellikle kahramanların yardım ettiği hayvanların, masalın ilerleyen bölümlerinde bunların imdadına yetişerek; denize düşen yüzüğü bulma (balık), kahramanı yedi kat yerin dibinden sırtından çıkarma (zümrüdüanka), birbirine karışmış bir ambar dolusu tahılı kısa sürede birbirinden ayırma (karınca) gibi insanların çok kolay yapamayacağı bir takım zor işleri başarmaları, yapılan iyiliklerin hiçbir zaman karşılıksız kalmayacağına açık bir örneğidir.

Çukurova masaları; hayvan sevgisi, bunların korunması ya da bunlara yardım edilmesi bağlamında incelendiğinde çevresine zarar vermediği sürece hemen her hayvanın faydalı olduğu ve tabiatın geri dönüşüm kaidesine, onların da kendilerine iyilik yapan kahramanlara fazlasıyla yardımcı olduğu söylenebilir. Örneğin bu yörede anlatılan; “İyiliğin Bedeli” adlı masalda; padişahın kızıyla evlenmek için yola çıkan kahraman, yolculuğu boyunca sırasıyla; karıncaları sudan geçirir, zümrüdüanka kuşunun yavrularını yılandan kurtarır, karaya çıkan bir balığı tekrar suya

atar. Karınca bacağına, kuş tüyünü, balık da bir bıyığını vererek darda kaldığında bunları birbirine sürtmesini söylerler. Masalın devamında kahraman, birbirine karışmış olana tahılı tekrar ayırmak için karıncalardan, oradaki kuşu susturmak/beslemek için zümrüdüanka kuşundan, istenilen bir heybe dolusu altını bulabilmek için de balıktan yardım ister. Şartları yerine getiren kahraman padişahın kızıyla evlenir (Şimşek 2001, C.II: 39-41”. Aynı masal, Mersin’de “Dünya Güzeli” adıyla anlatılmaktadır (Alptekin 2002: 423-428).

Sözkonusu masalda, hayatlarını kurtaran kahramana teşekkürlerini bu şekilde ifade eden havanlar, aynı zamanda her hayvanın yeri geldiğinde insana faydasının olabileceğini de göstermiş olurlar. Aynı durum “Sihirli Yüzük” veya “Kedi, Köpek ve Yılanın Mükâfatı” adıyla anlatılan masal da görülmektedir. Masalda, fakir genç süpürge satıp kazandığı parayla ekmek yerine; çocukların eziyet ettiği köpek ve kedi yavrularını alıp evine getirir. Bunlar yetmiyormuş gibi bir de yılan getirerek üçünü de beslemeye başlar. Masalın sonunda kahramanın, bu üç hayvanın yardımıyla padişaha damat olduğu görülür (Şimşek 2001, C.II: 29-35; Alptekin 2002: 361).

Avcı Ali masalında, kahramanın kavga eden iki yılandan çirkin/kara olanını vurmak isterken yanlışlıkla güzel/ak olanını vurmasında ise aslında güzel ile çirkinin mücadelesi vardır. Güzel/beyaz yılan, Avcı Ali’nin kendisini korumak isterken yaraladığını, yılanların şahı olan babasına anlatınca babası kahramanı, “hayvanların dilini anlama” özelliği ile ödüllendirir.

Dikkat edilirse, bu masalarda geçen hayvanlardan bir kısmı günlük hayatta kurtarılması gereken hayvanlar olmayıp yenilmesi veya öldürülmesi daha uygun görülenler cinsindedir. Karaya vuran bir balık için düşünülecek şey, kısmetin ayağa geldiğidir. Yılan ise görüldüğü yerde yok edilmesi gereken, ölüme mahkûm bir hayvandır. Karıncalar da zararlı yaratıklar içerisinde yer alırlar. Masalarda, bu tür hayvanlara bile yardım edilmesi, onların hayatlarının kurtarılması, tabiat sevgisini ve doğal ortamda tabiatın dengesinin korunması yönünde önemli bir mesajdır.

Çukurova yöresinde “Sarıtıraş” adıyla anlatılan masalda padişahın oğlu, babasının görmeyen gözlerine derman olacak balığı yakaladıktan sonra, kesmeye kıyamayıp tekrar suya atar. Babası, bu davranışından dolayı oğlunu evden kovar. Yolda, “Sarıtıraş” adlı biriyle arkadaş olan oğlan, başka bir ülkeye gider. Kahraman,

uzun maceraların ardından Sarıtraş'ın yardımları sonucu padişahın kızı ile evlenir. Masalın sonunda Sarıtraş, arkadaşından ayrılırken; "Hak bilmezse Hâlık, denizdeki sarıbalık" diyerek kendini suya atar. Bu balık aslında, oğlanın öldürmeye kıyamadığı balıktır (Şimşek 2001, C.II: 42-48). İşte, "İyilik yap denize at, balık bilmezse Hâlık bilir." atasözünün en güzel şekliyle açıklandığı bir masal! Bu tür masalarda, tabiatın bir parçası olan hayvanların boşuna yaratılmadığı, her birinin diğerinden farklı bir faydasının ve görevinin olduğu anlatılmak istenmiştir. Ayrıca kahraman, evden kovulma pahasına, babasının sağlığı yerine balığın canlı kalmasını tercih ederek toplumun refahı için insanların yeri geldiğinde kendi çıkarlarından ödün vermeleri gerektiğini vurgulamıştır. Sonuçta, iyi düşünen, doğrunun yanında olan kişi kazanmıştır.

Bu masalda geçen motifler Taşeli yöresinde; "Balık Bilmezse Hâlık Bilir" ve "Yedi Kardeş Yedi Dev" adıyla anlatılan masalarda da geçmektedir: "...Cansız devin mağarasına oğlan nehayet varıyor. Cansız devin bir atı varmış, o da tılıslıymış. Yani uç dersen uçar, gaç dersen gaçar, ne emredersen onu yaparmış. Nehayet cansız dev atına binip giderkene denizin kenarında bir balık dışarıda, çabalayıp dururkene almış bunu gene suyun içerisine atıvermiş. Biraz ileri varmış ki, bir pala bıyıklı, omuzu baltalı, dünya güzeli bir gızla denizin kenarında bekleyor! O pala bıyıklı herif diyor ki:

'Hey insanoğlu, dünyada ne gibi bir eyilik yapacağım sana acaba?'

"Sen necisin, ben seni ismen tanımıyorum. Ben bu denizin amiral balık padişahıyım."

"Şu dünya güzeli gız denizin dalgasıyla dışardayken sen içeri atmışsın gurtuldu bu gız, ondan eyi oldu." (Alptekin 2002: 356).

Masalın konusu farklı olsa da burada da bir hayvana yardım etme sonucunda, kahramanın nasıl mükâfatlandırıldığı anlatılır.

"Keçeli" masalında ise mağaraya sığınan kızın, yanına gelen köpeğe ekmek atması, onun padişahın oğluyla tanışıp evlenmesine vesile olur: "... Bi padişahın oğlu da atnan dağları gezmeye çıkmış, bir köpeği varmış, yani tazısı. Gayrı gızcağız ine girmiş oturmuş. Orda otururkene köpek gelmiş önüne, gız ekmek yermiş, tazıya atıvermiş ekmeğin ıçığını. Köpek bi daha gelmiş, bi daa getmiş..." Oğlan köpekten şüphelenip peşinden gidince Keçeli ile karşılaşır (Alptekin 2002: 409). Böylece köpeğe atılan ekmek, mutlu bir yuvanın kurulmasına temel teşkil etmiş olur.

Masalarda dikkat çeken bir başka konu ise, bazı anlatılarda hayvanların iyiniyetine, dürüstlüğüne karşılık kötü olanın, sözünde durmayanın insan olduğunun vurgulanmasıdır. "Değirmenci ile Tilki" masalında tilkinin, verdiği sözü yerine getirerek değirmenciye padişahın yerine geçirip kızıyla evlendirdiği görülür. Ancak değirmenci sözünde durmayarak ölü numarası yapan tilkinin cesedini çöplüğe attırır (Şimşek 2001, C.II: 12-17). "Yılan Hikâyesi" adlı masalda da tilki, kahramanı yılanın elinden kurtarır, ama o sözünde durmayarak tavuk yerine evden getirdiği tazı ile tilkinin yaralanmasına sebep olur (Şimşek 2001, C.II: 18-22). Böylece masalın genelinde hissettirilen; "insanoğluna iyilik yaramaz" tezi de bu şekilde ispatlanmış olur.

2.Bitki ve Ağaçları Koruma

Birçok masalda çeşitli bitki ve meyvelerin insan hayatındaki önemine vurgu yapılır. Elma yiyerek çocuk sahibi olma (daha çok halk hikâyelerinde görülse de masalarda da vardır), görmeyen gözlere muayyen ağacın yaprağının sürülerek iyileştirilmesi, belirli bitkilerin çeşitli hastalıklara iyi gelmesi vb. olaylar bu konuda en güzel örneklerdir.

Masallar, bu yönüyle araştırıldığında birçok örnek tespit edilebilir. Özellikle zıtlıktan faydalanılarak bütünlüğe ulaşmayı hedefleyen şu olay, bu konuyu en güzel şekilde açıklar: Tehlikeli bir bölgeye giden kahraman, dikenleri okşayıp; "Ne güzel çiçekmiş!" der. Daha sonra musluğundan kan ve irin akan çeşmeden içip; "Ne güzel su imiş!" diyerek yoluna devam eder. Bir süre sonra tehlikelerle karşılaştığında, dikenin ve çeşmenin bu kahramana kötülük yapması istenir. Ama her ikisi de, "Yıllardır bizim yüzümüze kimse bakmıyordu. Bu adam gelip bizi sevdi, bize değer verdi." diyerek adama kötülük yapmazlar. Böylece iyi ve güzel davranışın sadece insanlara ve hayvanlara değil canlı-cansız çeşitli varlıklara yapıldığında da; "İyilik yap denize at. Balık bilmezse Hâlık bilir." atasözünde olduğu gibi karşılığının alınacağı güzel bir örnekle gösterilmiştir.

İnsanlara ya da tabiata sevgiyle yaklaşan, onlara yardımcı olan kahramanlar ödüllendirilirken tersi davranışta bulunanlar da cezalandırılır. Bu tür masalarda, ilgili varlığa, durumuna göre değil sadece var olduğu için, tabiatın bir parçası olduğu için değer verilmesi gerektiği örneklerle anlatılır. Özellikle yaşlıya, hastaya, ihtiyaç sahiplerine yardım etme duygusu sıklıkla vurgulanır. Örneğin "Öksüz Kız" masalında (Şimşek 2001, C.II: 36-38), kendini olağanüstü bir

bahçede bulan kız, bahçede kendisinden yardım isteyen; elma ağacına, fırına, odun taşıyan kadına ve yaşlı bir nineye yardım eder. Öksüz kız, bu yardımları sonucunda hem iyice güzelleşir hem de sihirli bir arabayla sihirli değneğe sahip olur. Öksüz Kız'ın güzelliğini kıskanan üvey kardeş de aynı bahçeye gider. Ama kendisinden yardım isteyenlere yüz çevirip onları aşağıladığı için iyice çirkinleşerek geri döner. Böylece tabiata kötü davranmanın cezasını çekmiş olur.

İnsanın güzelliğinin, olumlu yanlarının bitki ve çiçeklere bağlı olarak anlatılması da dikkat çekicidir. “Muradına Nail Olmayan Kız” masalında, güldüğünde yanağında güller açılan, yürüdüğünde bastığı yerlerden çayır-çimen biten bir kız vardır (Alptekin 2002: 332; Şimşek 2001, C.II: 224-230). Bu kıızı, dünya güzeli yapan bu özellikleri sembolik yönüyle de derin anlamlar taşımaktadır. Güldüğünde yanağında güllerin açması, etrafına huzur ve mutluluk getirmesi, pozitif enerji dağıtması anlamlarına gelirken, bastığı yerlerde çayır-çimenin bitmesi, kızın gittiği yerlere uğur ve bereket getirdiği şeklinde yorumlanabilir.

Mersin’de anlatılan “Zilli Tilki” masalında ise ağacın tepesinde kalan zilini almak isteyen tilki, çobandan ağacı kesmesini ister. Çobanın cevabı herkese örnek olacak cinstendir: “Yav durup duran çamın ne günahı var? Kesmem, gencecik bir çam kesilir mi? Kesmem.” (Alptekin 2002: 475).

Bütün bu örnekler, kültürümüzün önemli bir ögesi olan masalların, tabiatın korunması yönüyle de dikkatleri üzerine çektiğini göstermektedir.

3. Dağa, taşa, toprağa ve suya iyi davranma

Eski Türk inancında Gök Tanrı ile insanlar arasında bağlantı kuran iyelerin her biri tabiatın bir parçası ile adlandırılır: dağ iyesi, su iyesi, ağaç iyesi ve ateş iyesi... Bu inanca göre ibadetlerin temelinde tabiat sevgisi vardır. Tanrıdan istenecek her şeye vasıta tabiat unsurlarıdır. Bugün, ağaca bez bağlayarak dilek tutmada da, Nevruz veya Hıdırellez törenlerinde dileklerin yazılıp suya atılmasında da, kıra/dağa çıkıp eğlenceler yapmada da, kutsal sayılan toprakların şifa niyetiyle kullanılmasında da tabiatın yardım isteme vardır.

Tabiatın canlanması, güzelleşmesi, daha verimli hale gelmesi için suya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda yağmur, tabiat için oldukça önemlidir. “İyilikle Kötülük” masalında, “Hızırlar” oğlana şu vaatte bulunurlar: “Burdan gedeceksin filan yerdeki ovada fakir bir çiftçi var. Bu fakir çiftçi üç gününük yerden

gelip, buraya gedip geliyor. Bu çiftçiye akşama kadar yardım edeceksin, ondan keyri bu çiftçinin köyüne vardığında buraya yedi yıldır yağmur yağmadığını göreceksin. Camiye gideceksin, sabah namazından sonra köylüyü toplayıp dua edeceksin, daha sonra yağmur yağacak...” Adam Hızırların dediği yere varıp çiftçiye yardım eder. Akşam, yemekten sonra; “Ben dua edeceğim, siz de amin diyeceksiniz. Yağmur yağacak, guraklıktan gurtulup, siz de üç gününük yoldan gelip burada çift sürmeyeceksiniz.” der. Hızırların dediği gibi dua ederler, hava bulutlanır ve yağmur yağmaya başlar (Alptekin 2002: 290). Bir yağmur duasının masala yansıyan yanı olan bu örnekte, insan hayatı için suyun ne kadar önemli olduğuna da gönderme yapılmıştır.

Bilinçli davranıldığında insanoğluna çok güzel imkânlar sunan tabiat, kıymetini bilmeyenlere ya da bu konuda bilinçsiz davrananlara da büyük sıkıntılar yaşatır. Masallarda dolaylı yollardan bu konulara da girilmiştir. Taşeli yöresinde anlatılan “Horasan Padişahı” masalında, padişah oğullarına; “Ben öldükten sonra size üç vasiyetim olacak, birinci vasiyetim dere ağzında yatmayacaksınız, ikincisi zaptiyelerle arkadaşlık yapmayacaksınız, üçüncüsü köselerle alışveriş yapmayacaksınız.” der. Zamanla bir yolculuğa çıkan çocuklardan büyüğü; “Acaba dere ağzında yatman demesinin sebebi nedir?” diye düşünür. Havaların çok soğuk olması yüzünden ılık bir yer olan dere ağzını arkadaşları kendilerine yatacak yer olarak seçerler. Padişahın büyük oğlu; “Buraya yatmayın, babamın üç vasiyetinden birisi dere ağzına yatmayın. Siz de bunun tam tersine dere ağzına yatıyorsunuz.” der. Arkadaşları: “Tepeye yatsak hava çok soğuk, hava soğuk olduğu için anca bura yatmamız lazım, üşümememiz için.” derler.

Padişahın oğlu tepeye, arkadaşları dere ağzına yatarlar. Gece, havada hiç bulut yokken, herkes uyuduktan sonra hava çok bulutlanır, kış tufan olur. Yattıkları yere yağmur yağmadığı halde yukarısına çok yağmur yağıyor. Hiç haberleri olmadan dere hepsini sürüp gediyo. Sabahdan padişahın oğlu gelmiş, arkadaşlarının heç birisi yok!” (Alptekin 2002: 251). Böylece büyüklerinin/atalarının sözüne kulak asmayan, altın değerindeki nasihatleri hiçe sayan kahramanların hatalarının bedelini canları ile öderler.

4. Tabiatla bütünleşme

Tabiatla bütünleşme; “hayvanlarla evlenme” ve “tabiata sığınma” şeklinde değerlendirilebilir. Belki de Göktürklerin “Bozkurt” destanının etkisiyle birçok

masalda kahramanın hayvanla evlenmesi görülür. Özellikle yılanla evlenen ya da büyü ile at, eşek, ayı, tavuk, keçi vb. gibi bir hayvan şekline dönüşen varlıklarla evlenen kahramanlara sıkça rastlanılır. Örneğin, “Kurbağa ile Padişahın Oğlu” masalında kahraman, evleneceği kızı belirlemek için attığı okun düştüğü yerde bulunan kurbağa ile evlenir (Şimşek 2001, C.II: 77-80).

Masalarda ayrıca evlat edinme olaylarında hayvan ve sebze motifine rastlanır. Çocuğu olmayan anne veya babanın duası ile bazen bir kabak veya mercimek, bazen de bir keçi, tavuk, eşek vs. evlat olarak kabul edilir.

Masalarda dağa, ormana, ağaca sığınma/terk etme, suya atma da bir şekilde kahramanın kurtuluşu demektir. “İki Dişli ile Üç Dişli” masalında padişahın oğlu tarafından pencereden fırlatılan yaşlı kadın bir ağaç dalına takılır ve perilerin duası ile dünya güzeli bir kız olur (Şimşek 2001, C.II: 209-211).

“Neyidim, N’oldum, N’olacam” adlı masalda ise padişah, vücudu yara bere içinde olan çocuğunu ormana terk eder. Ormanda aç-susuz kalan çocuk emekleyerek kendine yiyecek arar. Bu arada bir yılan karpuz kabuğunun içine biriken suyu içip sonra da aynı yere kusar. Çocuk bunu su diye içer ve birkaç gün sonra bütün yaraları iyileşir (Bilge 1998: 131-132). Aslında Lokman Hekim’e bağlı olarak anlatılan bu olayda, padişahın bile çaresiz kaldığı bir durumda ormanın ve ormanın içinde bulunan yılanın zehrinin çocuğun hastalığına çare olduğu görülür.

“Muradına Nail Olmayan Dilber” masalında ise yeni doğan kız çocuğu, perilerin duası ile olağanüstü özellikler kazanır. “Ağladığı zaman gözünden inci, mercan dökülüyor. Güldüğü zaman çocuğun suratında güzel güller meydana geliyor. Gakıp yürüdüğü zaman bastığı yerler çayır çimen oluyor. Namlı bir kız oluyor...” (Alptekin 2002: 332; Şimşek 2001, C.II: 224-225). Çocuğun bu özellikleri kazanmasının temelinde yine tabiatın gücü dikkatleri çeker. Hamile olan anne, doğum vakti gelince, evi barkı olmadığı için kendisine bir ev arar. Önce ablasına gidip kendisini eve almasını ister. Ancak zengin ve kibirli abla kız kardeşini eve kabul etmez. Harabe bir eve sığınan kız, doğumunu burada yapar. Bu metruk bina, aslında perilerin yaşadığı bir yerdir ve doğan çocuğu her biri ayrı ayrı dua ederek bu özellikleri kazanmasına vesile olurlar. Masal genel olarak değerlendirildiğinde, ablasının bile evine kabul etmediği fakir kız tabiatın bir parçası olan terkedilmiş eve sığınır ve doğan çocuğu olağanüstü özelliklere sahip

olarak diğerlerine göre üstünlük sağlar.

Bu tür masalların örneği oldukça fazladır. “Korku Bilmez” masalında kahraman, mağaraya / kırk haramilerin yanına sığınır (Alptekin 2002: 377), “Hiyardan Şemşem Güzeli Üç turunçlar” masalı (Alptekin 2002: 454) ile “Geyik Oğlan” (Alptekin 2002: 463) masalında ise ormanda tek başına kalan kız, ağaca sığınarak kendisini koruma altına alır.

Örnekler bu şekilde çoğaltılabilir. Yukarıda belirtilen masalların dışında daha birçok yerde tabiat sevgisini ve gücünü anlatan metinler mevcuttur. Bunların tamamı göz önüne alındığında tabiatın da bir ruhunun olduğu, ona nasıl davranılırsa aynı şekilde karşılığının alınacağı açıkça görülür.

Sonuç olarak, tabiatla her şey birbiriyle dengeli ve uyumlu bir şekilde yaratılmıştır. Her hayvanın, bitkinin ya da böceğin ayrı bir faydası vardır ve birbirini dengeler. Kuş gribi salgınının yaşandığı yılda bütün tavuklar yok edildiği için daha büyük bir tehlike ile karşılaşan insanların keneler kâbusu olmuştur. Tıpkı yılanların öldürüldüğü bölgelerin farelerin istila alanına döndüğü gibi... İşte bu dengenin doğruluğunu ve duruma göre her hayvanın bir faydasının olduğunu anlatan çok sayıda masal bulunmaktadır. Örneğin, yer altına giden kahraman ancak bir kuşun sırtında yeryüzüne çıkabilirken suya düşen kıymetli bir eşya bir balığın yardımıyla bulunur. Ayrıca at, kahramanı gidebileceği en uzak yere götürebilen bir ulaşım aracıdır. Karıncalar, karıştırılmış olan tahılları sabaha kadar birbirinden ayırarak kahramanın sevdiği kıza kavuşmasını sağlarlar. Fare, kurnazlığı ile kötü kalpli adamın ağzında sakladığı sihirli yüzüğü yeniden ele geçirip gerçek sahibine vermeyi başarır. Sözün özü, “Atın önündeki et ite, itin önündeki ot, ata” verildiği sürece tabiatla güzel bir dengenin sağlanacağı, her şeyin uyum içerisinde olacağı muhakkaktır ve bu durum birçok masalda açık bir şekilde ifade edilir. Unutulmamalıdır ki, biz tabiatla iyi davrandığımız sürece tabiat da bize iyi davranacaktır.

Kaynaklar

Alptekin, Ali Berat (2002), Taşeli Masalları, Ankara: Akçağ Yayınları.

Bilge, Kürşad (1998), Çukurova Bölgesinden Derlenen Folklor ve Halk Edebiyatı Örnekleri, Elazığ: F. Ü. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Lisans Tezi.

Şimşek, Esmâ (2001), Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması I-II C., Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

ANADOLU GIYİM KUŞAM VE SÜSLENME SÖZ HAZINESİNDEKİ TÜRKÇE SÖZCÜKLER

Baybars GÜLENSOY

Türkler Anadolu'ya gelmeden önce Orta Asya, Karadeniz'in kuzeyi, Doğu Avrupa gibi geniş coğrafyada yurt tutup, devletler kurmuşlar, fetihler ve savaşlarla birlikte bozkır medeniyetinin zengin örneklerini gittikleri coğrafyada yaşayan insanlara da öğretmişlerdir.

Türk tarihinin en eski kavimlerinden olan Hunlar, hem Asya'da hem de Orta Avrupa'da (Macaristan ovalarında) hüküm sürmüşler, Pazırık gibi kurganlarda ve ona benzer yüzlercesinde Hun sanatının zengin örneklerini, sanki kendilerinden sonraki nesillere ulaştırabilmek için gizlemişlerdir. Macaristan'da çıkarılan hazinelerdeki altın, gümüş ve bronz süs eşyaları ve takılar Hun sanatının zengin örnekleri olup, Nejat Diyarbakırlı'nın 'Hun Sanatı' adlı eserinde de yerlerini almıştır.

Karadeniz'in kuzeyindeki Deşt-i Kıpçak (Kıpçak ovalarında)'ta devlet kurup uzun yıllar yaşamay başaran Sakalar ile İskitlerin giyim-kuşam, süslenme, kap-kacak (mutfak), at koşum ve çiftçilikle ilgili etnografik malzemeleri Saint Petersburg'daki ünlü Ermitaj Müzesi'nde sergilenmektedir. İskit sanatının zengin malzeme örnekleri, büyük boy dört ciltlik Rusça 'İskitler' adlı eserde yer almaktadır.

Peçenek ve Kuman-Kıpçak eserlerinin güzel örnekleri bugün Avrupa'nın pek çok müzesinde sergilenmektedir.

Milattan önce yaşayan bu Türk kavimlerinin yanında, bugün Sibirya'ya adını veren Sabir Türkleri, torunlarının pek çoğu bugün Kafkasya'da yaşayan Avar Türkleri, Doğu Türkistan'da devlet kuran eski Uygurların torunları Yeni Uygurlar ile Budizmi benimsemiş olan Sarı Uygurlar; IX. yüzyıldan itibaren Batı'ya yönelerek Anadolu, Azerbaycan, İran, Suriye ve Kerkük-Tellafer-Tuzhurmatu-Musul üçgeninde yaşayan Irak Türkmenleri (Oğuzlar) Türk kültürünün taşıyıcılarıdır.

VIII. Yüzyılda Orhun vadisinde devlet kurmuş olan 'Köktürkler', yalnız bıraktıkları 60'a yakın yazıt ile tanınmazlar. Kültigin, Bilgekağan ve

Tunyukuk yazıtları bize eski Türklerin dili, sosyal hayatı, devlet düzeni hakkında bilgi verdiği kadar, onlardan kalan ve bugün Moğolistan'ın başkenti Ulaanbaator'daki Millî Müze'de sergilenen 'Köktürk Hazineleri' de o devrin giyim-kuşam ve süslenme malzemeleri hakkında bilgi vermektedir. Nisan 2007'de İstanbul'da Sabancı Müzesi'nde 'Cengiz Han ve Oğulları' adlı zengin sergi içinde yer alan 'Köktürk Hazineleri' seksiyonundaki bilezik, yüzük, kolye, başlık gibi çeşitli süs eşyalarının güzelliği ve zenginliği eski Türk insanının süslenmeye verdiği önemin belgeleridir.

Türk erkeği de savaş ve barışta özel giyim-kuşamına dikkat etmiş, hattâ süslenmesini de bilmıştır. Bugün Kazakistan'ın başkenti Almatı'nın merkezinde, uzun bir sütunun üzerinde ayakta dimdik duran 'Altın elbiseli adam' heykeli, binlerce yıl önceki Türk giyim-kuşamının zenginliği yanında sanat yönünü de göstermektedir.

Bugün Azerbaycan, Türkmenistan, Kazakistan ve Kırgızistan'da devlet kurup adlarına para bastırılmış olan Türkler ile, Rusya'nın idaresi altında yaşayan Kırım, Kazan, Mişer, Başkurt, Çuvaş, Kapakalpak, Nogay Türkleri, Sibirya Tatarları, Altay-Şor-Lebet-Kaç-Koybal Türkleri ile Romanya ve Moldavya toprakları içinde yaşayan Gagavuz ve Romanya Tatarlarının giyim-kuşam ve süslenme malzemeleri ayrı güzellikte ve zenginlikindedir.

Milattan önceki yıllarda, Roma ve Bizans imparatorlukları zamanında Anadolu'ya gelen Peçenek, Kuman-Kıpçak ve Saka Türklerinin beraberlerinde taşıdıkları giyim-kuşam ve süslenme örnekleri bugün onların torunları tarafından Anadolu'nun çeşitli yörelerinde kullanılmaktadır. Diyarbakır yöresindeki Karacadağ'da yaşayan Türkmenlerin; Muş ovasında yaşayan Karapapakların; Kars ve Iğdır yörelerinde yaşayan Azerilerin; Elâzığ, Malatya, Adıyaman, Urfa yöresinde yaşayan Türkmenlerin; Toroslarda yaşayan Yörük-Türkmenlerin;

Aladağlarda ve Batı Anadolu'da yaşayan Yörük ve Türkmenlerin giyim-kuşamları ile süslenme tarzları birbirinden çok farklı ve zengindir.

Türkler Anadolu'yu yurt tuttuktan sonra, çeşitli yörelerde yaşayan yerli halklarla da bir arada yaşamasını bilmişler, onlara kendi dil ve kültürlerini öğrettikleri gibi, onların dil ve kültürlerinden de etkilenmişlerdir. XVI. yüzyılda Kıbrıs'ın fethi ile Anadolu'nun Konya-Karaman-Kayseri-İçel yörelerinden bu yeni topraklara göçürülen binlerce Türk aile yerli Kıbrıslıların giyim-kuşam, dil ve kültürlerinden etkilendikleri gibi, 500 yıl içinde onlara da mutfaktan kap-kacağa, giyim-kuşamdan süslenmeye pek çok öge vermişlerdir. Bugün Rumca konuşup, Türk'ün baklavasını, helvasını, peynirini, karnıyarığını, pilâvını yiyerek, şalvarını, cepkenini, terliğini giyen Rumların sayısı oldukça fazladır. Kıbrıs Rumcasında yaşayan Türkçe kelimeler hakkında Prof. Dr. Şerif Baştav ile Kıbrıslı halkbilimcisi Mahmut İslâmoğlu'nun verdiği bilgiler ufkumuzu genişletmektedir.

Türkerin Anadolu'yu vatan tutmasından sonra 24 Oğuz boyundan Kayı, Bayat, Kınık, Kızık, Peçenek, Yıva, Yüreğil, Salur, Çavuldur, Dodurga vb. gibi en az 22'si Anadolu'nun çeşitli yörelerini yerleşmişlerdir. Daha sonraki yıllar içinde Türkmenler, Özbekler, Azerîler, Karapapaklar, Uygurlar, Kazaklar, Kırgızlar, Kazan Tatarları, Mişerler, Kırım Türkleri ve Tatarları ile Kafkas Türklerinden büyük bir bölümü de Anadolu'ya gelmişlerdir. Bu boyların her biri kendi ağız özelliklerinin yanında, giyim-kuşam ve süslenme malzemelerini de beraberlerinde getirmişler, daha sonra komşu halklardan ve öteki Türk boylarından da etkilenecek bu malzemelerini zenginleştirmişlerdir.

Anadolu insanının Orta Asya'dan taşıdığı giyim-kuşam malzemeleri hem çok renkli, hem de çeşitlidir. Toroslarda yaşayan Türkmen kadınlarının başlık, kolye, bilezik, yüzük vb. gibi takıları altın, gümüş ve bronzdan imal edilmiştir. Giydikleri elbiselerin desenleri çiçekli, renkleri kırmızı, sarı, mavi ve tonlarıdır. Şalvarlarının kesimi, yapısı, ağız bile Rumeli, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yaşayan kadınlarıninkinden farklıdır.

Bu farklılık öteki bölgeler için de geçerlidir.

Türk insanı Anadolu'ya geldikten sonra Arap, Fars, yerli Rum, yerli Ermeni gibi halkların söz hazinesinden bazı sözcükleri almışlar, kendi ses ve biçim yapısına göre değiştirerek bugüne kadar da kullanmışlardır. Meselâ:

Abâni, ağabani "Kadınların giydikleri bir tür üstlük" < Farsça: *abâni*

Abiye "Giyinik, gece kıyafeti giymiş" < Fransızca: *habille* < *Habiller* 'giydirmek'

Aksesuar "Eklenti, süs" < Fransızca: *accessoire* < Latince: *accedere*

Alagarson "Oğlan gibi (saç kesimi)" < Fransızca: *a la garçon*

Alyans "Nikâh yüzüğü" < Fransızca: *alliance*

Atlet "Fanila" < Fransızca: *athlete* 'sporcu'

Blucin < İngilizce: *blue* 'mavi' + *jeans* "bir tür pamuklu kumaş"

Bluz < Fransızca: *blouse*

Bot "Postal, çizme" < Fransızca: *botte*

Broş "Göğüs takısı" < Fransızca: *broche*

Bukle < Fransızca: *boucle* < Latince: *buccula*

Çorap < Farsça: *cûreb/gûreb*

Dekolte "Gerdanı açık giysi" < Fransızca: *decolte* < Latince: *collum* 'boyun'

Dölbent, dörbent, tülbent < Farsça: *dülbent*

Entari, enteri, entere < Arapça: 'anterî' < Farsça: *enderî* [< *ender* 'iç']

Fistan < Yunanca: *fustani*

Fötr, foter "Bir tür şapka" < Fransızca: *feutre* 'keçe'

Fön < Almanca: *föhn* 'Alplerde esen sıcak güney rüzgârı'

Fular < Fransızca: *foulard* 'hafif atkı'

Frapan 'göz alıcı' < Fransızca: *frappant* 'çarpıcı'

Gerdanlık < Farsça; *gerdan* + Türkçe: *lık*

Gondura, kundura < İtalyanca: *condura* 'imalât; fabrikasyon' < Latince: *condere* 'kurmak, inşa etmek'

Gürdale, kurdale < İtalyanca: *cordola* 'ince şerit'

Jarse "Bir tür yünlü kumaş" < Jarsey 'İngiltere'de bir ada'

Jartiyer "Çorap bağı" < Fransızca: *jarretiere* < *jarret* 'bacağın iç tarafı' < Keltçe

Kaşkol < Fransızca: *cachecol* 'boyunluk'

Kasket < Fransızca: *cascuette*

Kolye < Fransızca: *collier* < Latince: *collare*

Kravat < Fransızca: *cravate* < Özel ad: Croate 'Hırvat'

Külot 'don' < Fransızca: *culotte* < *cul* 'kış'

Pantolon, pantol, pontur, pontur, potur
"Pantolon" < Özel ad: *Pantolone* 'Bir İtalyan palyaçosunun adı'

sözcükleri Türkçeye ödünç girmiş yabancı kökenli sözcüklerdir. Daha bunlar gibi onlarca örnek verebiliriz.

Türkler Anadolu'ya geldiklerinde binlerce Türkçe sözü de 'dillerinde taşıyarak' getirdiler. Bunlardan bazıları Asya'dan geldikleri yörenin ses özelliğine göre kullanıldığı için bin yıla yakın bir süredir de aynı biçimde kullanılageldiler. Böylece, dilcilerin 'Türkiye Türkçesi Ağızları' ya da 'Anadolu ve Rumeli Ağızları' adını verdikleri ağızlar ortaya çıktı. Bu ağızlarda yaşayan sözcüklerin farklılığından dolayı çok zengin varyantlar oluştu. Türk Dil Kurumu tarafından yayımlanan 12 ciltlik 'Derleme Sözlüğü' ile bu sözlüğün 3 ciltlik 'Kavramlar Dizini'nde bu zenginliklerin %90'ı gösterilmiştir. Henüz bu sözlüğe giremeyen köy ve ilçelerin söz hazinesi de tarandığında sözlüğün daha zenginleşeceği açıktır. Biz, 'Türkiye Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü'nü hazırlarken bu farklılıklardan yararlandık.

Aşağıda vereceğimiz Türkçe giyim-kuşam ve süslenme ile ilgili sözcükler örnek mahiyetinde olup, bu söz hazinesininengin ve zenginliğini vurgulayacaktır. İşte örneklerden bir bölümü:

Ağaçalık, ağıçalık "Köy kadınlarının iş yaparken giydikleri, uçkurulu, geniş ağı ve uzun gaçalı don, şalvar" < Tü. ağ+ı+çalık 'verev şekilde kesilmiş olan"

Ağlık, ahlık, ahlık, ağluk, aklık "Pudra, düzgün, allık" < ak+lık

Akıtma "1) Enli bilezik; 2) Bir tür nakış; 3) Birkaç dizi gerdanlık < ak-(ı)t-ma

Akdon "İç pantalonu" < ak 'beyaz, ak' + don [< ET. ton] 'elbise, giysi'

Alaca, alaça "Bir tür çubuklu kumaş" < ala 'bir renk; alaca, karışık' + ca 'küçültme eki'

Alın bağı, alın çatkısı, alın çekisi "Alına bağlanan tülbent" < alın+bağ+ı/çat-kı+sı/çek-i+si

Arkalık, arkalık kuşak "Arkaya bağlanan kuşak" < arka+lık kur+şa-k

Arpacık "Erkek entarisine (geceliğine) yapılan bir tür nakış" < arpa+cık [krş. Arpacık "Küçük soğan"]

Asğı, asgu, ashu "Kadınların zincirle boyunlarına taktıkları altınlar" < as-kı

Aşık "Kadınların bir süs eşyası" < aşık

Aşırma "Çarığın burnundaki ipler" < aş-ır-ma

At göğüslüğü/göküslüğü "Bir tür çorap nakışı" < at göküs+lük+ü

Argu, atkı, atkul "Atkı" < at-kı

Bardak, bağırdak, bagardak, bagartak, bağartlak, bağıtlak, bardak, bardaklık, bavırdak, boğırdak "çocuk düşmesin diye beşiğe veya salıncağa bağlanan kuşak" < bağır+dak

Bağ, bağacık, bağcak "Çorap bağı, ip" < bağ+(a) cak/+cık

Belcik, bellik, betlik "Bele bağlanan kuşak, kemer" < bel+cekl+lik/+tik

Belek, belag, bele, beleg "Kundak" < bele-gl-k

Beşibiryerde "Beş altından oluşan gerdanlık" < beş+i+bir+yer+de

Bezek, beyek, bezenk "Süs, ziynet" < ET. beze-'süslemek' + -k

Bıyık "Bıyık" < ET. bıdık < bıdık < bıdık

Bilezik, bilenzik, bilersük, bülezük "Bilezik" < ET. bilezük < bilek+yüzük

Boncuk < ET. bonçuk/monçuk

Boylama "Kadın entarisi" < boy+la-ma

Börük "Kadın saç örgüsü" < böl-(ü)k

Bürgü, birük, börge, börük, bürme, bürü, burgu, bürümcük, bürüncük < bür-[(ü)n-]/-gül-ük/-mel-ü

Çapıt, çaput, çapurt "Paçavra" < ET. çapgut

Çarık, çaruk "Ayağa giyilen öküz başı derisinden yapılmış hafif ayakkabı" < ET. çaruk

Çatğı, çatkı "Alına bağlanan iki parmak eninde tülbent" < çat-gıl-kı

Çedik, çeduk, çeltik < iç+edik < ET. etik/letük

Çelgi "Başa bağlanan yemeni" < çal- 'bağlamak' + gı

Çingil, cingır, çingil, "Boncuk, nazarlık" < çin/cın "Çınlama sesi" +gır/gil

Çevirgele "Tesbih" < çevir-ge+le

Dağar "Deri torba" < ET. tagar

Dakı, dahı, dakıntı, dakğı, daku " Takı, süs olarak takılan kolye, küpe, bilezik" < tak- -ı [n-tı]

Değirmi, degerni, degirmi, değerme, değirme, değmi, demi “Yemeni, yazma” < değirmi < ET. tegirmi ‘Daire şeklinde olan herşey’

Değişim, değişik, değiştirek, deyişeyh, deyişik “Yedek iç çamaşırı” < değış- (im/ik/tir-ek)

Depelik, depeçelik “Altın ve gümüşlerle süslü başlık” < tepe+lik (/+çe+lik)

Dolak “Başörtüsü, tülbent, boyun atkısı” < dola-(a)k

Dolama “Mintan, gömlek; entari; önlük” < dola-a-ma

Düzgü “Kıyafet, üst baş” < düz- “düzeltmek, hazırlamak”+gü

Düzgün “1. Allık; 2. süs, ziynet” < düz-gün

Duvak “Gelin kızların başına örtülen al ya da ak örtü” < ET. tugak “yüz örtüsü, kırmızı tül” < tug+ak

Elcik, elcek “Eldiven” < el+cek/+cik

Elpemek “Kumaş, elbise eskimek” < eprimek < ET < opramak

Giysi, geysi, geygi, geyim, geyme, giyim, giyesil keymek, keysi, keysilik < ET. keğ(đ)- lim,-si, -gi, -me,

-esi

Gögüslük “Önlük” < ET. kögüz+lük

Gömlek, gönek, gönnek, göynek, köynek, könek, kövnek, köyneyh “Gömlek” < ET. könleg < kög “gögüs” + lek

İlik, ilgik “İlik” < il- “İlmek, ilişirmek; bağlamak” + -k

Kâkül, kâhkül “Alının üstünde bırakılan saç” < Moğolca: kekül [> Farsça: kâkül > Türkçe]

Keşik, keşük, kesik “Renkli yünden balbağı” < Tü. keşik “sıra, nöbet” [< Moğolca: keşig]

Keysi, bk. Giysi

Kolbağ, kolbağı, kolçak, golçak, kolluk, kolsuz “Yelek” < kol+bağ/+bağı/

+çak/+luk/ +suz

Kuşak < ET. kurşag “kemer” < ET. kur “kemer”+şa-k

Kuşanmak “Giyinmek, kemer takmak” < kur+şa-n-

Oyulgama, oyulka “Gömlek dikişi; kalın, seyrek dikiş” < oy-(u)l-ga+ma

Ödük “Çocuk ayakkabısı” < edik

Saçbağı < saç+bağ+ı

Saçlık < saç+lık

Sakal < ET. sakal

Sakalduluk, sakalduruk, sakındırak, sakındırık “Sivas ve yöresi kadın giyiminde boyuna takılan gümüşten yapılmış aksesuar” < sakal+duluk/+duruk/+dırak/+dırık ‘addan ad yapan ek’

Sarık, saruk < sar-(ı)k

Sıkma, sıkman, sıktırma, sıttırma “İç gömleği” < sık-mal-manl-tır-mal

Sırt, sırtlık “Gömlek” < ET. sırt ‘sırt, arka’+lık

Silgi, silcek, silgeç “Başörtüsü, çarşaf” < sil- ‘Temizlemek’ + -gil-cek/-geç

Sürtük “Pudra” < sür-t-(ü)k

Sürütme “Terlik” < sür-(ü)t-me

Takı, takıntı, takım, takıncak “Süs eşyası” < tak-ı/-(ı)n-tıl-ım/(ı)n-cak

Terlik < ter+lik

Toka < ET. toku

Uçgur, uçkur, uhcur, uçkur “Şalvar ya da don kuşağı” < iç+kur ‘kuşak’

Üzdürge “Ustura” < üz- ‘yüzmek’+dür-ge

Üzüh, üzük “Yüzük” < ET. yüzük

Yağlık “Büyük mendil” < yağ+lık

Yaneç, yaneş, yangış, yanış “Nakış, süs” < ya ış

Yanakdögen < ET. yangak+tög-en

Yen, yeng, yin, ying “Giysi kolu” < ET. yeng

Yolgu “Ustura” < ET. yüligü “ustura”

Yüssük, yüzük < ET. yüzük

Verdiğimiz bu örnekler Anadolu ağızlarında yaşayan Eski Türkçe sözcüklerin yalnız bir bölümü olup, daha fazlası için “Türkiye Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü”ne bakılmalıdır.

KAYNAKLAR:

Baybars Gülensoy, Türkiye Giyim-Kuşam ve Süslenme Sözlüğü, İstanbul 2007. MOTİF Vakfı yayınları arasında basılmakta.

TDK, Derleme Sözlüğü, XI Cilt, Ankara.

Tomris Tunç, Derleme Sözlüğünün Kavramlar Dizini, 3 Cilt. Ankara, TDK yay.

Âşık Edebiyatı alanında ortak mahlaslı şairler ve buna bağlı olarak hangi şiirin aynı mahlası kullanan hangi şaire ait olduğu bir proplem olarak karşımızda durmaktadır. Buna âşıkların beğendikleri şiiri kendilerine mal edip okumaları/ yazmaları da problemleri iyice girift hale sokmaktadır.

Edebiyatımızda ortak mahlaslı âşıkların sayısı hiç de az değildir. Bu konuda araştırmacı M. Sabri Koz'un bir çalışması vardır. Koz; "Âşık Edebiyatımızda Ortak Mahlaslar Sorunu" başlıklı çalışmasının bir yerinde, hangi mahlasın kaç âşık tarafından kullanıldığını şöyle göstermiştir: Bahşî, Bezmî, Civan, Cünunî, Devamî, Dildarî, Gülşenî, Hicranî, Hayalî, İrfanî, Kararî, Kâtibî, Kusurî, Lisanî, Mevcî, Pesendî, Talibî 2; Ceyhunî, Cemalî, Cevlanî, Feryadî, Figanî, Gedâyî, İhsanî, Noksanî. Serdarî, Sıdkı 3; Emrah, Fedayî, Kemalî, Kenzî, Seyranî, Türabî ve Zihnî mahlasları 4 şair tarafından kullanılmıştır. ¹

Keza Mustafa İsen de buna benzer bir çalışmayı divan şairleri üzerinde yapmıştır. İsen; "Divan Edebiyatında Mahlasdaş Şairler" adlı yazısında, Şuara Tezkirelerinden hareket ederek tespit ettiği aynı mahlası kullanan şairlerin alfabetik listesini vermiş, hangi mahlası kaç şairin kullandığını ortaya koymuştur.² Bunların içinde öyle mahlaslar vardır ki, yirmiden fazla şair tarafından kullanılmıştır. Mesalâ; Abdî 24, Arif 23, Feyzî 41, Şeyhî 23 şaire mahlas olmuştur.

Aynı mahlasa sahip birçok kişinin şiirlerinin, zamanla birbirine karışması gayet tabiidir. Aynı talihsizlik Çıldırılı Âşık İrfanî'nin de başına gelmiştir. Edebiyatımızda Gürünlü İrfanî (XVIII-XIX yüzyıl), XIX. Yüzyılda yaşamış Ermeni asıllı Aşug İrfanî / Urfanî, Anamurlu İrfanî / Urfanî (1839-1871), Dodurgalı İrfanî; XX. Yüzyıl âşıklarından Sungurlulu İrfanî (1929-1968), Çorumlu, Kul İrfanî (Orhan Şahadoğru, 1946-2010) Ardanuçlu İrfanî (Ali Osman Şimşek, 1921-) gibi başka

1 M.Sabri Koz, "Âşık Edebiyatımızda Ortak Mahlaslar Sorunu", I. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı Semineri, Eskişehir, 1987, s. 169-179.

2 Mustafa İsen, "Divan Edebiyatında Mahlasdaş Şairler", Milli Eğitim, S. 82, 2. 1989, s. 22-29.

İrfanî mahlaslı âşıklar da vardır.

Muhtelif cönklerde de İrfanî taşırılmı şiirler karşımıza çıkmaktadır. Sözelgesi; Millî Kütüphane'de, Sivas Ziya Bey Kütüphanesi'nde, Doğan Kaya Arşivi'nde ve Dr. Mehmet Yardımcı'nın özel kitaplığında bulunan cönklerde gördüğümüz İrfanî mahlaslı ve ayakları aşağıdaki gibi olan şiirler, acaba hangi İrfanî'ye aittir. Bu, ayrı ve ciddi bir çalışma sonrasında halledilecek bir husustur.

Millî Kütüphane:

(06 Mil Yz Cönk 201)'de "Desinler mecnundur Leylaya gitti"

Sivas Ziya Bey Kütüphanesi:

(6709 / 42b)'de ve (6716 / 20)'de "İrfânî azmetsem dostun köyüne",

(6709 / 59a)'de "İrfânî kulunu yâr eylemişsin",

(6709 / 67a)'de "İrfânî'm de der ki düşmüşem âhâ",

(6709 / 89b)'de "İrfânî'yem ben bu sırra eremem",

(6774 / 5b)'de "Ağ göğse dokunmuş cân yavaş yavaş"

Doğan Kaya Arşivi (Şahsî kütüphanemiz):

Göçdi dirler Sultan Cemal ile mi (4 / 3-4)

Behey dilber deli divâne misin (4 / 51a)

İrfânî'yem gel gel otur yanıma (39 / 19 a)

İrfânî ohuyor isme müsemma (39 / 45a)

Sevdiğinden döner da'vâ değildir (39 / 50b)

Şu benim halimden bilen olmadı (28 / 48)

Dr. Mehmet Yardımcı'daki Zile Cönkü:

Vermezem yâr seni bir kan olursa (Zile / 345)

Bakü'de yayımlanan "Çıldırılı Aşık İrfanî, Şiirleri, Hakkındaki Dastan-Revayetler" adlı kitap İrfanî konusunda halledilmesi gereken problemler kısmen halledilmiştir. Kitabın yazarı Ali Şamil, bu konu üzerinde çalışmış ve tespitlerini kitap haline getirerek 2016'da yayımlamıştır.³

Sözkonusu kitabın başında "İrfanî" havası ve İrfanî Lakaplı Âşıklar konusunda bilgi verilmiş; daha sonra Çıldır-Ahıska bölgesinin tarihi, bu bölgenin kültürün zenginliğinde ve çevre kültürleri

3 Ali Şamil, Çıldırılı Aşık İrfanî, Şiirleri, Hakkındaki Dastan-Revayetler, Azerbaycan Milli Elmler Akademiyası Folklor İnstitutu Yay., Neşriyyatı, 2016, 152 s.

etkilemesindeki rolü üzerinde durulmuştur. Bunu “İrfani havası” hakkındaki bilgi ile İrfani üzerinde Azerbaycan’da ve Türkiye’de yapılan araştırmalar ile bu bilgilerin karşılaştırılıp bir senteze varılması izlemiştir.

Metinler kısmında İrfanî’nin muhtelif kaynaklardan ve şahıslardan toplanmış 41 şiirine yer verilmiş, ardından onun hakkında anlatılan İrfani ve Senem Hanım, Çıldırılı İrfani Hoca, İrfani Hoca İle Türkmen Kızı, Heste Hasanın Kardeşi Oğlu Deli Bayramı Serbest Bırakması gibi rivayetlere yer verilmiştir. Kitabın sonunda da “Sonuç” ve yararlanılan 61 Kaynak kaydedilmiştir.

Kitapta anlatılan İrfanî 1750-1814 yılları arasında Çıldır, Azerbaycan ve Tiflis vilâyetine bağlı Borçalı bölgesinde yaşayan, asıl adı Süleyman olan Çıldırılı İrfanî’dir. İrfanî bir ara imamlık yapmış ve Ardahan’ın Damal İlçesinden bir kış kaçırması sonrasında 7 sene kaçak yaşamış ve sonrasında hapsedilmiş; Ahıska Valisi Atabekli Süleyman Paşa’ya yazdığı bir şiirden sonra ise affedilip serbest bırakılmıştır. Doğu Anadolu’da adı ile bilinen bir makamı vardır. Nasıl ve nerede öldüğü hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Çıldırılı İrfanî’den sonra edebiyatımızda en fazla iz bırakmış bir başka İrfanî de XVIII. yüzyılın son çeyreğinde Gürün’ün Çevirme köyünde doğmuş, XIX. yüzyılın ortalarında vefat etmiş olan Gürünlü İrfanî’dir. İrfanî, Babaahmetler sülâlesindedir. Bazen ticaret dolayısıyla Kahramanmaraş ve Gaziantep’e gittiği bunun dışında genellikle ömrünü köyünde geçirdiği söylenir. Çevresinde çok sevilip sayılan birisi olarak bilinmektedir. Asıl adı Hacı olduğundan çevresinde “Hacı Baba” olarak tanınmıştır.

Şiirleri teknik yönden oldukça kuvvetlidir. Türkçeyi kullanmada ve ele aldığı konuyu yansıtmada son derece başarılıdır. Bilinen on beş kadar şiiri vardır. Şiirleri, Çıldırılı İrfanî ve Erzurumlu Emrah’inkilerle karışmıştır. Çıldır İrfanî’ye aitliği kuvvetle muhtemel olan şu şiir, pek çok kaynakta Gürünlü İrfanî’adına da kaydedilmiştir:

Nece odlanmayan, nece yanmayan
Könül, bir saçı-leylaya bağlandı
Özü şirin, sözü şirin şuh güzel
Kemzesi oh, kaşı yaya bağlandı

Yar oturmuş, cila verir özüne
Kudret sürmesini çekmiş gözüne
Daranmış zülfünü, dökmüş üzüne
Sanasan ki bulud aya bağlandı

Kebeyi kevséyindir, kaşın eymeler
Bu terifle vesf edemez deymeler
Gülabet gömleyi, altun düymeler
Takılandan kaşı yaya bağlandı
İRFANÎ yenice buldu bir devlet
Deyme, kimselerle eylemez ülfet
Eski sevdiiyinden kahdı mehebbet
Şimdi könül bir yosmaya bağlandı

İrfanîlerle ilgili olarak bugüne kadar önemli çalışmalar ortaya konulmuştur.⁴ Bu çalışmalardan en önemlisi burada tanıtılmaya çalıştığımız Ali Şamil’in çalışmasıdır. Kitaptaki 41 şiirden 36’sı koşma, 1 tanesi müstezat koşma, 3 tanesi vücutname / yaşnamedir. Şiirlerin sonunda İrfanî’nin Hasta Hasan’la yaptığı ”dörttür dört” ayaklı bir karşılaşma bulunmaktadır.

Ali Şamil, İrfanî konusunda gerek Azerbaycan gerekse Türkiye’de yayımlanmış makalelerin çoğuna ulaşmış, buna kendi araştırmalarını da katarak tespitlerini, titizlikle sentez yapma yoluna gitmiştir. Böylelikle bu konuda çalışacak olanlara önemli bir eser kazandırmıştır.

4 N. T., “Halk Edebiyatı Sayfası”, Ortayayla, Sivas, Nisan 1937, s. 30-31. / Sait Uğur, İçel Folkloru, C. III, Ankara, 1948, 49. / Vasfi Mahir Kocatürk, Saz Şairleri Atolojisi, Ankara, 1963, s. 271. / Eflatun Cem Güney, Halk Şiiri Antolojisi, İstanbul, 1980, s. 110-111. / Nizamettin Onk, “İrfanî Hoca”, Türk Folklor Araştırmaları, S. 359, Haziran 1979, s. 8687-8691. / Ensar Aslan, “İrfanî”, Köz, S. 5, Ağustos 1980, s. 23-34. / İbrahim Aslanoğlu, “İrfanî”, Sivas Folkloru, S. 51, Nisan 1977, s. 23-26. / Rasim Deniz, “İrfanîler”, Erciyes, S. 66, Haziran 1983, s. 8-9. / Rasim Deniz, “Çıldırılı İrfanî Hoca”, Erciyes, S. 69, Eylül 1983, s. 12-15. / İbrahim Aslanoğlu, Sivas Meşhurları, C. I, Ankara, 2006, s. 533-542.